Io: Bapti
Porta

1586

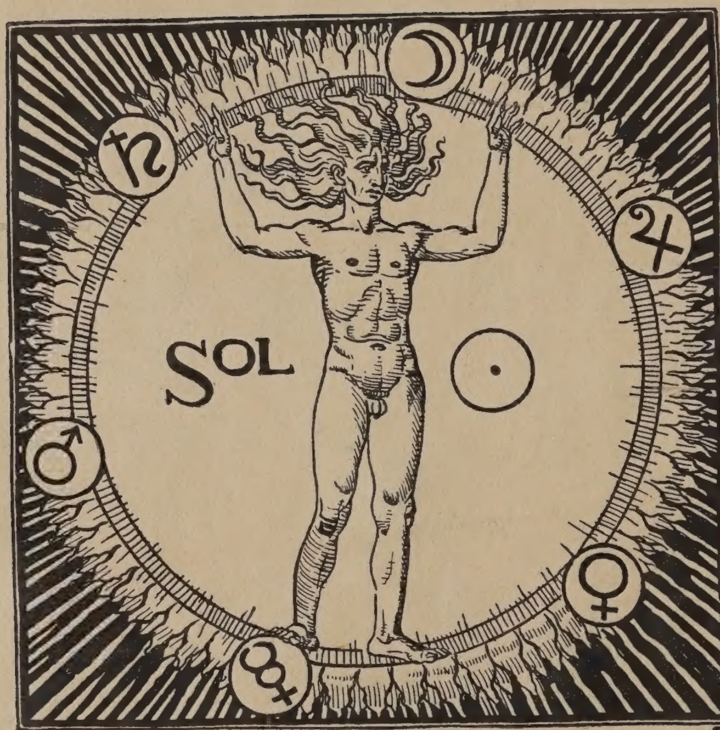
5196

Edizio Princeps

N. IV. n 16

DR. ERNST DARMSTAEDTER
No. 56B
COLLECTION

K

I EX LIBRIS D
Dr. ERNST DARMSTAEDTER

ane di 11.481

7182

DE HVM. PHYSIOGNOMONIA

VICI Æquenſis, Apud Ioſephum Cacchium. M. D. LXXXVI.

ILL.^{MO} ET REVER.^{MO} DOMINO ALOYSIO ESTENSI S. R. E. DIACONO CARDIN. AMPLISSIMO

IOAN. BAP. POR. NEAPOLITANVS.

GYMNOSOPHISTÆ, *Maxime Princeps, et Cardinalis ampliſsime, ad ſummum regni faſtigium quempiam ſub rogaturi, haud nobilitatem, haud natalium claritatem, haud ingentes opes, aut ſummam hominis potentiam expendebant, ſed qui eximia oris dignitate, ac decora omnium partium conſtitutione, & ſymetria, naturæ liberalitate fuiſſet conformatus. Etenim qui hanc corporis habitudinem ſortitus eſſet, & omni temperie, & omni virtutum excellentia optimum futurum arbitrabantur. Illorum ſapientum morem imitatus librum meum de Phyſiognomonia tibi nuncupo: non quòd ex vna nobiliorum vetuſtiorum, ac totius Europæ Illuſtrium Eſtenſium familia ortus es, ex qua tot Duces celeberrimi, & Imperatores editi ſunt: non quòd natales tuos ad regium Gallorum ſplendorem, et ad Ferrarienſium Ducum tot ſæculis perpetuò incorruptam ſeriem impolluta ſtemmata refers, non deniq; quod opibus, opulentijs, animi magnificentia excellis, (fortaſſe enim cum aliquibus principibus hæc communia habes) ſed quia tanta eſt oris tui dignitas, decus, maieſtas, tanta eſt tui corporis partium mutua proportio, ordo, concinnitas, rata modulatio, vt ſingulares animi tui dotes, optimiq; mores vel aſpectu ſolo liquido perlegantur, & ſolus ſine æmulo clarus inter mortales præſtes, nemo vnquam audebit tuam naturam ſperare. Nulli niſi tibi vni perſimilis, vt verum huius ſeculi Heroa te poſſint fateri. Et quidem hoc opus dicare tibi neceſſarium duxi, nec aliter poteram. Polycletus ſtatuam ſuis numeris abſolutam, conſummatamq; pictoribus propoſuit cuius collatione, aliæ, quæ perfectiores futuræ eſſent, conſtarent. Galenus item ſaluberrimum corpus ſtatuit, vt ex eius optima temperie, corporis defectus, exceſſusq; innoteſcerent. Ipſe quidem, cum Phyſiognomonia ex partium ratione conſtaret, iure non poteram præſtantius, aut nobilius, aut ad rem accommodatius ſimulachrum huic libro, quàm tuam effigiem, tantamq; animam proponere; vt veluti norma quadam, & exẽplo cæterorum cor-*

poris partes, tum probi, tum flagitioſi mores apud omnes pateſierent. Verùm non nemo hìc ſe fortaſſe ingeret, me facilè captandæ gratiæ ſuſpicionem ſubire. Sed longè à tuarum aurium modeſtia turpis adulationis abſit nota. Doctrina mea non eſt, ſed veterum ſcriptorum ſtudijs nobilitata, Hermetis, Zopyri, Philemonis, Loxij, Ariſtotelis, Trogi, Polemonis, Adamantij, Galeni, Auicennæ, & aliorum, & effigies, moresq́; tui omnibus in propatulo ſunt. Intemperantis profectò ingenij foret, ea mendacia literis mandare, quæ tam facili teſtimonio refelli poſſent. Sed longiori verborum lenocinio munus, quod aduerſus obtrectatores patrocinium tuum depoſcit, non implorabo, ne naturam ingenij tui, de quo ſit ſermo, offendam, qui vtpote diuinus, voluntatem, non rerum magnitudinem conſiderat. Vale.

Hæc ſcientia coniecturalis eſt, nec ſemper optatum aſſequitur finem: cuius ſigna naturales tantum propenſiones indicare poſſunt, non autem actiones noſtræ liberæ voluntatis, vel quę ex vitioſo, vel ſtudioſo habitu dependent: nam in bonis, malisq; actionibus, quæ in noſtra poteſtate ſunt, virtus, & vitium conſiſtunt, non autem in propenſionibus, quæ in noſtra voluntate non ſunt.

PROOE-

PROOEMIVM

INSIGNIVM eſt nonnullorum in Philoſophia procerum vulgata ſententia, nullum eſſe homine ſocialius animal. Iure quidem ſi eorum mores, quibus ipſe familiariter vſurus fuerit, cognoſcere velit, aut dum ſenſim pertractando intimos eorum mores perſcrutari contēdit, eum vitam abſumere, aut pluries in vita falli oportere, nemo eſt, opinor qui ambigat. Cum in tam numeroſo hominum cœtu quamplurimi ſint, quorum familiaritas pernicioſior, quàm multorum, & potentum inimicitia ſit. Mens enim humana, vt M. Tullius ſcribit, multis ſimulationum inuolucris tegitur; & quaſi uelis quibusdam obtēditur vniuscuiusq; natura: frons, oculi, vultus perſæpe mētiūtur, oratio verò ſepiſſime. Sub hominum effigie, inquit Seneca, latet ferinus animus, imò feris ſæuior, & immanior. Ob id Socrates feneſtratum hominum pectus concupiuit, ne occultiores deliteſcerent ſenſus, ſed eo penitus recluſo, & patenti omnibus perſpicuum fieri poſſit, vt quid ſibi vellet, aut meditaretur, vera ne promeret, an ſecus. Huic malo opem tulit diuina propè ſciētia Phyſiognomoniæ, à ſummis vndequaq; uiris ſummo ſtudio ſummaq; inquiſitione pertractata. Hæc nanq; ab extimis, quæ in hominum corporibus conſpiciuntur ſignis, ita eorum naturas, mores, & conſilia demonſtrat, vt intimos animi receſſus ac, vt ita dicam, penitiſſima cordis loca penetrare videatur. Effecit itaq; clementiſſimi Dei benignitas, vt reconditi mores, ac arcanæ hominum affectiones ſignis expreſſæ ſint, ac in propatulo conſtitutæ, quò propriæ ſaluti quilibet conſulendo, fidelibus, probisq; moribus inſignitis adhæreret, ſceleſtos, prauosq; declinaret. Itemq; ſapientiæ præceptor nos docuit dicens. Cum iracundo homine non cohabites, neq; cum inuido comedas, neq; abeas in conſilium impiorum atq; vanitates, nec in cathedra peſtilentiæ ſedeas. Si vocauerint te, veni nobiſcum, cum ipſis ne proficiſcaris. Polemon inquit, Si quid eſt, quod homines iuuare poſſit, hoc præſtat Phyſiognomonia. Nec enim depoſitum quiſquam, aut theſaurū, aut vxorē cuiquā credere, neq; amicitiam cum illo inire, aut vicinum exoptare debet, quem petulantia, infidelitatis, aut alterius cuiusdam improbitatis notas præſeferre animaduerterit. Nam nobis hæc ſcientia tum mores, tum vitæ propoſitum, veluti quædam augurandi ars, aut Deorum oracula, vt ocyſſimum vaticinandi genus, absq; ullo experimēto demonſtrat, vt proborū propoſito inhærere, ſceleſtorum improbitates, & flagitia deuitare poſſimus. Itaq; omni prorſus ſtudio futuram perdiſcere fortunam quemlibet neceſſarium iudicauit. Ex fronte, & vultu, Adamantius ait, etiam

in ipſo oris ſilentio natura loquitur. Dicebat Cleanthes philoſophus, ſecūdum
Zenonem, ex ſpecie mores dignoſci poſſe. Pythagoreis morem fuiſſe, narrat Iam
blicus, venientes ad ipſos diſcendi gratia, non prius admittere, quàm figuram, in
ceſſum, & totius corporis motum diligentiſsime perſpexiſſent; vt planè è naturæ ſi-
gnis, num ad diſciplinas apti forent, nec ne cognoſcerent. Quoniam natura ip
ſa, quæ animis conformat corpora, inſtrumenta eis congrua ſubminiſtrat, imagi-
neſq; animorum in corporibus indicat, per quas eorum ingenia deprehēdi poſsint.
Socrates item, qui honeſta indole præditi videbantur, ad philoſophiæ ſtudia capie
bat, vt ex Platone habemus, et ex ſpecie, et optima corporis modulatione Alci-
biadem ad ſupremum Reip. gradum peruenturum prædixit Plutarcho referēte.
Ipſe idem etiam refert, Spartanis morem fuiſſe nutriendi partum genitori ius
non eſſe, ſed eum quendam in locum deportabant, vbi ſedentes, qui, ex tribu
libus maximi natu eſſent, ſi quidem infantem animaduerterēt pulchrè effictum,
& robuſtum; educari iubebant, ſin autem ignauum, ac deformem ad locum ex-
ponendum demittebant ſecus taygetum præcipitem, ac proruptum, perinde quaſi
eius vita, qui minus pulchra ſtatim ab initio, & ad bonam corporis compoſitio-
nem, & ad robuſtitatem natura productus non eſſet, neq; ſibi, neq; Reip. utilis fo
ret. Naturam animantibus corpus animi moribus, & actionibus accommo-
datum dediſſe et ſcripſit Plato, & ab eo Ariſtoteles. Quoniam inſtrumentum
omne alicuius cauſa ſit, partes autem ſingulæ corporis alicuius cauſa factæ ſint,
illudq; cuius cauſa aliquid ſit, actio quædam ſit, perſpicuum eſt totum corpus ma-
ioris alicuius actionis gratia conſtitutum fuiſſe: neq; enim, ſectio ſerræ, ſed ſerra ſe
ctionis gratia inuenta eſt. Quare corpus animi cauſa conditum eſt, & partes
operum, & munerum cauſa, ad quæ ſingulæ natura conditæ ſunt. Galenus
item libro de partium vſu particulas omnes corporis animæ vtiles eſſe demonſtra
uit, quippe cuius inſtrumentum ſit corpus: ob eamq; cauſam multum à ſe diuerſo
rum animalium partes differre, quia ipſius animi maximè differunt. Quod
Lactantius Firmianus Theologus, et philoſophus libro de opificio dei vſurpauit.
Neſtor vultus ſimilitudinem Telemachi conſpicatus, apud Homerum, ita de
animo conijcit.

„ Si vera viri puer optime talis
„ Et ſoboles; ſtupor altus habet me clara tuentem
„ Lumina, & ora patrem referentia. quid, quod & illi
„ Aſsimilis fandi tibi copia? quis queat alter
„ Iſta loqui puer; ingenti niſi cretus Vliſſe?

Alexāder, cui cognomentum magni inditum eſt, id præclarum edixit, quod ima
ginem ſuam noluit à multis artificibus vulgi cōtaminari; Sed, vt Horatius ait,

„ Edicto cauit, ne quis ſe præter Apellem
„ Pingeret, aut alius Lyſippo duceret æra
„ Fortis Alexandri vultum ſimulantia.

Vt ſtatu-

Vt ſtatuis, tabellis, & toreumati idem vigor animi bellatoris, idem ingenium maximi honoris, eadem forma viridis iuuentæ, eadem gratia relicinæ frontis videretur. Poterit etiam huiusmodi ſcientia, non ſolum ex aliorum, ſed noſtri inſpectione maximi eſſe adiumēti, vt nos met ipſi noſtri phyſiognomones euadamus. Nam recte antiquitus memoratum legimus. Socratem philoſophum ſpeculo ad morum diſciplinam vſum eſſe, quod Seneca item tradit adinuentum, vt homo ſe ipſū noſceret, nam ex hoc conſequimur noſtri notitiam, mox conſilium quoddam. Nam ſi quis ſe met in ſpeculo contemplabitur, corporis optimam conſtitutionem conſpicatus, procuret, ne corporis dignitatem morum dehoneſtamento polluat, qui verò ex ſignis formæ animam minime commēdabilem animaduerterit, nauiter conſurgat, vt virtutis exercitio corporis mala ſigna rependat. Sunt enim eiuſmodi animi propenſiones, & effectus, vt miſericordia, iracundia, & inuidia, vt qui conſtituti ſunt, vt quaſi mala animi valetudine, ſanabiles tamen (vt de Socrate refert Cicero in Tuſculanis) quum multa in conuentu vitia collegiſſet in eum Zopyrus, qui ſe naturas cuiusq; ex forma proſpicere profitebatur, deriſus eſt à cæteris, qui illa in Socrate vitia non agnoſcerent ab ipſo tamen Socrate ſubleuatus eſt, qui ſibi vitia illa ineſſe, ſed ratione à ſe deiecta diceret. Similem hiſtoriam Ariſtoteles Alexadro Magno recitat de Hippocrate, cuius figuram, cum eius diſcipuli depingere curarent, picta, et optime expreſſa delata fuit Philemoni, qui cum eam aſpexiſſet, & membrum membro comparaſſet, pronunciauit ipſum eſſe virum luxurioſum, coitum appetentem, & deceptorem: ob quam cauſam, diſcipulis eius indignatis, et culpantibus, & flagellis ferè tundentibus, quod de viro eximio talia iudicaſſet, ab eis tamen hoc iudicium ad Hippocratem delatum eſt, qui confeſſus eſt Philemonem verum omnino de ipſo protuliſſe: ſed amore philoſophiæ, & honeſtatis ſui cordis concupiſcentias omnes eieciſſe, & ſtudio, & abſtinētia conquæſiſſe, quòd prius eius naturæ negatum fuerat. Hanc ſciētiam in Pythagoricæ, et Socraticæ philoſophiæ arcanis ſanctiſſimè cuſtoditam legimus, hanc Ariſtoteles Alexandro utilem, ac neceſſariam perdiſcendam proponit, & ex vultus inſpectione ad ſui regni miniſteria ſeruos eligendos monet; hanc Auicenna Medicis vtiliſſimam monſtrat, vt ex vultu, & oculis de eius ægritudinibus poſſint iudicare. Hanc ergo ſcientiam blande excipiamus, hilariterq́; amplectamur, vt vere noſtram, et de nobiſmet ipſis tractantem, quam qui non amat, quam qui non amplectitur, nec philoſophiam amat, neq́; ſuæ vitæ diſcrimina curat.

Inspicite Heroẽ, Magni hęc Estensis imago
Qui Dignus Vultu, Dignior est Animo.

IO. BAPT. PORTAE NEAPOLITANI DE HVMANA PHYSIOGNOMONIA LIBER PRIMVS.

De mutua animi, & corporis conſequutione. Cap. 1.

FACILE nobis experientia videre licet, quod animi à corporis motibus non ſunt impaſſibiles, & animæ paſſionibus corpus corrumpatur, vt inito quodam fœdere, & inter ſe confligant, & reſanentur, & tandem ſibi mutuo compatiantur. In corporis morbis animum cum corpore pati, & vnà perturbari facile videbit quispiam rationis compos, vt in ebrietatibus à rectis, conſtitutisq; operationibus feriari, & in acutis ægritudinibus prorſus delirum effici, nec ſuo officio fungi vt alienus homo videatur. Non minus corpus animi affectionibus fluctuat: hic enim amoris igniculis accenſus, & maxime ſæuiens corpus commutat, vt facile contabeſcat. Virgilius de Didone.

,, Sæuit inops animi, totamq; incenſa per vrbem
,, Baccatur, qualis commotis excita ſacris
,, Thias, vbi audito ſtimulant Trieterica Baccho
,, Orgia. &c.

Apuleij nouerca priuigni ſui amore æſtuans, ita deſcribitur. Pallor deformis, marcentes oculi, laſſa genua, quies turbida, & ſuſpiritus cruciatus tarditate vehementior. Idem etiam in brutis videre licet amore tabeſcentibus. Virgilius.

,, Carpit enim vires paulatim, vritq; videndo
,, Fœmina, nec nemorum patitur meminiſſe, nec herbæ.

Sic etiam animus inuidiæ ſtimulis expunctus, corpus extrema induit macie. Ouidius ex inuidorum figura inuidiam deſcribens ait.

,, Pallor in ore ſedet, macies in corpore toto,
,, Nec fruitur ſomno vigilantibus excita curis.

Nimia mæſtitia multi & ſapientes beluis ſimiles facti ſunt. Hecuba amiſſis viro, & filijs, & demum Polydori morte nunciata, inſtar canis latraſſe dicitur. Nec defuerunt, qui immodica lætitia ad mortem deuenerunt. Diagoras Rhodius, vt ex Gellio habetur, cum tres filios omnes victores eodem die Olympiæ coronari videret, eumq; adoleſcentes amplexati eſſent in manibus filiorum animam efflauit præ lætitia. Et apud Cannas, cum Romanus exercitus cæſus eſſet, anum matrem nuntio de morte filij allato mærore affectam eſſe, ſed is nuntius non verus, atq; adoleſcens non diu poſt ex pugna redijt, anus repente viſo filio, copia inopinati gaudij exanimata eſt.

Imò in

Imò in Phyſiognomonicis probat Ariſtoteles, quòd anima mutata habitum, corpus immutat formam, ideſt complexionem, & mores, & corpus mutatum formam, anima commutat habitum. Cum anima triſtis eſt, corpus lugubrem faciem, & hilaris hilarem oſtentat, & diſſoluta corporis forma, ſoluitur & anima. Solomon. Spiritus triſtis exiccat oſſa, anima hilaris, hilarem facit. Mania eſt animæ paſſio. Medici corpus curantes, animam, à mania liberant, ſit corporis curatione, forma ſoluitur, & anima liberatur, ita quòd corporeæ diſpoſitiones animæ potentijs, & virtutibus correſpondēt, imò anima, & corpus ita ſibi mutuo correſpondent, vt plurimarum ad inuicem paſſionum cauſæ fiant, neq; vnquam animal tale à natura factum eſt, vt formam alterius animalis, animam verò alterius habeat: nunq̃ viſus eſt lupus, vel ouis, qui canis animam, vel leonis haberet, ſed ſemper lupi, & ouis corpus eorundem animalium animam habebunt, vt neceſſarium ſit, tale corpus talem animam ipſius ſpeciei conuenientem ſequi.

Ex corporeis notis etiam brutorum diſpoſitiones dignoſci poſſe. Cap. 2.

Poſſunt & nobis quoq; innoteſcere diſpoſitiones, ſeu mauis brutorum mores, ex corporeis ſignis, & venatores, & aucupes, quiq; eorum miniſterio præſunt, quæ ad venādum, quæq; ad progeniem idonea cognoſcuntur, eligunt canes, vt Xenofon refert, corpore magnas, probant leuia capita habentes, ſimas, muſculoſas, ſub fronte venoſas, oculos elatos, nigros, præfulgidos, magnas frontes, lataſq;, caua diſcrimina, breues aures & tenues, poſteriora gracilia, ceruices molles, longas, & teretes: Plato, Oppianus, & Pollux equi ſtatum corporis rectum, & articulatum probant, caput oſſeum, maxillas paruas, oculos extantes, quia vigilantiores putant, quàm profundos, igneos, quaſi ſuberuentos, corpore nigro, auriculas breues, & minutas, verticem grandiorem, nares patulas multò, quam cōniuentes, vt apertiores meatus habeant animæ, roſtrū aduncum, ſic de pectore non oriatur ceruix, tanq̃ porci prona, ſed eminēs pertineat ad uerticem, vt Gallinacei, circa ſūmam vertebram gracilior, vt caput in eo flectatur, ita collum fuerit ante equitem, oculi autem ſpectabūt ante pedes. Virgilius etiam equorum præſtantiā poſſe præſagire meminit his verſibus.

» *Continuo pecoris generoſi pullus in aruis*
» *Altius ingreditur, & mollia crura reponit.*
» *Primus et ire viam, & fluuios tentare minaces*
» *Audet, & ignoto ſe ſe commitere ponto.*
» *Nec varios horret ſtrepitus, illi ardua ceruix,*
» *Argutumq; caput, breuis aluus, obeſaq; terga.*

Et bubulcos quibus ſignis, qua ve forma boues eligere debeāt, docet

» *optima toruæ*
» *Forma bouis, cui turpe caput, cui plurima ceruix,*
» *Et crurum tenus à mento palearia pendent.*
» *Tum longo nullus lateri modus: omnia magna,*
» *Pes etiam, camuris hirtæ ſub cornibus aures,*
» *Nec mihi diſpliceat maculis inſignis & albo,*
» *Aut iuga detractans, interdumq; aſpera cornu,*
» *Et faciem tauro proprior, quamquam ardua tota,*
» *Et gradiens ima verrit veſtigia cauda.*

Varro, oues qua forma ad fœturam eligere oportet, docet. Eas eſſe oportet amplo corpore, quæ lana multa ſit, & molli, villis altis, & denſis toto corpore, maxime circum ceruicem, & collum,

ventrem

ventrem quoq; vt habeat piloſum, eſſe oportet, cruribus humilibus, caudis, vt ſunt in Jtalia, prolixis, in Syria breuibus. Et arietes fronte ſint lana bene veſtiti, intortis cornibus: pronis ad roſtrum, rauis oculis, lana opertis, auribus amplis, pectore, & ſcapulis, & clunibus latis, cauda lata, et longa. Idemq; etiam ex progenie eligere docet. Monſtrat etiam in ſuillo pecore ſubulcos præſtantiores eligere, vt ſcrofæ ſint amplis mēbris, præterquàm pedibus, & capite vnicoloris potius, quàm varij, hæc eadem habeant verres, tum vtiq; ſint ceruicibus amplis, & boni ſeminis, ita etiam à progenie, & cœli regione cognoſcendos. Sic etiam Demetrius Conſtantinopolitanus auceps ſuos accipitres ad aucupium idoneos eligit, vt caput inſtar ſerpentis paruum, & planum habeant, rotundi, & quadrati oblongis præponuntur; lingua nigra, pennas in cauda tresdecim gerant, & in paruis digitis, maculas in naſo nigras, in vnguibus veluti ſquamas, circa radicem vnguis ſciſſuram, et lineam habeant. Aſtures ſint capite modico, facie longa, & anguſta, vt in vulture, & ſimilitudine aquilam referant, faucibus, & gula amplis, oculis magnis, cauis, & paruo orbe in eis nigro, collo longo, pectore craſſo, carne dura, lōgis, carnoſiſq; coxis, ſed crurum, genuūq; oſſibus breuibus,, unguibus craſſis, longiſq;. Falcones capite craſſo, non tamen enormi, & oblongiori, maxillarum partibus bene rotundis, & breuibus, mobilibus, ſpeties humidi cholerici, cuius proprium eſt cito moueri in prædam, & non diſcurrere, plus audent, quàm poſſint, collo breui, ſed non tantum, vt enorme ſit, quod flegmaticam, frigidam, aut melāchonicam ſiccitatem ſignificet, noctu arum inſtar, caudæ longitudo tanta, vt compoſitæ alæ ſuper caudam attingant, longa enim cauda ſpinæ dorſi medullam nimis humidam indicat, & obeſæ timiditatem, pectus amplum, neruoſum, & validis oſſibus munitum, quo freti ad feriendum promptiores ſint; fœmora craſſa, crura breuia: Sic grues & aues magnas capient. Fœcundas gallinas ita villicus parabit. Probi coloris, ideſt nigri, aut flaui, robuſti corporis, quadratæ, pectoroſæ, magnis capitibus, recta, rutilaq; criſtula, & interdum gemina, albis auribus, imparibus ungulis, ſed non cruribus emineant tranſuerſa calcaria: nàm quæ hoc uirile gerunt inſigne, contumaces ad concubitum edignantur admittere mares. Agricolæ etiam apes operi habiles, & ineptas ſignis cognoſcunt, Virgilius.

„ hic melior inſignis & ore
„ It rutilus clarum ſquamis, ille horridus alter
„ Deſidia, latamq; trahens inglorius aluum.

Plinius ait. Leonum animi iudex cauda, ſicut equorum aures, nam et has notas natura generoſiſſimo cuiq; tribuit, immota ergo placidus, demens blandienti ſimilis, crebrior enim iracundia eius. Jn piſcibus, herbis, plantiſq; etiam adſunt notæ, ex quibus earum mores, virtutes, utpote medicæ facultates, & uitia, ſcilicet uenena cognoſci poſſunt, quas propemodum in verè ſtudioſorum gratiam publicabimus, ut unusquisque uarias, & penè infinitas ſuo marte plantarum facultates venari poſſit. Et ſic certis ſignorum proprietatibus reliquorum animalium operationes cognoſcuntur. Vnde ſi hæc uera ſunt, nam uera eſſe manifeſtè uidentur, erit & uera phyſiognomonica ſcientia.

Antiquorum opiniones de phyſiognomonica ſcientia. Cap. 3.

SED videamus nunc phyſiognomonicam ſcientiam & qui penitus tollere conati ſint, & qui eam admiſerint, & admiſſam quibus modis ſpeculati fuerint, nobiſq; tradiderint. Stoici, vt altius exordiamur, inter quos Chryſippus, à veritate admodum aberrantes, cum extraneis corporibus mortuorum animas accedere autumarent, eiſq; nouos mores afferrent, penitus huius ſcientiæ ſubiectum eliminarunt. Pythagorei non ſolum in humana corpora, ſed in ferina tranſire. Dicebatq; Pythagoras, quod fuiſſet aliquando Aethalides, & aliquando poſt Euphorbus, atq;

bus, atq; à Menelao fuiſſe vulneratum, ac poſtremo Pyrrhus, & poſt Pyrrhum factum fuiſſe Pythagoram, & dum Aethalides fuerit Mercurij filius putatus, ab eo pro munere accepiſſe, vt illius anima perpetuo vagaretur in quas vellet arbores, uel animalia. Vnde Ouidius.

„ *Morte carent animæ, ſemperq́; priore relicta*
„ *Sede, nouis domibus viuunt, habitantq́; receptæ,*
„ *Omnia mutantur, nihil interit, errat, & illhinc*
„ *Huc venit, hinc illuc, & quoſlibet occupat artus.*
„ *Spiritus, è q́; feris humana in corpora tranſit,*
„ *Inq́; feras noſter, nec tempore deperit vllo.*

Phrænitius autem, & Poſſidonius cœleſtium rerum ſtudioſi, animas è ſtellis mores ducere tradiderunt. Horum poſtremo Plinius eorum opinionibus aſtipulari videtur, Ariſtotilem enim, & Trogum, alioqui ſeueriſſimos viros deridens, quæ ſcripſerunt, vana retur, & ſine cunctatione proferenda. Sed hi cum à veritate admodum aberrent, nec aliter, quàm verbis, & vanis opinionibus innitantur, ſuperuacaneum duxi eorum opiniones redarguere.

Quibus modis maiores noſtri phyſiognomonicam ſcientiam ſpeculati fuerint, & tradiderint. Cap. 4.

N*VNC autem ſpeculemur maiores noſtri, qui hanc ſcientiam receperint, quibus modis eam ſpeculati fuerint, nobiſq; tradiderint. Primi enim ex corporis temperatione mores innoteſcere poſſe ſcripſerunt. Conſtans enim fuit antiquorum Philologorum opinio animi mores corporis temperaturam ſequi, neq; ſolum in ijs id euenire contingit, qui ſecum temperies ex matris aluo traxerunt, ſed ſi tempore, alimento, alijs ue rationibus mutantur, mutari putant & mores, & vt ijdem referunt educatione, ſtudio, & diligentia huiusmodi improbitates reijciuntur. Empedocles Agrigentinus dixit, mores non ſolum elementarias conſtitutiones ſequi; ſed noſtros animos eſſe elementares harmonias; argumento, quod in omnem effectuum diffinitionem ingrediūtur complexiones. Vt ira eſt accenſio ſanguinis circa cor, manſuetudo eiusdem tepeſcentia, audacia ſanguinis ad extima diffuſio, timor eiusdem ad interna reuocatio. Plato in Timæo ex vniuerſo corporis habitu lædi animam putat, acres pituitas, felleoſq; humores per corpus oberrātes, quo quo ſinguli appulerint vaporem ſuum animæ penetralibus influunt, vnde animo languores inducunt pro loci natura, ſic audacia, timiditas, obliuio, & hebetudo oboritur, & ex corporis contagione inſipientia, & animi ruditas naſcitur, tantoq; homines prudentiores eſſe, quanto corpora minus humiditate participantia fuerint. Ariſtoteles ex corporis temperie animi facultates affici, ſecundo de partibus animalium tradidit. Eſt roboris efficacior ſanguis, qui craſſior, calidiorq; ſit, ſed qui tenuior, frigidiorq; vim ſentiendi, intelligendiq; obtinet pleniorem, & in ijs quoq; videtur, quæ ſanguini proportione correſpondent. Quam obrem apes, & huiusmodi animalia ingenioſiora ſunt multis ſanguine præditis, nec non inter ea, quæ ſanguinem frigidiorem, tenuioremq;. Sed optime conſtat, quæ calidum, tenuem, & ſincerum habent, imò ex ſanguinis natura mores in animalibus differre. Taurum, & aprum fortes eſſe, quod eorum ſanguis ſit feruentiſſimus. Galenus in libro de mutua animi morum, & corporis conſtructionis conſequutione, cum videret tantam eſſe animi cum corpore copulam, animam non ſolum ſui corporis temperiem ſequi, ſed animum ipſum nil aliud eſſe putauit, quam æquabilem humorum omnium in corpore temperationem, ſcilicet humiditatis, ariditatis, caliditatis, & frigiditatis, vt bonum temperamentum boni animi mores ſequantur, malum verò mali, cuius ſententia ab omnibus exploſa eſt. & mores non ſolum ex prauo corporaturæ habitu mutari, ſed alimentorum, & loci ratione,*

vtpote

vtpote ex ſuperabundanti phlegmate in cerebrum, in deſipientiam, ex nigra melancholiam, & ex phlegmate in lethargum trahi. Alij verò non ex qualitatum temperie, ſed ex proprietatum ſignis rectius dijudicare opinati ſunt. Hermes enim qui, & inter Phyſiognomones voluit annumerari nonnulla eſſe ſigna morum dixit, quæ non ex elementorum qualitatibus proueniunt, neq; ad cauſam vllam referri poſſunt, ſed ex occulta proprietate manare. Videmus enim cholericos, qui mœroribus æſtuare deberent, ſæpiſſime facetoſo animo, & ridibundos eſſe, ſanguineos ex caloris exuberantia liberales eſſe debere, tamen parcos, & auaros extitiſſe, idq; non ex temperamenti, ſed ex proprietatum ſignis euenire. Præterea ambulantes, qui caput ad dextram inclinatum ferũt cinædi ſunt, quod non ex caliditate, frigiditateq;, ſed ex ſigni proprietate cognoſci tradiderũt. Alij tres hominum mores perſcrutãdi modos tradidere, vt Ariſtoteles in ſuis phiſiognomonicis tradidit, qui omnes ad vnum tẽdunt syllogismum. Primum modum bifariam diuidũt, nã ſecundũ unum quodq; animalium genus propriã quandam figuram deſcribunt, & huic figuræ proprietatem, vel paſſionem præfigurant conuenientem. Vni leonum generi robuſtiſſimum eſſe, & animoſiſſimum largiuntur, aiuntq; neceſſe eſſe aliquod ſignum ineſſe ei, quo animoſitas, et fortitudo ea pernoſcatur, idq; eſſe latum pectus, amplos humeros, & magnas extremitates habere, & ex his syllogiſmũ deſumunt. Omne habens latum pectus, humeroſq; ac magnas extremitates, forte eſt, & animomoſum. Alij verò tali animali corpus, & propriam animam adſcribebant, putabantq; tales mores in totum, vel in partes ei ineſſe, qui huiuſmodi corpus, vel corporis partes poſſideret, idq; in cæteris animalibus faciunt, vt cani contumelioſum, & impudentem, oui verò manſuetam eſſe. Vterq; modus Platoni aſcribitur, cum dixerit, animam, dari corporibus ſecũdum merita materiei, ac ſi diceret Leo talem habet animam quia eius materiei tale erat meritũ, ſiue miſtio. Non admodum à primo differens eſt ſecundus modus, quem Trogus tradere conatus eſt, nam non omnibus animalibus, ſed ex ipſo homini genere, non vniuerſo, ſed diſtinguens ſecundum gẽtes mores, aſſignabat ſecũdũ corpus; nã ſignatæ regioni propriũ corpus ſtatuebat, et proprias paſſiones, vt cui tale corpus ineſſet, & talem animam poſſidere neceſſe foret, & ſecũdum regionũ climatumq; diuerſitates hominũ mores variari. Alij, vt Philon Lacedæmonius, per apparentes in corpore mores ſciẽtiam ex ercebãt, nam quibus moribus quisq; ſe exercẽdo præfigurat, natura tales ei ineſſe iudicabãt, vt ſi viderẽt quẽpiam oculos ſurſũ natura adducere, eũ ſalacẽ iudicabant, quia concũbentes oculos attollunt. Sic palleſcentes meticuloſos dicebant, quia, qui metuunt, expallent, & ſi quis vultum natura præfert, quemadmodũ qui irati ſolẽt, eum iracundũ pronũciabant, & ſic de cæteris moribus.

Quomodo per totius corporis tẽperaturam de moribus ſit coniectandum. Cap. 5.

SED non inoportunum videtur, quomodo animi mores ex corporis temperaturis deprehendi poſſint, referre, præcipue quæ ex Medicorum fontibus hauſimus. Cum calidum temperamentum ex imperio eſt, dignoſcendi ſigna hæc recenſet Galenus. Caro eſt tangentibus calida, hirſuta, minus pinguedinis habens, color ruber, capilli nigri. Alij addunt. Cito creſcentes, venæ apparentes, anhelitus manifeſtus, vox firma, fortis, & agreſtis, cito ſudant, comedunt, & digerunt bene, pili craſſi, & criſpi, & natura luxurioſi. Frigide autem temperaturæ ſigna. Pilorum carentia, pinguedo, & frigiditas, quæ tangẽtibus obuiat, color vnà cum capillis rufior, & vbi multa frigiditas adfuerit, liuidus, quem nonnulli liuidũ appellant. Alij tardè creſcentes, anhelitus tardus, & immanifeſtus, vox ſubtilis, & acuta, & in coitum debilis, parum comedunt, et minime digerunt, capilli extenſi, longi, & ſubtiles, colore albi, rarò ſudant, timidi ſunt, & imbecilles. Humidæ temperaturæ ſigna. Carnoſum corpus, & molle, leue, iuncturæ occultæ, vigilantes, conſuetæ partes pilis nudæ, oculi illachrymantes, capilli colore flaui, imbecil-

les, boni ingenij, pauidi, & luxurioſi. Siccæ temperaturæ. Corpore gracili, & duro. Addunt alij. Caro tactu aſpera, iuncture manifeſtæ, capilli, & pili craſſi, & aſperi, colore rubei, moderate comedunt, & digerunt, in laboribus durantes. Diximus de ſimplicibus, nunc de compoſitis temperaturis. Signa calidæ, & ſiccæ temperaturæ. Caro calidior, & ſiccior, & hirſutior, & durior, pinguedine carens. Gracilis eſt, & capillos nigros habet. Calidæ verò, & humidæ. Caro mollior eſt, calidior, & carnoſior. Si calidior erit, hirſutior, & tangentibus non parum calidior, capilli nigri, & caro pinguedine carens. Si multo humidior, mollis caro, & multa, color ex albo, & rubro commiſtus, & tangentibus paulo calidior. Frigidæ verò, & humidæ. Capillis nuda caro, alba, & mollis, & craſſa, & pinguis, color vnà cum capillis ruffus. Frigidæ verò, & ſiccæ temperaturæ. Corpus natura durum, & gracile, & glabrum, tangentibus frigidum, pinguedo, ſi graciles ſint, per carnes diſperſa. Sed moderatæ temperaturæ ſigna. Color ex rubro, & albo commiſtus, capilli flaui, giluiq;, mediocriter criſpi, carnoſitatis mediocritas in qualitate, et quãtitate. Ad ſummũ corpus tangentibus neq; molle, neq; durum, neq; frigidum, neq; calidum, inſpicientibus neq; hirſutum, neq; glabrum, neq; craſſum, neq; tenue apparebit.

De cordis temperaturæ ſignis. Cap. 6.

CVM hactenus de vniuerſali corporis temperatura tradiderimus, iam nos commonet ordo, vt de principibus eius partibus, & primum de corde dicamus ex Galeno. Calidioris cordis deprehenſiones, & ſigna ſunt magnitudo reſpirationis, & pulſatilis venæ celeritas, frequentia, audacia, & ad obeunda negotia impigra euigilantia, ſi autem plus acceſſerit caliditatis, tunc iræ præcipitatio, & furibuda temeritas adſunt, erit hiſpidus his thorax, præſertim pectus, & quæ ad hypocondria thoraci proxima. Thoracis latitudo, caliditatis deprehenſio eſt, niſi cetus rebum aduerſetur. Alij addũt. In dando tenax, obſtinatus, probus, & luxurioſus. Frigidæ verò complexionis cordis ſigna. Pulſus minores reſpiratio pulſibus proportionatis, pectus tenuibus pilis veſtitum. Hi namq; natura meticuloſi ſunt, inertes minimeq; audentes. Aridioris verò cordis ſigna. Pulſus aſperi, animus in iram promptus, agreſtis, & impacatus. Humidioris verò ſigna cordis. Pulſus molles, mos mobilis, facile in iram proruens, & placabilis. Addunt alij, animo timidi, hebetes, et laboribus inhabiles. Calidi verò, & aridi cordis ſigna. Pulſus aſperi, magni, celeres, & frequentes, reſpirationes magnæ celeres, & frequentes. Hi autem omnium in pectore piloſiſſimi, nec non in hypochondrijs, in tractandis negotijs prompti, furioſi, celeres, & impudentes. Moribus tirannici, in iram ſuccenſi, & implacabiles. Calidi verò, & humidi cordis deprehenſiones. Maius hi, quàm qui dicti ſunt, hiſpidi, nihilominus autem expediti in actionibus, niſi quod non ita ipſis barbarus eſt animus, ſed in iram duntaxat proni. At pulſus molles, magni, celeres, & frequentes, & reſpiratio pulſibus reſpondens. Frigidi verò ſigna, & humidi cordis. Pulſus molles, mos vtiq; minime audens, timidi, & inertes, tenues in pectore habẽt pilos, ne vtiquã furioſi, neq; in iram proni, hi minus omnibus iracundi ſunt, impulſi, irritatiq; in iram, eam cohibent, & compeſcũt, nullos prorſus in pectore pilos habent.

Cerebri temperaturæ deprehenſiones. Cap. 7

NVNC ad aliam principem corporis partem veniendum, ſcilicet cerebrum, ſignaq; ex Galeno accipiemus. Si calidius fuerit cerebrum, cuncta circa caput rubra, & calidiora erũt, & in oculis venæ percipiũtur. Capilli his genitis, repẽte in capitæ exoriũtur, ꝙ ſi multo temperatis calidiores erũt, primo quidem rutili, inde nigreſcunt, procedẽte autẽ tempore calueſcunt,

ſuperfluita-

ſuperfluitates in palato, naribus, oculis, & auribus paucæ, & concoctæ. Cæterum etiam humidũ cerebrum huiusmodi temperamenta breui ſomno, nec profundo ſunt contenta. Addunt alij. Capilli multi, criſpi, & duri, oculi longe cernentes, & diſcernentes, pulcrarum rerum cupidi, corde tendentes ad nobilia. Frigidi cerebri ſigna. Redundantias plures hi in ſuis habent effluxibus, capilli ipſi ſunt recti, & rufi, & ſtantes, & duri, poſtquam geniti, euadunt tenues, & ſine nutrimento, facileq; à refrigerantibus cauſis offenduntur, à deſtillationibus, & obſtipationibus narium capiuntur; tactæ corporis partes non admodum calidæ, neq; vsq; rubor apparet, in oculis venæ non vidẽtur, magisq; ſomniculoſi ſunt. Ariodoris cerebri ſigna ſunt, ſine ſuperfluitatibus in effluxibus, in ſenſibus maxima perſpicacitas, vigilantiſſimi, capillos habent validos, & cito geniti euadunt criſpi potius, quam recti, celeriterq; caluefcunt. Addunt alij. Duri ingenij hominem, & vacui, cui caput ſæpe dolet, temperati inceſſus, & motus. Si capiti verò affuerit humiditas. Capilli ſimplices, neq; prorſus caluefcunt, ſenſus caliginoſi ſunt, ſuperfluitatum multitudo, multi ſomni, & profundi. Addunt alij. Luxurioſos eſſe, & temperati ingenij, pios, miſericordes, & ſimplices, vaniq; propoſiti. Hæ quidem ſunt ſimplices cerebri diſtemperantiæ. Compoſitæ verò, calidi, & humidi cerebri, Color bonus adeſt, in oculis venæ magnæ, ſuperfluitates plures, & mediocriter flaccidæ, capilli recti, & ſubflaui, nec facile caluefcunt, facile humectantibus, & calefacientibus obnoxij, læduntur Auſtro, iuuantur Aquilone, multum vigilare non queunt, ſomno ſeſe uerſant, imaginum in ſomnijs ſunt multarum, ſenſus non habent ſatis integros. Si calidati accidit ariditas, ſuperfluitates minime redundãtes, ſenſibus integri, minime ſomniculoſi, citoq; caluefcunt, primus itaq; capillorũ ortus celerrimus, et bene, coaleſcũt, capilli nigri, et criſpi ſũt, caput tãgẽtibus calidũ ſẽtitur, capilli rufi, etiã ad tẽpora usq; pubertatis. Frigidi, et aridi cerebri ſigna. In oculis prominẽtes nõ habẽt venas, à frigidis cauſis haudquaquam difficulter læduntur, at ſenſus quidem ipſis in iuuẽtute integri ſunt, & illæſi prorſus, at progredientes cito defloreſcunt, ideo etiam cito caneſcunt capilli, parum q; procedunt ſine nutrimento, & flaui. Frigidi verò, & humidi temperamentum efficit ſomnulentos, & graui ſomno ſopitos, & malos ſenſibus, & ſuperfluentes frigore effectos, caput deſtillationibus, & obſtipationibus narium obnoxios, hi neutiquam caluefcunt. Cerebrum igitur temperatum mediocriter habet in actionibus animalibus, & redundantijs, quæcunq; per palatum, vel aures, vel nares purgantur, non offenduntur ab extrorſum aduenientibus. Talibus capitis pili infantibus ſubrufi, pueris autem ſubflaui, uiris flaui, inde criſpeſcunt, nec ſatis facile caluefcunt. Subdunt alij Ex complexione prouenit operatio virtutum cerebri imaginatiuæ, cogitatiuæ, & memoratiue. Si cerebri complexio calida, ſunt imaginationes, & cogitationes corruptæ. Si accidit melancholia, eſt timor ſine cauſa cum malis cogitationibus. Meſtitia eſt timor rerum impoſſibilium, & quando melancholia vtitur, conuertitur homo ad ferinos mores, et omnes ipſius motus ſunt praui, et timoroſi, hæc impreſſio fit animæ propter complexionem obſcurã melãcholiæ, quia habitus animæ corporalis, ſequitur complexionem, & anima terretur propter humorem melancholicum nigrum, ſicut terretur homo in obſcuro. Ex cerebri enim caliditate, humiditateq; accidit homini meminiſſe, & obliuiſci. Cum eius temperatura medio modo ſe habet in vtroq; calido, & frigido fit memoria, ex frigido verò obliuio gignitur, ſic animo frigido in cerebro fit lethargus, et ex adurentibus febribus fit delirium. Lucretius tertio libro de his ita cecinit.

„ Eſt etiam calor ille animo: quem ſumit in ira
„ Cum ferueſcit: & ex oculis micat acrius ardor.
„ Eſt & frigida multa comes formidinis aura.
„ Qua ciet horrorem membris, et concitat artus.
„ Eſt etiam quoq; pacati ſtatus aeris ille.

,, *Pectore tranquillo qui ſit, vultuq; ſereno.*
,, *Sed calidi plus eſt illis, quibus acria corda,*
,, *Iracundaq; mens facile efferueſcit in ira.*
,, *Quo genere in primis vis eſt violenta leonum.*
,, *Pectora, qui fremitu rumpunt plerunq; gementes:*
,, *Nec capere irarum fluctus in pectore poſſunt,*
,, *Aut ventoſa magis ceruorum frigida mens eſt,*
,, *Et gelidas citius per viſcera concitat auras.*
,, *Quæ tremulum faciunt membris exiſtere motum.*
,, *At natura boum placido magis aere viuit,*
,, *Nec minus irai fax vnquam ſubdita percit,*
,, *Fumida ſuffundens cæcæ caliginis vmbras.*
,, *Nec gelidi torpet telis perfixa pauoris:*
,, *Inter vtroſq; ſita eſt ceruos, ſæuoſq; leones.* &c.

De noſtri corporis humoribus, ex quibus mores conijci poterunt. Cap. 8.

QVATVOR *ſunt humani corporis humores, ſanguis, pituita, & vtraq; flaua, & atra bilis. Sanguinis fons eſt cor. Sanguinei viri ſigna ſunt. Craſſaq; corporis habitudo, color albus rubedine immiſtus, corpore, viſuq; floridi, & colore venuſti, ſunt hilares læti, & rubicundi. Ob id Hippocrates, quòd alij triſtes, alij hilares ſint, cauſam eſſe in elemētis, nam qui defæcati ſanguinis ſunt, læti ſunt. Homerus quoq; dixit, ob caloris copiam. Plinius ait. Sanguis quibus multus, & pinguis iracunda animalium, fortiora quibus craſſus, ſapientiora quibus tenuior, timidiora quibus minimus, at quibus nullus hebetia; pinguiſſimus aſinis, homini tenuiſſimus. In homine vis eius ad ſingula momenta mutatur, ad ſingulos animi habitus, pudore, ira, metu, palloris pluribus modis, item ruboris; alius enim iræ, alius verecundiæ. Nam & in metu refugere, & nuſquam eſſe certum eſt. Pituita reſidet in cerebro. Signa ſunt albedo in carne, color obſcurus croceus, agiles hi, mente leues, ingenij celeris, & iracundi. Qui autem bile abundant, quæ in ſplene reſidet, color carnis obſcurus fuſcus, inertes ſunt, puſillanimi, & timidi. Plato in libro de ſcientia, ingenio eos pollere ſcripſit, qui furore percipi, & excitari ſolent, & in Phædro, Poeticas fores fruſtra abſq; furore pulſari. Democritus quòq; dixit, ingenioſiſſimos maxime furore quati. Loxius melancholicos triſtes vocat, & mæſtos propter ſpirituū obſcuritatem, & modicum calorem, cumq; vapores in cerebrum aſcendunt, terribilia phantaſmata, & apparentias demonſtrat. Sic ſanguineos hilares vocat propter ſpirituum claritatem, ſic phlegmaticos ſegnes, & ſuperuenientibus periculis nullatenus ad iram prouocari, cum humor ebullitioni aptus non ſit. Atra, vel flaua bile affectos ad iram concitatiores, & propenſiores. Sed atra bilis duplex eſt, quarum altera naturalis dicitur, altera verò aduſtione contingere, naturalem eſſe denſiorem, ſiccioremq; ſanguinis partem, aduſtam verò in quatuor ſpeties diuidi, aut naturalis melancholiæ, aut ſanguinis purioris, aut bilis, aut pituitæ ſalſioris combuſtione concipitur. Ex quatuor his iudicio nocumenta inferuntur, vtpote furorem, concitationem, inſaniam, ſtupiditatem, & ſtoliditatem, ſola verò atra bilis naturalis iudicium confouet. Sed non ita ſimpliciter censēdum eſt, nam ſi ſola ſit, nigra, & denſa, hebetudinem impertitur, ſi pituitæ commiſceatur, torporem, ſi pauca eſt, vt ſanguis, & bilis, & ſpiritus deficiantur, inconſtantiam ingenij, & memoriæ fluxum lar*

gitur

gitur, ſi exuberat, vix marcore excitabitur. Sed neceſſe eſt, eſſe prætenuem, copioſam, & in æquilibrio bilis, nec deterioris pituitæ deſit humor, vt ex tribus vnum conſurgat corpus, vt otto ſanguinis partes, duæ bilis, duæ item bilis atræ portiones exiſtant. Accendatur bilis atra, & à duabus illis non aduratur, ſed accenſa fulgeat. Et ob id Heraclitus. Lux ſicca, anima ſapientior. In problematis Ariſtoteles ait. Omnes homines, qui ingenio claruerunt, vel in philoſophiæ ſtudijs, vel in republica adminiſtranda, in carmine pangẽdo, vel in artibus exercendis, melancolicos omnes fuiſſe, & multis horum vitijs atræ bilis infeſtari, vt Hercules, qui etiam ſacro morbo obnoxius fuit. Lyſandro Lacedæmonio ante mortem genus vlceris emerſit, quod ex atra bile conſtitit. Adde Aiacem, & Bellorophontem, quorum alter penitus ad inſaniam prorupit, alter loca perſequebatur, vnde illud Homeri.

„ *Aſt hic, quando etiam grauior Dijs omnibus errat*
„ *In campos ſolus latos, inq; auia rura,*
„ *Ipſe ſuum cor edens, hominum veſtigia vitans.*

Quin pleroſq; alios ex Heroum ordine morbo eodem laboraſſe compertum eſt. Annis poſterioribus Empedoclem, Socratem, Platonem, & alios cõplures viros inſignes hoc fuiſſe habitu nouimus, & quamplurimos poetarum. Fuit & Eurilocus acerrimo quidem iudicio, cuiusmodi ferè omnes, qui atra bile affecti ſunt, & Phauorinus hanc affectionem heroicam vocat. Natura calido, & frigido temperamento conſtat. Atra bilis & calidiſſima, & frigidiſſima reddi poteſt, ſed non per ſumma, verum penitus eſt frigida, quæ ſi modum excedit, hominẽ fatuum, attonitum, aut obtorpentum, aut anxium, & formidoloſum. Sed ſi admodum incaleſcit, ſecuritatem animi, cantilenas, & mentis alienationes, & vlcerum eruptionem parit. Nam quibus multa, & frigida bilis atra ſtolidi, & ignaui sũt, in quibus permulta, & calida ij perciti, ingenioſi, amaſij, propenſi ad excãdeſcentiam, cupiditatemq; & loquelam, multi ad inſaniam, aut ad lymphaticam triſtitiam, ex quo Sibyllæ, & Bacchæ, & omnes, qui diuino ſpiraculo inſtigari creduntur, quod non niſi naturali intemperie accidit. Marcus ciuis Syracuſanus præſtantior poeta erat, dum mente alienaretur. At quibus ille calor remiſſus mediocriter, longè prudentiores, præſtantiores alijs in literarum ſtudijs, & artibus, & in Republica. Affertq; ad ſubeunda pericula magnũ diſcrimen, alij maiorem in modum ſibi confidunt, vt etiam Achelao Regi Macedoniæ euenit. Summa igitur eſt, quod melancolici varij, & inæquales ſunt, nam & calida, & frigida reddi poteſt, & quoniam maximè vim morum inſtituẽdorum retinet, nã mores maximè omnium, quæ in noſtro corpore habentur, calidam, & frigidum inſtituunt, ideo varijs moribus informat, & cum portio temperata ſit frigidior, calidiorq; facit, vt melancholici omnes nõ per morbum, ſed per naturam ingenio ſint ſingulari. Galenus item tertio de locis affectis. Macri, inquit, nigri, & hirſuti, & quibus latæ ſunt venæ aptiſſmi cenſentur, vt huiusmodi atræ bilis humor cumuletur, ſitq; interdum, vt rufo colore homines in melancholicam temperaturam recidant, poſt hos flaui, idq; ſi uigilijs multisq; fuerint laboribus nutriti, ſollicitudine, & victus tenuium additis.

Contra Platonem, & quomodo per animalium partes ſit iudicandum. Cap. 9.

SENTIEBAT *igitur Plato, quod ſi homo vniuerſum corpus cui prorſus animali conſimile habuerit, iiſdem etiam moribus, & affectibus, quibus illud afficeretur, idq; nos neutiquam verum eſſe non reticebimus. nam nullus unquam homo alterius animalis corpori ſi conferatur in vniuerſum aſſimilabitur, ſed ſi quadamtenus conſimile fuerit, in partibus id continget. Partes, vel ſigna, quæ animalium effectus decernunt, vel effectus ipſi, alij proprij ſunt alij communes. proprij ſunt, qui vni tantum animalium generi competunt, vt canibus eſſe contumelioſum,*

aſinis verò indolens. Communes alij omnibus, alij pluribus inſunt, communes omnibus, uſq; ad formicas eſt contumeliæ effectus, communes pluribus ſunt ipſius veneris effectus, qui & ſi cunctis, nullis tamen certius, quàm aſinis, & ſuibus competunt, vnde proprijs animi effectibus propriæ reſpondent corporis diſpoſitiones, ſic communibus communes. Sed communia ſigna per parum, aut nil Phyſiognomoni conducunt, quia communes affectiones oſtendunt, quæ leoni, ceruo, & apro eædem ſunt, & ſi quis in communibus ſignis aſſimilabitur, cur potius leoni, quàm ceruo, vel apro aſſimiletur? Propria ergo ſigna eligenda veniunt. Sed neq; hæc quoq; ad rem faciunt, nã propria ſigna nulli propria, niſi cui propria ſunt, nulliq; competunt, propriamq; paſſionem oſtendunt, & ſi alteri competerent, propria ſigna non eſſent, & cum effectus nullus proprius ſit animalium, ex quibus phyſiognomoniam exercemus, nullum igitur ſignum peculiare erit. Nam non ſolum leo fortis, ſed taurus, & aper, nec ceruus timidus, ſed lepus, & felis, vnde ſi quis communibus, vel proprijs ſignis Vti velit, fruſtra terat operam, nec Voti compos fiet, ſed oportet ea animalia conſiderare, quæ communi aliqua affectione notantur, & ex ijs ea ſigna notãda veniant, quæ ſolis illis, & non alijs communia ſint, ſignumq; illud cum effectu mutuo cõuertatur, Vt cui ſignum competit, eidem pariter, & affectio, & cui affectio eidem pariter, & ſignum, & animalia, quæ huiuſmodi affectionibus vacant, ijsdem etiam quibus præmoſtrantur ſignis vacent. Sed ne clariorem mõſtrandi viam intercipiamus exemplum apponere rationi non valde inconſentaneum videtur. Si quis ex leone fortitudinis notas accipiet, ſcilicet extrema magna, ea etiam reliquis fortibus Videre cõtingit, vt pote tauro, equo, & apro, quæ etiam extrema magna habent, & robuſta ſunt. Vnde argumenti ſedes conſtituitur Phyſiognomoni, qui extrema habuerit magna, fortis erit. Sed ne in ſignorum electione nos falli contingat, cum Vniuerſum genus duplices affectiones, geminaq; ſigna habuerit, cui affectioni quale ſignum conueniat, vel vtriq; vel neutri. Contingit enim leonum generi duplicem affectionem, ſcilicet libertatem, & fortitudinem, duoq; alia ſigna mira præſefert, elatam frõtem, & magna extrema: ne remoretur anceps animus Vtrum elata frons munificentiæ, vel roboris nota erit, hac vtendum eſt metodo. Nos ſedulo taurum, equum, & aprum, aliaq; robuſta animalia intuebimur, & ſi hæc ingentes extremitates habere conſpiciemus, & liberalia non ſint, neq; elatæ frontis ſigna præſeferunt, id ſignum liberalitatis potius, quàm roboris erit. Inſpicienda quoq; veniunt alia animalia, quæ munificentiſſima ſunt, & elata fronte incedere videbuntur, ob id, qui huic ſtudio nauant operam, omni prorſus diligentia animalium hiſtorijs inuigilẽt, vt eorum affectiones, mores, deſcriptiones, & partes magnopere calleant, & conſiderent, vt hinc totum negotium pendere videatur. Nec flocci faciendum remur id notarum diſcrimen, quod aliquæ cognatæ ſint, aliæ aſcititiæ: cognatæ ſunt, quæ nobiſcum ingenitæ ab ortu vſq; ad mortem manent Vitæ coæuæ, Vt frontis latitudo, naſi ſimitas, & ſimilia: aſcititiæ verò, quæ caſu contingunt, Vt orbitas, & faciei color. Cognatæ notæ animæ paſſiones notant internas, & naturales ſunt, vt gaudium, & metum, accidẽtales autem animæ paſſiones ſunt, Aritmetica, Medicina, Theologia, quæ ex ſignis cognoſcere non poſſumus. Huc afferre lubitum eſt, vt non à re alienum, quod Ariſtoteles Alexãdro ſcribit. Quod non creauit Deus creaturã homine nobiliorẽ, nec collegit in alio animali, quod in eo poſuit, cum non ſit in aliquo animalium conſuetudo, Vel mos, quem non repperias in homine. eſt enim audax vt leo, formidoloſus vt lepus, largus vt gallus, amarus vt canis, durus & auſterus vt coruus, pius Vt turtur, malitioſus vt leæna, domeſticus vt columba, verſipellis vt vulpis, mitis vt agnus, Velox vt capreolus, humilis vt pardus, piger vt vrſus, carus vt elephas, Vilis & ſtolidus vt aſinus, obediens vt pauo, garrulus ut paſſer, vtilis ut apis, Vagus ut caper, indomitus vt taurus, recalcitrans vt mulus, mutus vt piſcis, rationalis ut angelus, ſalax ut porcus, malitioſus ut bubo, utilis ut equus, noxius ut mus, et tandem nec uegetale, nec minerale, nec aliqua ſubſtantia, quæ cum homine aliquod proprium non habeat. Adamantius. Vnuſcuiuſq; ani-

malis

malis mores omnes manifeſti ſunt ex effigie, quæ moribus illis conuenit, vt leonis mos iraſcibilis, & fortis & effigies talis. Pardi facies delicata, ſed iracundus, inſidioſus, doloſus, timidus ſimul, & audax, figura etiam his moribus congruit. Vrſa crudelis, doloſa, ferox, & ſæua, Apro eſt iracundia inconſiderata, boui ſeueritas, & ſimplicitas, equo iactantia, et honoris cupiditas, vulpi doli, & inſidiæ, ſimiæ ſcurrilitas, & diſſimulatio, oui ſtoliditas, hirco ignauia, ſui immundities, atq; guloſitas, ſimiliter cæterorum volatilium, & reptilium effigies moribus coueniunt. Si igitur homo partem, aut membrum aliquod feræ, vel aui ſimile habet ab his neceſſe eſt ipſum phyſiognomonizari. Si nanq; oculos charopos, & mediocriter concauos videas, leonis te admonebunt, ſi ualde cõcauos, maligni moris ſunt, & ſimiam referunt, Si plani fuerint bouinos oculos tales dicito, ſi eminentes, ſtupidi, & iniurij, ſicut aſinj.

Contra Trogum, & quomodo è diuerſis cœli locis hominum mores ſint coniectandi. Cap. 10.

AT Trogus, qui ex varijs cœli habitibus diuerſas morum contemperationes coniectabat, ijsdem argumentis afficietur, quibus & ij, qui ex digniorum animalium partibus, & affectibus animi facultates hominum obſeruabant, nos ne faſtidium potius, quàm nouam doctrinam diſcentium animis pariamus, à preſenti orationis nexu diſſita ſit hæc pragmatia. Sed de morum temperatura, corporumq́; formis ad varios cœli aſpectus, ecquid maiores noſtri in medicina philoſophiaq́; digniſſimi proceres ſcripſerint, futurum operepratium arbitror, ſi in medium exhibuero. Hippocrates libro de aere, aquis & locis ad regionis habitum, qualitatem q; hominum mores reſponſum habere demonſtrat. Aſianos pacatiores, & cultiores, idq́; ex anni temperatura euenire ait, ſi quidem à medio ſolis exortu ad auroram Aſia ſita eſt. Sic qui Phaſim auolunt ab hyberno ſole ad Meotidem paludem agreſtes ſunt, & ad laborem ſegnes propter varias anni temperaturas, ſunt enim ibi montes altiſſimi, ardua regio, & inæqualis Scytharum gens circa paludem Meotidem habitans, quæ & Sauromatæ appellantur, craſſa forma, iuncturis humectis, & inefficaces, vnde neq; arcus intendere, neq; tela torquere poſſunt præ impotentia humerorum. Europei inter ſe valde difformes ob temporum variationes, vnde audaces, & integri natura naſcuntur, & magnanimi magis, quàm Aſiani, & difficultates omnes aggrediuntur. Inter Platonis placita illud obſeruauimus ſcienter dictum. Ex varijs cœli locis, varias ingenerari morum κδάσεις. Quo argumento in Græciæ tractu in adipiſcendis diſciplinis aptiores videri homines multo, quàm aliubi, & qui in Phœnicem vergunt, cumulãdæ pecuniæ mirè ſagaces. Nunc Polemonis, & Adamantij opiniones afferemus. Arcto quicunq; ſubiacent, corpore ſunt prolixo, colore albo (ſed rectius vt Adamantius, capillis, colore flauo albicanti, & mollibus, oculis glaucis) ſimi, craſſis cruribus, prægrandibus, carne laxa, & ventricoſi, ſed ingenio ſimplices, animoſi, leuiſſimi conſilij, animo præcipites, ac ſtolidi. Hac Polemonis teſtui temporis iniuria vulnus inflixit, nos medelam ex Adamantio afferemus. Contra qui Meridiei, nigris, criſpisq́; capillis, nigris oculis, gracilibus cruribus, diſciplinis & hi parum apti. Subiungit Polemon. Multimodæ ſententiæ, mente leues, mendaces, doloſi, furaces, ac magis, minusq́; alij alijs, quo magis, minusq́; contiguas regiones his incolunt, vel locorum intercapedine ſeiũguntur. Mediæ verò regionis incolæ mediã habẽt quoq; figurã, ſigna, et ingenia. Oriẽtales, et Occidẽtales, quò magis ad Meridiem, vel Aquilonem accedunt, eò ipſi inter ipſos differunt. Qui extremis Lybiæ oris inſident, vt Nomades, & Hiberi, & Lybes Ethiopibus ſimiles ſunt, & tandem, vt cuncta complectar, Auſtrinis quidem omnibus ſiccũ dominantur, & calidum, Arctois, contra humidum, & frigidum, aliæ verò regiones, quæ ad vtrasq; harum accedunt, temperamẽto, effigie,

& moribus

& moribus ſimiles ipſis producunt. Sed cur in pluribus locis hæc euarient, cauſa eſt, quod alij aliò transferant ſedes, & confundũtur nationes, vt ſi Thraces nauigarent in Italiam, & Itali in Thraciam, Perſæ in Aſſiriam, Aſſirij in Perſiam. Ptolomeus doctiſſimus, & ſi è ſyderum cõfigurationibus hominum mores prouenire ſcripſerit, etiam quæ dixit, noſtro propoſito quadrabũt. Tradit itaq; Septemtrionales populos feroces, peruicaces, & agreſtis eſſe truculentiæ, Italos, Græcosq; præſtantes, benignos, amicitiæ ſtudentes, animis, & corporibus temperatos, fortes, nobilium rerum percupidos, regni oſores, libertatis amatores, populorum imperio gaudentes, bellaces, & legi ſlatores, Arabos furaces, ſubdoliq; ingenij, ſeruiles inſtabiles, lucri cupidos, Armenos, mobiles, improbos, Sauromatas feritate immanes, Phriges leues, morigerulos mulieribus, Aphros in Venerem procliues, periuros, temerariosq;. A quo Maternus. Scythæ crudeles, Itali regali nobilitate præfulgidi, Galli ſtolidi, incolſultiq; Græci leues, Aphri ſubdoli, Syri auari, Aſiani venerei, Siculi acuti, Hiſpani elatæ iactantiæ animoſitate præpoſiti, Ægyptij ſapientes, Babylonij prudentes. Nec Vitruuij ſententia ab his abhorret. Inquit enim. Qui rigentia mundi, ac gelu torpentia loca inhabitant, immanibus corporibus ſunt, candentibus corporum extimis, directo capillo, & ruffo, oculis cæſijs, ſanguine multo ex humoris plenitate, cœliq; refrigerationibus ſunt conformati. At qui exuſtas à ſole mundi plagas incolunt, breuioribus corporibus, colore fuſco, vibrato capillo, oculis nigris, cruribus inualidis, ſanguine exiguo ſolis impetu perficiuntur, itaq; etiam propter ſanguinis exiguitatem timidiores ſunt ferro reſiſtere. Itaq; meridianæ nationes ex acuto feruore mentis expeditius, celeriusq; mouentur ad conſiliorum agitationes. Ad Arctum verſi ex infuſi cœli craſſitudine, ac ob aeris obſtantiam refrigerati, ſtupidis ferè naſcuntur mentibus, quod ex ſerpentibus brumali frigore torpentibus perſpiſcuum fit, quæ per calorem, cum exhauſtã habeant humoris refrigerationem tunc acerrime moueantur, per brumalia autem refrigeratæ immotæ ſunt ſtupore. Cum autem meridianæ nationes animis acutiſſimis, infinitaq; ſolertia conſiliorum, ſimul ad fortitudinem ingrediuntur, vbi ſuccumbunt, quod habẽt exuſtas à ſole virtutes animarum, qui verò frigidis naſcuntur regionibus, ad arma paratiores ſunt, magnisq; viribus ruunt ſine timore, ſed animi tarditate, & ſine ſolertia irruentes ſuis conſilijs refringuntur. Cæterum mediæ regiones hinc calore, hinc frigore contemperatæ, & corporum membris, animorumq; vigoribus pro formidine ſunt in Italia gentes, populusq; Romanus inuictas habet laudes, itaq; conſilijs barbarorum refringit vires, & forti manu Meridianorum cogitationes. Ita diuina mens in temperata regione vrbem collocauit, vt omnis terrarum imperio potiretur. Plinius etiam ad hæc. Contexenda ſunt his cœleſtibus nexa cauſis. Nanq; Æthiopas vicini ſyderis vapore torreri, aduſtisq; ſimiles gigni, barba, & capillo vibrato, non eſt dubium. Et aduerſa mundi plaga, atq; glaciali, candida cute eſſe gentes, flauis promiſſa crinibus, truces verò ex cœli rigore has, & illas mobilitates habentes. Ipſoq; crurum argumẽto, illis in ſupera ſuccum reuocari, natura vaporis, his in inferas partes depelli, humore deciduo. Corporum autem proceritatem vtrobiq;, illic ignium niſu, hic humoris alimento. Medio verò terræ ſalubris vtriusq; mixtura, fertilis ad omnia tractus, modicus corporum habitus. Magna & in colore temperies. Ritus molles, ſenſus liquidus, ingenia fœcunda totiusq; naturæ capacia. Iisdem imperia, quæ nunq; extimis gentibus fuerint. Vegetius eligendos tyrones ſeptẽtrionales iubet; nam qui vicini ſunt nimio ſoli, calore ſiccati amplius ſapiunt, ſed minus habent ſanguinis, & cum ſe exiguum ſanguinem habere nouerint, metuunt vulnera. Septentrionales verò largo ſanguine redundantes ad bellum prõptiſſimi ſunt, & remoti à ſolis ardoribus, incolſultiores eſſe dicit. Ad id Lucanus.

» Quicquid ad Eoos tractus, mundiq; teporem

,, Labitur, emollit gentes clementia cœli.
,, Omnis in Arctois populus quicunq; pruinis
,, Naſcitur, indomitus belli, & mortis amator.

Trhaces in Venerem procliuiores Ouidius teſtatur de Tereo agens.

,, Digna quidem facies, ſed hunc innata libido
,, Extimulat, pronumq́; genus, regionibus illis
,, In Venerem, & flagrat uitio, gentisq́; ſuoq́;.

Sæd quecunq; ex his ſcriptoribus huc retulimus, ne putetis velim vera ſemper contingere, ſed in pluribus, nam vt Apuleius inquit, apud ſocordiſſimos Scythas Anatharſis ſapiens natus eſt, & apud Athenienſes Catos Melicides fatuus. Sed quæ de hominibus diximus, etiam in cæteris animalibus videre licet: nam accipitres, falcones, & aquilæ maiores ſunt, fortioresq́; in regionibus Aquilonem verſus. In frigidis enim terris magna corpora naſcuntur, quæ copioſo ſanguine, & ſpiritu abundant, vnde audacia, & feritas prouenit. In alijs verò regionibus ſecundum proportionem vigor, audacia in eis ſpectatur.

Contra Philonem, & quomodo ex apparentibus è facie moribus ſit iudicãdũ. C. 11.

PHILONEM *Lacedæmonium, qui ſolum ex facie in paſſione illa hominum morum ſigna venabatur, ita coarguit Ariſtoteles. Fortis, & impudens haud diſpari ſe habent vultu, hic enĩ omnni à ſe verecũdia abiecta, ille õni abdicato timore obfixo uultu loquũtur, ſi vnus igitur apparet in facie mos, vnde noris duas animæ affectiones, et inter ſe oppido quàm differentes? neutiquam enim parum abeſt fortitudo ab impudentia. Præterea ſi ea ſigna accipienda sũt, ex quibus humana natura veſtigatur, quæ ſemper, & omni tempore vera ſint, qui fieri poteſt, vt natura hilaris ridenti ſemper fronte permaneat, vt ei nunq̃; contingat odioſum, & mæſtũ diem ducere? ſic quoq; mæſtus animo natura, nonne fieri poteſt, ut gaudio, & tripudijs vitã ducat? Perpauci igitur ſunt effectus, qui ex apparentibus in facie moribus conijci poterunt, vt iuſti, miſericordes, & ingenioſi, qui ex huiusmodi in facie configurationibus in paſſione illa non dignoſcuntur. Sic Philonis regula, vti non ſemper exploratæ vtilitatis vera habenda eſt. Nec ſanè ſatis vulgarem operã præſtat, uerùm ſedula veſtigatione perquirẽdum, ſi alia comitentur ſigna, ne ſimplici fallamur nota. Vt ſuperius a nobis recenſitũ eſt: Polemõ ad hæc. Accidit nonnullis formæ mutatio, cum lætitia præter morẽ exhilaratur, vel dolore, ira, vel formidine afficitur, uel ieiunijs, aut repletione, uel ſi rei alicuius cupidine tenetur, vel ſi quid animo cõſiderãt, aut oculis cõtemplãtur, vel auditus ſenſu tenentur, & quidem in eiusmodi e haud tota forma immutatur, ſed immobilis manet ſigna autem mutantur. quæcunq; autem ex ipſis permutantur, non æque in omnibus permutatiionẽ ſentiunt, ſed quantum ad cuiusq; naturam proxime accedit. Hoc autem conſiderare oportet, quod quæcunq; ſigna in quouis, ex ortu prouenientia conſpiciũtur, illum ipſum indicãt magis ijsdem affectionibus ſubijci, quas illa denotant. Exẽplum erit, ſi quis ſigna conſiderantis habuerit, prudentem, boniq́; cõſilij dixeris, ſi verò ſigna fraudis, doliq́; & ſi illa in præſẽtia minime agat, cum arce quadã celet doloſũ, & fraudolentis facile exiſtimabis. ſi quis item iracũdi notis ſignetur, & ſi tũc minime iratus ſit, iræ tamen obnoxium cenſebis. Idem & in alijs iudicabis.*

Quòd etiam per ſigna à contrario ſumpta mores diiudicare poſſimus. Cap. 12.

ARISTOTELES *in ſuis phyſiognomonicis inter alios modos, quibus phyſiognomonicam ſcientiam exerceri poſſe ſcripſit, electionem ſignorum etiam diſſimiliter*

fieri, hoc eſt loco à contrario. Exemplo omnia clariora reddemus. Vt ſi pilorum duritiem fortitudinem denunciare cognoſcimus, pilorum mollitiem imbecillitatem per ſignum à contrario iudicare. Item eorumdem in pectore denſitatem, iræ excandeſcentiam pro certo habemus, cum ſpirituum, & cordis caliditatem arguat; quæ iræ cauſa exiſtit, ſic eorum carentia in eodem oco manſuetudinem monſtrabit. Et ſi extrema magna fortitudinem arguent, contra exilitas timorem, & exilitatem oſtendit. Et ſic de multis erit idem iudicium faciendum.

Quod ex diſtinctione habituum, & paſſionum maſculini, & fœminini generis de moribus multa coniectantur. Cap. 13.

NVNC ex Ariſtotele animalium genus in duas formas diuidemus, maſculinam ſcilicet, & fœmininam, & qua in re altera ab altera differat, & quid cuiq; conueniat, addemus & corporis formæ mores, ſcilicet quæ animoſa, vel timida, iuſta, vel iniuſta fuerint.

Tabu-

Tabulam hanc obuiam hic præfigendam duximus, quæ anteriorem, & poſteriorem corporis virilis faciem exprimat, vt ſingulæ partes, quare toto opere meminerimus liquido conſpiciantur,

VIR igitur magno corpore p̃ditus eſt vultu lato, ſupercilio incuruo, oculo magno, mẽto quadrato, collo craſſo, neruoſoq́; humeris robuſtis, pectore ãplo, coſtis validis, vẽtre cõcauo, coxẽdicibus oſſoſis, apparẽtibus, coxis, et brachijs neruoſis, articulatis, et fortibus, genu duro, tibijs neruoſis, ſuris deorsũ cõtractis, talis neruoſis, articulatis pedibus, et manibus magnis, bene formatis, & neruoſis omoplatis fortibus, magnis, & diſtantibus, metaphreno articulato, carnoſo, dorſo magno, robuſto, et bene coſtato, lũbis oſſeis, validis, natibus gracilibus, et carne duriori, ſicciorić; greſſu tardo, voce magna, et graui. Moribus uerò generoſus, intrepidus, iuſtus, sĩplex, et uictoriæ cupid⁹.

Propoſita hac modo figura Leonis imago ad viuum delineatur vt eius partes cum virilibus comparãdæ cõmode ſpectẽtur.

NVNC leonis formam deſcribemus; nam totius corporis leonini forma, & ſingula eius membra viri idæam præ cunctis animalibus maxime ſortita videtur. Leo capite eſt mediocri, facie magis quadrata, non valde oſſea, fronte quadrata, in medio magis caua, eminente ſupercilia, & naſum verſus veluti nube, ſed frontis id, quod ante caput eſt eleuatum habet. χαροπὸνσ ὀφθαλμὸσ ἐγκοίλυσ ὐ σφόδρα περιφερεῖσ ὔτε ἄγαν προμήκεισ, oculis charopis, non valde volundis, neq; valde prominentibus, vt uelus trãſlatio habet. Geſnerus non prominentes, ſed oblongos vertit. Sed nos leonem inſpiciendo, oculos non cauos vidimus, ſed mediocres inter cauos, & extantes, & Ariſtotelicum textum corruptum iudico, ex Adamantio reſtituendum; habet enim, charopi, & caui mediocriter oculi leonem ſe admouebunt, ob id oculis concauis rotundis, non ualde cauis, neq; ualde proiectis. Sed redeamus unde digreſſi ſumus. Supercilio pregandi, naſo craſſiori potius, quàm tenuiori, ſuperiori maxilla non prominente, ſed inferiori æquali, rictu ouis amplo, in quo labia tenuia, ita vt partes ſuperiores inferioribus ſuper iniectæ ſint, eadem laxa iuxta labiorum angulos. Ceruice ex ſingulis, rectisq́; oſſibus rigenti collo magno quidem, ſed mediocriter craſſo, pectore robuſto, partibus circa iugulos ſolutis magis, quàm compactis, metaphreno lato, coſtis, & dorſo valde firmis, circa coxas, & fæmora parum carnis habet, medio ventre gracili. εὔζωνοι, ſed Sueſſanus ſatis peruerſe, baſim iuuenilem vertit. Cruribus validis, et neruoſis, pilis veſtito flauis, neq; rectis, neq; valde criſpis, corpore toto articulato, & neruoſo, nec molliori, nec iuſto duriori. Sueſſanus etiam perperam humidũ vertit. Incedit tardè, & paſſibus multum diſtãtibus; humeris ad ſingulos paſſus cõmotis. Animæ uerò habitus, generoſus, magnanimus, victoriæ cupidus, mãſuctus, iuſtus, & amãs eorũ, cum quibus verſatur.

In hac

In hac tabella femineam figuram expreſſimus auerſam, & aduerſam vt vtriusq; partis ſingula membra vniuerſo opere commemoranda in aspectum venirent.

FOEMINA autem contrario modo ſe habet. Capite eſt paruo, capillo molli, vulto anguſto, fronte depreſſa, ſupercilio extenſo, oculis paruis, & ſplendentibus, naſo recto ad faciem male diſcreto, facie carnoſa, exilibus labijs in ore paruo, & ridenti, mento rotũdo, & glabro, collo gracili, clauibus male ſolutis, pectore ſtricto, & imbecilli, coxis pinguibus, genibus carnoſis, intus innuentibus, & collabantibus, tibijs mollibus, & inarticulatis, ſuris denſis ductis, talis carnoſis, paruis, pedibus, & manibus gracilibus, inarticulatis, vlnis, brachijs, & cubitis exilibus, humeris inarticulatis, imbecillibus, dorſo anguſto, & debili, metaphreno inarticulato, et infirmo, lumbis carnoſis, natibus carnoſis, & pinguibus, & vniuerſa diniq; corporis forma minori, delicatiori potius, quàm generoſiori, minus, neruoſa, & humidioribus carnibus: Voce exili, greſſu breui incedente. Ingenium verò muliebre puſillanimum furax, & ad ſummum doloſum. Sed Adamantius molle iracundum, inſidioſum, fraudulentum, timidum ſimul, & audax dicit.

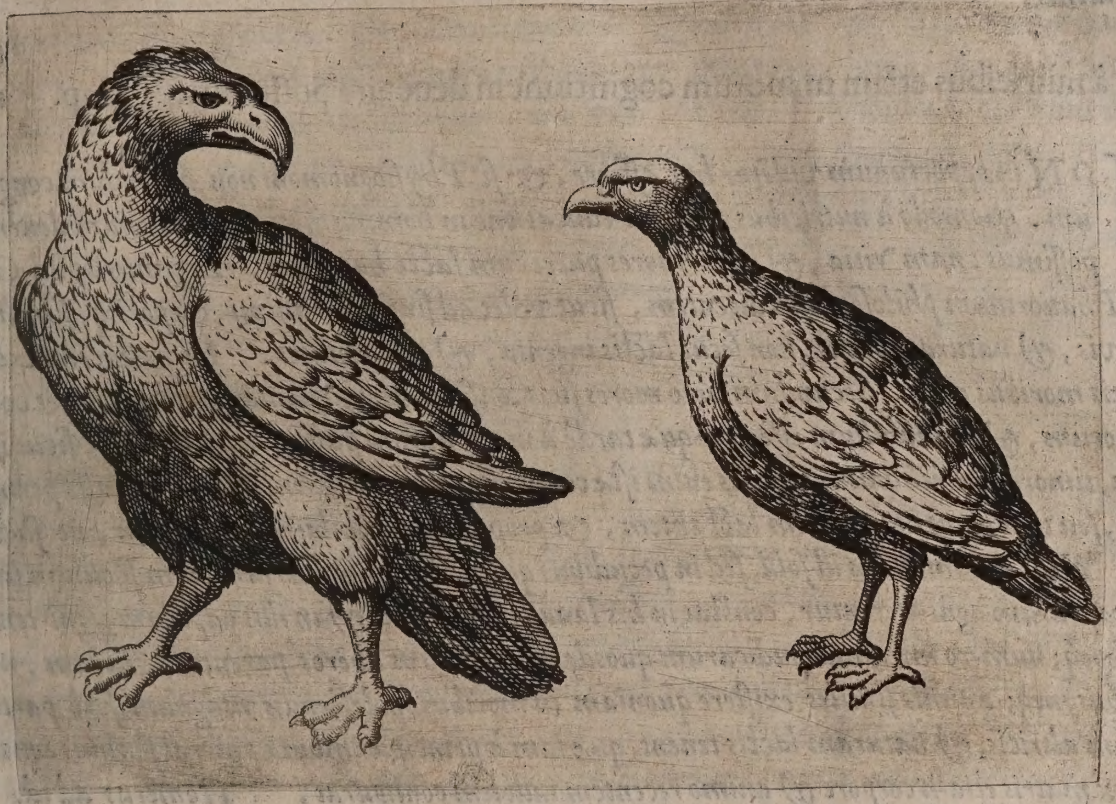
Hic vt pardalis forma ad viuum demonſtretur maxime præſtitimus, nam eius partes muliebribus comparatæ eandem retinent ſimilitudinem.

HIC pardalis formam referemus, nam pardalis inter animalia formam maxime, & ingenium muliebre refert, cruribus tamen exceptis, quibus maxime ad inuadendum cætera animalia, & ad ſe defendendum vtitur, & fortiter agit. Habet enim pardalis faciem paruam, os magnũ, (paruum) oculos paruos albicantes, ipſosq; circumuagantes magis. Sed Geſnerus legit pro ἐπιπολεοτέρȣς περιπολεοτέρȣς & putans textum corrigere, ipſum prouertit. μέτωπον προμηκέστερον, πρὸς τὰ ὦτα ἐρι φερέστερον, ἢ ἐ ι εδώτερον. ideſt frontem oblongam, verſus aures rotundam magis, quàm planam, ſed vetus traſlatio aliter habet frontem lõgam, aures rotundas magis, quàm planas ſatis peruersè. Collum valde longum, & tenue, pectus paruis coſtis præditum, dorſum longum, clunes carnoſas & femora. Partes verò circa ilia & ventrem magis planas, ideſt non protuberantes nec cauas, colorem varium, corpus totũ inarticulatum, & asymetrum. Forma igitur corporis talis. Sed ingenium molle eſt, vel effeminatum, iracundum, inſidioſum, & fraudulentum, timidum ſimul, & audax. His moribus corporis etiam farma reſpondet.

ſpondet. & Sapientes Ægyptij hominem deſignaturi, qui ſceleſtum ſuum ac malignum occultent animum, ne à ſuis noſcatur, pardalim pingunt, hæc ſiquidem clanculum alia perſequitur animalia, nec ſinit impetum, ac pernicitatem ſuam innoteſcere, qua in illis perſequendis vtitur. Sed addit Adamantius ex auibus aquilæ maſculinum aſpectum, perdix verò fœmininum habet, reptilium draco quidem maxime maſculinam, vipera verò fœmininam formam habent.

Subiecta tabella aquilæ, & perdicis imagines præſefert, nec tam præſenti capiti, quam totius operi inſeruiunt.

HÆ ſunt maris, & fœminæ formæ, & mores. nam animalia cicura nobis experientia nota ſunt, syluestria paſtoribus, & venatoribus, & illis, qui ea pertractarunt, animas fœminis ſemper molliores, mitiores, ob id minus dubio procul maribus iracundæ, imbecillioresq;. Ipſimet in nobis met ipſis experimur, cum ira excandeſcimus, & fortiores, & imprudentiores ſumus, nihilq; timentes; ſed vbi furor nos ducit, ferimur ad agendum. Sed fœminæ ſunt magis improbæ, petulantes, illiberales, imbecilles, timidæ, & iniuſtæ. Polemon ad hæc. Simili etiam ratione conſiderandum eſt, cum aliqui fœminea forma prædici conſpiciuntur, quod ex oculis, alijsq; partibus patere ſolet, in quibus quædam ad voluptatem, atq; ad venerea accomodantur, hos mulieroſos, temerarios, impudentes, verſutos, perfidos, deceptores, quæ peculiaria ſunt fœminarum, eſſe contenderint. Iam maris, & fœminæ formas deſcripſimus, ex quibus exempla, quibus in hominum moribus iudicandis vtemur, excipiemus.

Quomodo per plures paſſiones etiam aliæ indagandæ. Cap. 14.

EST & alter mores coniectandi modus, quem nullus ante Ariſtotelem aggreſſus eſt, vt ipſemet in ſuis phyſiognomonicis teſtatur, & hic modus ſyllogiſticus eſt, per quem ex duabus, vel pluribus paſſionibus alias poſſimus coniectari, & aliæ inferuntur, quomodo Rhetores vtuntur. Hic pauper eſt, ergo blandus. Si ex ſignis hominem cognoſcimus iracundum, triſtem, & immorigeratum, poſſumus ex his continuò inferre, hunc etiam inuidiæ nota carere non

poſſe,

poſſe, ſed neceſſario inuidum eſſe, & ſi eius facie, vel corpore inuidiæ notæ nullæ extant, & hunc modum dialectico aſcribit, cum ex vna concluſione illata, aliam inferat, nam tria illa accipiuntur, vt priora, & antecedentia, & quarta affectio, vt concluſio infertur. Cognoſcimus præterea vel ex apparenti more, vel per ſigna ex feris aliquem inuerecundum, & paruiloquum eſſe, poſſumus & illico inferre eum eſſe etiam furem, & illiberalem: furem quidem propter inuerecundiam, illiberalem propter paruiloquentiam, ſequitur enim fur impudentiam, paruiloquentia verò illiberalitatem, ex hac conuenientia methodus naſcitur mores coniectandi non inutilis.

Quod à nutricibus etiam in morum cognitionem deuenire poſſumus. Cap. 15.

NON in opportunum videtur huc afferre, & ſi Phyſiognomoni non admodum congruum. quomodo à nutricibus, & ab educatione in hominum morum notitiam deuenire poſſimus: nam vitia, & bonos mores pueri cum lacte hauriunt. Legimus apud Gellium Phauorinum philoſophum dicentem, ſicut valet ad fingendos animi, corporiſq; ſimilitudinem vis, & natura ſeminis, non ſecus lactis ingenia, & proprietates. Et Auicenna de lactantis moribus ait. Secundum verò mores ſuos conſideratur, quoniam ipſam oportet bonorum morum, & laudabilium eſſe, & quæ tardè à malis animæ paſſionibus pariatur, ſicut ira, triſtitia, timore, & reliquis. Omnes enim iſtæ corrumpunt complexionem, & fortaſſe permutantur, ſeu tranſeunt in infantem lactantem, & propter hoc prohibuerunt quidam, ne ſtolida lactet. Neq; in hominibus id ſolū, ſed in pecudibus quoq; id animaduerſum, nam ſi ouium lacte hædi, caprarum agni alerentur, conſtat in his lanam duriorem, & in illis capillum gigni tenuiorem, ſæpeq; numero miramur pudicarum quoſdam mulierum liberos parentum ſuorum, neq; corporibus, neq; animis ſimiles exiſtere quoniam in moribus inoleſcendis magnam ferè partem ingenium altricis, & naturam lactis tenent, quæ iam à principio imbuta paterni ſeminis concretione, ex matris etiam corpore & animo recentem indolem configurat. Homerus ad id.*

„ *Non eques ipſe pater fuerat tibi me hercule Peleus,*
„ *Non Thetis eſt genitrix glaucum te protulit Equor,*
„ *Aeriæq; rupes, mens quod tibi dura ferox eſt.*

Ex quo Virgilius Aeneidos quarto.

„ *Non tibi diua parens, generis nec Dardanus author*
„ *Perfide, ſed duris genuit te cautibus horrens*
„ *Caucaſus, hircanæq; admorunt ubera tigres.*

Chryſippus ob id optimas, & ſapientes nutrices pueris optabat. Refert Scotus puerum fuiſſe, qui diu porcæ lane altus, adultus etiam pannis indutus limum intrabt, & porcorum more vorabat, alterum, qui capræ lac cum ſuxiſſet, ſaltatim incedebat, arborumq; codices erodebat. Remum, & Romulum Lupa nutriuit ideo ipſos, & ab eo genitos romanos luporum inſtar rapaces extitiſſe. ſic etiam de Licaſto, & Parrhaſio dicuntur à lupa educatis: ſic etiam Cerua Telephum Aganes, & Herculis filium nutriuit. In canibus etiam obſeruant Agricolæ, & paſtores nam eos, quorum volunt generoſam indolem conſeruare, non patiuntur alienæ nutricis vberibus ali, quoniam ſemper & lac, & ſpiritus maternus longe magis ingenij, atq; incrementa corporis auget, & ſi effeta lacte deficitur, caprinum prebent, dum fiant menſium quatuor.

De iudicandi methodo, & quæ ſigna præferenda veniant. Cap. 16.

Conſe-

CONSEQVI iam cenſeo ex multis, quæ diximus ſignis, quæ præferenda, & quæ omittenda, & quæ fortia, debilioraq; fuerint, oſtendamus. In ſignorum delectu primas partes ſibi vendicant ſigna, quæ ex proprietate accipiuntur. Sunt enim ſigna, vt ſuperius recenſitum eſt, vel propria, vel communia. Propria ſunt, quæ cum paſſionibus recurſum faciunt, & huiusmodi poſitis, ponuntur & paſſiones, quarum ſunt, vt extremitates magnas habere proprium eſt fortitudinis ſignum. Communia ſunt ſigna, quæ ab apparenti more, à contrario, & id genus cæteris deſumuntur, & dicuntur communia, quia cum ſuis paſſionibus non conuertuntur. Quod ſigna, quæ à partibus accipiuntur fortiora ſint ijs, quæ à moribus apparentibus, & ſimilibus, cauſa eſt, quod immediate ſubſtãtialem formam conſequantur, illa verò, vt color, & lenitas, & huiusmodi ſimilia, non tam immediate ſubſtantiam conſequantur, nam ſigna ex quibus Phyſiognomones diiudicant, ſunt ex motibus, figuris, coloribus, moribus apparentibus in facie, voce, carne, partibus, & figura totius corporis, & ſimilibus. Sed & partium ſigna ea fortiora ſunt, quæ ex primarijs locis deſumuntur. Primaria loca ſunt, quæ circa oculos, frontem, faciem, & caput. Secundo quæ circa humeros, & pectus, tertio circa crura, & pedes, poſtrema vero, & minima, quæ circa aluum ſunt. Cuius cauſam affert Ariſtoteles. Signa enim, quæ circa caput, manifeſta ſunt, circa ſapere, & ſenſus, quia cerebrum continet principium motus, & ſenſuum, oculi pars cerebri ſunt ex Galeno. Sic anterior pars, fortior eſt quia plenior, poſterior verò vacua. Ob id optime Apuleius dicebat, quòd totus homo in facie eſt, quia ibi ratio inhabitat. Secundo loco pectus, cordis domicilium, ſubiectum omnium ſenſuum. Tertio loco crura, & pedes, quia ſunt inſtrumenta ſenſus, & motus. Vltimo loco aluus, à quo naturalia membra includuntur, quæ ad ſapientiam non faciunt, nec ab eo mos, aut virtus vlla proficiſcitur. Adamantius ſuæ Phyſiognomoniæ initio hæc habet. Circa partes, & mẽbra quælibet, colorem, motus, ſpiritus, voces, & alia quæ ad hæc ſequuntur phyſiognomonizare oportet. Sciendum quòd non ab vno ſigno ſecundum ſe ipſum, aut à duobus certe putare veritatem enunciandam, ſed à pluribus, & maioribus, atq; ab ijs omnibus, quæ ad inuicem conueniunt, alia autem ſigna ſecundum habitudinem, quam habent ad ea, quæ ſunt in oculis indagare oportet, hæc enim primas ſibi vendicant partes, ſi nanq; ea, quæ ſunt extra hæc his aſſentiuntur, ſine mendatio erit iudicium. Cæteris autem ſignis potentiora ſunt ea, quæ circa oculos manent, ut frons, naſus, os, genæ, & caput. Secunda verò quæ circa collum, & pectora ſunt, tertia quæ circa humeros, & manus, & crura, & pedes, poſtrema autem, quæ circa ventrem. Sed maxime ad iudicium confert totius hominis conuenientia in omnibus his apparens, hanc in omnibus ſignum omnium inſpicere oportet. Id autem rationem in ſe ipſo non habet, ſed ſingula ſigna, & ea quæ ſunt in oculis, & alia vniuerſa hominis effigies ſimul componit: omnibus enim ſignis ſimul adiunctis, quod verum eſt diiudicant. Sed alij ſunt, qui dicant ſigna ab anteriori parte accepta priora eſſe ijs, quæ cum ſenſibus fiunt, quia ibi ſenſus inhabitant, ſed quæ à poſteriori parte potiora eſſe ad motum, & fortitudinem, quia ibi membra ſunt neruoſa motus. Nec deſunt, qui ſugerant, potiora ſigna eſſe, quæ accipiuntur ex ijs membris, per quæ paſſio illa exercetur, vt quia cor iræ ſubiectum eſt ideo iræ ſigna, quæ à cordis partibus accipiuntur, potiora, verioraq;, quàm quæ à coſtis, pectore, reliquisq; locis. Eodemq; modo fortitudinis notæ à brachijs, humeris, coxis & pedibus. Præterea memorari non obliuiſcar, quæ ipſemet Ariſtoteles memoratur, vni ſignorum credere fatuum eſſe, ſcilicet communium, ſed plura circa vnum conuenientia penſiculanda eſſe, & plura teſtimonia ad vnum accommodanda, vt ex ijs mox ſecurius iudicium pro-

feratur, quod eſt etiam à Galeno confirmatum, qui Phyſiognomones multum errare credidit, quod vni ſignorum credant, niſi proprium ſignum id fuerit.

Quid ſit Phyſiognomonia. Cap. 17.

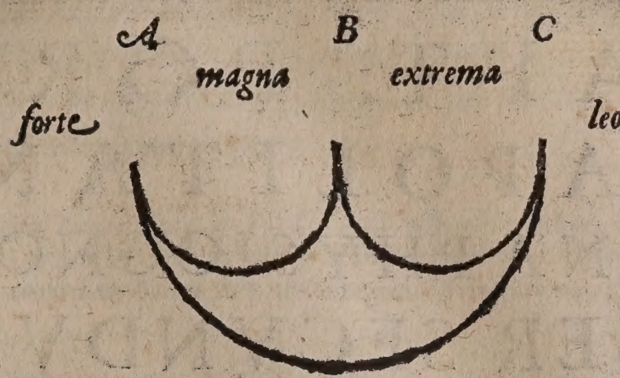
AT iam ad Phyſiognomoniæ diffinitionem deueniendum. Eſt igitur morum inſpiciendorum Naturæ ratio, ex ijs, quæ corpori inſunt fixis ſignis, & accidentibus, quæ ſigna mutant. Dicimus Naturæ morum nequis de accidentalibus putet, quæ etiam animæ ineſſe poſſunt cum tempore acquiſitis, vt medicum, vel mathematicum eſſe, nam hæc ex naturæ corporis ſignis haud quaquā dignoſci valent. Diximus accidentia, quæ ſigna transmutant, quia plerunq; per ſigna, quæ corpori non inſunt, ſed eo alterato inſunt, vt timiditas, & verecundia, cum enim anima verecundiam ferre nequit, ex ſanguinis ad exterius effuſione, quaſi dux rubor ipſe apparet, ſic metus ad præcordia ſe recipiens, quaſi in ſuam arcem, pallor ſuboritur. Sic rubor, & pallor paſſiones ſunt, quæ facile arcentur. Et dum animi mores dicimus, qui in ſenſitiua parte ſi ſunt, quæ hominibus, & brutis communis eſt, quæ græce δια'νοια *dicitur. Vnde vana eſt Trogi, & Philonis opinio, qui in animæ nutritiuæ operibus ex plantis ſigna colligi poſſe cogitarunt, nam cum vegetiua virtus communis ſit omnibus viuentibus, longæui ſigna ex plantis ſic colligebant. Quibus capilli longi, & firmi, longæui ſunt, quia ad longeuas plantas referuntur, quæ folia firma, eternaq; habent, vt pinus, ilex, medica, quæ æterna pubent coma, & longæua ſunt. Phyſiognomonia nomen ex* φυσις *natura, &* γνωμον *regula, quaſi legem, vel naturæ regulam dicas, vt ſcilicet quadam naturæ norma, ordinationeq; ex tali corporis forma tales animæ affectiones conſequantur.*

De ſyllogiſmo phyſiognomonico Cap. 18.

IAM verum eſſe recenſuimus animam, & corpus adinuicem mutuis paſſionibus transmutari, propriaq; eſſe ſigna in corpore, per quæ coniectare poſſumus huiusmodi animæ naturales paſſiones, & ob id phyſiognomonicam ſcientiam omnibus in confeſſo eſt eſſe veram. Nunc ſyllogiſmus ſe ingerit, quo phyſiognomones ad propria hæc ſigna inuenienda vtuntur, cuius Ariſtoteles ſuorum analyticorū librorum priorū poſtremo commeminit, nequid videatur prætermiſſum, quod cognitum neceſſarium eſſe iudicamus. Ad id proprium ſignum inueniendum, primo conſiderandum eſt animalium genus vnum, cui in vniuerſum inſit ea paſſio, ſecundo alia genera inuenienda, quæ non vniuersè, ſed particulariter eandem paſſionem intercipiant. Demum quæ nota omnibus inſit, quibus ineſt illa paſſio, & ſimiliter remoueatur ab ijs, quæ eiusdem expertia ſunt, et tunc illud proprium erit ſignum. Exemplum erit. Ad diſquirendū proprium fortitudinis ſignum, conſiderabimus cuncta animalium genera, & leonum genus vniuerſaliter viribus præcellens, pu, to omnibus notum. Secundo fortitudo non ſolū in leonibus, ſed equorum, taurorum, & hominum genere reperitur particulariter: nam aliquis equus, taurus, & homo fortis erit. Poſtremo ſignum eſt in ijs obſeruandū, quod leonum generi ſemper inſit, & qui particulariter fortes ſunt etiam idem ſignum ſibi vendicent, & qui flaccidi ſunt, tale non habeant, & id ſignum erit extrema corporis robuſta habere, vel magna, nam vniuerſum leonum genus extrema magnitudine præſignia habent, & in reliquis animalium generibus aliqui equi, tauri, hominesq;, qui fortes ſunt huiusmo di habēt, & qui talia nō habēt, ī beccilles prorſus, erit ergo extrema magna ſignū propriū fortitudinis. Syllogismū apponere nil obfuerit, is enī in prima figura, et ꝙ mediū, .i. ſignū cū priori extremo

conuer-

conuertitur, & minorem exremitatem tranſcendit, & non conuertitur. Sit fortitudo A, magnas extremitates habere, B, Leo, C.

OMNE magnas habens extremitates eſt forte, omnis leo, & quædam animalia magnas habent extremitates, ergo omnis leo, & quædam animalia ſunt fortia. Syllogiſmi medium, ſcilicet ſignum, quod eſt. B. magnas extremitates habere conuertitur cum maiori extremo, quod eſt. A. forte, minus verò extremum, ſcilicet. C. leonem traſcendit, nam magnas extremitates habere non ſolum omni leonum generi, ſed alijs quibusdam, vt homini, equo, & tauro competit. Eodemq; modo. Hectorem fortem eſſe syllogizare poterimus, Vt omne magnas habens extremitates eſt forte, Hector huiuſmodi habet, ergo fortis.

FINIS.

IO. BAPT. PORTAE NEAPOLITANI DE HVMANA PHYSIOGNOMONIA LIBER SECVNDVS.

PROOEMIVM.

HACTENVS deſcripſimus quibus modis Phyſiognomones ex ſignis corpore apparentibus animi mores coniectarentur, nunc ad ea ſigna ex vniuerſi corporis partibus accedemus, quæ propria eſſe diximus. Non pigebit tamen his naturales cauſas aliquando addere, exiſtimantes, vt ſi qui moroſuli fuerint, quibus hæc minus placerẽt, naturalium cauſarum ancupio, ex philoſophiæ fontibus petito ſatisfacturos. Nos corporis compaginem, vt Ariſtoteles animalium libro, in quatuor partes diuidemus. caput, collum, thoracem, & duplex brachium, & crus. A' capite parte omnium nobilisſima protinus exordiemur, ſenſoriorum officina, in qua principalis animæ pars regimen habet, ibi enim viſus, auditus, olfactus, & guſtus breui loci intercapedine continentur, atq́; eorum, quæ præſagiuntur, maxima præcipue pars in capite eſt, hominumq́; obuiam venientium, pectora non prius apparent, quàm nudata fuerint corpora, ſed caput illicò aſpicimus. Legitur in Platonis Timæo caput non ſolum principale dici, ſed etiam totum in corpore, & reliqua ſolùm, vt capiti ſeruiant adiuncta eſſe. Et in Platonicis, Deum capitis figuram ad mundanæ rotundationis ſimilitudinem compegiſſe, in eoq́; duos illos animæ circuitus interlocaſſe ac eſſe membrum corporis diuinisſimum, & reliquorum facile prĩceps, cui totum corpus ſubeſſe connexum, ac parere iuſſerit. Mens, vt Lactantius ait, in ſummo capite collocata tanquã vi arce, ſublimis ſpeculatur omnia, & cõtuetur. Pileo Hippocratis imagines cõtegebantur, vt ſignificaretur, quàm maxime cuſtodiendam partem illã, nam in ea, tanquã domicilio princeps animus reſidet, & intelligendi pontificium poſitum eſt.

De Capite. Cap. I.

NOS cum Ariſtotele totum id caput vocamus, quod collo ſubſtentatur. Primo integrum conſiderabimus, poſt eius partes, frontem, oculos ſupercilia, & reliqua. Galenus capitis conſiderat quantitatem, & formam, quantitatis varietas in magnitudine, & paruitate conſiſtit; loquemur primo de quantitate.

Hac tabella maximum bubonis caput, & Vitellij Cæſaris vaſtum exprimitur, vt ex marmorea ſtatua, quæ in Muſæo Hadriani Spataſori patrui doctiſſimi, & rerum antiquarum ſtudioſiſſimi aſſeruatur, excipi curauimus.

Maximum Caput.

POlemon, & Adamantius in eorum Phyſiognomonicis, caput, quod magnitudine exuperat, obtuſi, & indocilis hominis argumentum dicit. Albertus animalium libro, Enorme caput, quod præ ſui magnitudine ad humeros vergit, ſenſu, & virtute carere dixit: & Paulo poſt. Immenſam autem ſtultum, ſtolidum, & vehementer indocile. Ariſtoteles libro de ſomno. & vigilia, ait. Qui minimo plus in caput extumuerint, ſomniculoſi ſunt, nam quo amplius eſt receptaculum, eo plus item capiat neceſſe eſt. In nanis, ſiue pumilionibus vaporum multitudinis vis adcaput ſurrigitur, quoniam grandius membrum alimenti amplius requirit, quod verò copioſe ſcandit, copioſe remeet conſequens eſt, ſed lentius, quia inſitus calor vim tantum ſublatæ euaporationis breui percoquẽdo nequit conficere. & in ſuis Phyſiognomonicis in figura ſonnolenti, tribuit ei ſuperiora maiora, ideſt caput. Capitis magnitudo materiei potius abundantiam, quam virtutis excellentiam indicat. Ego ad aſinos referrem, quorum caput grande, & ineptiſſimis ſunt moribus, ſtolidi, degeneres animo, timidiq;. Inter aues ad nocturnas, vt noctuas, & bubones, quæ omnes capita enormia magnitudine habent, ex otio prodeuntes, è pedibus exeunt, nimio pondere capitis detente. Ouidius de Aſcalapho in bubone mutato.

In re-

„ *In roſtrum, & plumas, & grandia lumina vertit,*

„ *Inq; caput creſcit. &c.*

Nulli auium caput maius. Nocturnum animal, nam ſi de die apparet, à cæteris auibus præ ſua ignauia deplumatur. Falcones, qui magnum caput habent, non laudantur, quod ad auium nocturnarum ſpeciem accedant, quæ omnes capitatæ ſunt, timidæq;. Inter piſces ad vranoſcopum, qui caput magnũ habet, & verticem admodum latum, piſcium omnium ignauiſſimum. Vnde Oppianus.

„ *Stultitia inſignem memorabimus hemerocœtem,*

„ *Segnitieq; omnes ſuperantes, quos creat æquor.*

Cephalus magni etiam capitis eſt, vt ab eo nomen trahat, & capitonem etiam dicant, iners & ridiculus habetur, ridetur namq; eius natura, nam in metu capite abſcondito, totum ſe occultari credit, authore Ariſtotele. Sic reliqua animalia multæ humiditatis, paucæq; caliditatis magno capite ſunt, & ſtupida, hebetiaq; eſſe videmus. Vaſta enim capita vitioſa intelliguntur ob materiæ ſolam multitudinem, non contentorum, & præcipue ſi his acceſſerit in concinna figura, nam oblæſam vim cogitandi denuntiant, eumq; nullius aut certe rudiſſimi perceptus eſſe. Et quodcunq; animal ſpeciem alterius animalis refert, ingenio quoq; & moribus ad id accedit; ob id hos omnes ignauos, rudes, & meticuloſos pronũtiamus, vt ſæpius dicamus, ò quale caput, & intellectũ nõ capit. Vaſto fuit capite Imperator Vitellius, vt ex iconibus apparet, vnde eius ruditas.

Hic ſagacis canis caput oſtenditur, & Platonis capitis magnitudo, quod ex Muſæo Vincentij Portæ fratis antiquarum imaginum exploratoris diligentiſſimi & adſeruatoris excerpſimus.

Caput Paulo maius mediocri.

A*Riſtoteles in Phyſiognomonicis ait. Qui caput magnum habent, canum inſtar, [illegible] ſunt, ideſt ſenſati, vel ſagaces, qui acerrimo narium ſenſu vigent. Sed quia Ariſtoteles pluries canum meminit, nunc generoſos, & magnanimos vocans eos, nunc adula-*

latores, nunc conuiciatores, adclamatores, & inuidos, nunc curſores, ſtultos, ſagaces, & ferarum amatores: ne quis nec ſibi conſtare, nec falſam, & ſubdititiam doctrinam diſcentibus proponere ſuſpicetur. Sciendum plura eſſe canum genera, nec neceſſarium duxit diſtinguenda, cum nobis domeſtica, & familiaria eſſent. Nam ſunt robuſti, & moloſſi canes, qui etiam, & magnanimi, forteſq́;, ſunt & ſagaces, qui narium ſagacitate feras veſtigant, nobis vulgò dicti bracchi. Sunt & curſores, ferarum amatores, & cuſtodes, & vtiles canes, qui conuiciatores, adclamatores, & adulatores ſunt: quorum omnium vt mores, ita & forma varia eſt. Veſtigatorum forma, vt à Blondo, & alijs deſcribitur hæc eſt. Capite ſunt concinno, ideſt paulo maius mediocri, deiectis, & propendentidus auribus, & cætera. Hæc volui admonuiſſe, ne variorum generum deſcriminis ignoratione deciperemini. Sed reuertamur, Vnde digreſſi ſumus. Polemon ait. Caput paulo maius commẽſurato, ſenſibus refertum, & illiberalem monſtrat. Sed textus defectuoſus, & ex Adamantio reſtituendus. Caput paulo maius commenſurato, probè ſenſatum quidem, fortem, & magnanimum oſtẽdit. Quod autem exra mediocritatem, benè ſenſilem quidem, ſed non virilem, & valdè illiberalem. Albertus ex Loxi authoritate. Caput, quod aliquanto maius eſt, quàm conuenit, ſenſus augmentum, virtutem, & magnanimitatem arguit. Ægiptij Anubim canino capite pingebant, quem aliqui dicunt eſſe Mercurium, innuentes, quod nil eſſet ſagacius cane. Si ad aues referre licet, pſitaci grandiori capite ſunt, vnde non ſolùm loqui, ſed etiam meditari diſcunt. Galenus in eo libro, cuius inſcriptio, ars medicinalis eſt. Magnum caput diiudicare periculoſum eſſe dicit, nam magnitudinem non neceſſe eſt eſſe bonæ conſtitutionis ſignũ: nam ſi euenerit ob inſite virtutis robur, multam, & optimam materiam producens, & ſi concinna fuerit ambiens figura, & quæ ipſi cognata fuerint, optima ſint, ſcilicet ceruix valida, oſſibus bene diſpoſita, atq; omnino neruoſa, & ipſi omne benè coaluit, etiã oculos benè cernẽtes, egregium ſignum eſt. De libro de morbis vulgaribus. Quemadmodum magnum pectus ampla interius cauitate duo magna viſcera pulmonem, atq; cor nulla ex parte compreſſa continens, melius erit: ſic caput, & dorſi ſpina magnitudine reſpondentia, cum grandia fuerint, cerebrum, & medullam ampliores, latioreſq; ſpiritus in ipſis cauernas efficiunt, vnde cogitandi vis in eis optima. Quod ex eo idem retulit Auicenna. Joannes Alexandrinus in ſua commentatione in Hippocratem ait. Capitis laxior requiritur capacitas, quia multarum eſt virtutum conceptaculum ſenſitiuarum, & motum præſtantium. Si amplum fuerit cerebrum ad capitis proportionem, manifeſtum eſt calorem naturalem benè agere, ſi magnis ſpondylijs magnis item pectoris oſſibus, vitalium virtutum optimam conſtitutionem, & mox corporis totius peraccommodam nutricationem prouenire. Vt ex marmoreis ſtatuis videre licet Platonis caput ad totius corporis proportionem paulò ſupra menſum extare videtur; cuius ingenij perſpicacia, & rubur nota ſunt.

Hominem minimi capitis ad ſuperiorum, & ſui corporis proportionem, & ſtruthionem tibi ad viuum adfigi curauimus, vt facilius capituli ad ingentis corporis magnitudinem ratio conſideretur.

Caput

Caput minimum.

ARISTOTELES *in Phyſiognomonicis ait. Qui capite paruo ſunt, ferè inſenſati, & ad aſinos refert. Sed, vt diximus, aſinus non paruo ſed magno eſt capite præditus, vnde in textu mendum ſuſpicor, cum præſertim Polemon, & Adamantius nil tale habeant. Inquiunt enim Caput admodum paruum quisquis habuerit, ab omni ſenſu, humanoq; captu alienior, nec aſino referunt. Idemq; Ariſtoteles fœminæ formam deſcribens, exiguum tribuit ei caput, pardali, non aſino, cuius imaginem refert, retulit: niſi quis per paruum caput, Ariſtoteles intellectus paucitatem, vel contentorum intellexiſſe dicat. Nam aſinorum capita, & ſi magna videntur, oſſium, & ambientis carnis, & cutis mole extuberant, Sunt verò parua, paucitate cerebri, cuius ei pars minima. Rhaſes eadem, quæ Adamautius refert. Auicenna. Exiguum caput, cum inconcinna figura, & ei par debilitas colli, & dorſi, defectum ſignificat virtutis moralis, naturalis, et animalis, et ob id homo ille perfidus, velocis iræ, et in rebus hæſitãs erit. Ego ad ſtruthiocamelum referrem: nam inter animalia exiguum retinet caput, ceruix procera eſt, corporis eximia magnitudo. Cuius mira ſtoliditas. In tanta reliqui corporis magnitudine ſe latere exiſtimat, cum effugere aliter venatores non poſſit, cum caput frutice occultauerit, vel quia vmbram ſuo capiti pro tutela parat, cæteris corporis partibus debiliori. Ariſtophanes in auibus Rheæ matri Deorum ſtruthiocamelum comparat, propter eius magnitudinem. Et Iob. Sruthionem Deus priuauit ſapientia, non dedit illi intelligentiam. Extat prouerbium iu Suida* λιβυκόγ ὄριεον *de prægrandibus, quod ex ea regione deportentur aues immani magnitudine. Interpres Ariſtophanis in auibus conuenire dicit in barbaros, & menticuloſos. Sunt enim homines prægrandes ferè timidiores. Galenus exiguum caput improbæ cerebri conſtitutionis peculiare ſignum eſſe, & exigua capita ſemper praua indicare. Cuius cauſam Hali Rhodan affert, ob conſtrictionem, coarctationemq; ventrium cerebri, ex qua ſpiritus animales libere non valeant expatiari, addita quoq; eorum imbecillitate, quæ inde producuntur: etenim cum exigua eſt radix,*

vix

vix inde prodire aliquid magnum poteſt. Diuus Thomas ſuper ea, quæ de ſenſu, & ſenſili ſcripſit Ariſtoteles, hæc dixit. Caput, & cor ſitu oppoſita ſibi innicem ſunt, vt cerebri frigiditate huius calor contemperetur: inde fit, vt paruo capite homines, ſecundum membrorum aliorum proportionem, impetuoſi ſunt, ac violenti. Quippe cordis calore, non ſatis per cerebrum reflexo, ac in diſpoſitione diuerſa affectio item prouenit contraria. Meletius philoſophus non ingrata refert. Caput cerebri ratia factum eſt, ad illud, quod comprehenditur, illius, quod comprehendit naturam conditam eſſe conſtat. Caput quod intus exiguè capax ſit, flagitioſi cerebri inditium oſtendit. Cum igitur vniuerſi corpoois noſtri actiones cerebri officio perficiantur, quippe qui ſi extremum in pede digitum moueri acciderit, illum ſanè à cerebro motum eſſe certum eſt, vnde paruum caput habentes, præ eius paruitate priuantur facultate perficiendi ea, quæ magnum caput habentes perficiunt. Paruum enim inſtrumentum plurimi ſpiritus capax eſſe neutiquam poteſt. Itaq; cum paruum caput anguſto ſpatio contineatur, in eius anguſtiam animalem ſpiritum demergi, & extingui, & cum eo vniuerſas, quæ ab eo fiunt actiones contingit. In ſumma igitur exiguum caput perpetuo prauum habetur.

Caput paulo maius paruo.

ARISTOTELES problematum libro cenſuit hominem animantium omnium prudentiſſimum eſſe, quum capite ad reliqui corporis proportionem minimo ſit; immò & inter homines ipſos, qui hac parte diminuti ſunt, ferè prudentiores eſſe quàm qui ſunt grrndiori: intelligens philoſophus pro grandiori capite vaſtum caput, & pro capitis paruitate macilentum, & paulo maius paruo: ſic videntur duo hæc maximi philoſophi dicta inter ſe non aduerſari: nam prius improbare, hìc magnopere laudare videatur. Auicenna inquit. Paruum caput, ſi cum fortitudine virtutis formatiuæ fuerit, optimum erit.

In hac figura mediæ magnitudinis caput inter reliqua cum leonino capite contemplare.

Caput mediocre.

ARISTOTELES commendat Alexandro Magno caput mediocre, & intra menſum conſtitutum, cum Polemon, & Adamantius mediæ magnitudinis caput laudent. Id videtur Leoni comparandum, ipſe enim ad corporis rationem, moderata capitis magnitudine eſt: vt apud Ariſtotelem videre eſt, leonis formam deſcribentem. Albertus ad hæc. Moderatum caput indicat ingenium, & ſenſum, aliquando tamen timidum, & liberalem, ſed ego non timidum, ſed audacem, & magnanimum ad leonem relatum.

Prima hæc tabella in dextra ſui parte non naturalem capitis formam refert, in qua anterior eminentia perit, poſterior tumet ſiniſtra verò ſecundum capitis innaturalem formam, in qua poſtica pars deperditur; anterior gibba.

Caput in ſinciput cauum.

DIXIMVS de magnitudine, nunc de forma capitis. Hippocrates, & Galenus quinq; afferunt capitis diſcrimina, naturalis vnum, innaturalis, & monſtruoſi quatuor. Prima innaturalis capitis figura, inqua anteriora eminentia perit à ſincipite, frontis'ue elatior ſedes, poſterior, quæ occipitis, reſeruatur. Secunda huic planè contraria viſitur, occipitij nimirum poſteriorem eminentiam, manente anteriore perdit. Tertia quæ naturali magis opponitur, in qua ambæ capitis eminentiæ abolentur, & caput ad amuſſim rotundum, & inſtar exactæ ſphæræ obſeruatur. Quarta, quæ ab Hippocrate enumeratur, in qua caput in latera ad vtranq; aurem inſignius, quàm in anteriori, poſterioriq; ſede prominet. Quinta naturalis eſt, ad oblongæ ſphæræ formam potiſſimũ extruitur, priorem, poſterioremq; partem obtinens magis proceram. Primum ſi caput in ſinciput cauum erit, dolis, & iracundiæ deditum Albertus dicit, ego autem male ſenſibus, & imaginatione affectum iudicarem. Sed vnaquæq; regio peculiare quid in capitis forma ſibi vendicat, vt Hippocrates dixerat de ijs, qui pulchra capita exiſtimabant oblonga, ideoq; in paruulis ea comprimebant, atq; ita tandem naturam in hanc oblongam formam poſtea procreaſſe.

In occipit cauum caput.

POLEMON, & Adamantius. Qui retro caua depreſſa habuerit, timidus erit. Sed error eſt in Adamantio: nam pro ἄψυχοι contrarium habet εὔψυχοι Galenus ad hæc. Quod ſi ea, quæ ſecundum occiput eminẽtia aliquatenus minuatur, ſimul intueri oportet neruos, atq; ceruicem vnà cum oſſibus alijs, nam ſi ſecundum naturam conſtiterint, materiæ defectu, non virtutis imbecillitate contingit, illis verò non rectè ſe habentibus principium eſt debile. Sed magna ex parte defectus, qui occipiti eueniunt, conſequitur eorum, quæ diximus imbeccillitas, rariſſime aliter euenire conſueuit. Germani compreſſo occipitio, & lato capite plerũq; ſpectãtur, quod pueri in cunis dorſo ſemper incubent, ac manibus cunarum lateribus alligentur.

In ſinciput prominens caput.

EÆDEM quoq; diſtinctiones adhibendæ ſunt ad anteriores capitis partes, ſcilicet ad frontem attinentes, quas etiam ad poſteriores diximus, earundem paruitatem, & magnitudinem inſpicere oportet, atq; itidem figuram, & ſenſus ibi collocatos viſum, guſtum, atq; odoratum, hæc enim ad ſe inuicem indicant, atq; atteſtantur, & quæ à principijs oriuntur, principij virtutem, & vitium obtinent, quæ ab ipſis naſcuntur, & hæc quidem anterior pars, ſenſitiuos quidem plurimos, paucos verò actiuos continet. vnde ſi bene affecta fuerit hæc pars, maxime ſenſitiuum indicare conuenit.

In occiput prominens caput.

GALENVS in arte medicinali, & ab eo Auicenna ait. Caput, quod ſecundum occiput eminens eſt, non ſemper malum, ſed adhiberi oportet diſtinguendi rationes, quibus antea capite grandiori vtebantur: ibi nanq; & nobiliſſimus cerebelli ſinus, & dorſus, & medullæ exortus locati ſunt. Poſtea ceruicem conſidera, imbecilla ſit, an robuſta, nam ſi validũ collũ ſubſtinet, huiusmodi capitis acumẽ probato; hos enim homines, et aliorũ mẽbrorum, ſed oſſiũ præcipue viribus pollere comperies, ea enim pars neruorum omnium, qui in toto animali ſunt, actiui, origo eſt, ſenſitiuos verò paucos obtinet.

In ſecunda hæc tabella, à dextra parte tertia nõ naturalis capitis figura delineatur, in qua vtrunq; tuber anterius ſcilicet, & poſterius intercidit, à ſiniſtra naturalis figura ſfærã vtrinq; leniter depreſſã anterius, & poſterius extuberãtem exprimẽs.

In ſinciput, & occiput cauum caput.

SI verò caput ambas eminentias amiſerit, ſcilicet occipitis, & ſincipitis, ſed æquale, & vndequaq; quaſi perfecta ſphera ambiens fuerit, peſſimum erit. Albertus ſine memoria, ſenſu, & ſapientia eſſe dixit globoſum caput. Medicorum dogma eſt, vbi deficit caput, ibi ſignificatur imbecillitas, & defectus operationum. Si anterior pars defectum ſenſus, & imaginationis, ſi retro virium, & memoriæ, in medio rationis, & cogitationis. Cerebri forma cranei formam ſequitur, & ſi eius figura corrupta fuerit, etiam cerebri forma corrumpetur, erunt etiam pauidi, & male ſenſati. Græcorum, & Turcharum capita globi fere imaginem exprimunt, quod tegumentis, quibus varie vtuntur, id caput per accommodum cenſent.

Caput in temporibus tumens.

ERAT ab Hippocrate numeratum inter naturalia capitis genera illud, in quo ad tempora eminentiæ non antrorſum, vel retrorſum inſunt. Ariſtoteles ad Alexandrum ait. Qui tempora inflata habent, & genas plenas, ſunt valde iracundi. In Phyſiognomonicis verò, quæ circa collum, & tempora venæ amplæ ſunt, ij malæ ſunt iræ, & referuntur ad paſſionem, quia iratis hæc accidunt. Polemon, & Adamantius ab eo. Si quis venas illas quæ ſunt circa collum, & tempora turgidas habent, & manifeſtas, & ſanguinei coloris, intus feruere iram oſtendit. Rhaſes ab eo. Caput vtrinq; conuexum iracundum eſt. Albertus. Venæ temporum, & ceruicis rubræ, adeò iracundum oſtendunt, vt propè ſit inſanus.

In ſinciput, & occiput protenſum caput.

SED capitis vtrinq; protenſi optimum erit ſignum. Hæc ſola à Medicis exiſtimatur naturalis, & perfecta capitis conſtitutio. Galenus in artis medicinalis libro perfectam ſtatuens

tuens capitis formam, ait. Veluti ſi ſpheram exquiſite orbiculatam excogitares ex cera conſtructam, leniter vtrinq; preſſam: in hac enim neceſſe eſt & priores, & poſteriores partes gibbæ fiant, & conueniant. Et alibi. Circuminuergens ante, & pone, æque ac oblonga, quaſi prodentem ante, & pone dicas. Auicenna ab eo. Orbiculari figura eſſe tornatum caput videri vult, ſed tamen quadamtenus oblongum, quoniam neruorum ex cerebro propagines per longitudinem conſtituantur, extumeſcente item verticibus geminis, vt illis, veluti ſupercilijs prominentibus præſentius ſuppetat neruis tutamen. Polemon, & Adamantius. Caput quod moderatæ magnitudinis, & rectitudinis, & modicè compreſſum eſt, omni alia capitis forma, & ad ſenſibilitatem, & magnitudinem animi præſtantius. Rhaſis. Caput, quod magnitudine moderatum exiſtit, decentem habens rotunditatem, quæ & retro emineat, & ſub vtraq; aure paruam habeat compreſſionem, optimum erit. Albertus. Caput aliquanto oblongum ante, & retro, vt malleo ſimile, prouidum, & circumſpectum virum manifeſtat. Periclem virum Athenienſem tali capite fuiſſe traditur, & perfectiſſimum extitiſſe, vnde & Comici eius capitis magnitudinem dicterijs laceſſunt. Cum magnitudine etiam oblongo capite fuiſſe ſcribit Plutarchus, nec cæteris partibus correſpondenti, ex quo omnes eius ſtatuæ velantur caſſide: quod videlicet nollent ſculptores ea re hominem deformiorem videri, & Attici Poetæ eum κυνοκέφαλον contumeliæ gratia appellare ſoliti ſunt. Caput tum, digniſſime Princeps, paulò maius eſt mediocri capite, nec decenti caret ſincipitis, & occipitis gibboſitate. Reſpondent occipitio par ceruix, nerui, & oſſa, & conformitas reliquarum partium: Vnde maxima uis corporis, ſenſuum ſenſibilitas, incomparabilis magnanimitas animæ prudentia, vt quicquid loquaris, facias, merum ſal, meram ſapientiam.

Viſitur hìc corui caput adamuſſim expreſſum, & humanum caput ad eius ſimilitudinem delineatum.

Acuminatum caput.

ARISTOTELES *in ſuis Phyſiognomonicis ait.* ***Qui capita acuta habent, inuerecundi ſunt, & ad curuos vngues habentes referuntur, intelligens per eiuſmodi aues, cor***

uos

uos, & coturnices, quæ impudentes ſunt, & acuta capita habent. Hos Ariſtoteles φοξοὺς *vocat, quaſi proacuminata capita habentes, vel ex faſtigatione, quam vocant* ὀξύτητα, *vel ex flammæ forma, quæ* φλὸξ *appellatur. Polemon, & Adamantius* λοξύτην *impudentiam notare dicunt, & in ſchœmate fatui improbi* λοξὸν *caput dicunt, quod obliquum interpretantur ſatis ineptè Valla, Pomponius Gauricus, alijq;, alioqui præditi viri, quùm obliquum caput longè à propoſito abeat. Sed mendum in vtroq; textu ſuſpicor, & non* λοξὸν, *ſed* λόφον *ſubſcribendum.* λόφον *noſtri apicem dicunt; nam Ariſtoteles animalium hiſtorijs ſcribit, auium quaſdam habere* λόφον, *ideſt quod caput ſupereminent. Albertus etiam ſatis barbarè. Caput enormiter prolixum eſt impudentiæ ſignum, & ſi emineat in prima parte inſolentiam dicit. Eiusmodi in Therſite caput viſu excepit Homerus, eumq; valde impudentem deſcribit. Lucianus etiam Therſitem faſtigiato capite fuiſſe ſcribit. Ariſtophanes in auibus Theagenis meminit, vbi in ſcholijs protenſo capite fuiſſe ſcribitur. Sunt, & Ponto populi Macrones dicti, quod apud eos plures comperiantur macrocephali, ideſt capite iuſto longiores, & apud Perſas griphos. Nec ab Athenæo in Cilicibus prætermiſſum, ſed in atticis, argiuisq; mulieribus.*

Valdè altum caput.

POLEMON, *& Adamantius. Qui ſatis protenſo capite ſunt, contumaces.*

Caput planum.

CAPVT *humile ſuperius, & quaſi planum, Albertus inſolentis, & effrenis hominis indicium dicit.*

De Capillis. Cap. 2.

SEQVITVR *caluaria capitis pars, veluti ædificij culmen, quæ capillis intecta eſt. Capillorum ratio non in decore præcipua, ſed in eis fuit naturæ momentum maximum. Ariſtoteles natum capillum dicit ad neceſſitatem, & præſidij rationem. Ad neceſſitatem, quia cerebrum humidum eſt, & vbi plurimum humoris, caloris'ue eſt ibidem pilorum ortum eſſe copioſum neceſſe eſt. Adiumentum, quia pili frequentia caput operiens extimum repellit frigus, & calorem: nam cum cerebrum humidum ſit, maximam, tutelam expoſcit, nec in eo emolumentum maximum egeſtis hoc modo noxijs è corpore vaporibus, vnde capillaris generatio augmentum habet. Adijciunt quoq; ad ornatum authores grauiſſimi. Ambroſius ſexto hexameri. Cæſaries reuerenda eſt in ſenibus, veneranda in ſacerdotibus, terribilis bellatoribus, decora in adueſcentulis, compta in mulieribus, dulcis in pueris. Tolle arboris comam, tota arbor ingrata eſt, humani corporis capillos tota pulchritudo flacceſcit. Sed venemur cauſas generationis, quò facilius mores coniectare poſſimus. Horum materiem putat Galenus ſecundo complexionum libro fumidum vaporem, humectum, & glutinoſum. Auerroes pili materiam pure terreſtrem dicit. Quod ſi eſſet, non tam ſequax foret pilorum natura fluxibilis'ue, quo velis modo. Ratio efficiens frigiditas eſt, tum intima in cute, ac oſſibus capitis, tum extima aeris nos ambeuntis, quæ vaporem ab imo ſcandentem, ac in poris meatibusq; cutis retentum diutius ſeneſcere cogit. Ex aliorum opinione capillorum cauſa cutis eſt, concors verò inditus humor: Tenuus, rara, denſa exiſtens, & groſſa ita eos generat. Sed neq; medici, neq; Phyſiognomones corporis temperiem, neq; animi mores ex pilorum qualitatibus venari poſſunt. Polemon, & Adamantius neutiquam*

optime

optime ex pilorum ſignis mores conijci poſſe tradiderunt: quia ex generibus ea demonſtrari non facile queunt, cum pluribus in locis permiſta hominum genera videantur. Auerroes non niſi in temperatis climatibus id verificari, vt videbimus. In capillatura conſideranda venit qualitas, quantitas, & color, quas differentias collegit Ariſtoteles de generatione animalium libro.

Porrecti Capilli

ARISTOTELES *in Phyſiognomonicis. Qui capillos rectos in capite habent, timidi ſunt, & referuntur ad paſſionem, nam timentibus eriguntur. Hos* ἐριξαντας *vocant, quaſi horrentes. In problematibus rigentes capillos ex refrigeratione euenire dixit: nam calor in partem interiorem ſe colligit, vbi autem carni caloris beneficium defuit, magis colligitur, quod cum fit, pili erectiores fieri coguntur. Alexander Aphrodienſis ait, quod per metum, & horrorem pili erigi ſolent, quoniam effectus omnes refrigerant, refrigeratio autem foramina cutis obducit, & condenſat, pilus quidem cum vndiq; aſtringatur inuertitur, atq; erigitur. Ob id Virgilius.*

„ *Obſtupui, ſteteruntq; comæ, & vox faucibus hæſit.*

Polemon, & Adamantius. Capilli recti agreſtiores, & ſtolidiores homines notat. Sed Polemon ἀχρειότερος, *Adamantius* ἀγριώτερος *habet. Et paulo poſt. Recti capilli exiſtentes timiditatem, & malignam aſtutiam notant. Iidem in figura fatui improbi tribuunt ei capillos rigentes, quaſi agreſtioribus moribus præditum. Hippocrates in libro de hominis ſtructura ait. Recti crines ex ſuperuacuo, qui in capite eſt humore fiunt. Auerroes quarto colliget. Capilli extenſi, & plani ſignificant ſuperfluitatem humiditatis.*

Priores figuræ etiam præſenti inſeruiunt capiti, dum capillorum qualitates explicantur. Dextra criſpi capillitij præfert iconem, ſiniſtra criſpiuſculos, vel in extremitatibus tantumodo criſpatos capilloſq; oſtendit.

Capilli criſpi.

Ariſtot-

ARISTOTELES in Phyſiognomonicis. Qui capillos minus criſpos habent, timidi ſunt, & ad Æthiopas referuntur. Polemon. Criſpi capillitij vir, timidus valde, & odioſus. Adamantius. Timidus, & fraudulentus eſt. Conciliator. Qui Capillos criſpos habent, vt piperis corrugationi ſimiles exiſtant. (ò egregiam piperis, & vibratorum capillorum ſimilitudinem) proteſtantur (ſupple) timorem, quia ipſe apponere oblitus eſt. Albertus criſpum capillum timidum, ſubdolum, lucri cupidum, & aſperum demonſtrare dicit. Sed ſatis in opportunè ex ſe aſperum illud addit. Ariſtoteles duo leonum genera tradit animalium libro: quorum alterum criſpiori pilo, & ignauius, alterum longiori, ſimplicioriq; villo, quod generoſius eſt. Et à Plinio idem recenſetur. Hippocrates libro de hominis ſtructura, capillos criſpos eſſe ſignum caliditatis capitis dixit. Auicenna in primo canone. Vibrati capilli rationem eſſe eo modo, quo & vſtulata coria, nam arefactus capillus reflectitur, & incuruatur ui caloris: & ob id meticuloſos eſſe ex numeroſa ſpirituum reſolutione. Verùm Ariſtoteles libro animalium generationis quinto, & Galenus complexionum ſecundo. Capilli criſpi euenire duplici ratione videntur, altera, quam expoſuimus ui caloris, & ſiccitatis, altera de meatuum tortuoſitate, per quos egrediuntur: nam vt hi dipoſiti ſunt, ita & capilli emergentes efficiuntur. Contingit hoc quoq; ex vaporis debilitate, & cutis duritie: nam erumpens capillus adeo tenuis eſt, vt ſe minus valens tolerare corrugetur, contrahaturq;. Ob id ſerius caneſcere: quod filo contingit, ſi vi per arctum tranſeat. Aphrodiſeus ex capitis ſiccitate criſpulos capillos fieri conſcipſit. Auerroes idem, ſicut accidit illis, qui corrugantur ab igne.

Criſpi in extremitatibus capilli.

NVNC mediam phyſiologi capillorum tradentes qualitatem, dicit Ariſtoteles in Phiſiognomonicis. Quoniam igitur recti, & valde criſpi timiditatem innuunt, qui in ſumma tantum ſui parte criſpi ſunt, animoſitatis ſignum erunt, & referuntur ad Leones. Polemon, & Adamantius mediam inter has capillorum qualitatem optimam teſtari dicunt hominis naturam. Fidem in figura, ingenioſum depingunt neq; valde criſpis, neq; rectis capillis. Dares Phrygius Achillem bene criſpatum extitiſſe ſcribit, ſic etiam Aiacem Thelamonium, eoſq; in hoſtes audaciſſimos. Cimonem, vt refert Plutarchus, criſpa coma ſuffultum caput habuiſſe, ac virte refertum fuiſſe. Auguſtus, Suetonio referente, capillo fuit leuiter inflexo, ob id optime moratus, ingenioſus, magnanimus, & liberalis.

Socratis imaginem, quam ex Muſeo Vincentij Portæ fratris depingi curauimus ex marmorea ſtatua huc adduximus vt caput caluitio deforme cerneretur.

Rari

Rari capilli.

POLEMON, & Adamantius. Raritas capillorum doloſum, & malignum arguit, vbi animaduertendum Polemonis textum corruptum, et mendacem: nam vbi ipſe habet καὶ φειδρότισ δὲ, Polemon habet καὶ φιλόντισ. Ariſtoteles in problematis, capite caluos ſalaces eſſe ait. Quicunq; enim ex pilis congenitis ætate iam prouecta non calueſcunt, libidinis vſu immoderato iam decidunt, partes enim ſuperiores ſanguinis parum obtinentes libido refrigerat, ita enim efficitur, vt locus hic alimentum concoquere non poſſit, cum pili alimento caruerint, defluant neceſſe eſt. Et alibi. Spadones effici calui nequeunt, quia cerebri multum obtinent, quod ſanè contingit, quia rem venereã non agũt, ſemen enim labi per ſpinam à cerebro videtur, qua de cauſa ceruis caſtratis cornua non decidunt, & boues caſtrati cornua gerere maiora putantur. Eademq; ratione pueri, & mulieres non caluescunt. Eſt, inquit Plinius, in capillis terrarum aliqua differentia, quippe Miconij carentes eo gignuntur, vnde & caluos omnes Myconios dicimus. Hippocrates. Caput, quod paucis conſtat capillis, calidius eſt. Medici dicunt. Pilus non multus, ac prætenuis caliditatem indicat temperatam, connexam ſiccitati immodicæ, & ex ſiccitate, quæ per malam temperiem fit, naſcitur caluitium. Præterea qui capillo ſunt rariore, eo non facile nudantur nutriente humore quod phlegma vocitatur. Scribit item Alexander, caluitium aliquando ex cognatione prouenire, ſicuti podagram. Fuit & Socrates recalua fronte, vt Ammonius, & Hieronymus ad Iouianum ſcribit, ob id eum Zopyrus luxurioſum pronuntiauit. Erat & Iulius Cæſar caluus, & caluitij deformitatem iniquiſſime tulit, obtrectatorum iocis ſæpe obnoxium. Ideoq; deficientem capillum reuocare à vertice aſſueuerat. Et ex omnibus decretis ſibi à ſenatu, populoq; honoribus non aliud vſurpauit libentius, quàm ius coronæ laureæ geſtandæ perpetuo. Eius luxuriam Suetonius benè notauit, cum à militibus iactaretur. Vrbani ſeruate vxores, nam mæchum caluum adducimus, & eius pudicitiam apud Nicomedem proſtratam, præter multas reginas, quas dilexerat, multasq; vxores, quas habuit. Fuit & Caligula capillo raro, ac circa verticem nullo, quare tranſeunte capram nominare crimino ſum, & exitiale habebatur. Vnde eius ſtupra cum ſororibus notãtur à Suetonio: homines etiam, quos cõmercio mutui ſtupri dilexerat, cum neq; ſuæ, neq; alienæ pudicitiæ peperciſſet. Otho fuit caluus, galericulo capiti propter raritatẽ capillorum

F adaptato,

adaptato, & annexo, vt nemo dignoſceret. Summum inter amicos Neronis locum tenuit, congruentia morum, & conſuetudine mutui ſtupri. Flauius Domitianus quoq; caluitio deformis fuit, caluitioq; ita offendebatur, vt in contumeliam ſuam traheret, ſi cui alij ioco, vel iurgio obiectaretur, quamuis libello, quem de cura capillorum ad amicum edidit, etiam illum ſimul, ſeq; conſolans inſeruit, οὐχ ὁρᾷς, καὶ ἐγὼ καλός τε, μέγας τε. *Fuit libidinis nimiæ, aſſiduitatem concubitus, velut exercitationis genus clinopalen vocabat, natabat inter vulgatiſſimas meretrices, fratris filiam in matrimonium recuſatam corrupit. Aurelius Sextus libidine furentem eum fuiſſe ſcribit. Sergius Galba præcaluo capite fuit. Libidinis in mares pronior, & eos non niſi præduros, exoletosq;. Icelum de Neronis exitu nunciantem, non modo arctiſſimis oſculis palàm exceptum ab eo, ſed vt ſine mora velleretur oratum, atq; ſeductum.*

Denſi capilli.

POLEMON. *Ferinum hominem manifeſtant capilli aſperi, ipſi enim ferarum ſunt. Adamantius denſos capillos dicit. Albertus autem. Multa, & vltra modum capillorum denſitas, & groſſities in iuuentute, temporis proceſſu maniam pronunciat. Medici dicunt, multus, ac craſſus capillus exuberantis eſt indicium caliditatis, qua multa prouenit euaporatio, proinde vberius enaſci capillos iuuenta floreſcente, author Haliabas eſt, atq; in viris item, quàm fœminis. Mihi quotquot homines videre contingit, caput habentes denſis pilis refertum, rudes, agreſtioresq; agnoui. Plutarchus notat Lyſandrum denſa cæſarie fuiſſe.*

Capilli medij inter raros, & denſos.

POLEMON, & Adamantius. *Medie autem qualitatis capilli inter hoſce, laudabilis naturæ argumenta dixeris.*

Indicet igitur dextra huius tabellulæ caput mollibus, & implexis capillis ſuſſultum, ſiniſtra duris, & vigentibus alioqui ſatis inconcinnè mollitiem, & duritiem pictura delineari poſſe ſtatuentibus.

Capil-

Capilli molles.

ARISTOTELES ad Alexandrum. Capilli plani, & ſuaues manſuetudinem, & cerebri frigiditatem docent. Et in Phiſiognomonicis. Qui pilos, vel capillos molles habent, timidi ſunt; argumēto quòd omnia animalia timidiſſima ſint, quæ molli pilo, vt ceruus, lepus, & ouis. In auibus eadem videre eſt, nam quecunq; mollem pennam habent, timidæ ſunt, & proprie id videtur in coturnicibus. Et in gentibus hominum hoc idem accidit. Quicunq; enim apud Meridiem habitant timidi ſunt, & mollem pilum habent. Sed Geſnerus, dum hæc tranſcribit ex Ariſtotele labitur, qui coturnici duram pennam tribuit, contra Ariſtotelis opinionem, qui gallinaceo duram coturnici mollem. Polemon, & Adamantius. Qui capillos valdè molles ſortiuntur, fœmineæ naturæ aſcribendi ſunt. Vterq; in ſchæmate formidoloſi, ei molles capillos aſcribit. Et ſi ad naturalem cauſam referre licet, mollities capillorum fit ab excellente frigido, & humido, cuius ſignum, quod aqua, & aer molliſſima ſunt. Cuniculi timidiſſimi ſunt, & pilum molliſſimum habent. Et Catullus in Thullum cinædum.

„ Thulle mollior cuniculi capillo.

Duri capilli.

ARISTOTELES in Phyſiognomonicis. Pili duri fortem ſignificant. Hoc ſignum ſumitur ex quadrupedibus, auibus, & gentibus. Fortiſſimus leo, & aper, & pilum duriſſimum habent. Idem in auibus videre licet: Nam quæcunq; duram pennam habent, fortes ſunt, vt Gallinacei. Similiter apud Septemtrionem gentes, & duri pili, & fortes ſunt. Polemon, & Adamantius. Nec capilli valde duri bonum ſignum præbent: nam agreſtem quidem hominem demonſtrant. Vterq; in figura fortis duri pilum facit. Rhaſes. Qui duros capillos habent, fortes ſunt. Canes venatici duri pili ſunt, & robuſtiſſimi. Et ſi ad naturalem cauſam referre licet, pilorum durities fit ab excellenti calido, & ſicco, nec ab omni ſicco, ſed à terreo, cuius ſignum, quia terra duriſſima eſt, & fortes natura ſunt calidi, & ſicci, vt ſubſtineant ſicci, vt patiantur calidi. Iuuenalis ad id.

„ Hiſpida membra quidem, & duræ per brachia ſetæ
„ Promittunt atrocem animum.

Medij inter molles, & duros capilli.

POLEMON, & Adamantius ex his duobus extremis mediam qualitatem innuētes dicunt. Mediam autem inter has capillorum qualitatem optimam iudicabis. Ariſtoteles in ſuis Phiſiognomonicis in ſchæmate ingenioſi, capillos inter molles, & duros conſtituit.

Iterùm leonis caput, & humanum ante oculos adhibuimus, vbi in vtroq; capilloſum quoddam in fronte, & è regione naſi deſcendens conſpicitur, ne quid in curia, quod ad exactam verborum declarationem ſpectat, omiſſum videretur.

Deſcendentes à fronte capilli è regione naſi.

ARISTOTELIS græcus textus in Phyſiognomonicis ita ſe habet οἱ τȣ μετώπȣ τὸ πρὸς τῇ κεφαλῇ ἀνάσιλον ἔχοντες ἐλευθέριοι, ἀναφέρεται ἐπὶ τȣ̀ς λέοντας. Vetus interpres ita transfert. Qui frontis id, quod ante caput eſt, eleuatum habent, liberales ſunt, & referuntur ad leones: Quaſi non ἀνάσιλον, ſed ἀνώτερον legerit. Sed quid intelligatur per id, quod eſt ante caput eleuatum, ignoratur, cum de capillis, non de frontis cute, vel parte loquatur: Unde ſatis pueriliter tranſlatum. Sueſſanus philoſophus, quid ἀνασειλον ſignificaret, ignorans, nunc œſtrum, nunc templum interpretatur, multaq́; inepte, & monſtruoſa blaterat, dum ſenſui verba accommodare nititur. Gesnerus de literis latinis, græcisq́; bene meritus, quid dicat ignorat. Quid verò ſentiam in medium proferam. ϵ λον capillis denſum, hirſutumq́; interpretarer, quod etiam Latini à Græcis mutuati ſunt. Nonius citans locum Varronis ex Satyra, ait. Silones homines ſunt prominulis, ac hirſutis ſupercilijs, & ob id Silenus dictus, quod magnis, et hirſutis ſupercilijs foret. Sic ἀνάσιλον ſupra hirſutum, ac capillis denſum notat. Hanc meam opinionem comprobat Ariſtoteles in Leonis figura, vbi de eius crinibus loquitur dicit. Supra frontē autem è naſi regione pilos habet hirſutos, inclinatos, vbi enim verbi ἀνάσιλο meminit, vnde ſic interpretarer. Qui frontis id, quod ante caput eſt, pilis hirſutum habent, liberales ſunt, & ad leones referuntur. Sed præſens ſignum cum ſubſequenti confuſum iudico, vel Ariſtoteles appoſuit, vt ſuperius inferiori declaretur. Inquit enim. Qui in capite adnatos habent crines in fronte è regione naſi, liberales ſunt, & referuntur ad decentiam, quoniam ſeruile eſt, quod apparet. Sed quid hæc verba ſibi velint, ignoratur: Nam primum refert ad decentiam, poſtmodum ſeruile eſſe dicit, quod apparet. Polemon, & Adamantius, vt hoc ſigum clarius elucidarent, apponunt, qui in eo transferendo diligentiſſimi fuere. Si coma per medium frontis deſcendat ad naſum, & in neutram partem declinet, magnanimitatis, & maximæ virtutis argumenta dixeris. Idem Ariſtoteles in figura iracundi. Floridus

ridus capillorum circuitus deorſum deſcendens dixit. Idemq; Polemon ab eo. Capilli circum caput infra aſpicientes. Albertus etiam. Si recta linea, ad quam generatio capillorum terminatur deſcendens fronti imminet, hominem ſignificat animoſum, & miſericordem.

Capillorum curſus ſurſum vergens.

ARISTOTELES in Phyſiognomonicis in figura manſueti tribuit capillorum coronam ſurſum contractam. Polemon, & Adamantius in eodem ſchœmate. Capillorum curſum ſurſũ vergentem. Quod mihi à contrario ſigno dictum videtur. Albertus ab his. Capilli reſupinati ſuper mediam frontem cerebrum reſpicientes, callidum quidem in nequitijs, ſed minùs ſapientem pronunciat. Et paulo poſt. Si recta linea, ad quam capillorum generatio terminatur, exaltatur à fronte, calidæ complexionis hominem, facile calueſcentem, & pauci intellectus eſſe.

Capillororum curſum ad ceruicem.

ALBERTVS. Si vltima linea poſt ſinciput, ad quam capillorum generatio terminatur, deſcendat verſus ceruicem, iudicat callidum in nequitia, inſipientem in bonis, & libidinoſum. Puto poſt occiput dicere voluiſſe.

Capillorum curſus à ceruice ſurſum vergens.

IDem. Si eadem linea multum exaltatur à ceruice, ſignificat hominem fœminatum, timidum, tardum, & iracundum.

Capilli depreſſi, imminentes fronti.

IDem Capilli nimium depreſſi, & fronti imminentes, ferum declarant animum, & his concordat Vrſini capitis capillatura.

Comati.

NON ineptè, & ſi extra rem hic ſubnectendum adduximus ſigna, quæ mentis indicia manifeſtare poſſunt. Fuit Antiquis mos comam nutrire, & Lycurgum legimus ciues inſueſeciſſe, vt comam alerent, quoniam quidem pulchros decentiores redderet, deformes verò terribiliores, ac magis formidabiles. Charilaus interrogatus, cur comam nutriret? Reſpondit, quia ex omni ornatu hic pulchrior foret, ac minimi ſumptus. Silius Italicus in laudibus Scipionis ita cecinit.

» Martia frons, facileſq; comæ nec pone, retroq;
» Cæſaries breuior

Ariſtoteles in Rhetoricis adijcit, comam eſſe libertatis argumentum. Sed vt in alijs, ita & parte iſta peſſum euntibus vitæ pretijs, abijt res in turpem, & effœminatam mollitiem, cum cœptum ſit à troſſulis, & molliculis ſuccidere comam varijs locis, & in gradus formare, vt comatuli ſint. Increpatur à Martiale quidam, cum comam in annulos efformaret.

» Vnus de toto peccauerat orbe comarum
» Annulus, incerta vix bene fixus acu.

Hinc

Hinc fracta cenſorie apud Senecam caſtigatur coma. Quomodo excandeſcunt, inquit, ſi quid iuba ſua deciſũ eſt, ſi quid extra ordinem iacuit, niſi omnia in annulos ſuos reciderint, hos tu ocioſos voca inter ſpeculum, pectinemq́; occupatos. Sed quoniam hoc genus nugæ, & accerſitæ commendationes non corpus ornant, quod illi opinantur, ſed mentem detegunt. Hinc ſcitum, vt à Sineſio accepimus, natum adagium eſt. Nullus comatus, qui idem non ſit cinædus. M. Tullius in Catilinã libro ſecũdo. Capillo pexo nitidos cenſorie ſubnotauit. Succurrit ex hiſtoria nõ aſpernabile. Cum Philippus Macedo ex Antipatri amicis quendam adlegiſſet iudicem, moxq́; aduertiſſet ab illo barbam, & capillos infici, è veſtigio amouit hominem, dixitq́;. Qui in pilis infidus eſt, qualem in negotijs remur futurum?

De coloribus capillorum. Cap. 3.

S*CRIBVNT Phyſiologorum nonnulli cauſam coloris pilorum in omnibus animantibus eſſe cutim, nam alborum alba cutis eſt, nigrorum nigra variorum verò, permixtorumq́; partim nigra, partim alba conſpicitur, at in homine cauſa cutis nulla eſt: nam ſunt albi, qui nigerrimos habent capillos, & ratio eſt, quod homo omnium animantium pro magnitudine maxime tenuem habet cutem. Polemon, & Adamantius monent, in præiudicando ex pilorum colore, plerunq́; errorem contingere.*

Nigri capilli.

P*OLEMON, & Adamantius. Nigra coma timiditatem, & vafritiem arguit. Nigros capillos habent, qui loca feruida incolunt, vt Æthiopes ob id timidi, & vafri. Sunt autem natura timidi, qui exangues, refrigeratiq́; ſunt; fit igitur, vt qui loca incolant calida refrigerentur: cum enim ſolutum, rarumq́; corpus eorum ſit, calor foras profluere poteſt, vt Ariſtoteles problematum libro. Sunt enim ſapientiores, quàm qui locis frigidis habitant, eadem cauſa, quia ſenes ſapientiores ſunt, quàm iuuenes: nam cum loca habitent calida, ſoluti ſunt, cum frigidiores ſint. Fit quaq́; in re, vt qui metuant magis, quàm qui confidunt, velint inquirere, itaq; magis valent inuenire. Galenus libro ſecundo de temperamentis inueſtigans cauſam nigredinis pilorum, inquit. Eiuſmodi gigni, cum aduſto in caloris vapore, excementum in exactam fuliginem mutari, ſic & ſanguinem, cæteraq́; aduſtione fieri nigriora. Et Auicenna primo canonis capilli nigrorem caliditati acceptum refert, ex aduſtis enim humoribus nigricãs conſurgit vapor, eandem in pilis exprimens qualitatem. Contra hos inuehitur Ariſtoteles libro de coloribus, dicens. Canes, & capræ ab ortu nigra ſunt, tunc, cum alimentum non habeant aduſtum, & procedente ætate, quo ſicciora ſunt, minus nigra fiunt, quod fieri nõ oporteret, cum deberent eſſe nigriora, calido magis adurente. Præterea canities in principio ætatis eſſe deberet, in qua modicus calor. Et idem tertio de hiſtoria animalium. Sanguis ſenum eſt atrior, & mulierum, & nullus horum fit propter aduſtionem, ſed fieri nigredinem in pilis, quoties ipſorum in generatione humidum, quemadmodum antiquatum, & tempore confectum propter copiã nigruerit.*

Non valde nigri capilli.

A*VERROES obſcurus brunus, oſtendit dominium choleræ nigræ. Ob id huiuſmodi capillis præditos, cholericos, & melancholicos nouimus. Albertus. Capilli nigri vel aquei coloris, ſolidi, & craſſi, animum indicant violentum, ſimilem ſui vel apro, qui tales habentes capillos, violenti ſunt. Nigris capillis fuiſſe Aiacem Thelamonium narrat Dares Phrygius, qui ſe ipſum trucidauit, & maxime melãcholicus extitit, vt diximus ex Ariſtotile.*

Nigri

Nigri, & recti crines.

ARISTOTELES in ſuis Phyſiognomonicis, in figura amari, inuit eum eſſe recti crinis, & nigri. Polemon in eodem ſchæmate, Ariſtotelis verba recitat. Recti crines, nigriq; indicant cerebri aduſtionem, & ita efficiuntur melancholici.

Nigri, recti, & craſſi crines.

ARISTOTELES in Phyſiognomonicis, in idæa luxurioſi, tribuit ei crines rectos, nigros, & craſſos. Polemon rectos, & craſſos dixit: temporis iniuria nigros è textu excidit. Referri poteſt id ſignum ad naturam ſanguineam, humori melancholico, ventoſoq; permiſtam; quæ omnia ad libidinem faciunt.

Non valde nigri, neq; duri capilli.

ARISTOTELES in Phyſiogn. in idæa ingenioſi ei capillos neq; valde duros, neq; nigros tribuit. Sed ad Alexandrum ſcribens, niger, ait, capillus innuit rectitudinem, & amorem iuſtitiæ. Rhaſes duritiem ex ſiccitate, nigredinem ex aduſtione naſci. ob id intemperantia, quæ ingenio aduerſatur.

Leniter ſubflaui capilli.

POLEMON & Adamantius. Capilli autem placide ſubflaueſcentes in diſciplinis capeſſendis promptitudinem, egregiam animorum ſubtilitatem, & artificium tradunt. Interim textus Polemonis corrigatur: nam pro εὐτεχνία, habet εὐτυχία. Græci hunc colorem πρᾴως ὑπόξανθον dicunt, ne nominum varia translatione græcorum error nobis introducatur. Ariſtoteles ad Alexandrum. Mediocritas inter hos duos colores, ſcilicet ruffum, & nigrum, (vt barbara fert interpretatio) eſt faciens hominem, pacem diligentem. Albertus ex Polemone. Capilli ſubnigri, vel ſuflaui, tenues, bonos indicant mores, & bonam corporis compoſitionem. Menelaus flauus ab Homero deſcribitur, quem tamen haud acrocholum intelligit, ſed mitem, ſuauemq;, ac proinde mollem bellatorem. Sed Dares Phrygius flauum fuiſſe ſcribit, intelligens per ruffum, leniter ſubflauum. Flauo capillo fuerunt Caſtor, & Pollux, & Helena, & inter ſe ſimiles. Longo, & flauo capillo fuit Polixena, & animo fuit ſimplici, larga, & dapſilis. Briſeis, etiam flauo, & molli capillo fuit, animo verecunda, ſimplici, & pia. Paris capillo molli, & flauo: vnde non bellator ab Homero introducitur. Perbellè autem apud Ouidium Helena exprobat Paridi.

» Quod bene te iactas, & fortia facta recenſes,
» Apta magis Veneri, quàm ſunt tua corpora Marti.
» Bella gerant alij, tu Pari ſemper ama.

Auguſtus fuit capillo leniter inflexo, & ſubflauo, fuitq; mitis, & omnium virtutum genere vberrimus. Domitius Nero capillos ſuæ coniugis Popeæ ſuccinos appellabat à ſuccini colore, qui in melle cognoſcitur. Subflauo fuit capillo, & barba Solimanus, Selini filius, iuſtitia celebris, prudens, & philoſophus. Subflauo etiam capillitio, & barba eſt PHILIPPVS Auſtriacus REX noſter, qui prudentia, iuſtitia, animi fortitudine, & bonitate ſuperat Reges quotquot fuere. Capillorum tuorum capitis, & menti color, Illuſtriſſime Princeps, eſt placide ſubfla-

de ſubflaueſcens, neq; criſpi, neq; extenſi capilli, neq; rari, neq; denſi, molles, vel duri, ſed medium quoddam inter hæc recipiunt temperamentum; Vnde Vrbani mores, magnanimitas, & flagitiorum immunitas conijci poteſt.

Valde flaui, ſubalbicantes crines.

POLEMON. *Color capillorum flauus albicans, qualis Scithis apparet, ruditatem ſiue malignitatem, & ruſticitatem notat. Adamantius verò. Valdè flauus albicans, qualis Scitharum, & Celtum imperitiam, ruditatem, & ruſticitatem. Ariſtoteles in Problematis. Sunt enim efferi, & moribus, & aſpectibus, qui in nimio vel æſtu, vel frigore colunt. Cuius cauſa eſt, quia optima temperies non corpori ſolum, verùm etiam intelligentiæ hominis prodeſt. Exceſſus autem omnes dimouent, & vt corporis, ita etiam mentis temperantiam peruertunt. Auicenna in ſuis canticis Capillos aureos flauos, qui ſcilicet ad albedinem accedunt, argumentum eſſe diminutæ frigiditatis, ideſt, quod frigitas ſit minor caliditate. Albertus. Capilli craſſi, flaui, albidi, indociles, & feros dicunt, vt eorum capillatura, qui ſub Aquilone habitant. Nero capillo fuit ſubflauo, ideſt flauo albicanti, vnde rudes illi, & ferini mores oriebantur.*

Flauus capillus.

ARISTOTELES *in ſuis Phyſiogn. de colore carnis, & capillorum loquens, ait. Inter colores medius flauus eſt, & ob id ad fortitudinem conferre: vnde qui flaui animoſi ſunt, & referuntur ad Leones. Ex Medicis habetur. Nigredo ex calore gignitur, albedo ex frigiditate, medij colores inter hos ſunt citrinitas, & rubedo, nam æqualitatem proferre videntur, ideſt temperatam conſtitutionem inter adurentem calorem, & frigus. Galenus in microtechni, ait capillos flauos, & rubentes ſignificare bonam corporis conſtitutionem, eademq; Auicenna recitat. Ariſtoteles libro colorum flauos fieri capillos cum humor citiſſime exiccatur, retinendo in eis aliquid humidi. Bos trogloditicus* ξανθὸς, *ſiue fului eſt coloris, vt ex Oppiano habetur, & Troglodit æ, apud quos eiuſmodi belua naſcitur, eam præſtantiſſimam iudicant, cui inſit leonis vis, tauri robur, & equi velocitas. Briſtones ex Oppiano* ξάνθω *ſunt capillo, & promptiores ſunt ad pugnam.*

Aureus capillorum color.

MEDIVS *autem inter flauos albicantes, qui mites faciunt, & flauos rubentes, qui fortes, & iracundos, eſt aureus, ab vtroq; declinans. Hunc ita deſcribit Apuleius. Capillus aurum coruſcans, in mellis leuiter deprimitur vmbram, ideſt, in quibus mellis color placet, vmbroſo quaſi fulgore permiſtus. Flauam fingunt Poetæ Mineruam ob præclarum ingenium, & vim bellatricem. Ouidius*

„ *Viderat Aglauros flauæ ſecreta Mineruæ.*

Hic color eſt tuorum illuſtriſſime adoleſcens, Alfonſe leua. Vnde animoſus, & intrepidus, mitis, & Vrbanus es ad arma, & ad diſciplinas capeſſendas idoneus, vt difficile iudiceris in vtram partem declines. Per ocium enim ſtudijs vacas, omnium iucundiſſimus, cum verò res, aut bella gerenda, ſtudio, diligentia, & animi magnitudine cunctos ſuperas.

Flaui

Flaui rubei capilli.

CAPILLI flaui rubei demonſtrāt complexionem minoris caliditatis quàm ſit complexio habentis capillum nigrum, cum rubedo ſit affinis nigredini. Huiuſmodi comam habuiſſe Achillem narrat Homerus, caloris, & iracundie argumentum quoniam eiuſmodi ſe rè ſint ξανθόχολον *ideſt, quibus dominatur flaua bilis.*

Valde rufi capilli.

ARISTOTELES ad Alexandrum. Ruffus capillorum color, inſipientiam, iracundiam, & inſidias notat. Fortaſſe hic color Typhonis fuerit: unde aſinum Coptitæ apud Aegyptios præcipitem agunt, & homines rufos iniurijs afficiunt in contumeliam Typhonis, quem rufi, & aſinini coloris fuiſſe ferunt. Buſiritæ, & Lycopolitæ tubas non admittunt, vt quæ ſonum rudentis inſtar aſini edant. In ſumma aſinum impurum, & dæmoniacum animal eſſe credunt propter ſimilitudinem cum Typhone, tùm colore tùm animi ſtultitia, & improbitate. Plutarchus in libro de Iſide. In Phyſiognomonicis uerò. Homines colore admodum ruffo, maligni iudicantur, argumento vulpium. Polemon, & Adamantius. Ruffus plus nimio capillorum color, ſic ut ad mali punici colorem uergat, nihil omnino boni in homine iudicare poteſt: maiori enim ex parte tales ad ferinos mores declinant. Addit Adamantius, et impudentes, & lucricupidos. Ariſtoteli huiusmodi coloris capilli πύρροὶ ἄγαν *dicuntur. Vulpis ingenium doloſum, et inſidioſum dicunt. Aiunt Medici. Ruffi pili celerius caneſcunt, quàm nigri. Ruffitas, hoc eſt* πυῤῥότης*, quaſi imbecillitas pili eſt, imbecillum enim eſt, quod celerius ſeneſcit. Sed ruffos fieri capillos, Ariſtoteles libro de coloribus ait, cum humidum ſicceſcit, & puerorum capita initio ruffa eſſe propter alimonij paucitatem, atq; id manifeſtum eſſe, quod tunc capilli imbecilles, & rari ſunt. Simili modo circa pubem, & barbam cùm primùm cœperint pubeſcere, & lanuginem emittere pili fiunt initio ruffi propter humiditatis paucitatem, quæ in ipſis deſiccatur, vbi verò pluſculum alimenti ad locum defertur, rurſus nigreſcunt. Sic, & quæcumq; prolixos habent pilos, vt plurimùm qua parte proximi ſunt corpori, ſunt nigriores, circa ſumma uerò flauiores, ut ouium, equorum, & hominum, propter quod ijs pauciſſimum alimentum ad hæc loca deferatur, & exareſcat celeriter, ſic et pennæ animalium quæ propè corpus ſunt, nigirores omnibus, quæ uerò in ſummis partibus ſunt, flauiores, omneſq; pili à perfectione mutantur, fiuntq; ruffi, eo quod rurſus alimentum deficiens exareſcat. Plautus in Aſinaria ſuum Leonida ruffulum facit, quaſi malignum, inſidioſum, lucricupidum.*

Subruffi capilli.

ARISTOTELES in Phyſiognomonicis, in figura iracundi, tribuit ei colorem ſubruffum, quod idem ab eo Polemon refert in eoden ſchæmate, diciturq; ὑπόπυρρος

Subrubri capilli.

POLEMON, & Adamantius in figura auari tribuit ei colorem ſubrubrum, ideſt ὑποφοινίαςοντα.

Albi capilli.

AVICENNA, & cum eo Auerroes in canticis. Albus capillus frigidæ complexionis hominem innuit, ob id timidos indicat. Ariſtoteles libro de coloribus albos pilos naſci dixit, quum humor, quem nanciſcuntur à primordijs generationis retinens calorem naturalem, paucus cum ſit, exaruit, & vndequaq; à concoctione deſiccatus fuerit, & dixit colorem naturalem quoniam ſi eo priuaretur cum humido ſimul, liuidus, & nigricans euaderet, vt ex libro problematum octauo habetur, dixit etiam naturalem ad differentiam illius qui naſcitur ex affectu, ut docuit quinto de generatione animalium, ut in uitiligine, & ſenectute. Præterea albi pili fiunt in locis, quæ vlceribus, tuberculis, & attritu ligni ſellæ obnoxia fuere, cauſamq; eſſe, quod humidũ, quod ad pili generationem conferebat eo loco excoquitur, hoc eſt à nimio calore exhauritur, & diutino attractu locus fit ſiccior, & excoquitur humidum. Quod exacta, conquoctio ſit cauſa albedinis, inditio eſt cinis, qui à calore conſumptus fit albus, & tempora prius caneſcunt in homine ob paucam humiditatem, quæ celeriter putrefit, & concoquitur, ſic infirma, & laborantia loca ob imbecillitatem caloris, & humiditatis. Ex huiuſmodi imbecillitate pueri, ut primo naſcuntur ſtatim capita alba habent, et ſupercilia ut ſenes. Et animalia, vt plurimum alba, infirmiora ſunt nigris, ante enim, quàm perficiatur ipſorum augmentum propter alimenti paucitatem excocta fiunt alba. Sed nonnulli ſunt, qui in iuuentute caneſcunt, vel ab ortu, quos quidem non niſi moribus ſenes ſimiles iudicarem. Socrates candente fuit coma, vt in Sidonio Apollinare ad Feſtum legitur. Et Strabo Tarquinium refert à pueritia caneſcentem fuiſſe, in quo tam egregie floruit ſapientia, vt ab ineunte pueritia canum fuiſſe referant. Virgilius Aeneidos Sexto.

„ Quis procul ille autem ramis inſignis oliuæ
„ Sacra ferens? noſco crines, incanaq; menta
„ Regis Romani, primus, qui legibus urbem
„ Fundabit.

Hoc loco de principe Numa intelligendum eſt, quem Seruius à prima ætate canum fuiſſe, dixit.

De Fronte. Cap. 4.

FACIES ea eſt in homine, quæ caluæ ſubiecta eſt. Faciei pars frons, quæ ſub ipſo ſincipite poſita eſt & inter id ipſum, & oculos, & vtrinq; temporibus terminatur, ut Ariſtoteles animalium libro ſcribit. Dicta eſt frons, Varronis authoritate, ab oculorũ foratu. In præſagiendis animi ægrotationibus multum confert. Plinius de fronte. Triſtitiæ, hilaritatis, clementiæ, et ſecuritatis index. Frons antiquitus pudori ſacra erat, quod prouerbio teſtatum eſt. Faciem, aut frontem perfricuiſſe dicuntur, qui pudorẽ omnem dedicerunt: uelut abſterſo manu à

nu à vultu pudoræ. Sunt qui ex partis huius ſignis quibusdam vaticinia aucupantur, quos metapoſcopos dicimus, nulla tamen iniuncta noſtris mentibus neceſſitate, ſed lubentia potius quadam, & procliuitate ex ſanguine, & ſpiritibus phyſicis.

In hac tabella obuia, eſt magna hominis frons, inſigniuimus etiam bouinæ frontis formæ, in qua relata magnitudo conſpicua eſt, ſic & cæteræ peculiares frontium ſimilitudines ſeriatim tabellulis præponentur.

Magna frons.

ARISTOTELES animalium libro ait. Frons magna ſegnitiei plena. Galenus in eo libro, quod animi mores corporis temperaturam ſequantur, idem ex eo transferens, eadem quoq; Plinius ex Trogi ſententia, ſtulte eum deridens refert. In ſuis verò Phyſiognomonicis. Illos, quibus frons valdè magna ignauos, ſeu timidos eſſe conijcit, quod in bobus ſimiliter ſe habeat. Polemon. Magna frons maiori ex parte ſecordiam ſignat. Adamantius non magna, ſed plana. Mendax textus, qui Ariſtoteli, & cæteris contradicit. Rhaſes in Almanſore idem confirmat, Albertus, Conciliator, & eiusdem farinæ homines. Meletius Philoſophus, immodica fronte præditos hebetis, & obtuſi ingenij eſſe ait. Cuius naturalis cauſa eſſe poteſt materiei vbertas operationi inobediens, & quod anterior pars cerebri phlegmatica ſit, vnde ſpiritus debilitantur, ne ſuis operationibus frui poſſint. Virtus enim minus reſtricta debilior.

Magna, carnoſa, & lenis frons.

ARISTOTELES in Idæa Iracundi, aſcribit ei frontem magnam, & carnoſam, & lenem. Sed Polemon, & Adamantius eodem loco, paruam, carnoſam, & lenem.

Parua frons.

ETIAM Ariſtoteles in Animalibus. Quibus parua frons, mobiles ſunt. Quod à Galeno, & Plinio tranſcribitur. Sed de fronte valdè parua intelligas velim. Rhaſes ſtolidos eſſe dixit. Naturalis cauſa eſſe poteſt, quia parua frons paruos ventriculos cerebri cõtinet, vnde ſpiritus reſtricti reflectũtur, ac denuo ſurgunt, et ob id mobilitas cogitationis.

Agnoſce in hac tabella C. Caligulæ Cæſaris effigiem, in qua frontis latitudo conſpicua, vt ex marmoreis ſtatuis, & æneis numiſmatibus Vincentij fratris collegimus.

Lata frons.

ANImalium libro etiam Ariſtoteles ait. Frons lata mente moueri idonei, ab eisdem Galeno, & Plinio tranſcriptum. Intelligens frontis latitudinem à capillorum radicibus vsque ad ſupercilia protenſam. Meletius. Frons in latitudinem diſtenta, ſtupidæ mentis inditia præfert. Eadem Albertus, & Conciliator. Auicenna ex his frontem valdè latam, & magnam ſtultitiam notare dixit. Frontem latam, & toruam C. Caligulam habuiſſe meminit Suetonius: vnde nec animi valetudo ei conſiſtit deq; purgando cerebro cogitauit. Sæpe in furorem conuerſus, nec niſi mentis valetudini attribuerint: diuerſiſſima in eodem vitia, ſummamq; confidentiam contra nimium metum.

Præſenti figura ſuillæ frontis cum humana ſimilitudo exprimitur inter vtraq; tempora anguſtiſſimè coarctatæ.

Anguſta frons.

ARISTOTELES in ſuis Phyſiognomonic. *Paruæ frontis homines imperiti ſunt à ſimili ſuum fronte. Sed per paruam frontem anguſtam intelligẽdum iudicarem; anguſta enim fronte ſues, quibus comparantur, præditi ſunt, non parua.* Confirmant opinionem meam Polemon, & Adamantius, qui inquiunt. *Anguſta frons non mininum eſt imperitiæ argumentum.* Conciliator. *Frons parua, anguſtaq́; ſtolidum, indocilem, inquietum, & inquinatum hominem monſtrant, ad ſues relatum.* Albertus eadem.

Platonis frontis ſimulacrum hic deſignatur à dextris.

Longa frons.

POLEMON, & Adamantius teſtantur frontem in longum protractam, & optimos ſenſus, & docilitatem præſtare. Albertus ſenſus vigorem, & docilitatem, intelligendo longitudinem ex aure ad aurem, confunditur enim ſæpenumero à ſcriptoribus cum latitudine. Plutarchus talem Platoni fuiſſe ſcribit, immò Neanthes author non ignobilis aſſerit, ob latiorem frontem, ac faciem, quæ illi inerat, vulgò vocatum Platonem, Diogenis authoritate. Hanc frontem paulò ante noſtra tempora Dantes Alaghierius habuit.

Hominis frons in quadratam figuram redacta cum leoninæ collatione exacta præponitur, quo minus in illius dignotione fallereris.

Quadrata frons.

INTER has frontium figuras quadrata frons, quaſi medium quoddam ſe habet, ob id Ariſtoteles in ſuis Phyſiognomonicis. Quadrata frons, & pro faciei ratione mediocris, magnanimos dicit, ob ſimilitudinem leonis. In idæa Leonis dat ei frontem quadratam, ex medio ſubcōcauam magis. Polemon, & Adamantius ab eo. Quadrata frons, quæ ſcilicet ſuæ magnitudinis menſionem habuerit, & reliquæ effigiei proportionem, euidentiſſima fortitudinis, prudentiæ, & magnanimitatis index. Meletius Philoſophus parua, ac modica fronte præditos, & ingenij acumine pollentes, & ad dicendum propenſos dicit. Intelligens per paucam, & modicam frontem, quæ non maxime recedat à magna, ideſt mediocris, aliter contra horum recte philoſophantium opiniones eſſet. Albertus. Quadrata moderatæ magnitudinis frons, capiti congruens, & vultui, magnæ virtutis, ſapientiæ, & magnanimitatis inditium. Talis eſt frons tua Cardinalis ampliſſime. O nimiam intelligentiam, magnificentiam, & virilitatem.

Circula-

ARISTOTELES animalium hiſtoria dicit. Quibus frons rotunda iracundi. Quod ijsdem verbis à Galeno transfertur. Plinius omnia ab alijs ſine conſideratione tranſcribens ait. Quibus rotunda iracundum: velut hoc veſtigio tumoris apparente. Ex his ſuis adiectis verbis demonſtrat Ariſtotelis ſenſum, quem irridet, non percepiſſe. Putabat enim per rotundam intellexiſſe gibboſam, & altam non circularem, vt in ſequenti videbimus. Meletius non ignobilis Philoſophus Ariſtotelis textum pluribus verbis dilucidauit. Dicit enim. Quibus orbiculata, circularisq; iracundum arguit, & puſillanimum. Quod ſi quis ſequentia leget, planè Plinium ſe allucinatum eſſe comperiet. Albertus rotunda frons iracundiam nota.

Aſininæ frontis imaginem oculis ſubijcere conati ſumus, vt circinati gibbi Conuexitatis exactam figuram præſtaremus.

Rotunda conuexa frons.

QVI fronte rotunda ſtupidi, ſimiles ad aſinos ingenio. Ariſtoteles ait in Phyſiognomonicis. Quod ſi quis aſininam frontem inſpiciet, conuexam altam inueniet, idemq; autor ſibi contrarius eſſet, ſi idem animalium hiſtoriæ, & phyſiognomoniæ ſit author. Et in figura rudis tribuit ei non rotundam ſolum, ſed magnam, & carnoſam frontem. Polemon, & Adamantius optimi vndequaq; phyſiognomones, ne quis hic allucinetur, dilucidioribus verbis vſi ſunt. Frons gibboſa, alta, rotunda ſtupidos, & imprudentes homines demonſtrat. Et in idæa rudis tribuit ei rotundam frontem. Albertus curua, & alta frons ad rotunditatem tendens, ſtoliditatis inditium. Eadem Conciliator.

Depreſſa frons.

POLEMON. Depreſſa frons non laudabilis viri ſignum. Adamantius dilucidius loquitur. Valde depreſſam frontem ne velim laudes, nam fœminati viri ſignum.

Sagacis

Sagacis canis iconem etiam huic demonſtrationi faciemus, vt minus planæ frontis imago clarius exprimeretur, & oculis ſubijceretur.

Minus plana frons.

ARISTOTELES *in Phyſiognomonicis. Qui aliquanto minus planam frontem habent, ſagaces ſunt ad canes relati. Textus græcus ita ſe habet.* οἱ πικρότερον ἐπίπεδον ἔχοντες ἀναίσθητοι ἀναφέρεται ἐπὶ τοὺς κύνας. *Geſnerus in ſuo de animalibus libro ita vertit. Qui paruam, & latam habent frontem, ſtolidi iudicantur, eo quod caninam referant frontem. Sed multipliciter errat tum quia latæ non meminit Ariſtoteles, & ipſe appoſuit, tum quod canibus refert, qui ſtolidi non ſunt. Vetus tranſlatio melius ſe habet. Græcus textus* ἀναίσθητοι *contrarium habet.*

Aſpera frons cum foſsiculis, & monticulis.

POLEMON. *Aſpera frons non boni viri ſignum habetur. Sed frons uelut foſſas, et monticulos habens, ueteratoris, & perfidi hominis argumenta teſtatur, & ſi cætera inditia accedant, furentem, & mentecaptum nonnunq; iudices. Adamantius. Aſpera fronte ne gaudeas, neq; quæ foſſas, & monticulos habeat, omnia nanq; hæc ſigna uerſutiam & in fidelitatem nuntiant, & interdum ſtultitiam, & inſaniam, ſi cætera ad fuerint ſigna. Polemon in figura fatui improbi, duram, & aſperam frontem ei aſcribit. Albertus. Aſperæ cutis frons, ut collis, & depreſſa ut vallis, verſuti, & aſperi hominis argumentum; in fine fortaſſe ſtulti, & inſani.*

Caperatæ frontis ad ſui medium declinantis, vel erectæ, accipe icones.

Cape-

Caperata frons.

DIXIMVS de frontis oſſe, nunc de cute, & primum ſi caperata fuerit. Dicitur enim caperata à criſpis caprarum cornibus, quibus aſſimilatur. Qui talem habuerint, cogitabundos iudica, Polemonis, & Adamantij doctrina, eorundemq; in ſchæmate triſtis viri, tribuitur ei frons rugoſa. Sed Ariſtoteles in eodem non frontem, ſed faciem aſcribit ei rugoſam, videturq; mihi ex apparenti mora tractum, qui enim cogitant, frontem in rugas contrahunt, & ſtriata, rugoſiorq; frons magna animo volutare, eſſeq; melancholicos. Albertus. Qui ſemper frontis rugas contractas habent, melancholici, & magna cogitare conſueti. Eſt & apud ſcriptores ſeueritudinis ſignum. Plautus in Epidico. Quid illuc eſt, quod illi caperat frons ſeueritudine.

Caperata frons ad ſui medium declinans.

RHASES. Rugoſa frons ad ſui medium declinans, iracundiæ ſignum. Idq; ex apparenti more mihi tractum videtur, qui enim alteri minatur, & iraſcitur, contrahit frontem in rugas ad medium ſui declinantes. Albertus. Quibus frons contrahitur in medio, tanquam obſtricta, iracundi.

Caperata frons in altum erecta.

CAPERATA in altum frons, admirationis ſignum mihi eſſe videtur, ſoliti enim ſumus, cum admiramur aliquod, frontem corrugare, & è ſui medio in altum erigere cum ſupercilijs.

Erugata frons.

POLEMON, & Adamantius. *Frons valdè explanata à curis ſemotum hominem oſtendit. Vbi non* τετραμμένα, *ſed* τεταμένα *legendum eſt, ſic exporrectæ fronti* ῥυαοδην, *ideſt rugoſam opponere velis. Sed Conciliator Erugata, & porrectior frons fallaces oſtendit, cuiusmodi Bononienſes eſſe dicit. Epicurus diſtenta fuit fronte, vt Sidonius Apollinaris ad Fauſtum tradit, cuius inſtituti ratio eras, rerum negligentia, & liberum eſſe omnibus perturbationibus, & vacuitate, ſed in amænitate, & compotationibus vitam ducere.*

Lenis frons.

RHASES. *Frons ſine rugis litigioſum indicat. Videtur mihi ad canes relatum, qui lenem habent frontem. Cauſa naturalis eſſe poteſt, quod lenitas in fronte accidat ex ſiccitate, qua conſtant litigioſi, ut ex libris medicorum apparet.*

Recta, macra, mediocris, neq; aſpera, neq; lenis frons.

IN *idæa virilis Ariſtoteles ait. Frons recta non magna, macra, neq; lenis, neq; rugoſa. Vbi aduertendum textum multipliciter mendoſum: habet enim vetus tranſlatio. Acuta frons recta, non magna, nares, neq; rectæ, neq; rugoſæ: quòd à re alieniſſimum eſt. Jllud enim* ὀξύ, *non de fronte, ſed de anterioribus ſignis, ſcilicet corporis colore, ſquallidiori acuto. Quod à Polemone, & Adamantio conſideratur, qui colorem ei tribuunt* ὀξυτερον. *Frons .n. acuta non reperitur, nec ab aliquo nominatur. Præterea illud* ιοχγον, *non nanes dicit, quarum ſuperius meminerat, cum dixerit nares contractas, nec lenitas, aut rugoſitas natium ad virilitatem facit, ſed illius* ν *in* ν *facilis fuit lapſus, cum* ιοχγον *dicat, ideſt macra frons: Et illud neq; lenis, neq; aſpera ad frontem refertur, cum Adamantius optimus Ariſtotelis tranſcriptor, dicat Frons neq; lenis, neq; aſpera. Polemonis textus corruptus eſt, illumq́; etiam ex Adamantio reſtituemus, habet enim* τέλειον οὐ μήτυ γ'λίγον. *Adamantius* οὔτε λεῖον, οὔτε τραχύ.

Domeſtici canis tranquilla, & exporrecta frons inſinuatur hac tabellula, è cuius regione humana ad eius modum expreſſa conſpicua eſt.

Tranquil-

Tranquilla frons.

QVI ſerenam, & exporrectam habent frontem, aſſentatores, ab effectu huiuſmodi reddere conſueto. Hoc ſignum in canibus manifeſtum eſt, quod aſſentantes frontem exporrigant. Ariſtoteles in Phyſiognomonicis. Intelligendo de domeſticis canibus. Albertus ab eo. Qui laxam, & tanquam ridentem habent frontis cutem, blandi quidem, ſed non innoxij, ſunt enim palam blandientes, clam detractores.

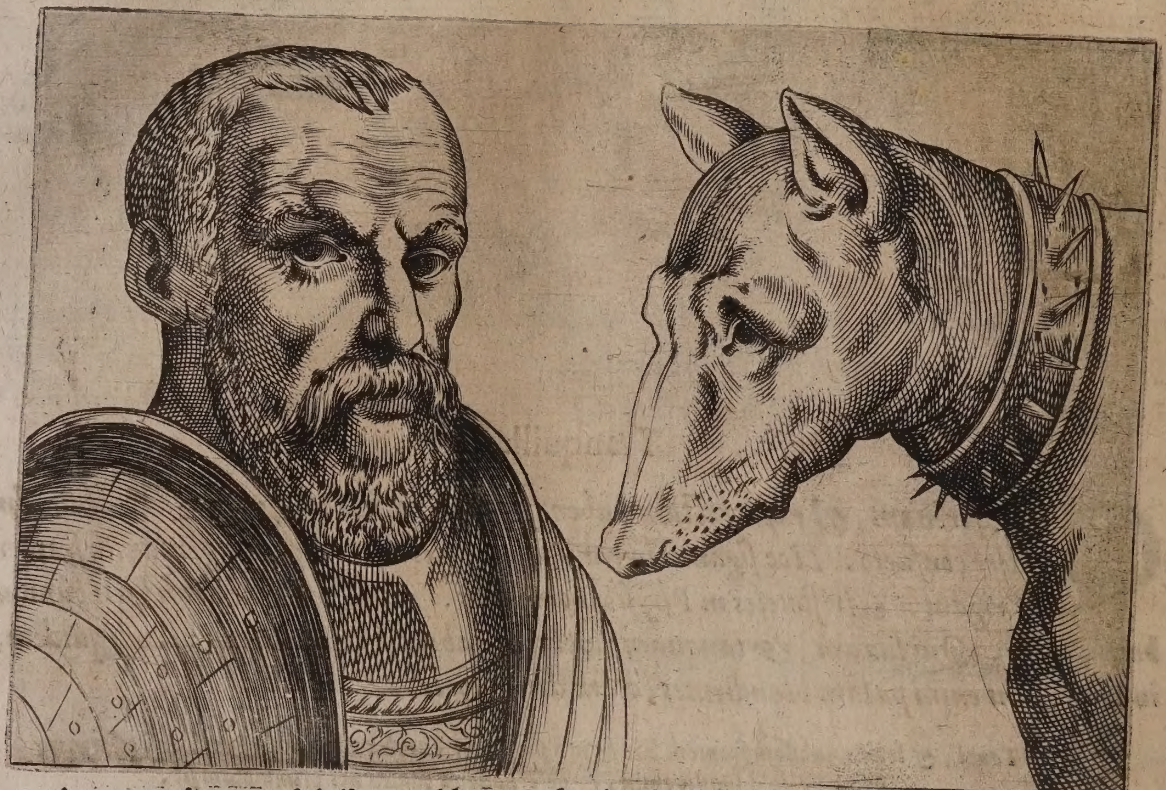
Tauri, & leonis nubilam frontem hac figura pinximus cum humana, cuiuſmodi irati efformare ſolent ne quid indiligentiæ, & obſeruationis contra nos criminatum ſit.

Nebuloſa frons.

QVI nebuloſam habent frontem, audaces ſunt, & referuntur ad taurum, & leonem. Ariſtoteles in Phyſiognomonicis. Idemq́; in leonis forma, ſupercilia, & naſum verſus in ima fronte inſtar nubis prouenire ſcribit. ἐπισκύνιον *uocari conijcio. Pellis eſt ſuperciliјs, quæ obtenditur leonum oculis. Vnde leoni, cui talis facies perpetuo eſt, perpetuo etiam ira affectus eſt, & aliquid nubis inſtar circa ſupercilia prominet. Tauro ſemper torua frons.*

Venatici canis cum epiſcynio ſupra oculos contemplare imaginem cum Actiolino Patauinorum tyranno.

Oppianus venaticos canes deſcribens, qui leones, & ferocia animalia inuadit, horribili ait ſupra oculos, & ſupercilia pelle. Tigridi etiam ſimilis in ima fronte laxa pellis, epyſcinion dictum. Ex eodem.

OB-

OBDVCTA ferali fronte fuit Actiolinus Patauinorum tyrannus, obducta, ideſt ſupra oculos curua, nubiloſa, curuaq; quaſi ſuæ indomitæ naturæ toruitatem ſpirans, vt Venetijs marmore effictum ſpectauimus, terror, & hominum carnufex. Omnes ſui, & ueteris temporis crudeles ſuperauit. Sed lata, & torua fuit fronte Selynus decimus Turcharum imperator, audax, & bellator fortiſſimus fuit, ſpiritibus ingens. Sed ſeuera, & minaci fronte fuit Carolus Bugrundiæ Dux, qui animi magnitudine, & in bellica omnia auſus, nemini poſtremus extitit. Peracri, & retorrida fronte magnus Caythbeius fuit memphiticus Sulthanus è ſordido loco natus, bellica uirtute ad ſummum rerum faſtigium peruenit, vt Rex, et Sulthanus gentium more conſacraretur.

Media inter tranquillam, & nebuloſam frons.

ARISTOTELES in Phyſiognomonicis ait. Quoniam nebuloſus habitus audaciam ſignificat, collectus uerò adulationẽ, habitus utiq; inter hos medius decentius ſe habet. Quemadmodum enim opponitur frons nubila, & tranquilla ſic aſſentator, & audax. Ariſtetelicus græcus textus mancus, & defectuoſus eſt, ut potuimus reſtituimus, partim ex ipſo ſenſu, & ſequela uerborum partim ex latina tranſlatione. Vocibus κόλακας, & αὐθάδεις opponi ab Ariſtotele, & oppoſitis in fronte ſignis cognoſci quæ ſunt γαληνόν & συννεφές Hac illuſtri fronte, & regio ſplendore decora fuit Franciſcus primus Galliæ Rex, & hac dura Martis munia ſubire ſolitus erat, quem nemo Galliæ procerum, impauidi, & ſemper conſtantis animi vigore nemo regum candore animi, clementia, & pietate adæquauit, nemo demũ mortalium uiuido ingenio tenaciq; memoria ſuperauit.

Alta frons.

QVI frontem altam habent, pertinaces, uel audaces ſunt. Polemon, & Adamantius. Sed mendum eſt clarum in Polemonis textu, qui pro κατηρεφῆ verbo, quod Varinus exponit ὑψηλόν ideſt rectam altam, ut habet Adamantius, habet ipſe κατωφερὲς ideſt prona, inclinata, quod contrarium dicit nam uidemus homines, cæteraq; animalia audentia, uel pertinaciam retinentia, frontem erigere, & à paſſione ſignum accipi. Sed ego ſuſpicor in utroq; textu mendum, & pro κατηρεφῆ legendum συννεφῆ, ut habet Ariſtoteles, & ſuperius uidimus à quo uterq; deſumpſit, quod verbum, vt vidimus, pertinacia ſignificabat.

Tetrica frons.

QVI auſteram habent frontem, moleſti ſunt, & referuntur ad paſſionem, nam lugentes tetricam habent frontem. Ariſtoteles in Phyſiognomonicis. Effera fronte, & portentoſa fuit Chriſtiernus Daciæ Rex, qui omnium ferarum, quas glacialis oceanus fert, ubi natus immaniſſimus, ut inter balenas, & orcas educatus exiſtimari poteſt, Antropophagos, & Cannibales ſuperet, non quidem à Romano Pontifice, ſed à Deo ipſo deſciuit ut innocentiſſimorũ ſanguine cruẽtaretur, ſacrorum aras euerteret, ac deniq; humani generis odiũ exiſtimaretur.

Mæſta frons.

QVI

Non extenſa ſupercilia.

IN *figura uirili Polemon, & Adamantius ei ſupercilia non explanata, ſed ueluti curua tribuunt. Polemon clarius in figura iracundi ait. Superciliorum pellis tortuoſa, ut ſupra de epyſcinio diximus, ut contraria ſit iam dictæ figuræ. Mahumetes Secundus Byzantij expugnator, inſtar arcus factis ſupercilijs fuit, hiſq; minacibus. Audaciſſimus, ambitioſus, æternitatis cupidus, bellator egregius, inuictus, & crudelis fuit.*

Ad naſum flexa ſupercilia.

SVPERCILIA *iuxta naſum inflexa auſterum, & acerbum hominem notant, Ariſtoteles animalium libro tradidit. Iiſdem uerbis à Galeno, & Plinio recitatum. Meletius. Supercilia, quæ naſo diffuſim acclinant, ſicut appellari recurua poſſint, hominem dicunt moribus ſtolidum, ac ſtupidum. Hæc mihi uidentur ſupercilia, quæ torua dicuntur, nam cum torua facere uolumus, iuxta naſum incuruamus. Epitheton eſt leænæ: nam toruam leænam dicimus, ut oculorum ſæuitia ſumma in hac fera eſt. Plautus ſuum lenonem ſupercilijs toruis depingit, & moribus ſatis auſterum.*

Iuxta tempora inflexa ſupercilia.

IDEM *animalium libro, ſupercilia iuxta tempora inflexa deriſorem, & ſimulatorem demoſtrare dixit, ijſdem uerbis à Galeno, & Plinio recitatum. A quo Meletius. Supercilia, quibus ad tempora magis depreſſa, rerum ſimulatoris, atq; ſubſannali uitio laborare creduntur.*

Suillum caput cum diuulſis ad naſum ſupercilijs, idemq; humanum illius ſimulacbrum exprimens, oculis ſubijcimus.

Iuxta

Iuxta naſum diuulſa, ad tempora extenſa ſupercilia.

QVIBVS *ſupercilia naſum verſus deorſum mutant, ad tempora værò retrahuntur, fatui ſunt, argumento ſuum. Ariſtotelicus Phyſiognomonicus, ad Alexandrum verò ſcribens breuius loquitur, Quando extenduntur ſupercilia ad tempora, immundos prodit, ſcilicet, vt porci. Polemon, & Adamantius. Quibuſcunq; ſuperciliorum pars, quæ iuxta naſum infra aſpicit, & quæ vtrinq; ad tempora ſunt, procedunt, hos ſimiles ſuibus puta; eiſq; ingenio, & animo comparandi. Albertus. Si arcus declinant ad tempora, & ad genas, negligentem, maleq; diſponentem regimen vitæ oſtendere.*

Expanſa ſupercilia.

POLEMON *in figura triſtis tribuit ei ſupercilia expanſa. Adamantius autem detorta dicit.*

Quæ in ſuo loco manent ſupercilia.

POLEMON, *& Adamantius in figura androgini tribuit ei ſupercilia quæ ſuo loco manent.*

In totum demiſſa ſupercilia.

SVPERcilia *in totum demiſſa, notam inuidiæ habent, à Galeno, & Plinio tranſcriptum. Polemon, in figura inuidi ab Ariſtotele deſcripſit. Supercilia, quæ ad palpebras demittuntur. Auſtero, & adducto ſupercilio fuit Iouianus Pontanus, vir ad omne eloquentiæ genus natus, ſed ſupra æquum mordax, vt non ſolum notos homines, ſed gentium, & vrbium mores acerbè nimis perſtringeret.*

Coniuncta ſupercilia.

QVI *ſupercilia coniuncta habent, triſtes ſunt, & referuntur ad ſimilitudinem paſſionis. Ariſtoteles in Phyſiognomonicis. Sed Polemon. Qui valdè coniuncta habent ſupercilia, triſtes ſunt, quippe cum deceat ipſos triſtitia. Adamantius non valde coniuncta, ſed valdè denſa habet. Epheſius. Supercilia coniuncta ſemper mœroris, & triſtitiæ ſignum. Supercilia ad naſum coeuntia, Albertus mœrorem, & ſapientiæ paucitatem innuere dixit. Briſeida ſuperciliјs fuit coniunctis, ſi Dareti Phrygio credimus, & animo ſimplici, pia, & verecunda fuit. Ego autem exiſtimarem, ſi pili rari, & coniuncti fuerint, quod accuratos, & ſtudioſos iudicarent, plurimos enim & eorum animi penetralia cognoſcere contingit, & ita morigeratos eſſe. Albertus id etiam videtur ſenſiſſe. Si arcus videtur ad naſum contingere, lenem, & ſubtilem, & ſtudioſum eſſe in operibus ſuis. Supercilia coniuncta Octauius Auguſtus habuit, Suetonio referente, fuit enim & maxime ſtudioſus, & in eloquentia, & arte oratoria plurimum valuit, & multa ſcripſit ſoluta oratione, & verſu, nec non peritia literarum græcarum.*

Coniuncta, & denſa ſupercilia.

SVPERCILIA *multum piloſa ineptitudinem loquendi notant, Ariſtoteles ad Alexandrum. Conciliator verò confundens ſuperius ſignum cum hoc, ait, Supercilia pilorum longorum, & multorum, ineptæ loquelæ, multarum cogitationum, & multæ triſtitiæ hominem deſignant. Epheſius. Si multum piloſa, & coniuncta fuerint ſupercilia, impios, fures deceptores, homicidas, & ſemper mala molientes notat.*

Arcuata ſupercilia, & quæ frequenter eleuantur.

PILI *ſuperciliorum refracti verſus frontem, animoſum, ſtultum, & iracundum monſtrant. Albertus à quo Scotus. Cilia arcuata (ideſt, ſupercilia) & quæ frequenti motu eleuantur in altum, ſuperbum hominem notant, animoſum, glorioſum, audacem, & minacem. Conciliator eadem, quæ Albertus. Neoptolemus ſuperciliosus fuit Phrygio Darete confirmante, ineptæ loquelæ, bleſus, ſtomachoſus, impius, & cæde gaudens, vt Virgilius, cæteriq; meminere.*

Inclinata deorſum ſupercilia.

SCOTVS. *Cilia deorſum inclinata, cum alteri loquitur, & intuetur, quaſi latenter ſub eis, ſignificat hominem valde malitioſum, mendacem, proditorem, tenacem, pigrum, & paruiloquum.*

Oblonga ſupercilia.

SVPERCILIA *oblonga, arrogantiam, & inuerecundiam arguunt. Rhaſes. Hos enim ſuperciliosos vocare ſolemus. Albertus. Longorum, & multorum pilorum ſupercilia magna, meditantem, & ferum hominem notant.*

Rara ſupercilia.

SI *pili in ſupercilijs nulli, vel tenues fuerint, naturæ imbecillitatem, & remiſſionem denotare indicat Albertus. à quo idem Conciliator.*

Rara magna, & commenſurata ſupercilia.

PERFECTAM *tradens ſuperciliorum deſcriptionem Ariſtoteles ad Alexandrum ait. Cuius ſupercilia rara ſunt, & commenſurata, ſecundum longitudinem, & breuitatem, & magna, hic facillimæ impreſſionis eſt ad intelligendum. Rara dixit, quia denſa ineptitudinem loquelæ demonſtrare dixerat. Magna, quia in virili figura talia tribuit Leoni.*

De Cilijs. Cap. 6.

CILIA *ſunt, quæ palpebrarum ambitu adhærent. Albertus. Duo cilia in vtroque oculo, quoniam alterum eminet, alterum ſubiacet.*

Defluentia

Defluentia cilia.

SALACES dicit Ariſtoteles in Problematis, quibus pili palpebrarum defluunt, ratione, quam ſuperius de caluitie diximus. Sunt enim hæ partes rei eiuſdem. Quicunq; autem ex pilis congenitis ætate iam prouecta non creſcunt, hi omnes decidunt libidinis vſu immoderato. Capillus enim, & ſupercilium, & cilium genere congeniti pili continentur, & in partes ſuperiores ſanguinis parum obtinentes ſunt, quas libido refrigerat, ita enim efficitur, vt locus hic alimentum concoquere non poſſit, cum autem pili alimento caruerint, defluant neceſſe eſt.

Inferius arcuata, vel intorta cilia.

PALPEBRARVM pili ſi curuantur infra, nec ad vna partem contorquentur, natura mendacem, callidum, & ſtultum deſignant. Conciliator.

Solida, & nigra ſupercilia.

PALPEBRARVM pili nigri, & ſolidi perfectum animum, & conſtantem indicant. Conciliator.

De temporibus. Cap. 7.

TEMPORA ſunt, quæ frontem vtrinque terminant, eiſq; hærens aures.

Præſens proponitur tabella C. Caligulæ à dextris caput, in quo caua tempora commoſtrantur, quod ex marmoreis iconibus, æreiſque numiſmatibus, quæ in Vincentij Portæ fratris adſeruantur Muſæo, excerpſimus.

Caua

Caua tempora.

QVIBVSCVNQVE *tempora vtrinq; caua inſpexeris, doloſos, truceſq; iudicabis. Concauis temporibus Caligulam fuiſſe tradit Suetonius, & vultum natura tumidum, & tetrum ex induſtria adferebat, componens ad ſpeculum ad omnem terrorem, & formidinem. Eius ſæuitiam etiam in iuuentute oſtendit, cum ad datorum ſupplicium pœnis intereſſe voluiſſet. Vnde Tiberius ſuo, & omnium exitio ſe natricem P. R. & Phaetonem orbi terrarum educare dixit. Ipſe enim propinquos omnes, & amicos etiam, qui imperio fauerint, veneno extulit, fratrem ſuum interemit, & Sillanum ſocerum vſq; ad ſecunda nouacula fauces compulerit. Sic amicos omnes, & Senatores, deleuit, & in ſpectaculis, ludis, & cœnis etiam ſæuitiam exercuit: tandem exclamauit. Vtinam P. R. vnam ceruicem haberet.*

Piloſa tempora pilorum rectorum.

IN *figura luxurioſi Ariſtoteles, eum piloſa tempora, & pilorum rectorum habere dixit. Poteſt id ad hircos referri, poteſt & ad cauſam naturalem: nam pilorum multitudo circa tempora prouenit ex venis, & arterijs multis ſanguine plenis, quæ ad eum locum terminantur, & piloſitas ibi magis, quàm alibi exiſtens, ſeminis multitudinem arguit. Eo loco defluxum ſeminis eſſe dixit Hippocrates, cum inciſæ, ibi venæ ſteriles homines efficiat. Polemon eodem loco, non tempora piloſa, ſed labia piloſa dixit. Albertus. Pili denſi, & vaſti circa tempora, & aures libidinoſum, & calidum demonſtrant, ſed tenues, & rari iuxta tempora, frigidum, & ſine viribus hominem.*

De Auribus. Cap. 8.

ERAT *legitimus hic locus auribus aſſignatus: ſed quia per ſe ſatis magnam expoſcunt rationem, conſultius in tertium librum delegimus, nam in eo de ijs ſolùm tractabimus. Nunc ad aurium hiſtoriam accedamus, ſunt enim in eadem linea, qua oculi. Ariſtoteles animalium libro ita eam depingit. Auris exterior pars auricula, parte ſuperiore conſtat pinna, inferiore fibra, pars interior forma anfractui cocleæ ſimilis deſinit in os. Plinius ait in equis, & omnibus iumentorum generibus indicia animi præferre. Feſſis marcidæ, pauidis micantes, ſubrectæ furentibus, reſolutæ ægris. Sed eorum diſcrimina, quia multa ſunt, aggrediamur. Flacci cognominati ſunt, Cicerone authore, quorum aures demiſſæ erant, pendulæ, languidæ, & flacceſcentes. Plinius ab his Flauorum cognomina dixit.*

Tabella humanæ auris delineatione inſignita proponitur, vt aſininæ collatione eius ſtolida magnitudo exquiſitius dignoſcatur.

Magnæ

Magnæ aures.

MAGNAS aures teſtari, ait Ariſtoteles ad Alexandrum, magnam fatuitatem, ſed bonæ retentionis, & memoriæ hominem. In ſuis verò Phyſiognomonicis aſininũ. Polemon, & Adamantius ſtolidæ naturæ, indicia eſſe. Albertus ex Loxo magnas, & prominentes aures ſtoliditatem, & imprudentiam ſignari dixit, ſed perperam garrulitatem addit ex ſe. Vnde contra eos, qui ſtudij, vel moribus, vel dictis deliquerit, protenſis indice, & auriculari digitis, auriculas aſini magnas imitantur, & ſibilum addunt. Ad hoc Perſius.

„ O Iane, à tergo, à tergo cui nulla ciconia pinſit,
„ Nec manus auriculas imitata eſt mobilis albas.

Phaſes ſtolidos ait, ſed longæuos: nam optimam calidi, & humidi proportionem demonſtrant, vnde longæui homines fiunt. Plinius ex Ariſtotele ſcribit longæ eſſe vitæ homines auribus amplis.

Magnae, & ſubflaccidae aures.

IN Idea fatui Polemon, & Adamantius tribuunt ei aures magnitudine nimias, & ſubflaccidas. Vbi aduertendum Vallam pueriliter laſſum, nam vertit επικεκλασμεναϲ infractibus refertas cum ſubflaccidas dicere debuiſſet, nam aufractibus refertæ, & ex culptæ aures, vt videbimus inferius docilem, & non fatuum ſignificant. Columella hircos prægnantibus auribus, flaccidiſq; depingit. Plinius longis auriculis, infractiſq;, & Ariſtoteles capras ſtupidas vocat, & ex voce acuta & clamoſa, vt videbimus, à ſimili caprarum voce etiam ſtupidos indicat, ego, ob, id ad hircos referrem.

Magnæ, & arrectæ aures.

SED ſi magnæ, arrectæq́; fuerint, vltra modum ſtultitiæ, loquacitatis indices eſſe, idq́; in Ariſtotele animalium libro adnotatum repperimus, & ab eo apud Galenum, & Plinium. Sed Plinium ſolito more magnæ, ſed non arrectæ meminit. Ex his Meletius. Paruas aures, magnasq́;, ac plus nimio eminentes, fatuitatis, & loquacitatis indicia eſſe pleriq́; ſtatuerunt. Eadem ab his Conciliator.

Simiæ aures, & humanæ illis ſimilitudine reſpondentes è regione oculis ſubijcimus hac figura.

Valdè paruæ aures.

CONTRA verò, qui valdè paruas habuerit aures, ſtolidus eſt, latro, & luxurioſus, idq́; in Ariſtotele ſcriptum vidimus ad Alexandrum. In ſuis verò Phyſiognomonicis ſimijs ingenio reſpondere ait quaſi malorum morum dicas, furem, & libidinoſum. Galenus in eo libro, quod animi mores corporis temperaturam ſequantur, ab Ariſtotele accipiens, aures paruas, ait malorum morum indices eſſe. Polemon, & Adamantius paruas aures malignos, & veteratores demonſtrare dixerunt. Interim corrige apud Conciliatorem latrum (barbare) vbi dicit lætum, pro latrone. Ex Alberto.

Peculiari figura caninas aures in quibus cum humanis potiſſimum conuenirent, præpoſuimus.

Paruæ, & protenſę aures.

AVRES paruæ exiſtentes, & protenſæ ſicut in canibus, ſtultum hominum arguunt. Sed Adamantius aliter à Polemone. Exiſtentes valde paruæ, & ſicut circumciſæ ſtultos demonſtrant. Ego vel Polemonis textum corruptum iudico, cum canibus ſtultitiam tribuat, quum cæteri Phyſiologi non aſcripſere vel de canibus loquatur ædium cuſtodibus, & vilibus. Albertus ex Loxo, depreſſas, & breues aures ſtultitiam notare.

Longæ, & anguſtæ aures.

LONGÆ aures, & anguſtæ inuidum, & prauum hominem demonſtrant. Polemon. Sed id Adamantius non habet, vel temporum iniuria exeſum, vel ex induſtria omiſſum. Albertus Anguſtæ, & oblonga aures teſtantur inuidiam. Ex quo Conciliator.

Rotundæ aures.

NIMIVM rotundæ aures indocilem hominem arguunt. Albertus.

Ex culptæ aures.

EX culptæ aures docilem hominem oſtendunt. Polemon, & Adamantius.

Non ex culptæ aures.

AVRES non ex culptæ, & rotundæ valdè exiſtentes ruditatem oſtendunt. Polemon. Sed Adamantius non ex culptæ ruditatem oſtendunt. Corrigendum eſt verbum in Polemonis textu. ἀδιάγλυφα.

Tabella ad commoſtrandum moloſſi canis caput parata, & præcipue in eos moderatas aures.

Decenter magnae, & quadratę aures.

MEDIOCRES aures, & arrectas optimorum morum notam eſſe ſcripſit Ariſtoteles animalium libro, & à Galeno iiſdem verbis tranſcriptum. In Phyſiognomonicis verò ait. Videbit autem vtiq; quis & canum optimos moderatas aures habere. Poemon, & Adamantius. Quadrangulares aures non excedentes magnitudinem virilem hominem & bonum manifeſtant. Adamantius virilem, & egregios ſenſus dicit. Conciliator eadem. Sed ſatis ineptè transfert. Loxius optimas aures ita deſcribit. Semicircularis conuexa linea in medio aliquantum ex parte conuexa verſus centrum, magnitudine mediocres, capiti decenter adhærentes, & mediocriter piloſæ, ſic enim ſeminalem virtutem, quæ eas efformauit, fuiſſe pollentem, & optimam iudicatur. Vt Albertus ex eo refert. Mediocres aures Auguſtum habuiſſe refert Suetonius, vnde præclaris moribus ornatum, & animi dotibus præpollentem à ſcriptoribus deſignatur. Mediocres aures tuas digniſſime Princeps ſæpius animaduerti capiti decenter adhærentes eſſe, & valdè exculptas, ob id Auguſto moribus, & animi dotibus quàm ſimillimus.

Rubidæ aures.

PVDEFACTIS rubeſcunt aures, ait Ariſtoteles in problematis. Pudefactis enim oculi refrigerantur, quia pudor in oculis eſt, nec reſpicere valent, quos pudor tenet, calor igitur in aduerſam partem tranſit, quæ poſterior eſt, nam aures ſatis ex aduerſo poſitæ ſunt, itaq; pudore maxime erubeſcunt: vel quia aures maxime partium faciei exangues ſunt, & peregrinus humor inanem partem adire aptus natus eſt, itaq; cum calore per pudorem orto, reſoluitur, ſtatim ſe in aures colligit, ob id, qui ſemper rubicundas habent, maximè verecundos exiſtimarem. Et in figura verecundi, Polemon, & Adamantius quaſi rubore plenum dicunt, quaſi aures, &

omnia

omnia rubore plena habeat. Sed Albertus non aures ſolum, ſed totam faciem rubram habere, & rubicundiorem frontem cum oculorum demiſſione verecundiam ſignificare dixit.

De Naſo. Cap. 9.

NASVS in facie ſenſibilis eſt, hæc ſiquidem pars hominem præ cæteris formoſum, deformemq; reddit. Eſtq; in eo varietas maxima, vt non ſit alia facierum diſtinxtio, quàm per naſum. Ariſtoteles animalium libro hæc habet de naſo. Pars faciei naſus: cartilagineam partem, quæ nares diſcriminat, interſeptum vocamus, vtrumq; meatum inane. Eius initium eſt à glabra, interſtitium inter ſupercilia conſtitutum. Pars ima eſt vbi naſus delatior in aures ſe fundit. Adnotandum præterea quandam eſſe proportionem faciei partium ad totius corporis partes, & ſibi inuicem correſpondent, aut menſura, aut quantitate, aut ſignis. Naſus correſpondet præputio: nam quibus longus, & craſſus; eadem mutonis forma, ſic ſi acutus, vel craſſus, vel breuis. Sic narium qualitas reſpondet teſticulis. Naſati apud Lamprydium viriliores, ac belle mutaniati: Vnde parœmia de naſatorum peculio vulgò extritum vtiq;. Naſi magnitudine mutonis concipi qualitatem: Is enim in vita Antonini Heliogabali ſcribit fuiſſe extremi luxus, ac nefariæ libidinis ſubactarios, vel emiſſarios innumeros collegit, ac naſutos vocabat, quibus ad libidinem exercendam ſceleſtiſſimè vtebatur.

Magnus naſus.

NASVS prægrandis probi viri iudicium affert, Polemon. Prægrandis naſus melior, Adamantius. Magnus naſus ſemper minori melior ex his Albertus.

Valdè magnus naſus.

VALDE magnus naſus, virum nimis acriter aliena iudicantem notat, cui non niſi ſua placent, aliena diſplicent, irrideatq; omnia. Plinius. Et altior homini tantum quem noui mores ſubdolæ irriſioni dicauere naſum. Naribus, inquit Quintilianus, deriſus, contemptus & faſtidium ſignificari ſolet: vnde & qui alios irrident, naſutos vocant, & prouerbio abijt, naſus pro iudicio. Naſum maximum Rhinoceros habet, cornu repando inſignem, quare ab eo potius, quàm vllo alio animali ad prouerbialem hunc ſenſum aſſumpta eſt: eſt enim animal ingenio callidum, alacre, & agile. Martialis.

„ *Et pueri naſum rhinocerotis habent.*

Eiuſdem extat lepidum epigramma de naſuto irriſore

„ *Naſus ſis vſq; licet, ſis deniq; naſus.*
„ *Quantum voluerit ferre rogatus Atlas.*
„ *Et poſsis ipſum tu deridere Latinum*
„ *Non potes in nugas dicere plura meas.*

Perſius. ad id.

„ *ride, ais, & nimis vncis*
naribus indulges.

Horatius.

„ *Naſo ſuſpendis adunco.*

Angelus

Angelus Politianus enormi fuit naſo, ob id ingenio aculeato, inuidoq́;, aliena irridendo, laudando ſua, nec à quoquam iudicari pateretur, aliorum famæ detrahendo.

Valde paruus naſus.

Q*VI naſo valdè paruo fuerit præditus, mutabilis conſilij vir accuſatur, Polemon. Sed Adamantius minari rapacitatem, & conſilij inconſtantiam. Interpres Polemonis non ſatis rectè vertit, nam accuſatorem, & delatorem interpretatur, in quo tot errores quot verba repperies. Albertus. Minor naſus ſeruilibus ingenijs, furibus, & tergiuerſantibus aſſignatur. Ego ad mulieres referrem.*

Rectus naſus.

R*ECTVS naſus linguæ ſignificat intemperantiam. Polemon, & Adamantius, ſed in fine libri Polemon, & ſi mendoſus ſit codex, ait, Qui recto ſunt naſo præditi, blacterones, & referuntur ad mulieres. Albertus non ſatis ſibi conſtat, vtriuſque ſigna, & proprietates confundens, ait enim naſus circa frontem depreſſus ſtultitiam, & animi imbecillitatem, & fœmineam leuitatem. Si altè à fronte, rectè ad imum naſi protendatur, vt linea recta deſcendens à fronte, naſi ronum pertingat in extrema cartilagine loquacitatem notare.*

Obliquus naſus.

I*NTORTVS naſus magna ex parte mentis, & animorum obliquitatem portendit. Polemon, & Adamantius.*

Ad faciem naſus diſcretus.

N*ASVS ad faciem bene articulatus, vel diſcretus, probum, fortem, ac prudentia virum præditum argumentat. Polemon, & Adamantius. Sed Polemon ad frontem, Adamantius ad faciem habet. Albertus malè vertit. Narium pars iuxta frontem, ſi à fronte depoſita ſit, hoc eſt ſeiuncta bona compoſitione, nec alta, nec humili, ſed æquali linea deſcendat, conſtantiam, & prudentiam demonſtrat.*

Ad faciem naſus malè diſcretus.

C*ONTRARIA verò huius forma effœminatum, rudioremq́; ſignificat, Polemon, & Adamantius à contrario ſigno contrarium dijudicant.*

Longus naſus ad hoc protenſus.

Q*VI habet naſum longum, protenſum ad os, eſt probus, & audax, vt Ariſtoteles ad Alexandrum ſcribens ait. Scribit Suetonius C. Auguſtum naſum habuiſſe à ſummo eminentiorem, ab imo deductiorem, ideſt depreſſum, cum prudentem virum, & optimum imperatorem fuiſſe conſtet, nec alius intelligi poteſt, niſi quem modo deſcripſimus. Cublaienus Scytharum imperator longo, rectoq; ad frontem naſo erat, ac ore auguſto, ad arma præſtantiſſimus primus pontificiæ maieſtatis cultor, liberalis, & probus.*

Naſus craſſus.

IN figura impudentis Polemon, & Adamantius tribuunt ei naſum craſſum.

Naſus mediocriter longus, latus, & apertus.

OPTIMAM deſcribens naſi formam Ariſtoteles ad Aleſſandrum ait. Naſus ille eſt magis æqualis, qui mediocriter longus, eius latitudo eſt mediocris, ad extremitatem eius foramina non multum aperta.

Tabella hæc obuia corui caput cum humano ſibi vendicant, in qua naſus in vtroq; vt ad viuum deliaretur attendimus diligenter.

Incuruus à fronte naſus.

QVIBVS aduncus ſtatim à fronte ducitur naſus, impudentes ſunt, inſtar coruorum. Incipit enim ſui naſi curuitas à fronte propè glabellam. Et eſt propria coruorum impudentia Et ſua impudentia multa romanis enunciauerunt. Ariſtoteles in Phyſiognomonicis. Ego hos omnes fures, & rapaces dicerem, eſt propria coruorum, & aduncorum roſtrorum auium rapacitas: & coruus natura procliuis ad furtum, & quos cicures habemus domi, clauos, nummos, cultros, & eiusmodi ſimilia inforaminibus, & ſub lapidibus abdunt.

Præſens commoſtrat figura aquilæ caput, cuius naſum incuruum cum Sergij Galbæ naſo comparandum concinnè ſpectandum ſe offert.

Aduncus naſus.

QVI naſum aduncum habent à fronte benè articulatum, magnanimi conijciuntur, exemplo aquilarum, ex Ariſtotele in Phyſiognomonicis. A quo Polemon, & Adamantius. Aduncis naſis magnanimitatem decet. Albertus ex Loxo aquilæ naſum magnanimis tribuit. Huiuſmodi naſum vulgus aquilinum vocat, & regium quidam præferre exiſtimat, quoniam aquila rex auium habetur, & ob id regalem animum, & magnificentiam polliceri. Apud Perſas tali naſo præditum eſſe magno erat decori, ſicut Cyrum memorant hiſtoriæ Xenophontis, & Plutarchi, & ad hanc vſq; diem neminem ad id faſtigij ſubrogabant, niſi apprime fuerit naſutus. Eum regem ſupra omnes dilexerunt, illumque magnanimum, & audacem fuiſſe dicunt. Magnus Artoxerſes naſo fuit in aduncum prominente, vt ex argenteo numiſmate videre eſt in Muſæo fratris doctiſſimi. Fuit Perſarum rex, tanquàm ex ſtirpe maioris Cyri, in eo tanta in donando gratiſſimi animi magnitudo extitit, vt in referenda gratia, pro agreſti ſæpe munuſculo, tenuiſſimoque officij genere non ingentia modo auri pondera, ſed vrbes, & prouintias rependeret. Demetrius filius regis Syriæ, cuius Iuſtinus meminit, grypus cognominatus fuit, quia Græci, qui aduncum habent naſum γρυπων vocant. Neoptolemus adunco fuit naſo ex deſcriptione Daretis Phrygij. Sergius Galba aduncofuit naſo, vt à Suetonio narratur, & liberalis ab eo deſcribitur. Plato in Euthyphrone Melitum Pitteum, quem in eius accuſatione non ingeneroſe ſe geſſiſſe dicit, aquilino, & gibboſo naſo fuiſſe. Prominenti, & decenter incuruo naſo fuit Georgius Scanderbechus, qui os

in ma-

in magni Herois effigiem efformaret. Nemini etiam virtute bellica fortitudine, & liberalitate ſecundus fuit. Magnus Sfortia elatum à medio naſum habuit, fuitq; magnanimus, & fortis, Iouio referente. Mahometus ſecundus Turcharum rex adunco fuit naſo, & eminenti, vt ſuperius labrum attingere videretur, & elato fuit animo. Ioannes Aſſymbeius cognomento Vſſumcaſſanus gripho fuit naſo, oculis ingentibus, læto, & hilari vultu, liberalis, clemens, bellicoſiſſimus, & gloriæ appetens. Hyſmaël Sophus Perſarum rex naſo etiam adunco vegetis, & micantibus oculis, liberalis, ambitioſus, bello fortiſſimus, inter pericula gaudens, & magnanimus. Selinus Baiazetis filius arcuato naſu, liberaliſſimus, Cæſaris Alexandri æmulus. Solimanus etiam Selini filius adunco naſo, bellator, & liberalis.

Hoc Schoemate galli naſus incauus, cum conuexa circulari frontis ſuperficie exprimitur, cum humano ad eiuiuſmodi formam effigiato, infra deſcribendo.

Incauus naſus ante frontem, rotundus, & ſupereminens rotundum.

VT ſe habet antiqua translatio Ariſtoteles in Phyſiognomonicis. Qui naſum concauum, habent, ante frontem rotundum, & ſupereminens rotundum, luxurioſi ſunt, & ad gallos referuntur. Nos cum eiuſmodi naſum ignoraremus, tùm Ariſtotelici textus corruptione, tum interpretis translatione, gallos conſuluimus, atque diligenti eorum inſpectione, ita textum, & ſenſum verbis accommodauimus, habet enim gallinaceus gallus ante frontem in confinio naſus valleculam quandam, vel incauum quoddam, & pars ea naſi ante frontem rotunda, & inde frons à naſo ad capillorum radicem, velut circuli circumferentia: Vt verba textus translata dicant. Qui ante naſum habet incauum, & partes, quæ ante frontem rotundas, circumferentiam verò ſupra aſſurgentem, & cætera.

Hos ego etiam puerarios iudicarem: abutuntur enim venere galli, gallinacei, perdices, & coturnices, quæ ferè ſimilem naſum habent. Cum enim fœminæ incubant, mares dimicant, pugnamq́ue inter ſe conſerunt, quos cælibes vocant, qui victus in pugna fuerit, victoris venerem patitur, nec niſi à ſuo victore ſubigitur, ex Ariſtotele: & multos amicos cognoui, eiuſmodi naſo præditos, huic enormi luxuriæ generi obnoxios. Fingunt Poetæ Iouem Aquilæ forma Ganimedem rapuiſſe, ſub tali figmento id fortaſſe innuentes. Aelianus etiam ichneumonem huic turpitudini etiam obnoxium dixit. Tali naſu Satyri, & Sileni ab antiquis effigiati ſunt, & tali naſu etiam Socrates ipſe præditus fuit: nam Xenophon Socratem Silenis ſimilem fuiſſe, & preſſis naribus ſcribit.

Latus in medio naſus.

N*ASVS in medio latus, declinans ad ſummitatem, demonſtrat mendacem, & verboſum. Ariſtoteles ad Alexandrum.*

Si bouis naſum inſpexerimus, & hominem ſimilem effigiauerimus, vil ab hac, quæ hic cernitur figura, longe aberit, ita affabre in imo craſſus deducitur.

Extremum naſi craſſum.

Q*VI naſi extremum craſſum habent, ſegnitiei obnoxij ſunt, & ad boues referuntur, vt Ariſtoteles in Phyſiogn. eſt enim bouum ſegnities propria. Polemon, & Adamantius. Naſus in ſummo valde craſſus, et depreſſus, iniquos homines oſtendit. Interim Polemoni textus corrigatur. μιαρὸν, non μικρὸν ex Adamantio. Iidemq́; in figura inuerecundi tribuunt ei naſum craſſum.*

Suis craſſus à ſummo inſpicitur hic naſus, è cuius regione hominis ſimilitudine petendus.

A ſum-

A ſummo craſſus naſus.

QVI naſum à ſummo craſſum habent inſenſati iudicantur à ſimili ſuum naſo. Ariſtoteles in Phyſiogn. Eſt enim ſus animal ſatis brutum, animamq; ei pro ſale datam: Vnde prouerbio fertur. Sus in Palladem. Malè ab eo deſcribens Albertus ait. Extra modum craſſæ nares immundum hominem dant intelligi.

Canis hæc imago in multis cernitur figuris, ſed hic domeſtici canis acuti naſi icon exhibetur, homini ſimilem oſtenſuri.

Extre-

Extremum naſi acutum.

NASVS ſi fuerit ſubtilis, eius dominus eſt valde iracundus. *Ariſtoteles ad Alexandrum: in Phyſiognomonicis verò dilucidius loquitur. Naſi ſummum ſi fuerit, ſæuæ iræ homines oſtendit, iiq; ad canes referuntur. Eſt enim canum propria ira. Sed Ariſtotelis textus mancus videtur, deficit enim acutum, ait enim* οἱ τὴν ῥῖνα ἄκραν, *ſupple* λεπτὴν, *quod ex Polemone, & Adamantio veſtitui poteſt. Naſi extremum tenue in quolibet homine æſtuantis iræ ſignum. Albertus. Naſus in extremo acutus, facilis ad iracundiam. Idemq; Rhaſes. Ringi, os torquere eſt, quod canes faciunt latraturi, vel cum ex ira in rugas os deducunt: hinc rictus oris diſtenſio. Rictum caninum Iuuenalis dixit.*

Auicularis roſtri oſtendendo imaginem, cum tenuis naſi humani comparando, potiſſimum hæc inſeruit figura.

Naſi extremum gracile.

QVI naſi extremum gracile habent, aues hac parte referunt. *Intelligit enim per auiculares, qui leues, mobiles, & inſtabiles ſunt, eſt enim auium naſus longus, ſubtilis, rotundus, & in imo tenuis. Polemon, & Adamantius ex eo. Naſus longus, ſubtilis (ſed Adamantius addit valdè) cum auitij generis habeatur, eius quoq; generis mores deſcribit. Rhaſes. Naſus longus, & in imo gracilis, leuis, & feſtini viri eſt. Albertus. Nares longæ & tenues, quæ auium propriæ ſunt, huiuſmodi moribus, ſcilicet mobilitatis, & leuitatis homines decorant.*

Leonis naſus depingitur, è directo intuenti humanus occurret, quo ſibi inuicem comparari poſſint.

Rotun-

Rotundus naſus, & extremum obtuſum.

N*ASVM rotundum habentes, eiuſq; ſummum obtuſum, magnanimi ſunt, ad leones relati. Ariſtoteles in Phyſiogno. Leonum enim propria eſt magnanimitas. Polemon, & Adamantius. Naſi extremum plenum, obtuſum, rotundum, & ſolidum ſi aſpexeris ex leonibus, & moloſſis, fortem, & magnanimum iudicato Adamantius non magnanimum, ſed iactatorem dicit. Ariſtoteles in figura maris leonem depingens, ait, habere naſum magis craſſum, quàm gracile.*

Etiam venatici, vel moloſſi canis imaginem apponere libuit, vt expreſſius naſus cernatur.

Oppianus

OPPIANVS venaticos canes, ſiue robuſtos, ſiue moloſſos dixeris, ſimo roſtro deſcribit. Generoſis enim canibus imæ nares rotundæ, & ſolidæ, & ferè obtuſæ ſunt. Albertus eadem habet ex Platone, ſed ex Polemone potius.

Hac figura hominis ſimum naſum finximus, ſimiæ ſimillimum quem in viuis obſeruauimus.

Naſus ſimus.

NASVS ſimus eſt impetuoſus, ait Ariſtoteles ad Alexandrum: ſed eius vetus translatio ſatis corrupta eſt, & corrigenda, luxurioſus: vel impetuoſus in venerem; aliter enim ſibi, cæteriſq; claris authoribus contradiceret. In ſuis enim Phyſiognomonicis ait. Qui naſum ſimum habent, libidinoſi, referuntur ad ceruos. Cerui ſimi ſunt, & adeò luxurioſi, vt coitus tempore inſani reddantur. Polemon, & Adamantius. Naſi ſimitas ſcortationis indicium. Et Polemon alibi. Breui, & ſimo naſo præditi fures, & laſciui ſunt, ad ceruos, & apros hoc genus hominum referendum ipſe enim αγριοσ υσ retulit, ſed puto mendum in textu, quippe non ſylueſtres ſues, ſed ſimias referunt, & reponendum πιθηκοσ. Albertus ex Loxo ſimiæ tribuit ſimum naſum, & libidinoſis. Rhaſes. Cuius latæ nares, luxurioſi. Simitatis rationem, & luxuriæ videtur Ariſtotelem tradidiſſe in problematis, ait enim. Criſpitudo capillorum, & ſimitas in craſpitudine ſita eſt, craſſitudo non ſine duritia conſtat, & durities in calidiori ſanguine ſita eſt, & calor materiem excreſcere inutilem minus patitur, & os ex vacante materia conſiſtit, & cartilago non niſi os eſt, merito diminutio naſi conſequatur. Inditium ætas adhibet puerilis, ſunt enim pueri omnes reſimato naſo. Nos, ſi ad animalia referre licet, ad ſimias referemus: Natura enim ſimijs.

„ nareſq; à fronte remiſſas.

Contundit, &c.

Oppianus: & ob id multi putant ab huiuſmodi ſimitate ſimias dictas eſſe Conſtat eas libidinoſas eſſe,

eſſe, vt quaſdam fœminas appetant. Et apud Jndos ſimiarum quoddam genus rufum, quod in vrbes non adducitur, quippe quod veneris libidine adeo inflammantur vt ad muliebrem ſexum furiant. Eſt & delphinus reſimo roſtro, & ob id ſimonem vocant, nomenq́; ſimonis miro modo agnoſcunt, piſcatorumq́; relatu, luxurioſi ſunt.

Etiam ſimum cerui naſum depinximus cum Socrate comparandum, cuius effigiem ex Muſæo fratris, & marmorea ſtatua decerpſimus.

SIMO naſo Socratem fuiſſe narrat Plato in Theæteto, & ab eo Ammonius. Polemon Socratem luxurioſum fuiſſe dicit, quod illius loci ſuperficiem concauam haberet, quæ naſo, ac mento interiacet. Plautus in rudente ſum Lambracem depingens luxurioſum, ac nefarium ait. Recaluum, ſilonem, & ventricoſum. Ruellius gallus reſimato naſu fuit, & luxurioſus. Fuerunt nonnulli opinantes Horatio Cocliti, non quod oculum vnum in bello amiſiſſet, ſed ex naſi ſimitate cognomentum Cocles inditum fuiſſe: naſus enim ſub fronte ita depreſſus, demiſſusq́; erat, vt nullum ferè inter oculos diſcrimen extaret, ipſaq́; ſupercilia commixta inuicem, confuſaq́; forent, iccirco volentibus illum appellare ciclopem, delapſa loquendi conſuetudine obtinuit, vt Cocles diceretur.

Tauri, & hominis biantes nares ad viuum depictas præſenti figura uidere eſt.

Patulæ nares.

QVI *habent foramina naſi grauis compactionis, vel duræ, eſt iraſcibilis, ait Ariſtoteles ad Alexandrum. Sed antiqua translatio ex arabico textu falſa, & mendax eſt, nec quid ſibi velit ſatis conſtat. Clarius ergo in ſuis Phyſiognom. Qui hiulcas habent nares, æſtuantis iræ ſunt, & ad paſſionem referuntur, quæ fit in ira, quippe videre licet ira excandeſcentes tales nares obtinere, per eas enim fit ſpiritus reciprocatio: ſiquidem è promptuarijs intimis cordis reſpirationem pulmonis officio capientes extra excernunt, vnde non iniuria, qui apertas habent nares ad iram ſunt incitatiores. Polemon. Patulis naribus præditi agreſtes, pertinaces, & potentes ſunt, ſicut tauri, & leones.*

Generoſi equi biulcas nares, & hominis appinximus.

ALIBI verò. Patulæ nares, & reſimæ iracundos demonſtrant, & referuntur ad paſſionem, quæ fit in ira, & ad generoſos equos. Et in figura iracundi concauas nares ei tribuit. Adamantius. Expanſæ aures iracundiæ, & ferociæ teſtes ſunt. Suetonius C. Cæſarem ſpumante rictu, & humentibus naribus fuiſſe ſcribit, & fuit præcipitis iræ.

Obſtructæ nares

OBSTRVCTÆ nares veſanos demonſtrant, Polemon. Adamantius verò aliter, & melius. Anguſtæ, rotundæ, & obſtructæ nares, veſanitatem monſtrant, eadem Albertus. Obſtructas, ſiue obeſas, vel occluſas, vt parum olfaciant.

Surſum diſtantes nares.

IN idæa miſericordis Ariſtoteles in Phyſiogn. tribuit ei nares ſurſum diſtantes.

De Vultu. Cap. 10.

DICEMVS de vultu primùm, poſt de partibus eius, nam totam ſimul faciem vultus, motum, habitus, & paſſiones repræſentat. Ad totum hunc vultum figurandum omnes faciei partes concurrunt, & oculi, & frons, & naſus, & cætera membra. Eſt verò vultus index, & obtector conſcientiæ noſtræ, qui incertus, inconſtans, & varius eſt, qui totus ex animorum configurationibus configitur, quin etiam earum ſimulator, & diſſimulator.

Quare haud temere ex omnibus horis dijudicandum, niſi cum ab huiuſmodi animi motionibus deferbuiſſe videbitur. Polemon, & Adamantius de vultu hæc habent. Ex ipſo nanq; vultu potiſſimum apparet magnificentia, & illiberalitas, probitas, & improbitas, anxietas, ſtudium, eruditio, iucunditas, & triſtitia, vigilantia, & ſomnolentia, & ſingula, vt ſe natura habent, & ſecundum ea neceſſe eſt phyſiognomonicam diſciplinam exercere. Meletius non obſcurus phyloſophus. Facies, inquit, ipſa eſt, quæ affectus facile repræſentat, cum autem ipſa lætitia afficitur, ſerena, hilariſq; apparet, ſi verò triſtitia mœrorem, & perturbationem præſefert, cum ipſa ira excandeſcit, liuida, & ſanguine perfuſa, furioſaq; redditur. Quamobrem, (vt in ſacra litera poſitum eſt) in cordis gaudium facies ipſa exhilaratur, cum verò ipſa triſtis fit, demiſſa efficitur, & homo ira occupatus, turpis eſt. Iacob ex facie Laban in ſe odium deprehendit, ad vxores ſuas conuerſus dixit. Cognoui ex facie patris veſtri non eſſe amplius in me, qualis heri fuerat. Solent enim, qui nos odio proſequuntur auertere à nobis faciem, qui amore deuincti, & beneuolentia lætum, hilaremq; oris aſpectum, & blandientem exhibere ſolent. Cicero ad Piſonem ait. Non deceperunt me oculi tui, & vultus, qui tacitus eſt ſermo mentis. Vultus ipſe ſpeculum eſt mentis, quando & taciti oculi mentis fatentur arcana.

Subtriſtis, & varius vultus.

IN Idæa timidi Ariſtoteles in ſuis Phyſiognomonicis tribuit ei faciem mutabilem, & ſubmæſtam. Idq; ad apparentem morem referri poſſet, nam timens vultum continue variat, veluti timore, & ſuſpicione plenus.

Stupidus vultus.

FIGVRAM tribuit inſenſitiuo in ſua idæa Ariſtoteles in ſuis Phyſiognomonicis, & morem, qui apparet in facie ſecundum ſimilitudinem, ſcilicet inſenſitiui, & ſtupidi. Interim corrigendus eſt Ariſtotelicus græcus textus: nam pro τὴν ὁμοιότητα, *ideſt ſimilitudinem, habet* ὠμοπλάτας, *quod valde à propoſito abeſt, vt ſatis infæliciter Sueſſanus transfert, & dum verba ſenſui aliena accommodare nititur, ineptias multas ſano viro indignas profert.*

Somniculoſus vultus.

IN figura iucundi Ariſtoteles in Phyſiognomonicis, & ſimulatoris tribuit eis faciem ſomniculoſam. Polemon, & Adamantius in eadem figura, eadem referunt. Tribuit enim Ariſtoteles ſomniculoſam faciem, eandemq; Polemon. Sed Ariſtotelis textus pro, vt Polemon habet, ipſe retinet. Ob id Sueſſanus ſatis miſerè curuipedem tranſtulit & vrſo, quem curuipedem dixit, aſſimilauit.

Bonus,

Bonus, & non præceps vultus.

IVCVNDO tribuit Ariſtoteles in Phyſioſognomonicis vultum non feſtinum, & celerem, ſed bonum. Sueſſanus ἐπιτειρχνὴσ faciem non feſtinam, celerem, ſed ſubdolam interpretatur ſatis incurioſè, & ex naturalibus cauſis deducit.

Humilis vultus.

IDEM eodem loco, in ſchæmate triſtis viri humilem ei tribuit figuram.

Remiſſus vultus.

ET in figura amari viri tribuit ei faciem remiſſam. Polemon, & Adamantius in eadem figura etiam remiſſam faciem aſcribunt.

Grauis vultus.

ET manſueto forem, robuſtam, & grauem faciem tribuit, eandemq; Polemon, & Adamantius. Seuero, & graui vultu fuit Alfonſus Eſtenſis Ferrariæ princeps auus tuus, ampliſſime Cardinalis, Iouio referente, vnde ingenium præcellens, & vis eius bellica coniectatur, qui trium maximarum hoſtium arma infracto animo ſubſtinuit, & ſuperauit, abdicatis à ſe adulationis, & moroſæ grauitatis lenocinijs, ſingulas cogitationes, & corporis exercitamenta ad virtutes, & bellicas rationes intendit, magnanimus in bello Dux, optimus in pace princeps ſemper extitit. Probo ore, & venerabili Beſſarion Cardinalis fuit, nemo probitate ſpectatior, nemo admirabilior doctrina, nemo deniq; generoſis moribus ſplendidior.

Temerarius vultus.

IN figura iniurioſi, Ariſtoteles in Phyſiognomonicis, tribuit ei proteruum, & temerarium vultum. Sed Polemonis textus ex Ariſtotele corrigendus, qui κατω προπετεσ dicit, & Ariſtotelicus.

Iucundus vultus.

IN figura iucundi, hilariſue Polemon, & Adamantius tribuunt ei hilarem figuram, vel mores. Iidem in figura ingenioſi tribuunt mores iucundos, ſic tranquillus animi tranquillitatem monſtrat. Tradit Suetonius Auguſtum fuiſſe vultu, & ſermone, vel tacito adeò tranquillo, vt animo erat ſereno, & pacato. Hilari etiam vultu fuiſſe Vlixem narrat Dares Phrygius. Periucundi, & grauis vultus fuit Pompeius Columna Cardinalis, qui miro ingenio, ſacra purpura mitratus, & militari ſago galeatus, vtriuſq; muneris partes aptiſſimè adimpleuit. Ioannes Aſſymbeius Vſſumcaſſanus, læto, & hilari vultu fuit, magnam grauitatem, dignitatemque pari comitate conditam præſeferebat, in dandis beneficijs miram ſerenitatem, eandemq; in accipiendis oſtendebat, ſuauis in ſermone, facileſq; erant ad eum aditus. Hyſmael Sophus læto, & ſereno vultu, benignus, equitandi, ſagittandiq; peritus, lepidus in eaſorgando extitit.

Elegans vultus.

POLEMON loquaci tribuit figuram elegantem. Sex teſtus Ariſtotelicus ſomnolento loquacis notas tribuit, quod ex Polemone, cui integrior eſt textus, conijci poteſt, nam ſomnolento elegans forma non conuenit. Sed Polemon, & Adamantius elegantem formam ſimulatori tribuunt. Emanueli Chryſaloræ præclara fuit facies, præclarum ingenium, & præclariſſima doctrina, græcas literas in Italiam reportauit.

Illiberalis vultus.

ILLIBERALES vultus puſillanimes, & illiberales animo cenſendi, ex Polemone. Politianus facie neque liberali, neque ingenua fuit, ob id diſtortis moribus, & male compoſitus, vt nimis in aliena inueheretur. Maximilianus Sfortia illiberali vultu, nequicquam sfortianæ ſtirpis digno fuit, ſic ingenij indole, & moribus ingenuo principi indignis, ſordidi animi, et vecordis, & rudis extitit. Subagreſti vultu Iouianus Pontanus, vir maxima ingenij dexteritate, ſed mordacitate inſignis.

Venerabilis vultus.

HECTOR venerabili fuit vultu, & animo, & viribus inſignis, clemens, & dignus, vt ex Darete Phrygio. Achilles graui aſpectu, præferebatque pulchritudinem non ſatis laudatam, ob id eius ſpecies non iactatoris, vt plerique indicant, ſed virilis, vt ex Philoſtrato habetur. Solimanus Selini filius auguſta facie, & dignitate plena, iuſtitia celebris, prudens, bellator maximus, non fœdifragus. Sic Gotthofredus Gallus, Lothoringiæ Dux, Bolionus, ſacri belli aduerſus Turchas imperator, vultu erat maieſtate auguſto, religione præſtans, & militaris artis peritiſſimus. Carolus Francorum Rex a geſtarum rerum magnitudine Magnus vocitatus, vultu fuit maieſtatis pleno, auguſta facie, canitie reuerenda. Cublaienus Scytharum imperator, quos Tartaros, vocamus, ore fuit auguſto, ac fulguranti, ſacrorum cultor eximius multarum gentium domitor, ac bello infractus. Probo ore, & vultu hoſtibus etiam venerabili fuit Franciſcus Sfortia, fuit corporis, et inuicti animi robore, naturali facundia, doctrinaq; præditus.

Auſterus vultus.

DIOMEDES auſtero fuit vultu, vt Dares ſcribit, & in bello audax, acerrimus, clamoſus, calidus, & impatiens. Tamerlanes truculento vultu, & minaci fuit, ſuæ ſæuitiæ maximum ſpecimen dedit, vt orbis terror diceretur. Nemo efferatiori in cruorem animo. Truculenta voce profitebatur ſe Dei maximam iram eſſe. Auſtero ore fuit Baiazetes primus Turcharum Rex, qui à ſingulari celeritate, repentinoq; bellicarum actionum impetu, terrificum terrarum fulmen eſt appellatus. Multis victorijs clarus extitit. Franciſcus Buſſonius Carmagnola dictus, tetrici, & agreſti oris fuit, contumacis ingenij, & prompti, & audacis, vt maximas bellicæ virtutis laudes promeruerit.

De facie. Cap. 2.

INFRA oculos malæ. *Plinius.* *Hæ ſedes pudoris, ibi maxime oſtenditur rubor: infra enim hilaritatem, riſumve indicant buccæ.*

Bouis imago cum magna facie ſpectanti ſe exhibet.

Valdè magna facies.

QVIBVS *facies magna, ignaui, referuntur ad aſinos, & boues. Ariſtoteles in Phyſiognomonicis. Valdè magna facies ſtolidos, & indociles arguit. Polemon, & Adamantius.*

Aſininæ, & magnæ faciei ſubſequitur imago, quum prior tabula bouinam oſtenderit.

CVIVS facies magna piger eſt. Rhaſes, & Conciliator, ſed Albertus ignauum, & voluptatibus deditum dicit. Et alibi. Magnum caput, cum magna fronte, & facie tardum, pigrum, & aliquando indocilem monſtrat.

Hac tabula felis, & parua faciei detegitur imago.

Valdè

Valdè paruà facies.

FACIES valdè parua, vt Ariſtoteles in Phyſiognomonicis, qualis eſt felis, & ſimiæ, hominem puſillanimem arguit. Interim admonitos velim græcum Ariſtotelis textum corrigendum: nam loco faciei habet νῶτα, ideſt tergus: nec congruum erat, vbi de facie loquebatur, tergoris meminiſſe, quum de tergore ſuo loco affatim ſatisfeciſſet. Præterea in ſequenti habet. Mediocrem habens faciei qualitatem, optimus erit, quum neque magnam, neque paruam oporteat eſſe. Suiq; non immemor in figura puſillanimi, paruam ei faciem accommodat, non tergus. Teſtimonia demum Polemonis, & Adamantij accedunt, qui diligentiſſimè Ariſtotelem deſcripſerunt, & faciei, non tergoris meminere. Sueſſanus tergus vertit, & circa hanc ſuam malam interpretationem male ſe torquet, dum falſam doctrinam veritati accommodare nititur. Geſnerus etiam ſuo quadrupedum libro ex textus corruptione fallitur.

Sequens eiuſdem faciei paruitatem, & ſimiam exprimit, perinde ac ſi præcedentem ſubſequeretur tabellam.

PARVA facies paruos quoque redarguit mores. Adamantius. Cuius facies parua, callidus, & adulator. Rhaſes, & Conciliator ab eo. Facies vehementer parua timidos, callidos, adulatores, & illiberales. Polemon, & Adamantius ex Ariſtotele in figura amari; qui faciem paruam ei tribuit. Albertus ſatis ineptè infert, diductus, & dependens, vultus.

Parua,& crocea facies.

QVI habet faciem paruam declinantem ad croceum, eſt peſſimus, vitioſus, deceptor, & ebrioſus. Eadem Conciliator ab Ariſtotele ad Alexandrum, qui etiam coloris notam addidit.

Mediocris facies.

OPTIMAM tradens faciei qualitatem Ariſtoteles in Phyſiognomonicis, ait. Quoniam, neque magnam, neque paruam oportet eſſe, medius habitus vtique erit conueniens.

Mediocris facies,& pinguiuſcula.

QVI habet faciem mediocrem in genis, & temporibus vergens ad pinguedinem eſt verax, amans, intelligens, ſapiens, benè diſpoſitus, & ingenioſus. Ariſtoteles ad Alexandrum. Facies in circumſtantijs mediocris, & ſufficientis carnoſitatis, &c. Conciliator ab eo.

Hic denuò bouinam faciem adduximus, cuius beneficio exquiſitius carnoſitatem contemplari licet.

Carnoſa

Carnoſa facies.

ILLOS, quibus facies carnoſa eſt, demiſſi, & negligentis animi eſſe conijcit, quod in bobus ſimiliter ſe habeat Ariſtoteles in Phyſiognomonicis. Ad Alexandrum verò ſcribens ait. Carnoſus in facie eſt minus ſapiens, importunus, & mendax. Ad fæminas fortaſſe referens, quæ ignare, importunæ, & mendaces ſunt. Polemon ab eo in fine. Qui carnulentam habent faciem, inertiæ obnoxij ſunt, quæ paſſio fœminarum generis, & bouum eſt peculiaris. Rhaſes. Cuius facies carnoſa, piger. Conciliator eadem.

Valdè carnoſa facies.

VALDE carnoſa facies iucundum, & viuidum hominem oſtendit, Polemon, & Adamantius. Iidemq; in figura iucundi faciem ei tribuunt carnoſiorem. Ariſtoteles in figura ſimulatoris pinguem faciem tribuit.

Carnoſa, & valdè longa facies.

IN figura inopis ſenſus Ariſtoteles in Phyſiogno. carnulentæ, & ſatis longæ faciei meminit.

Macilenta facies.

QVI habet faciem gracilem, eſt circumſpectus in operibus ſuis, & ſubtilis intellectus. Ariſtoteles ad Alexandrum: Sed in Phyſiognomonicis. Qui macilentam habent faciem, ſolliciti ſunt, quod ſignum ad contrarium retulit, quia carnoſa pigros, macra ſollicitos demonſtrat. Polemon, & Adamantius. Parua facies ſtudioſi eſt, & inſidiatoris. In figura verò triſtis ijdem tribuunt ei faciem macram. Sed corrigatur Polemonis textus ex Adamantio, quia ἰσχνὸν habet ἰσχυρὸν. Plautus in ſua aſinaria ſuum Leonida macilentis malis inducit, qua eum ſollicitum, & callidum dixiſſet. Selinus Turcharum imperator decimus macilento ore fuit, ad arma impiger, nullo nanq; labore corpus, aut animus fatigabatur.

Neq; carnoſa, neq; macilenta facies.

IN idæa ingenioſi Ariſtoteles in Phyſiognomonicis. Quæ circa faciem graciliora, ideſt non carnoſa, quia hebetis ſunt, ſed gracilia, ideſt mediocriter diſpoſita. Adamantius clarius loquitur in eodem typo. Facies, neq; valdè carnoſa, neq; quidem gracilis. Vbi textus Polemonis defectuoſus, & ex Adamantio corrigendus, carnoſitas enim inertiam, macilentia curioſitatem, & triſtitiam, medius vtiq; habitus ad intelligentiam facit.

Occurens hæc oculis figura oſſoſam oſtentat aſini faciem, in ſequentibus, cerui, & ſimiæ.

Oſſoſa facies.

QVI faciem carnoſam habent, timidi, referuntur ad aſinos, & ceruos. Ariſtoteles in Phyſiogn. Geſnerus libro de animalibus eadem ab eo recitat, ſed ipſa neque ceruus, neq; aſinus faciem carnulentam habent, & coqui cerui caput, vtpote nil carnis habens, vt inutile, floccifaciunt.

Oſſoſa cerui facies oſtentatur.

SED

SED textus mendoſitas his rationibus coarguitur, quod quum prius carnoſæ faciei in boue meminiſſet, non erat opus hic denuo rememorari, & alijs in locis iiſdem oſſoſas facies tribuit.

Eadem in ſimia oßoſa facies.

PRÆTEREA Polemon in fine ab Ariſtoteles excipiens, ait. Valde oſſoſa facies, laborioſos, timidos, & inſulſos oſtendit, ſi referas ad aſinos, ſimias, & ceruos. Ob id corrigendus textus pro σαρκώδη, reponendum ὀστινοι.

Oblonga canis facies, cum è regione humana oſtenditur.

OBLON-

OBLONGA facies iniurioſi eſt. Ariſtoteles ad Alexandrum. Cuius facies longa inuerecundus. Rhaſes, ab eo eadem Conciliator. Ego ad canes viles referrem, qui iniurioſi, inuerecundi, ijdemq; oblongæ facie, ſunt.

Plana facies.

AB eo, qui planam habet faciem, caueas in moroſitate, nam ſignificat litigioſum, diſcolum, inuidioſum immundum. Ariſtoteles ad Alexandrum, & ab eo eadem Conciliator.

Rotunda facies.

IN idæa inuerecundi Ariſtoteles in Phiſiogn. rotundam faciem tribuit. Polemon in figura iracundi rotundam faciem ei tribuit. Rhaſes rotunda facie fatuos dicit.

Rugoſa facies.

IN idæa triſtis rugoſam faciem ei tribuit Ariſtoteles in Phyſiognomonicis, idq; ad apparentem morem referri videtur, nam qui triſtantur, faciem corrugant. Naturalis cauſa eſſe poteſt ſiccitas, & rugæ ſignum melancholiæ ex Auerroe.

Rugoſa, glabra, & macra facies.

IN figura amari, Ariſtoteles in Phyſiognomonicis, faciem ei tribuit rugoſam, glabram, & macilentam. Ratione enim ſiccitatis, & frigiditatis pars, quæ ſolet eſſe piloſa fit glabra, & ij natura ſunt melancholici. Polemon rugoſam dicit. Adamantius frontem, non faciem.

Rubra

Rubra facies.

QVIBVS facies ſupererubeſcens, verecundi ſunt, Ariſtoteles in Phyſioguomonicis, & referuntur ad paſſionem, quia verecundis ſemper erubeſcit facies. Aphrodiſeus verecundos, & hilares eſſe dicit: verecundi quidem, quia ſanguis tegendi cauſa ſuper faciem ſemper profuſus eſt, veluti ſæpe ob pudoremmanu faciem tegimus, hilares verò, quia ſanguis voluptatibus extrinſecus occurrit. Dici poteſt hic color roſeus, is eſt candidus ſanguinis rubore penitus diffuſo cum venuſtate, & puerorrum, & virginum nitor, qui vulgo ab humana carne incarnatus dicitur. Facies pudibundi, & verecundi hominis erubeſcere conſucuit, quoniam, vt inquit Ariſtoteles in problematibus, ſanguis de corpore in omnes partes diffunditur pudentibus. Eſt verecundia bonum in adoleſcentibus. Diogenes Cynicus, Rubor virtutis eſt color, dicebat. Neuius pudoris colorem præcenter appellauit. Pudoris, & verecundiæ ſignum apud Terentium eſt. Erubuit ſalua res. Ruellius Gallus medicus inſignis, ore rubore perfuſo fuit, natura modeſtus & lenis. Polemon. Facies ipſa, ſecundum ſe ipſa, rubra, aſperos hominis mores nuntiat. Domitianus vultu fuit modeſto, ruboriſq; pleno, vnde cum oris verecundia apud ſenatum commendaretur, iactauerit. Vſq; ad huc animum meum probaſtis, & vultum. Plinius de eo. Superbia in fronte, ira in oculis, fœminea in ore, ac in corpore impudentia, multo rubore perfuſa. Cornelius tacitus de eo. Cum denotandis tot hominum palloribus ſufficeret ſæuus ille vultus, & rubor, quo ſe contra pudorem muniebat.

De Genis. Cap. 12.

DIXIMVS de tota facie, nunc de faciei partibus ideſt genis. Infra oculos malæ, ſiue genæ, Græcis παρειαὶ ſunt.

Carnoſæ genæ.

CARNOSÆ genæ inertiam, & vinolentiam accuſant. Polemon, & Adamantius, ijdemq; in figura inopis ſenſus eidem carnoſas genas aſcribunt.

Catti, & Simiæ imago in multis occurrit figuris, formam, & artus oſtenſuris, nunc ad exiles tantum genas commoſtrandas exhibetur.

Graciles

Graciles genæ.

GENÆ valdè graciles malignitatem, & vafritiem arguunt, Polemon, ſed Adamantius addit, & inuidiam.

EGO æluris, & ſimijs aſcriberem, paruas enim, & exiles genas habent, & ſunt furaces, vafræ, & inſidioſæ, & per hæc animalia eiuſdem ingenij homines deprehenduntur, qui ſcilicet clàm inſidioſi, vafri, & maligni ſunt.

Craſſæ

Craſſæ genæ ab oculis diſtantes.

CRASSAE genæ, & ab oculis diſtantes inuidos notant. Polemon, Adaman.

Rotundæ genæ.

ROTVNDAE genæ doloſos hominum mores demonſtrant. Polemon, & Adamantius.

Oblongæ genæ.

OBLONGAE genæ nugaces, & vaniloquos oſtendunt. Polemon, & Adamantius.

Rubræ genæ.

QVIBVS genæ ſupererubeſcunt, vinoſi ſunt, & referuntur ad paſſionem, quia inebriatis ſupererubeſcunt genæ. Ariſtoteles in Phyſiognomonicis. Polemon autem. Si genæ tantumodo rubro colore inficiantur, ebrioſos homines iudicant. Loxus ſe obſeruaſſe hominem ait, cuius naſus, & maxillæ, epatico colore inficerentur, & omni vitio refertum eſſe, libidine, vinolentia, & crudelitate. Quamplurimi ſunt apud nos, qui non ſolum rubras genas præſeferunt, ſed epatico colore infeſtas, eosque luxurioſos, vinolentosque nouimus. Suetonius Vitelleum facie rubicunda fuiſſe, & plerunque ex vinolentia. Alexander Macedo rubrũ habebat vultum, candori mixtum, & bibax, & vinolentus fuit, ex Plutarcho. Carolus Neapolitanorum Rex enormi, & rubente naſo fuit, ſæuus, inexorabilis, inimicorum cæde gaudens, in exercenda inhumanitate peruicax, ſupplicibus nunquam parcens: Manfredo Regi ad Beneuentum interfecto ſepulchrum denegauit, Corradinum, & Auſtriæ Regulum in foro ſecuri percuſſit. Cæſar Borgia Dux Valentinus faciem atro rubore perfuſam, & tuberculis, qui ſaniem leniter expuerent, redundantem habuit, ſanguinario fuit ingenio, immaniique ſæuitia veteres tyrannos æquaſſe cenſeri poteſt. Libenter noctu vagabat per vrbes, quum nunquam interdiu videretur, ne deformis, & truculenta facies ſpectaretur. Rubenti, & propè temulenta facie truculentus fuit Georgius Fraiſpergius Sueuus, ſtrenuæ etiam crudelitatis, & feritatis.

Piloſæ genæ.

PILOSAS genas habentes ego ſtupidos, & ferales iudicarem, cum in facie genæ tantumodo ſemper glabræ ſint, & ferinum eſt faciem, & genas piloſas habere: & ſus præ cæteris genas craſſis, denſisque pilis hiſpidas habet, & huiuſmodi moribus præditos quamplurimos amicos habui, piloſas genas habentes. Cicero exprobrat Piſoni morum fœditatem, quod piloſas genas haberet. Inquit enim, non piloſæ genæ deceperunt me, nec vultus totus, vnde ſtupiditatem, tarditatemque linguæ coniectabat, & lutulentos mores.

Genarum, & faciei contractiones in triſti facie.

FACIEI, & genarum contractiones in triſti vultu apparentes, ſtultum hominem demonſtrant. Polemon, & Adamantius.

Genarum, & faciei contractiones in hilari facie.

GENARVM, & faciei cōtractiones, ſi hilari vultu apparent: certiſſimus erunt adulterij index, idemque in idæa Cynædi illi genarum contractiones tribuerunt.

De facie pulchris, deformibusque. Cap. 13.

MALE nobiſcum actum videretur, ſi priuſquam ſermoni faciei finem imponeremus, non diſcuteremus, an facie pulchri, pulchro animo, & deformes animo forent deformes, vel quid boni, vel mali portendant. Et ſi ex particularibus partium ſignis id oſtenderimus, nunc ex partibus ſimul compoſitum integrum oſtendamus, quæ pulchritudinem faciunt. Vetus eſt omnibus phyſiognomonicæ rei ſcriptoribus comprobatum axioma, vt conueniens diſpoſitio membrorum corporis bonorum morum conuenientiam demonſtret, & vulgo etiam iactari ſolet, vt monſtrum in corpore, monſtrum ſit in anima. Sed videamus primo, quid pulchritudo ſit, & ſi à multis multæ allatæ ſint deſcriptiones, quæ ad noſtrum propoſitum faciunt, colligemus. Pulchritudo eſt membrorum corporis optimè commenſurata diſpoſitio, & corporis forma animæ typus eſt. Pulchritudinem Dei donum dicunt, vt qui maximè illam poſſideant, maximè illius fauorem poſſidere dicantur. Apuleius pulchritudini tantum tribuit, vt pueros ad diuinationem eligendos, corpore decoros, & integro iubeat, vt in eis diuina maieſtas, quaſi bonis ædibus diuerſetur.

Facie pulcherrimi.

SED ſi nos animum ad hiſtorias conuertimus, viros, mulieresque multas reperiemus, eximia, & excellenti forma præditas, & ſi claro animo, & varijs virtutibus decoratas, plerunque maxima cum his vitia commiſta habuiſſe, vt videatur naturam in eorum formatione in tam immenſa pulchritudine menſuras, & proportiones confregiſſe, ita eorum animos, etiam ad vitia profuſos conformaſſe, vt optimè illud Socratis quadret. In aurea vagina plumbeus enſis. Alcibiadis pulchritudo quanta fuerit à probatiſſimis ſcriptoribus depicta, nemo eſt, qui ignoret. illud dicere audet Plutarchus, ſua tempeſtate omnibus Athenienſibus oris dignitate, & totius corporis forma vnum Alcibiadem præſtitiſſe. Idque præcipue largitum eſt ei à natura, quod non modo in pueritia, aut adoleſcentia, ſed omni ætatis gradu maximum ſemper decorem, & formoſum hominem prætulit. Erat natura gloriæ maxime cupidus, vt in vita nil expetendum eſſe diceret, niſi dominatu ſummo cæteris mortalibus antecellere. In eloquentia, & philoſophia, & belli peritia nemini ſecūdus, & magnificus fuit etiā audax, & ferox, quieti, & otio infeſtus, cōtentionisque ſupra modū amator, &, vt Thucidides dixit, ad incontinentiā, & luxuriā, & in ea, quæ voluptatē pariunt, maxime pro diuis, vt tandē de occupāda ſue patriæ libertate putaret.

Fuit Demetrius forma, & pulchritudine oris adeo egregia, adeo præſtanti, vt pictorum, aut ſculptorum nemo ſimilem vnquam potuiſſent effingere, Vt gratiam ſimul, & terrorem, tum grauitatem, & manſuetudinem præſeferre Videretur. Concurrebat ſimul admirabilis ſplendor, regia quadam dignitate conuinctus, Vt natus videretur ad ſtuporem ſimul, & gratiam hominum concitandam. Erat in agendo bello dux egregius, & præclarus, erat per ocium omnium regum iucundiſſimus, cum Verò res gerendæ erant, ſtudio, diligentia, ingeniiſque magnitudine cunctos alios ſuperabat, erat ſummè clemens, iuſtus, pius, & liberalis, ſed Voluptatibus, & delitijs ita deditus, vt omnium regum incontinentiſſimus eſſet habitus. Nunc circa potus, & conuiuia, nunc circa amores, & omnis generis voluptates maxima cum impudentia verſabatur, multaque alia inhoneſta, quæ ſine ignominia narrari non poſſunt. Alexander Priami filius candidus fuit, longus, & pulcherrimis oculis, capillo flauo, & molli, ore venuſto, & voce ſuaui, ſi Daretis credimus, fuit & claro animo, imperij cupidus, ſed neque bellator, neque fidelis. Lucianus pſeudomantem ita depingit. Corpore, & aſpectu decora, planeque ſpetie diuina quadam, ac maieſtatis plena, colore candido, barba non admodum hirſuta, oculi vehementer acres, ac verſatiles tum diuinum quiddam relucentes: vox dulciſſima, pariterque clariſſima: in ſumma, quo ad has res nulla ex parte poterat improbari figura. Cæterum mens, atque animus. ò auerſor triſtium Iuppiter, in hoſtes potius contingat incidere, quàm cum eiuſmodi quopiam habere commertium: ſiquidem ingenio, ſolertia, acumine longè præſtabat cæteris mortalibus, tum curioſitas, docilitas, memoria, & ad diſciplinas ingenij fælicitas, ſupra quam credi poſſit, ſuppetebat, quibus tamen peſſimam in partem vtebatur. Hyſmael Sophus Perſarum Rex, pulcherrima corporis formæ, vultu roſeo, vegetis, & micantibus oculis, barbæ capillo flauo, læto, ſerenoque vultu, mediocribus auribus, benignus cunctis, liberalis, fortiſſimus bello, magnanimus. Sed ambitioſus, in Venerem pronus, ardens in crudelitate, ſed ad breuiſſimum temporis momentum. In mulieribus fuit etiam eximiam pulchritudo, ſed rarò ſine ingenti ſuperbia, & inhoneſtate, Helena capillo fuit flauo, oculis magnis, ore puſillo, facie pura, cruribus opimis, bene figurata, & tota formoſiſſima, fiunt & animo ſimplici, & blando, ac male ſuo Viro fidelis. Lais, & Fauſtina pulcherrimæ fuere, ſed vtraque impudiciſſima. Multa ſunt horum apud clariſſimos authores exempla, quæ vt prolixa, & ſuperuacanea, minus duximus recenſenda.

Pulchri facie.

EST & alia formæ elegantia, quæ non pulchritudo, ſed formæ concinnitas, & optima congruarum partium adaptatio, quæ morum, & bonarum animæ qualitatum ſigna præbent, & ſi non verè explet allicit tamen ad ſe oculos, moraturque eos ſpectando. Hæc pulchritudo ſecum virtutes omnes affert, & vitia fugat. Achilles ore fuit venuſto, largus, dapſilis, & clemens, & in armis acerrimus. Patroclus pulchro fuit corpore, & rectus, fortis, & prudens. Priamus Troianorum Rex vultu pulchro, & virtute refertus. Troilus pulcherrimus, & fortiſſimus, & virtutum cupidus. Hecuba pulchra, mente virili, iuſta, & pia. Andromacha oculis claris, candida, longa, formoſa, & fuit modeſta, ſapiens, blanda, & pudica. Polixena candida, alta formoſa, oculis venuſtis, capillis longis, & flauis, dignis compoſita membris, digitis prolixis, cruribus rectis

pedibus optimis, quæ forma ſua omnes ſuperabat: animo ſimplici, larga, & dapſilis, & vitæ contemptrix, ſi Dareti Phrygio credimus. Venuſtæ formæ Pythagoram fuiſſe narrat Diogenes, adeò, vt illum diſcipuli opinarentur Apollinem, qui ex Hyperboreis veniſſet. Hic Italicæ philoſophiæ princeps extitit, & ſcientiarum non ſolum profeſſor, ſed multarum inuentor. Cyrus corporis forma pulcherrimus diſciplinæ, & honoris maximè ſtudioſus, quapropter laborem omnem, & omne periculum laudis gratia proferebat, ſuarum virtutum, ac bellicarum laudum Xenophontis extant commentaria. Darium cunctos ſpecie ſuperaſſe, memoriæ proditum eſt à Plutarcho, vt eum à forma Alexander longè cognoſceret in prælio. fuit animi, & corporis dotibus valdè præditus. Euagoras honeſta fuit facie, animo fortis, magnanimus, temperatus, ſapiens, & iuſtus, & hæc omnia cum excellentia habuit, vt dicerent homines illum non mortalem, ſed dæmona quendam extitiſſe. Fuit & Democles adeò egregia forma, & præſtanti, vt à pulchritudine ſua pulcher Democles ab omnibus diceretur. Summæ fuit pudicitiæ, elatiq; animi, vt ſe à Demetrij iniurijs, & violentia liberaret, & nudum in balneum comprehendiſſet, ſublato tegmine lebetis, in feruentem aquam ſe coniecit. Regi Ptolæmeo gratiſſimum fuiſſe adoleſcentem Galetem nomine, ſcribunt, erat is forma ſpecioſus, decensq; cum primis, ſed animi propoſito, ac ſenſu ſpecioſior. Ptolomæus illius admiratus probitatem, dicebat ſubinde, ò amicum caput, ex te quidem nullum malum, ſed bona multis & multa conciliaſti. Scipio Aphricanus eximiam formam præſeferebat, & omni amplo dignũ imperio, ſed animi bonis omnibus anteibat, facundia ſcilicet, benignitate, magnificentia, & continẽtia, liberalibus artibus maximè eruditus, ſummus, & præſtans belli dux vt non ſolum ætatis ſuæ, quæ bellaciſſimorum virorum ferax fuit, ſed ſuperiorum temporum imperatoribus par extiterit, in pugna ſtrenuus, poſt victoriam clemens. Auguſtus eximiæ fuit formæ, & per omnes ætatis gradus venuſtiſſima, eloquentia, liberalibus ſtudijs, bellandi peritia, ſeuerus, liberalis, & pacis cultor fuit, vt inter Cæſares ſolus ſit habitus fœliciſſimus. Publius Sirus, Macrobio authore, tum decore formæ, tum ſalibus, & ingenio, in ſcribendis mimis magno pretio habitus eſt. Et Lucretia Romana pulcherrima fuit, & caſta. Galeacius Vicecomes Secundus decore formæ mortales cunctos ſuæ ætatis anteceſſit, virtute, magnificentia, & inſignibus operibus. Gymnaſium, & bibliothecam erexit, accitis multis diſciplinarum profeſſoribus, & nobiliſſimis codicibus referſit. Celebinus Turcharum imperator formoſiſſimus idem, ac fortiſſimus fuit, decora quidem fronte, & oculis pacatum etiam animum demonſtrarunt. Ioannes Picus Mirandula adeò decora fuit facie, & pulchra, vt nil gratiarum formæ deeſſe videretur, mira fuit altitudine ſubtilis ingenij, lectiſſimis moribus, incomparabili facundia, doctrinaq;, vt omnes eius ſeculi ſapientes in ſui admirationem conuerteret, vt merito cognomine phœnix appellaretur. Præſefert tua forma, Illuſtriſſime Princeps non ſolùm concinnam partium analogiam, ſed maieſtatem quandam, & regium fulgorem, qui non ſine imperio oculos allicit, & ad ſe rapit, hinc mores tui ſuauiſſimi, naturæ facilitas, ingenij perſpicacia, animi integritas, & ſumma magnificentia perſpiciuntur.

Deformes facie.

INTRODVCIT Homerus Therſiten proſenſo capite, deformi vultu, ac nimium breui ſtatura, ſic moribus deſtitutum. Scribit enim ſine iudicio, & menſura loquutum eſſe. L. Metellus ſtatura fuit breui, & vultu deformi, vt ridiculus haberetur. Cicero Piſoni vultus deformitatem, & animi ſordes obijcit. Sic Saluſtius Catilinæ, in cadauero ſo, & deformi vultu impium, & atrocem animum, & omni ſcelere maculatum. Sic Apuleius ſui aduerſarij vultus deformitatem, & morum de honeſtamenta inculcat. Xenocrates aſpectu fuit tetro, & inuenuſto, ita vt ſacrificare Gratijs ſæpius adduceretur: fuit & ingenio hebeti, ac tardo, vt ſe calcaribus egere dixerit.

De faciei, & corporis colore. Cap. 14.

ET ſi tractatio de carnis colore ad totum corpus referri debet, quia nobis non niſi faciei, & manuum color innoteſcit, ideo poſt faciem de totius corporis colore referemus: ſicut ſuperius de pilorum, & capillorum coloribus diximus, hic denuo obſeruandum præcipimus, quod prognoſticatio de complexione ex coloribus carnis non niſi temperato hoc noſtro climate valet, non autem in Aethiopia, uel Illyria.

Valdè niger color.

VALDE nigri, timidi ſunt, & referuntur ad Aegyptios, & Aetiopas. Ariſtoteles in Phyſiognomonicis. Niger color meticuloſæ, doloſæ que mentis indicium, Polemon, & Adamantius, & in figura timidi vterque nigri colorem facit, ſed Polemon μέλαν, ἢ ὤχρον *ideſt colore nigro, vel pallido Adamantius verò* μελανόχροω *ideſt nigri coloris. Ariſtoteles in figura amari nigri colorem facit. Albertus, niger color verſutum, timidum, & furem oſtendit, vt qui habitant in primo climate. Aethiopum verò nigritiem exuſtioni, & ſuperficiali calori, qui non in corde reſidet, ſed in extremis ſupernatat, Alexander putat aſcribendum, cui rei argumento illud eſſe populos eos cum æſtuoſisſima incolant, timidos item eſſe, ac effæminatos, Scythas verò, qui in gelidiſſima ſunt regione albos eſſe, & animoſos, quibus in corde, ac iecore naturalis calor nidulatur, nec ad extima ſe magnopere promit, indicio eſſe cutis candor. Si Auicennam audimus, ait. Fuſcus obſcurus color choleræ nigræ dominium in corpore arguit, & melancholicorum comes timiditas eſt. Zeno Cittieus nigra fuit cute, Diogene referente. Ludouicus Sfortia à fuſcedine oris, Morum, ideſt, Maurum vocitatum ferunt, ſubtili aſtu, & multo ſimulationis artificio propria vota contegere, & diſſimulanter mentiri, fallere ex commodo, atque traducere ſimpliciores homines ex officio non ignari principis eſſe putabat.*

Valde albus color.

QVI valdè albi, timidi ſunt, & ad mulieras referuntur. Ariſtoteles in Phyſiognomonicis. Purus color in homine excedens, demonſtrat fæminatum. Polemon, & Adamantius. Præterea Ariſtot. in figura luxorioſi, albi coloris ſit oportet, inquit, & libro de hiſtoria ait, viros albos multi ſeminis eſſe, quia multum humidi ſunt, & albæ mulieres libidinoſæ ſunt, eſt enim albedo nota humiditatis, à qua fit ſemen. Polemon in eadem figura ex Ariſtotele huiuſcemodi colorem libidinis eſſe notam. Ariſtoteles in figura miſericordis albi colorem facit. Auicenna ad naturales cauſas reducit, candor ebor, ſimilis Flegmaticos oſtendit, quorum peculiaris affectio timiditas eſt, & mollities. Hippocrates in libro de ſtructura ait. Pituitoſi inertes, & frigidi ſunt. Sed Scotus albos ignaros dicit, ignauos puto dicere voluiſſe. Suetonius Cæſarem album fuiſſe dixit, & maxime luxorioſum, ſic etiam Tiberium Cæſarem. Hic enim Spintrias excogitauit, & puellulos fellatores, qui etiam ſacrificando miniſtrum acerram proferentem, eiuſque fratrem tibicinem conſtrupauit, & multa, quæ à Suetonio, aliȷſque referuntur. Polixena candida fuit, & animo ſimplici.

Squallidus color.

COLOR autem, qui ad fortitudinem confert, medium horum opus eſt. Ariſtoteles in Phyſiognomonicis. Sed qualis hic color fuerit, non explicauit: Sed audacia, & timor ex trema ſunt, vt in Ethicis habetur, albus verò, & niger timorem inducunt, quomodo medius inter hos color ad fortitudinem facit? Sed mihi videtur, quod medius color maximè ab extremis albo, & nigro recedit, qui conueniunt timori, qui extremum eſt fortitudinis, recedere verò à fortitudinis extremo, & accedere ad medium, in quo fortitudo conſiſtit. Hunc medium colorem ego dixerim fuſcum, ſiue ſquallidum, quod ab Ariſtotele accepimus, qui in figura fortis viri tribuit ei colorem ſquallidiorem αὐχμηρότερον Polemon, & Adamantius hunc colorem acutiorem dicunt, Albertus hunc colorem male explicans, ait. Color albus rubens fortes, & animoſos oſtendit, vt ſunt, qui habitant in ſexto climate. Sed candiruber color alius eſt, vt dicemus. Auicenna Brunus color ſignificat caliditatem. Auguſtus colore fuit inter aquilum, & candidum. Sed quis ſit aquilus color, cum de oculorum coloribus tractabimus, affatim declarabimus: fuit enim & fortis, & magnanimus. Celebinus Turcarum imperator candido ore fuit, in quo modice diffuſus pallor erat, animi magnitudine, & bellica virtute præditus.

Pallidus color.

QVI verò pallidi, & colore turbati, vt ait Ariſtoteles in Phyſiogn. timidi ſunt, & ad paſſionem referuntur, quæ fit in timore. Si ad aliquod animal referendum eſſet, ego ad chamæleonta referrem, pallidi enim eſt coloris, & turbati, & omnium animalium timidiſſimus. Plinius. Nullum animal pauidius exiſtimatur, & ideo verſicoloris eſſe mutationis. Cauſamque ex Ariſtotele petemus. Chameleon omnium maximè inopia ſanguinis riget, cauſa ad mores animæ eius referenda eſt, præ nimio nanque metu multi formis efficitur. Metus enim refrigeratio per inopiam ſanguinis, caloriſque eſt. Alexander Aphrodiſeus cauſam reddit, cur qui metuunt, pallidi efficiuntur, ait enim. Sanguis in timore continuo fugit, & ſe. ad loca penitiora confert cuſtodiæ gratia, cuius orbitate palleſcit facies, ipſe enim eſt, qui florem corpori largiri poteſt. In figura amari Polemon pallidum, Adamantius ſubpallidum colorem tribuunt. Medici pallidum colorem phlegma arguere dicunt, & melancoliam, ex quibus fit timor. Solet & pallor amorem arguere. Ouidius.

„ *Palleat omnis amans, color hic eſt aptus amanti.*

Heraſiſtratus Medicus ex immodico pallore amorem deprehendit incluſum Antiochi medullis, qui ægritudine amatoria in lecto cubans, poſt ruborem ingens pallor in corpore diffundebatur. Pan Deus ex nimio pallore Pſichis ardenti amore laborare cognouit, & lenientibus verbis permulcebat apud Apuleium. Color Græcis ὠχρὸς, & ὑπώχρος. eſt.

Subliuidus color.

AD Alexandrum ſcribens Ariſtoteles, ait. Caue ab homine liuido flauo, quoniam deditus eſt ad vitia, & luxuriam. Polemon, & Adamantius hunc colorem ὑπόχλωρον videntur nominare, quaſi ſubflauum. Inquiunt enim. Subflauus color niſi ex aliqua ægritudine is fuerit, pauidæ admodum, & peruerſæ naturæ indicia oſtendit. Iidemque in figura fatui improbi ſignificantes peruerſam eius naturam, huiuſmodi coloris meminere. Sed oriri poſſet

difficultas ex nominis χλωρὸς ſignificatione, cum apud Græcos χρωρὸν viride ſignificet, & nulla facies hominibus viridis ſit, ſed flaua, vel pallida, aut liuida, vt nos vertimus. Sed χρωρὸν non ſemper viride ſignificat, ſed ex flauo vireſcens, & ex viridi flaueſcens, eſt enim is color, vt Ariſtoteles libro de coloribus dicit, qui in maturis ſegetibus, vel ſterilo loco natis viſitur, cum ex viridi flaueſcant, poteſt & chloron ſignificare pallidum, vt Galenus apud Hippocratem libro de ratione victus accepit, dicens eum colorem fieri ex flauabili, cum aquoſo excremento permiſta, quæ miſtio non viridem colorem, ſed ex flauo, & nigro miſtum, & apud eundem prognoſticorum primo chloron declarat, non viride, ſed flauum ſignificare. Idem comprobat Cornelius Celſus, eadem verba Hippocratis interpretatus, qui flauum, non viridem interpretatur. Et Dioſcorides optimum myrrhæ colorem deſcribens ὑπόχλωρον vocat, ideſt ſunflauum, non ſubuiridem, cum laudatiſſimæ myrrhæ colos non ſit ſubuirrdis. Facit ad rem noſtram Fauorinus, qui docet, iidem χλωροὶ, qui ὠχροὶ, ideſt pallidi, & dictio ωχρὸσ ex dictione χλωρὸσ deducitur trāſpoſita litera ω, & ſublata λ Libuit id admonuiſſe, ne iſtius dictionis ignoratione in prognoſticādo falleremur, cū multos, & doctiſſimos interpretes in eisdem falſos cognouiſſemus. Ad rem ergo redeuntes, Loxius ait, nunquam vidiſſe pallidum, qui non eſſet doloſus, & malignus. Palidus, ſiue liuidus color, omnium conſenſu inuidiæ nota eſt. Extat ad id Martialis epigramma.

» *Omnibus inuideas liuide, nemo ſibi.*

Inuidi enim pallentes, ſine ſubcrocei à paſſionis nota in animo inuidiæ notam demonſtrant. Ouidius de Inuidiæ ſimulachro.

» *Pallor in ore ſedet.*

Auicenna. Plumbeus frigiditatem, & humiditatem ſignificat, cum pauca melancholia. Quando eſt albedo cum viriditate, albedo phlegma, viriditas ſanguinem arguit, qui niger eſt, commiſſus phlegmati fit niridis, & eburneus, vnde ſignificat phlegma, cum cholera rubra. Liuiditas, & flauedo, ſignum eſt diminutæ concoctionis, ob id homo liuidus, & flauus eſt deditus vitijs, & immoderatus circa res gratas. Albertus. vehementer albus cum pallore defectum virtutis, & victoriam phlegmatis notat. Plinius ex Ariſtotele, plumbeum colorem bræuis vitæ ſignum dicit. Plutarchus in Cæſaris vita ait. Cum Cæſar habuiſſet Brutum ſuſpectum, iccirco ad amicos dixiſſe. Quod mihi amicum putatis, haud mihi magnopere placet, quia magnopere pallidus. Rurſus dèlatas ad ſe de Antonio, & Dolobella calumnias dixit. Non hos rubentes, crinatoſque, ſed pallentes magis, & macilentos illos, oſtendens Brutum, & Caſſium. C. Caligula colore fuit pallido, & fuit maxime timidus, & peruerſæ naturæ. Vnde nefaria eius conſilia, malignitates, & inuidiam notarunt hiſtorici, cum nobiliſſimo cuique veterum familiarum inſignia ademerit, ceteraſque inuidiæ notas, quas demonſtrauit. Hunc colorem Piſoni Cicero obijcit, ſeruilem uocans, & peruerſæ naturæ notam. Saluſtius Catilinam exangui colore fuiſſe dicit, & ingenio fuiſſe malo, excitans inteſtina bella, cædes, rapinas; ciuiles diſcordias, animo ſubdolo, auarus, ſimulator, ac diſſimulator, alienum appetens, ſui profuſus. Attila inhumano, luridoque pallore fui, funeſti ſui ſeculi dira clades, vrbium, terrarumque portentuoſus euaſtator, ſuperbo, & terrifico Dei nomine, Dei flagellum appellari voluit, ſcilicet, vt totius humani generis odium ab ſe in iratum Dei numen auerteret, quaſi non alio lictore opus foret, quā ipſo Attila, qui virgas, ſecures, & ignes validius exercere potuiſſet. Atroci pallore, vipereiſque oculis Actiolinus Patauinorum tyrannus fuit, humani generis portentū, horribilis ſui ſeculi peſtis, animi ſauitia Phalari, Dyoniſio, atque Neronibus anteferendus, ingenio impensè impio, & nunquam cædibus ſaturato, non tortorum, neque carnificum manus, edendis cruciatibus, expediendiſque laqueis, & ſecuribus ſufficiebant, viui homines in fruſtra lan orum cultris ſecabantur, alij

tur, alij ad palos deligati voraci flamma torrebantur, alij per articulos, momentaque temporis ad longos cruciatus extendebantur. Sic nuſquam remiſſa atrocis animi ſæuitia; ſed rediuiua feritate debacchatus, ſupra triginta millia omnis generis, ſexus, ætatiſque hominum teterrimo ſupplicio ſubſtulit. Squallido, ſiue pallido, liuidoque fuit colore Mahometes ſecundus ab expugnato Bizantio Turcharum imperator, ſimulator maximus, atrox, immanis, & crudelis. Selinus nonus Turcharum imperator Scythico, pallidoque vultu fuiſſe traditur, ſpirabatque lætum, nephas, & iram. Patrem, & fratres ſubſtulit veneno. Franciſcus Pactius, qui in Juliani Medici necem conſpirauit, eumque lætali vulnere ſauciauit, pallenti fuit ore, & ingenio liuido.

Mellinus color.

QVI mellei ſunt coloris, frigidi, Ariſtoteles in Phyſiognomonicis. Frigidi autem difficulter mobilia, mobilibus autem difficulter exiſtentibus ijs, quæ iuxta corpus ſunt, erunt vtique tardi. Hunc colorem Ariſtoteles μελι χλωρον vocat. Polemon, & Adamantius. Mellinus color vocatus, meticuloſum, epulonem, iracundum, & nugigerulum hominem demonſtrat. Interim corrigatur Polemon, qui pro μελὶχρωροι, habet μεγτλὸχλωροι ex Ariſtotele, & Adamantio.

Ruffus color.

QVI corpus ruffo colore aſperum habent, pernitioſi, & varijs moribus præditi viri argumenta teſtantur, Polemon, ſed Adamantius totum corpus dicit, & fraudulentum non pernitioſum dicit à vulpium fortaſſe ingenio, quæ ruffi coloris ſunt. Iidem in figura impudentis eiuſdem coloris meminere. Albertus. Rubicundus non claræ rubedinis color, ſed ſpiſſæ, omni tempore dolis ſtudentem. Aeneas ruffo colore erat, & ſuæ patriæ proditor. Metion ruffus fuit, & vitioſus, pertinax, & crudelis in parentem. Ex Darete phrygio.

Flammeus color.

QVIBVS color flammeus eſt, maniaci, quia ea, quæ ſunt in corpore vehementer calefacta flammeum colorem habent, qui autem extremò calefacti, maniaci vtique ſunt. Ariſtoteles. Hic color Græcis φλογοειδὲσ eſt. Polemon, & Adamantius. Color flammeus furioſos indicat. Albertus. Ignitus color cum lucentibus oculis ad inſaniam vergẽtem hominem notat. Caſſandra ruffa fuit, ideſt flammea, & oculis micantibus, & maniaca fuit, quia futurorum præſcia.

Rubeus color.

QVIBVS color rubet, acuti. Ariſtoteles. Quoniam quæ ſecundum corpus ſunt calefacta, erubeſcunt, ſignum eſt caliditatis, & ſubtilitatis ſpirituum. Galenus libro de arte medicinali. Signum calidæ temperaturæ rubeum colorem dicit. Auicenna. Rubeus color multum ſanguinem denotat, & caliditatem.

Candiruber color.

COLOR candiruber bonam indolem notat, Ariſtoteles, quando in leui corpore hic co-
lor accidit. Diximus rubrum colorem calidam, & ſanguineam complexionem demon-
ſtrare, album verò frigidam, & flegmaticam, miſtum ex vtroque colorem, optimam
temperaturam. Galenus in arte medicinali. Signum optimæ temperaturæ, ideſt calidæ, & hu
midæ eſſe colorem commiſtum ex albo, & rubro, & ab eo Auicenna. Idemq́ue Ariſtoteles in
idæa ingenioſi monſtrat candirubrum colorem optimum ingenium præſtare. Polemon, & Ada
mantius. Color modicè ad ruborem vergens, egregiam ingenij nobilitatem in diſciplinis capeſſen-
dis promptitudinem, acremq́ue virum diiudicant. Iidemq́ue in figura ingenioſi, colorem candi-
dum ſubrubrum λευ ὑπέρυθρον commendarunt. Albertus. Color medius inter album, &
rubrum declinans ad brunum, ſi eſt clarus boni ingenij, & bonorum index. Alexander Ma
gnus colore erat candido, ſed candori rubor miſtus vultum, & pectus occupabat, cumq́ue Apel
les fulmen eum geſtantem depinxiſſet, facie ſordidum, & fuſcum pinxiſſe narrant: ſiquidem eius
colorem non eſt imitatus. Unde eius modeſtia ad corporis voluptatem conuenientia, grauitas,
animiq́ue magnitudo, & optimæ eius temperaturæ ſignum erat. Erat enim tanta ſudoris fra-
grantia, vt in Ariſtoxenis commentarijs legit Plutarchus, vt interiores tunicæ mirabili fragran-
tia complerentur. Cuius rei cauſa erat corporis temperies, innato calore feruentis. Roſeo, illuſtri-
q́ue vultu fuit Totilas, maximusq́ue in eo vigor animi, robur, pudor, & pietas. Galeacius Vi
cecomes primus roſeo, & coruſco ore ſpectabilis fuit, & ſtaturæ dignitate, facundia, liberalita-
te, vitæq́ue ſplendore ſuæ ætatis principum famam obſcurauit. Dux bello ſtrenuus, & fortuna-
tus habitus. Roſeo enim colore Carolus Aurelianus Franciſci Regis filius fuit, qui item liberalis,
ſplendoris, & bellicæ virtutis ſpecimen retulit. Tui corporis color, ampliſſime Cardinalis candi-
dus eſt, & candori miſtus rubor, vnde etiam Alexandri Magni non imitandam animi ma-
gnitudinem, morum præſtantiam, & grauitatem, ad voluptates continentiam facile quiuis
conijciet.

De labijs. Cap. 15.

LABIA mox à naſo, vt Ariſtoteles animalium libro, caro permobilis, & in extremi-
tatibus ſuperioris, & inferioris mandibulæ. Conſtant tenui, & molli carne, oris, &
dentium, ceu æditui habentur. Auicenna. Labia hoſtij vice adiuncta ori, & ob id pri-
us de labijs.

Craſsa labia.

LABIA groſſa ſtultum demonſtrant, Ariſtoteles ad Alexandrum. Polemon in fine li-
bri. Magna labia inſipientes oſtendit. Conciliator. Magna labia, ſtultus, & hebes.
Ex huiuſmodi labijs labeones, labrones, & chilones dicti fuerunt.

Aſini craſſum labrum inferiori propendens hic ſpectandum adduximus, vt neminem hominis labrum ad eius ſimilitudinem delineatum lateat: ſimiæ verò cum humano require. fol. 68.

Craſſa labia ſuperiora inferioribus propendentia.

QVIBVS labia ſuperius craſſa ſunt, & ſuperius vltra inferius eminet, ſtulti iudicantur à ſimili aſinorum, & ſimiarum ſpecie. Aſinis enim & ſimijs labra ſuperiora magis eminentia ſunt. Et in hoc à leonibus differunt, quia his gracilia ſunt. Polemon in figura iniurioſi. Cui verò inferius labrum ſuperiori prominet, fatuus, ſuſpenſi iudicij, imbecillis, & flagitioſus, & ad aſinorum naturam refertur. Et in fine libri. Quibus inferius labrum ſuperiore maius fuerit, timidos cenſebis, vnde textus hi omnes corrigendi.

Ecce denuo Leonis iconem adducimus, quæ labro exili inferiori propendenti in humano ore oſtendendo plurimum iuuat. Similiter moloſſi canis labra ſic etiam conformata, quere. fol. 60.

Exilia labia in ore magno, vt ſuperiora inferioribus ſuperponantur, eademq́ue iuxta angulos laxa.

LABIA tenuia in ore magno, ita vt partes ſuperiores inferioribus ſuperinie𝐜tæ ſint, eademq́ue laxa iuxta labiorum angulos, animi magnitudinem, & fortitudinem ſignificant. Ariſtoteles cum in leonibus eiuſmodi habeantur. Idem etiam vtique quis in magnis, & robuſtis canibus ſpectabit. Polemon labia mollia, vt inferiora ſuperioribus ſubdantur magnanimitatem, & virilitatem notant: nam huiuſmodi labia in leonibus videre eſt. Adamantius aliter, & melius. Labia in ore maiori tenuia, iuxta angulos relaxata, vt inferioribus adijciantur ſuperiora, magnanimitatem, & fortitudinem ſignificabunt: leonina enim hæc ſunt: cuius textus ex Ariſtotele corrigendus: nam συγχειλίαν *non* αχειλία *legendum, ſunt enim labiorum anguli* χαλαρὰ *non* χώρα. *Conciliator eadem ex Alberto. Sed ad exempla fortitudinis etiam canis adducitur, non vulgaris, ſed venaticus, vel maſtinus. Canes à Caribus Marti immolari Apollodorus, & alij ſcripſere, Arnobio ſcribente, propter eius animalis audaciam. Lacedæmonij Marti Euyalo mactabant, vt Pauſanias in Laconicis, Lacones enim ephæbos, ſcribit, cum pugnam eſſent inituri, Marti canem immolaſſe, Deo ſcilicet validiſſimo victima validiſſimam inter cicures dicare ſe arbitrantes.*

Hic denuo facit Aeluri, & hominis figura, vt exilia labia in paruo ore contemplentur.

Exilia labia in ore paruo.

SI autem in paruo ore gracilia labia extiterint, timiditatem, impotentiam, & dolos demonſtrabunt. Adamantius dicit impotentem, & valdè doloſum, niſi corrigendus ſit Polemonis textus, nam vbi δειλ y ex Adamantio, δεινοσ reponendum. Ego ad æluros referrem, quibus exilia labia in paruo orē ſunt, & timidæ, & impotentes, & doloſæ. Vel ad m lieres.

Suillus, & humanus vultus ad amnſſim delineatus conſpicitur, vt gracilia labia ad caninos dentes tumentia commoſtret.

Gracilia labia dura iuxta caninos dentes tumentia.

QVIBVS labia gracilia dura, & iuxta caninos dentes tumentia, ignobiles ſunt, & ad ſues referuntur. Vbi Ariſtotelicus græcus textus corrigendus eſt, nam pro αγενεσ habet ευγενεσ contrarium. Sueſſanus, vt Ariſtotelis textum accommodaret, magis corrumpit, nam non ignobiles, ſed multigenos vertit, vt ſues. Conciliator eadem.

Tumens gengiua in ſuperiori labio in canino rictu, eademque in humano conuiſitur præſenti icone.

Labia ſuprema, & gengiuæ prominentes.

QVI ſuperius labrum, gengiuasq́ue prominentes habent, ad conuicia, & maledicendum
proni ſunt, & referuntur ad Canes. Ariſtoteles. Jdemq́ue in figura iniurioſi ſuperius
labrum ſublime tribuit. Ab eo Polemon, & Adamantius. Quibus canini den-
tes labia attollunt, peſſimorum morum ſunt, iuiurij, adclamatores, & mordaces, & canes, vt
ore, ſic ingenio referunt. A quo etiam Polemon in eadem figura tribuit ei ſuperius labrum ſu-
blime. Vnde male putat Geſnerus Polemonis, & Adamantij dicta Ariſtotelico ſigno referri.
Corrigendus eſt Polemonis textus: nam vbi Ariſtoteles in figura iniurioſi labiorum meminit,
infert αἰ τὰ εἰδ προπετέσ ideſt aſpectu temerario, ſed Polemon, αἰ ατὶ προπετέσ, ideſt in-
ferius propendens, ſatis, vt mihi videtur, peruersè, nam iniurioſo, potius præceps vultus conue-
nit, moribus aptus, quàm ſuperius labrum inferiori propendens, & canes, quibus Ariſtoteles re-
fert, huiuſcemodi labia non habent. Gracilia labia ſuperius aliquantulum eleuata, verboſum,
accuſatorem, & inuidum teſtantur. Phocylides Poeta mulieres alia ex alijs animalibus natas
fingit pro ingeniorum diuerſitate, & inter cæteras ex cane natam, difficilis, & aſperi ingenij mu-
lierem dixit.

Prominens ſuperius labrum.

QVIBVS inferiori labio ſuperius labrum ſuperadijcitur, prudentiores ſunt, Adaman
tius, in Polemone deeſt. Si ad feras referre licet, ego ad Alcem referrem. Solinus ex Pli
nio de huiuſmodi fera. Alces adeo propenſo labro ſuperiore, vt niſi recedens in po-
ſteriora veſtigia paſci non queat. Pauſanias ſagaciſſimum animal eſſe dicit, & hominis odore
per longinquum interuallum percepto, in foueas, & profundiſſimos ſpecus ſe ſe abdere. Aeſopum
tumenti, & prominulo labro fuiſſe ſcribitur, & prudentem fuiſſe.

Prominens

Prominens inferius labrum.

QVIBVS *inferius labrum prominebit magis, non ferè malum, quaquam plerunque vanitates, & craſſas cogitationes ſignificabit, Polemon, & Adamantius. Inferius labrum foris excedens non animi malitiam; ſed impudentiam (ego imprudentiam) & ſimplicitatem, Albertus, ſed ex Loxo infert, tale labrum in paruo ore, laudis, & honoris ſtudium ſignificare.*

Tumentia labia ad inciſorios dentes.

IN *fine libri, Polemon, & ſi mendoſus ſit textus, dicit; Labia ad inciſorios dentes tumentia, cinædos oſtendunt.*

Tumentia labia inferiora ad caninos dentes.

TVMENS *labium inferius ad caninos dentes, veneno plenos oſtendit, Polemon eodem loco, fortaſſe quod viperis, alijsue ſerpentibus eiuſmodi ſe habeat.*

Labia multum deformantia.

NON *omittendum duximus, quod Albertus ex Loxo adducit. Cuius labia truces vultus exagitant, inſaniam, & ſtultitiam iudicabunt; quod ego in pleriſque animaduerti.*

Labia inferiora pendentia.

LABIA *cum ſoluta ab ore dependent, ex humore ſuperabundanti inordinato euenire, & inertiam ſignificare, Albertus protulit, hæc enim in bobus, aſinis, & ſeneſcentibus equis videre licet.*

Labia piloſa.

LABIA *piloſa luxorioſo tribuit Polemon, ſed Ariſtoteles in eadem figura non labia, ſed piloſus dicit.*

De ore. Cap. 16.

OS *ab Ariſtotele animalium libro intra maxillas, & labia deſcribitur, cuius partes palatum, & fauces. Apuleius ait os eſſe animi veſtibulum, orationis ianuam, & cogitationis comitium.*

Ad virile os magnum demonſtrandum leonis figuram, & humanam huc denuo duximus reportandam, ne quid exemplo eguiſſe videretur.

Magnum

Magnum os.

QVI latum os habet, eſt bellicoſus, & audax, Ariſtoteles ad Alexandrum. Sed Polemon, & Adamantius, magnum os viros decet, quaſi viriles oſtendat. Albertus. Magnum os viris, & virilibus fœminis conuenit.

Paruum os.

PVSILLVM os effœminatum oſtendit. Polemon, & Adamantius, quod tale fœminas deceat, Albertus tam fœminas quàm effœminatos viros. Helenam puſillo ore fuiſſe memorat Dares.

Paruum os exterius protenſum.

OS paruum prominens inſidiarum, & reprobitatis nota, Polemon, & Adamantius, ego ad vulpes, & ſerpentes referrem.

Exertum os.

EXERTVM os, ſiue prominens dementiam, ſtultiloquium, & aduentiam notat, Adamantius, textus Polemonis hiulcus eſt, & non admittendus. Albertus nimia prominentia ſtultitiam, loquacitatem, & audaciam oſtendit. Vrſo exertum, & oblongum os, ex Oppiano, inſtar fermè Suilli, labia craſſa, ob id dentibus retia non lacerant, ex plutarcho ferox, demens, & vorax. Ouidius.

„ Quid niſi pondus iners, ſtolidæq; ferocia mentis.

Craſſum,

Craßum, & protenſum ſuillum os ferimus, vt humanum ſimiliter efformatum oculis ſubijceretur.

Valde exertum os, & labia craſſa, & rotunda.

QVIBVS os protenditur, labiaque ſunt præpinguidiora rotunda, & extrinſecus inuerſa, moribus, & operibus ſunt ſuini, Polemon, & Adamantius. Ab his Albertus, Protenſum os rotundum, retortum in craſſis labijs, ac ſi repandum ſit extremum, immundum, voracem, ſtultum, & fortè epilepticum futurum.

Humile os.

HVMILE os, timiditatis, & mutabilitatis ſignum Adamantius, adhuc Polemonis textus lacunoſus eſt, & ex Adamantio reſtituendus.

Medium inter exertum, & humile os.

OB id neque exertum, neque depreſſum lauda, Adamantius, innuens laudabile eſſe, quod neque exertum, depreſſumque fuerit. Albertus. Optima oris forma, quæ non nimis humilis; Oris enim, & labiorum humilitas timidorum eſt, & malignorum.

Arietis os diductum, & humanum adduximus, quum quam afferremus opportunam iudicare nequißemus.

Os valdè

Os valdè diſſectum.

VASTA oris diſſectio, ſtolidiſſimi, crudi, & impij hominis notas præbent. Talia nanq; ſunt arietum ora. Polemon. Manducones Adamantius, & inſipientes dicit, & ad canes refert. Albertus. Cum os vltra modum dilatatur, vt diductum, & reſciſſum videatur, immitem, impium, bellicoſum, & voracem notat, à Polemone marinis beluis, & monſtris aſſignatur. Polemon, & Adamantius in figura fatui improbi tribuunt ei os garrulum, & apertum, vt bifida facies videatur. Ego potius ad lupos, quàm ad canes referrem, nam os valdè diſſectum habent, & ingluuies eſt luporum propria. Sed carniuora animalia amplo ſunt oris ductu omnia. Lupus piſcis vaſtum habet os, & gulæ deditus, vt natura ei tale dederit. ad optimè vorandum. Lamia piſcis largo eſt oris hiatu, nam voraciſſimus, & antropophagos, vt integra mortuorum cadauera voret ab hac inſigni ingluuie ab Oppiano δυσαύτεα χάσματα dicitur. Piſcatrici ranæ os amplum, & latum ad piſcis ingenium, moreſque per accommodatum, eminentia ſub oculis cornicula turbato limo exerit, vt aſſultantes piſciculos pertrahens, donec tam propè accedat, vt aſſiliat. Tragloditici boues, vt qui luporum inſtar carniuori ſunt, omnibus rictus vſque ad aures dehiſcit, ex Plinio. Et Aelianus omne genus animalium ab eis inuadi dixit. Tali ore villicus meus præditus eſt, & ſimul ſtoliditate, & canina exuritione.

Apertum os.

APERTVM os ſtultitiæ ſignum dicerem, & ad apparentem decentiam. referrem. Plerique apud nos ſunt hianti ore ſtantes, & incedentes, & inſipientes, & ſtupidi ſunt. Ariſtophanes κεχηνότες ideſt ore hiantes, pro ſtultis accepit.

Cauum os.

CAVVM os, veluti in foſſum, inuidentiæ, ſceleroſitatis, & intemperantiæ nota, Polemon, & Adamantius, ſed prioris textus, vt ſæpiſſimè accidit corruptus eſt, ſed Albertus ex Ariſtotele, vt ipſe refert, cauum os libidinoſorum eſt, ſed intelligendum eſt, os cauum eſſe partem illam, quæ inter naſum, & mentum interiacet, cauam eſſe, qualem Socratem habuiſſe ferunt.

De dentibus. Cap. 17.

DENTES, ſtatim cum os aperitur, videntur. Plinius, homini continuati dentes, lati, & acuti, & qui eos diſcriminant, canini. Sunt rari, denſi, nonnullis breues, parui, & recto ordine diſpoſito. Dentes, qui vtrinque quaterni, anteriores exiſtunt, inciſorios, ſiue ſecantes vocamus, qui vtrinque duo ab his poſiti viſuntur, canini dicuntur, molares verò ſubinde ab vtraque parte quini in ordinem digeruntur.

Siniſtræ tabellæ pars in ſuperiore maxilla dentes raros, & infirmos conſpicuos oſtenſura, inferiori verò magnos, fimos, & ſpiſſos.

Rari dentes.

FACILE ex ijs vitæ diuturnitatem, & breuitatẽ diiudicare poſſumus, cum ex cerebro ortum habeãt. Ariſtoteles in problematibus, dẽtibus vitæ ineſſe præſagia credidit: nã quibus rariores fuerint, haud ita diu viuere opinantur. Indiciũ hoc eſſe os capitis, cerebrũ ob id inualidũ, quia minus ſit reſpirationibus opportunũ, itaq; celeriter putret, vt quod ſua natura humidum ſit, nã & cætera quum non mouentur, neq; exhalãt, facile corrumpuntur, quo etiã fit, vt homo capite piloſo ſit maxime, & mas, quàm fœmina diutius viuit, ſuturarum ſui capitis beneficio, ex quo

rariores,

rariores, exigui, & minus fortes, eo minus virtutis ſpermaticæ, & cerebri fortitudinis, ex quo totius corporis debilitas ſequitur, ob id breuioris vitæ. Plinius ex Ariſtotele, breuis vitæ raros dentes indices eſſe dicit. Rhaſes. Cuius dentes rari, debiles, & minuti totum corpus eſt debile. Eadem Conciliator. Cæſar & ſi raros habuit dentes, vt Suetonius ſcribit, erant tamen validi, & firmi: fuit enim interemptus anno ætatis ſuæ LVII. Auguſtus enim & ſi raros, ſcabros, & exiguos, fortes tamen, & periјt anno ætatis ſuæ. LXXVI,

Magni firmi, & ſpiſsi dentes.

CONTRA verò ex prædictis, qui magnos, firmos, & ſpiſſos habuerit, & qui dentium ordine præditus fuerit numeroſiore, diuturnioris erit vitæ, virorum exemplo, quibus plures ſunt, quàm fœminis, quod ipſum, & in cæteris conuiſitur. Scotus. Dentes fortes, & ſpiſſi hominem longæ vitæ notant, comedonem, audacem, & fortem, vt equus. Herculem fuiſſe triplici dentium ſerie Ionis Chij proditum monumentis eſt.

Continuati dentes.

QVI continuatos habent dentes non aliter morati, quàm pecudes, dorcades, & capræ. Plinius. Hyenæ nullis gengiuis dente cõtinuo. Refert Plutarchus, Pyrrho Epyrotæ vnicum os fuiſſe dentium vice, lineis modo in ſuperficie ſuppictum, diſtinctumque.

Dextra verò in ſuperiore dentium claſſe caninos dentes longos exertoſque, inferiore acutos, & rectos habes in eadem tabella.

Canini dentes longi, exerti, & firmi.

CVIVS dentes canini longi, exerti, & firmi guloſus inſatiabilis, & malus eſt, Rhaſes. Conciliator ab eo. Dentes longi firmi ad exterius ſe porrigentes guloſos, & inſatiabiles notant, relatos ad ſues, & canes. Ariſtoteles hippotamo, apro, & equo exertos dentes dicit, ideſt extra os ſe porrigentes.

Longi acuti, & fortes dentes.

CVIVS dentes acuti, longi, rari, & fortes in opere, ſignificant hominem inuidum, impium, guloſum, audacem, falſum, infidelem, & ſuſpicioſum, Scotus. Ad ſerpentes ergo referrem. Portentoſis dentibus fuit Chriſtiernus Daciæ Rex, horridaque barba, ſed mortalium immaniſſimus, & nefariæ crudelitatis infamis.

Acuti, & recti dentes.

OMNE animal habens acutos, & rectos dentes eſt magnæ iræ, & carniuorum, vt leo, canis, & vrſus: contra homo, & equus. Scotus.

Mixti dentes.

MIXTI dentes, dentium ordo non ſeruatus, qui quidem alij ſtricti, alij lati, quidam rari, alij ſpiſſi, demonſtrant ſagacem hominem, ingenioſum, audacem, inuidum, dedignoſum, facile ad vtrunque conuertibilem.

De lingua. Cap. 18.

QVAE in ipſo ore ſunt poſt dentes, lingua eſt, ea ad loquelæ vſum vtimur, vinculum eſt illi frenum, quod ſi moderato ordine conſtitutum fuerit, vniuerſæ eius actiones optimæ ſunt, cum ipſi facultas intercipitur, eæ facilè læduntur. Ipſa lata, anguſta, & mediæ magnitudinis eſt. Si latior eſt, dum oris meatum plus nimio repletum reddit, tardo, ac inarticulato ſermone erit, ſi anguſta, cum non ſatis dentibus inniti queat, vitiato vtetur eloquio, media eius forma, dictarum paſſionum expers, optima habetur.

Bleſi, balbi, & lingua hæſitantes.

BLESITAS eſt, cum literam quandam exprimere non poſſe, eamque non quamlibet, ſed certam. Balbi verò literam præmittere, vel ſyllabam. Hæſitans alteram alteri ſyllabam iungere propere non poſſe, quæ quidem omnia imbecillitate eueniunt, lingua enim ſubminiſtrare intelligentiæ non poteſt, pueri, vt manibus, pedibus ve minus valentes, ſic linguæ parũ compotes ſunt, more brutorum animalium vociferantur, ſic ſenes, & vinolenti. Accidit etiam balbuties, cum impetus dicendi præruit, anteceditque facultatem eorum, vt pote cum animus viſa ſequatur, cum membra voci accommodata tardiora habeant, ſic enim lingua hæſitantes, qui melancholico habitu conſtant, & properè imaginationem ſequi, non niſi melancholicum eſt. Poteſt enim eſſe, vt calor efficiat, vt procaciores ſint, vtique offendendo adhærent quaſi in ſalebris, quomodo affici iratos homines nouimus, incenduntur enim, incitantur, anhelitant, qui ſpiritu redundant, igitur præ nimio caloris feruore. Hæc Ariſtoteles in problematis. Neoptolemus fuit bleſus, & magnus bellator, ſi Dareti credimus. Alcibiades etiam bleſus lingua, & maximis fuit viribus corporis, & animi. Scotus ait. Cuius lingua balbutit, horribilis, iracundus, ab ira conuertibilis, ob id Conciliator. Lingua ante dictionis prolationem repetens ſæpius principium, denotat melancholicum.

Subtilis lingua.

SVBTILIS lingua ſagacem hominem, ingenioſum notat, fallacem, & inſidioſum. Scotus. Ego ad ſerpentes referrem.

Velox lingua.

VELOCIS motus lingua, cum repentina verborum corruptione, ſtultum, impetuoſum, & iracundum notat. Conciliator.

Tarda

Tarda lingua.

LINGVA immobilis, velut lapis, pigrum notat. Conciliator.

De anhelitu. Cap. 19.

DIXIMVS de ore, & eius partibus, nunc de ijs, quæ ex eo exeunt, ſcilicet anhelitu, riſu, voce, & loquela: & prius de anhelitu, quia is prior, quàm vox. Dicit Auerroes in ſuis Colliget. Aliqui medici anhelitum facile cordis complexionem indicare poſſe inquiunt, ſi calidam, frigidam, humidam, & ſiccam, & ex cordis complexione fieri alterationem virtutum animæ: nam ſi excedit in calido, fortitudinem, & animoſitatem promittit, ſi in frigido puſillanimitatem, & imbecillitatem, ſi verò temperata fuerit, & temperatas virtutes.

Fortis, velox, & ſpiſſus anhelitus.

ANHELITVS fortis, velox, & ſpiſſus caloris exceſſum in cordis complexione oſtendit, dummodo viæ, per quas egrediuntur minimè anguſtæ ſint, ſcilicet pectus, & pulmo. Hæc enim membra, & ſi cor caliditate non excedat pro cordis nimia refrigeratione, viarum anguſtia, velociori, ſpiſſiorique anhelitus reciprocatione vtetur. Sed in calida complexione id raro accidit, vnde latas vias habere oportet, ſcilicet pulmonem, & pectus. Polemon, & Adamantius. Quando autem quis ex profundo, & vehemens reſpirat, ruſticitatem, & ebrietatem arguit, ideo multus anhelitus fortem oſtendit, Michael Scotus. Animal multi flatus, multæ fortitudinis, & potus erit. Albertus. Anhelitus frequens, & velox, & calidus, cordis calorem arguit.

Fortis, velox, ſpiſsus anhelitus, & corpus, & pectus macrum.

SI cum prædicto anhelitu pectoris, & corporis accidit macies, erit cordis complexio calida, & ſicca. Iccirco huiuſmodi viri, iracundi, & tardè ſedabiles erunt. Iraſcuntur enim cito, quia calida cordis complexio, ſedantur tardè, quia ſicci. Polemon, & Adamantius in figura amari tribuit ei loquelam, & anhelitum vehementem.

Paruus, rarus, & tardus anhelitus.

HAEC ſigna ſunt prædictis oppoſita, vnde ſigna ſunt frigidæ cordis complexionis, & timiditatem arguunt. Polemon in figura timidi tribuit ei debilem reſpirationem. Adamantius verò indiſcretam, ſiue tumultuoſam, vel raram. Albertus. Contraria prædictis contrariam innuunt ſignificationem, ſcilicet frigiditatem.

Paruus, rarus, & tardus anhelitus, & pectus paruum, & glabrum.

SI cum prædicto anhelitu pectoris paruitas, & glabrities ſimul erit, hi erunt in vltima timiditate, & ipſorum iuuentus aſſimilatur ſenectuti, & ſenectus morti.

Temperatus anhelitus.

V*ALDE temperatus anhelitus temperatam cordis complexionem innuit, & pectus mediocre inter magnitudinem, & paruitatem, & caro nec macilenta, nec pinguis, iſque anhelitus reperitur in his, qui in temperatis climatibus naſcuntur. Polemon, & Adamantius. Spiritus facilis, ſegniter, & ſine ſtrepitu progrediens, bonam homin s mentem oſtendit. Vbi notandum in Polemonis textu temporum iniuria literas aliquas excidiſſe, ait enim* ιον́*, Adamantius verò* λ ον.

Anhelitus conſtans.

I*N figura fortis Polemon, & Adamantius tribuunt ei anhelitum conſtantem.*

Facilis, & ſine ſtrepitu ſpiritus.

S*PIRITVS ita facilis, vt homini, qui halitu careat, ſimilis videatur, cogitationum plenum arguit. Quales autem cogitationes fuerint, ex oculis diſces. Semper enim nos cogitamus, ad quæ corporis complexione trahimur, ea enim oculi demonſtrant. Vt luxurioſi ad amores, auari ad lucra, ſtudioſi ad ſcientias. Polemon, & Adamantius.*

Vt qui poſt curſum anhelantes.

Q*VICVNQVE anhelant, quemadmodum ij, qui poſt curſum, conſilio carentes, & omnia, quæ faciunt, dicentes. Polemon, & Adamantius.*

Altus denſus, & facilis ſpiritus.

Q*VI altè reſpirant, & ipſis denſus, & agilis è naribus efflatur, ineſt ei pauor, & mœror, & ſi alia cum his ſignis concurrant, effœminati ſunt, & cinædi. Iidem.*

De ſuſpirijs. Cap. 20.

E*ST ſuſpiratio anhelationis ſpecies. Suſpiratio ſignum ſemper habetur amoris, vel angoris, ſcilicet anguſtiæ cordis, qui enim anguntur, animum totum ad rem, quæ dolori eſt conuertunt. Itaque animus ad id conuerſus, quo ſollicitatur, ſui officij obliuiſcitur. Cor igitur cum per intentionem pectoris aerem non capiat, quo ventilari, refrigeraríque poſſit, ne ſtranguletur, animam ad deſertum officium reuocat, & vt copiam frigidi aeris capiat, quod vices mi nutæ, crebræque ſpirandi eſſent facturæ, vna ampliori reſpiratione, ſubminiſtrat.*

Suſpiratio.

E*ST ſuſpiratio vulgare amoris ſignum, vt diximus. Nouerca apud Apuleium, ſui priuigni amore flagrans, legitur inter amoris ſigna ſuſpiritus cruciatus. Pan apud eundem Pſichem amore captam ex aſſiduo ſuſpirâtu conijcit. Horatius.*

„ *Amantes languor, & ſilentium arguit, à latere petitus imo ſpiritus.*

Innitus ſuſpirans, & illachrimans, frequentans in te viſum, & cum eum reſpicis terretur, & erubeſcit.

CVM videris hominem frequentantem in te viſum, & cum reſpicis eum terretur, & ex hoc erubeſcit, & maxime ſi inuitus ſuſpirat, & lachrimæ apparent in oculis eius, hic diligit, & timet te, ſi verò contrarium fecerit, erit inuidus, & contemnit te. Ariſtoteles ad Alexandrum.

Suſpirantes cum capitis agitatione.

SI quis ſuſpirat, ſimul cum capitis agitatione patratarum, vel dictarum rerum memor pœnitentia premitur. Polemon, & Adamantius. Sed prior non dictarum, ſed viſarum dicit.

Suſpirantes cum capitis agitatione, fixis oculis.

SI autem id fiat oculis reſpicientibus, patrata, vel dicta mala magis conſilio vitare ſatagit, quàm pœniteat. Polemon, & Adamantius.

Oſcedo.

LEGITVR adud Gellium. *Cum quidam in iure ſtaret, & clare nimis, & ſonore oſcitauit, tanquam illud indicium vagi animi foret, & hallucinantis, & fluxæ, & apertæ ſecuritatis, & cum deieraſſet inuitiſſimum ſeſe, & repugnantem oſcitatione vinctum teneri eo vitio, quod oſcedo appellatur, notæ iam deſtinatæ exemptus eſt.*

De riſu. Cap. 21.

NOS hic dereliquit græcorum doctrina, & ne vacuus locus relinqueretur, quæ è latinis, & noſtris experientijs emendicauimus, huc afferendum duximus. Poſſumus etiam non alio melius, quàm è riſu animi ſapientiam, & ineptiam dijudicare. Hippocrates libro de hominis ſtructura ait, eſſe viros, qui ſemper rideant, & qui triſtentur, & huius rei cauſam ex elementis eſſe. Qui autem puri ſanguinis ſunt, vſquequaque rident, & aſpectu, & corpore floridi, nec non perſicui coloris. Homerus ex caloris copia profluere, iudicare videtur, vbi γέλωτα ἄσβεστον *ideſt inextinguibilem riſum dicit, & Grammatici* γέλωτα *deduci tradunt ab* ἕλη, *ideſt calore. Phyſici dicunt, quod credidit etiam Lactantius Letitiæ affectum eſſe in ſplene, intemperantiãque ridendi ex lienis magnitudine conſtare: Vnde homini ex nimio, liberaliorique cachinno doleant inteſtina, cogaturque impoſitis ad ſiniſtrum latus manibus coercere exultantem dolorem. Alexander Aphrodiſeus lien non proprie, ac per ſe, ſed ex accidenti riſus cauſa cenſendus eſt. Quãdiu enim eſt ſanus, omnino fæculentum, & melancholicum ſuccum ex iecinore trahit, atque ita dum ſanguis purus, & defæcatus totum corpus, cerebrumque peruadit, naturam ſimul, & animam, & non aliter, quàm vinum oblectat, & exhilarat, vnde riſus excitetur. Me (inquit Cæſar apud Tullium) non pudet neſcire, quo pacto riſus concitetur, vbi ſit, quomodo exiſtat atque ita repente erumpat, vt eum cupientes tenere, nequeamus, quæ ne ipſi quidem illi ſciunt, qui ſe ſcire pollicentur. Ad hoc facit illud Perſianum.*

„ *Petulanti ſplene cacchinno.*
Sed hæc videat Democritus.

Multus riſus.

PROVERBIO *iactari ſolet. Riſus abundat in ore ſtultorum. Et Catullus ad Egnatium ait.*
„ *Riſu inepto res ineptior nulla eſt.*
Idem apud Plutarchum admonitum eſt, & Diſocratem, riſum incontinentem eſſe dementis indicium, vt qui ridet cum cachinno, inſipientiam, & intellectus carentiam oſtendit. Ob id Seneca, ſit riſus citra cachinnum, eſt enim cachinnabilis riſus ſolutus, & ſpatioſus, qualis interdum latiſſime effunditur. Democritus ſemper in vita riſit, viſebaturque in Gymnaſijs olim Athenis effigies Democriti labris apertis. Michael Scotus ait, homines riſibiles eſſe ſimplices, vanos, inſtabiles, cito credentes, non ſecretos, & craſſæ Mineruæ. Inſipiens riſus dementis eſt, ab inſipientis Aiacis dicta parœmia ἀμαιτιοι γέλως, *ideſt riſus Aiacis, & de hominibus inſipienter ridentibus dicitur. Aiax enim furore vexatus ob Vlixem in armorum iudicium ſibi antepoſitum, inſectebatur armenta, credens eſſe Græcos, & duos maximos arietes flagellando cedebat, clamans ſe occidere Agamenonem, & Menelaum. Democritus de riſus petulantia cognomento gelaſinus eſt inſignis.*

Riſus altus.

QVI *ridet alta voce, inuerecundus eſt. Rhaſes. Ab eo Conciliator C. Cæſar, vt Suetonius refert, indecenti riſu fuit.*

Riſus cum tuſsi.

QVI *cum tuſſi, & reſpirandi difficultate ridet, inuerecundus eſt, & tyrannus. Rhaſes, eadem Conciliator. Qui ridens tuſſim excitat, aut caput contorquet, hominem ſignificat varium, inuidum, cito credentem, ad vtrumque conuertibilem.*

In riſu Bucca quando diſtorquetur cum irriſione.

CVIVS *bucca ridendo diſtorquetur, cum alterius deriſione, hominem notat arrogantem, falſum, tenacem, iracundum, mendacem, & proditorem. Scotus.*

Riſibilis bucca.

LABIA *blanda, parumper ridentia, ſi lætis vultibus contingant, libidinoſum arguunt: Albertus. Apud me autem riſibilis bucca ſæpè malum animum oſtendit, mendacem, peruerſam cogitationem, ſimulatorem, & malitiam, vt de eo minime ſit fidendum. Riſum in oculis, & ore, in ſumma malum deprehendi. Claudianus ad id.*
„ *Et blando fraudem prætexere riſu.*

Hic riſus fœminarum eſt. Apuleius Venerem dulciter ſubridentem depinxit. Hinc præceptum illud eroticon.

„ Sint modici riſus, paruæq; vtrinque lacunæ.

Paucus riſus.

QVI parcè, aut durè rident, ij contrarij ſunt. Ariſtoteles ad Alexandrum de baiuli ſui electione, ait. Ne ſit verboſus, nec multi riſus. Rhaſes. Qui non multū ridet, hic benignus eſt, omnibus conueniens, & in rebus ſollicitus. Conciliator ab eo. Qui ſufficienter ridet, benignus eſt, amicabilis naturæ, & ſollicitus, idque apparenti decentiæ refert. Scotus. Stabiles, ſagaces, dari intellectus, faciles, & laborioſi pauci ſunt riſus. Temperantia omnibus placet hominibus, profunda enim perſcrutatio, & cogitatio riſum non admittit. Iſocrates riſum incontinentē dementis indicium dixit. Scriburque ab eo de Platone tantā in moribus verecundiam, & in vultu modeſtiam habuiſſe, vt ne ſemel quidem effuſè riſiſſe conſpectus eſt. Anaxagoram Clazomeniū nunquam riſiſſe fertur, immò ne riſus quidem veſtigium omnino illum protuliſſe. Heraclitus, quæ ſunt in hominū vita fletu proſequebatur omnia. Philippus Iunior tam ſeueri animi fuit, vt nullo vtiq; commento, nulliſque rationibus ad riſum ſolui potuerit, quod eſt maximum ſeueritatis exemplum, vt cum patrem aſpiceret ludis ſecularibus petulantius cachinnantem, aduerſato uultu notauit. Vt Eutropius in romana hiſtoria ſcripſit. M. Craſſus ob ſeueriorem frontem, & mores auſteriores ſemel in vita riſiſſe dicitur, ob id dictus ἀγέλαστος ex Lucilio. Pauci riſus eſt Horatius de Marijs, Tigrinus, Romanus, vir ſagacitate, claritate intellectus, doctrina, & morum præſtantia tota vrbe inſignis. Paucus eſt, & ferè nullus ſerijs in rebus, Illuſtriſſime Cardinalis, riſus tuus, ludibūdis verò in rebus, quatenus morū tuorū iucūditas ſeuerioris frontis rugas deleat, lætus, paucus, & breuis.

De Voce. Cap. 22.

DIXIMVS de anhelitu, nunc de voce. Hippocrates libro de ſtructura hominis, vocem à ſpiritu procedere ait, & articulatæ vocis tres eſſe ſpecies grauis, acuta, & media. Ex vocis ſonu, mores facile conijcere poſſumus, ſiquidem, vt Polemon, & Adamātius inquiunt, quicunque alicui animalium ſimilem vocem ediderint, ad illius naturā ſimiles hominis mores referendi ſunt: nam cernere eſt quoſdam ſuillæ voci, ſimiarū, aſinorum, equorū, pecudum, aliorumq; animalium generi ſimile quoddam ſonare. Quod ab eo etiā Albertus refert. Ad ſummum in voce mediocritas conſideranda eſt, nam ſemper bonum, ab ea verò diuerſa ſemper malum. Diogenes ſemper ſe mirari dicebat, cum ollam quidem, & operculum non ſine tactu, & tinnitu emamus, ſolo in homine emendo aſpectu contenti ſumus.

Grauis vox.

CVM plures ſint vocum differentiæ, nos à primis elementis earum incipiemus, videlicet graui, & acuto: nam intendendo voces in acutum abeunt, relaxando in grauitatem. Ariſtoteles in Phyſiogn. Grauis vox fortes demonſtrat, animalia quidem fortia grauem vocem habent, vt leo, taurus, canis moloſſus, & gallus, qui grauiter vociferant, nam & fortia, & grauis vocis ſunt. Lucanis de graui leonis voce.

„ Et vaſto graue murmur hiatu.

Infremuit.

Ariſtoteles libro moralium Nicomachorum ait, magnanimo vocem eſſe grauem, locutionem ſtabilem, & grauis motus. Sed animalium libro tauri vocem acutiorem eſſe, quàm vaccæ dixit, ſed illam comparatione aliorum animalium grauem dicimus, non vaccæ: cui opinioni fortaſſe occurrens, ſtatim poſt iam dicta ſubdit. Verùm præſtiterit fortaſſis, nam ex acumine, & grauitate vocis timidum animal, aut forte iudicare ſed validam vocem fortitudinis, remiſſam verò, & infirmam timiditatis ſignum eſſe. Sed quod in mucronem faſtigiatum eſt, momento penetrat, quod verò retuſius cum mora, & ſegniter, ſic acuta vox auditum fodicat, grauis obtundit, euenit vtrumque celeris, & grauis motus ratione. Apuleius in floridis, taurorum grauem mugitum dixit, leonis indignati fremores. Viri robuſti, qui ſpiritu valent, multum aeris incitare queunt, quod cum multum ſit, tarde mouetur, vocemque efficit grauiorem. Grauis vox viri eſt, & βαρύ φωνοι Græcis dicuntur, vt acuta mulierum. Galenus grauem vocem faucium latitudinem ſequi dixit, latitudinē verò caliditatē, calidi enim eſt relaxare; cannæ pulmonis relaxatio grauitatē vocis producit, & qui calidi cōplexione ſunt, fortes ſunt. Aphrodiſeus in ſuis problematis ait, grauē vocē ex caliditate prouenire: nā canalis ſpirationis, quæ aſpera arteria nominata eſt, pro ſua laxitate vocē extringit grauiorē, nā meatus diducere, & amplificare vnius caloris intereſt. Sed Ariſtoteles in Problematis grauis vox, cū aer tarde incitatur. Vitruuius ait ad extremos ſeptētriones ſub cœli cardine grauiores voces incolas obtinere, ſpiritibus vocum humore oppletis.

Grauis, & intenſa vox.

VOX grauis, & intenſa fortem notat, ex Ariſtotele in Phyſiognomonicis. Polemon, & Adamantius in figura fortis viri tribuunt ei vocem ſæuam, intenſam, & magnam. Ariſtoteles in Problematis ait, natura calidos magnam vocem emittere ſolere, quod multum in his aerem, feruidumque ineſſe neceſſe ſit, vis enim caloris facile ad ſe, & ſpiritum trahit, & aerem, eoq; amplius id agit, quò amplior eſt. Vox enim magna tunc oritur, cum aeris multū agitatur. Galenus, magnitudo, & paruitas vocis non ex caliditate ſemper fit, neque præcipue, ſed per acidens. Nam libro de technis magnæ vocis cauſam amplitudinem aſperæ arteriæ retulit. Diomedes græcus, vt ex hiſtoria Daretis Phrygij habetur, fuit clamoſus, ideſt magnæ vocis, & fuit in bello acerrimus pugnator, impatiens, audax, & crebro calidus.

Grauis, & magna vox.

QVI vocem habent grauem, & magnā, conuiciatores ſunt, & referuntur ad aſinos. Ego non conuiciatores ſed, potius aptiores ad ferendum iniurias, quàm alteri inferre. Græcis ὑβρισταὶ, vel ſine diſcretione, quod non magis vni, quā alteri iniurias afferant, & impetant, & obuijs in via cedere neſciunt. Grauiſſima, & abſona voce rudit aſinus. De eius voce ita fabulantur Græci. Iuppiter gigantibus bello indicto, ad eos oppugnandos omnes deos conuocauit, veniſſe Liberum, Silenos, Satiroſque aſinis vectos, quì cum non longe ab hoſtibus abeſſent, dicuntur pertimuiſſe aſelli, & ita per ſe quiſque magnum clamorem edidiſſe, vt gigantes in fugam ſe coniecerint, & hanc ob cauſam habitum, vt inter ſydera colocarentur. Herodotus rudentes aſini perturbant Scytarum equos, cum Scythæ Perſas adorirentur, eorum equi audita aſini voce conſternantur. Onocrotalos auis dicta à ſoni abſurditate, aſini vocem referens, turpis, rudens, & imperita. Abſonus in cantu, & voce fuit Selinj Solimani filius, diſciplinarum ignarus, mulieroſus, inter vina, catamitos, & ſcortorum cohortes expirauit.

Grauis

Grauis magna, & perplexa vox.

QVICVNQVE grauiter valdè, magne, & perplexè vocant, referuntur ad fortes canes, & ad decentiam. Sed textus mutilus, & deficit ſignificatum. Addit Sueſſanus. Sunt & iracundi, quod in græco textu vacat. Geſnerus putat corruptum textum, & cum Polemone, & Adamantio corrigere curat, & putat conuenire cum eo, quod Polemon, & Adamantius dicunt de voce graui, caua & minime flexuoſa, his generoſi mores ſunt, & ma- gna ſapientia, & iuſtitia ipſos ornat. Sed malè putat, quum hæc potius ad leonem referantur, quàm ad canem referat Ariſtoteles, quum canes, neque generoſis moribus ornatos, neque magnanimos, ac iuſtos dicat aliquis, vt videbimus inferius, nam qui canibus ſimilem edunt vocem, canini, ingenij homines exiſtimabuntur.

Grauis, & mollis vox.

QVORVM vox remiſſa, & mollis eſt, mites ſunt, ſicut oues. Ariſtoteles in Phyſiogn. & ab eo Polemon, & Adamantius. Quicunque autem grauiter, & molliter loquũtur, hos probis moribus decoratos dicito. Sed Adamantius mites dicit. In figura manſueti Polemon ait. Vox grauis, & mollis, Adamantius inæqualis, & molis. Conciliator. Vox mollis, & ſine tenſione, manſueti ſunt, ad oues relati.

Vox grauis, & ſonora.

VOX groſſa, (ideſt grauis) & ſonora, eſt bellicoſa, Ariſtoteles ad Alexandrum, & eloquens etiam: nam groſſa fortitudinem, ſonora eloquentiam facit. Conciliator ab eo. Vox craſſa, alta, ſonora, & audax, bellicoſa, & eloquens.

Grauis in principio vox, in fine acuta.

QVIBVS verò vox primum grauis, & in fine acuta, queruli ſunt, & indignabundi, quod eadem in bobus ſimiliter ſe habeat. Ariſtoteles in Phyſiognomon. Ab eo Polemon, & Adamantius. Quicunque à graui incipiunt loquela, & in acutum deſinunt, iracundi ſunt, & triſtes Albertus multi effectus, & lugubris animi dicit. Ptolemeus in ſuis harmonicis, mugitus in grauitatem tendunt, vlulatus in acutum.

Grauis vox concaua, & inflexibilis.

QVIBVS vox concaua, & flexu facilis, & grauis, generoſis moribus, magnanimitate, & iuſtitia decorantur. Sed in Polemonis textu deficit vox illa, grauis, vt videatur temporis iniuria decidiſſe, cum illa maxime ex grauitate vocis prouenire videantur, quod in Adamantio, remanſit. Ego ad leonis vocẽ referrẽ. Nos κόιλον *concaua traduximus, quũ Græci* κοιλοστομια *vitiũ pronunciationis nominent, quũ vox veluti ex cauo ſpecu, & receſſu oris reſonet. Conciliator. Vox tanquam è concauo pectoris grauis, & inflexibilis viriles, dociles, & magnanimos notat. Albertus ſatis ineptè acutam, & mollem cum graui, & concaua confundit. De Leonis iuſtitia plura leguntur apud authores in vliſcendo iniurias, & quàm diligenter percuſſorem obſeruent. Auicenna. Si quis lapidem, aut telum leoni immiſerit, & aberrauerit,*

vt, vel nil lædat, leonem irruere in illum ſolere, & minari, non tamen interficere, tantundem incommodi relaturum, quantum ipſe acceperit. Refertque quum miles quidam leoni ſagittam immiſiſſet, aberrauit, ſagitta propè caput illius traiecta, quod animaduertens leo, ſubſtitit, & accurrens, militis caput galea compreſſit, læſitque, ſed non vulnerauit, neque occidit eum. Mos enim eſt leonis, vt tantundem ferè lædat, quantum læſus eſt ipſe.

Acuta vox.

ACVTA vox timiditatis indicium, timida nanque animalia acutæ vocis ſunt, vt ceruus, & lepus, ex Ariſtotele in Phyſiognomonicis. Aphrodiſeus loco iam dicto. Acutæ vocis ſonus cauſa eſt arteria, quæ propter humoris copiam ſe dilatare nequit, vt enim anguſta tibia ſonum edit acutum, ita aſpera arteria præ ſui anguſtia extringit vocem acutiorem. Ariſtoteles in Problematis acutam vocem ex ſpirituum imbecillitate euenire dixit, ob id pueri expertes ſeminis, mulieres, decrepiti, & ſpadones vocem redunt acutam. Vox enim acuta tenuis eſt, tenuis ex paruo aeris motu efficitur, robuſti verò viri, quoniam ſpiritu valent, multum aerem incitare queunt, quod cum multum ſit, lentè mouetur, vocemque efficit grauiorem, motu enim veloci, ex tenui vox gracilis efficitur. Alibi enim rationem affert propter membri imbecillitatem, quo mouet aerem, mouet enim exiguum aerem, quod imbecille eſt, vel propter meatum, quo vox permeare poteſt, puſillus eſt in iam dictis, itaque exiguum proficiſci ab eo poteſt, quod aera moueat, exiguum verò cum ſit, velociter per amplas ſuperiores fauces fertur, cum viris ætate vigentibus hic amplior habeatur. Præterea animalia cuncta validiora, acutam emittunt vocem, homo autem cum inualidior eſt, tunc vocem acutam reddit. Ratio eſt, quod homo inualidus, exiguum aera mouet, exiguus velociter permeat, velocitas ſonum reddit acutiorem. Galenus anguſtiam faucium acutam vocem ſequi dixit, quæ anguſtia ex innata efficitur frigiditate. Hæc eadem antiquitatis, & literarum parens Homerus his verſibus demonſtrauit.

„ *Huic autem grauiter gementi aſtitit mater venerabilis.*
„ *Acutè verò lamentabunda caput ſui apprehendit filij.*

Et alibi ſenes cicadis comparauit, quæ ſunt planè ὀξύφωνα. Plutarchus ex ſpiritus tenuitate prouenire dixit. Platonici ex ſuperflui humoris abundantia effici ipſe etiam arteriam, per quam ſonus vocis aſcendit, efficiens craſſiorem anguſtat vocis meatum, ideo fœminis, & eunuchis acuta vox eſt, viris autem grauis, in quibus vocis tranſitũ habet liberum, & ex integro patentẽ meatum, naſci autem ex pari frigore in eunuchis, & fœminis parem penè importuni humoris abundantiam, etiam hinc liquet, quod vtrumque corpus ſæpe pingueſcit. Vittruuius in Meridianis finibus tradit audiri prætenuiores, & acutiſſimas, vt paranetarum acutiſſimarum ſonitu voces perficiunt tenuitatẽ. Id enim experimẽto animaduertere licet. Calices duo in fornace equè cocti, æquo q; põdere, ad crepitumq; vno ſonitu ſumũtur, ex his vnus in aquã demittatur, poſtea ex aqua eximatur, tũc vtriq; tangãtur, cũ enim ita factũ fuerit, largiter inter eos ſonitus diſcrepabit, æquoq; pondere nõ poterunt eſſe. Ita & hominũ corpora alia propter regionũ ardorẽ acutũ ſpiritũ aeris exprimũt, alia propter humoris abũdantiã grauiſſimas effundunt ſonorũ qualitates. Septentrionaliũ inquit Albertus, & fœminarũ vox euadit acutior, quã Meridionaliũ ob pulmonis molliciem, & arteriæ, quæ arctior item intelligitur. Molliorem vocem facit organorum humectatio, debiliorem pulmonis imbecillitas, ac reſolutio. Aegrotantium acuitur vox, quod ſiccitas arctet meatus, vel etiam ex intemperanti frigiditate, aut forſan ex opprimente humectatione. Immo ex fortitudine aliquando acuitur, & intercipitur vox. Proinde Menelaum laudare volens Homerus, vt minime

nime in bello formidoloſum βοὴν ἀγαθὸν appellat, vt qui vocem nullo minueret terrore. Polemon, & Adamantius inuerecundo tribuunt vocem acutam in eius ſchœmate. Fuit etiam Phauorino inſigni philoſopho vox acuta, & tenuis, & nuda barbitio facies, vel magno natu, etiam ſenio vltimo appetente, & effœminatæ, & degenerantis naturæ fuit, & libidinis præferuidæ, vt cum foret eunuchus, adulteraſſe conſularis viri vxorem creditus ſit.

Acuta, & remiſſa vox.

ACVTA & remiſſa vox timidi eſt animi, & diſtenta fortis, vt ſcriptum reliquit Ariſtoteles in Phyſiognomonicis. Polemon, & Adamantius in Idæa timidi, tribuunt ei acutam, & mollem vocem ideſt remiſſam. A contrario ſigno.

Acuta, & intenſa vox.

ACVTA, & intenſa vox, indignantis, & iracundi eſt, nam ſecundum paſſionem intendens acutam quis conſueuit ponere iracundi, indignans enim, & iratus intendere conſueuerunt vocem, & acutè loqui. Ex Ariſtotele in Phyſiognomonicis. Quod videtur eo, quod prius diximus contrariari, acuta enim vox imbecillitatis ſignum diximus, ſed iracundi, & indignabundi valida videtur complexione conſtitui. Sed hanc dubitationem remouet Ariſtoteles in problematis loquens de acuta voce. Inquit enim. Mittere acutam vocem non eſt idem, quod acutè cantare, ſed acutam vocem mittunt omnia, quæ natura ſunt imbecilla, eo ſcilicet, quod aeris parum, non multum ciere poſſunt, vnde hectici, & qui conſumpto corporis habitu emarcuerint, acutam proferunt vocem, atque verò acutum, niſi viribus valeant, cantare non poſſunt. Cuius indicium, quod velociter fieri ſolet, quod vehementer fertur, ita bonarum virium eſt, quod acutum eſt.

Acuta vox cum clangore.

CVM clangore ſonus acutus, vt auitij generis, ſtultos, vanos, & ſublima cogitantes oſtendit, inquiunt Polemon, & Adamantius. Sed Apuleius in floridis auium vocat languores inſtigatos. Conciliator. Qui vocem prorumpunt auicularem, venerei ſunt, & inanes. Ab eodem Albertus.

Acuta mollis, & rupta vox.

QVICVNQVE vocibus acutis, mollibus, & ruptis loquuntur, cinædi ſunt, & ad mulieres, & ad ſuper apparentem decentiam referendi. Ariſtoteles. Acutè, molliter, & flexibile loqui, ſignum eſt cinædi cenſendum, Polemon. Sed Adamantius εὐλαμπέσ habet, corrigendus eſt ex Polemone, qui εὐκαμπὲσ, nam flexibilis, & rupta vox fœminarum eſt. Præterea ijdem in figura cinædi vocem tribuunt ei acutam gracilem, & valdè fractam. Conciliator. Mollis cita, & diſtructa vox, timidum, & effœminatum oſtendit.

Acuta, & clamoſa vox.

VOX acuta, & clamoſa ſtupidi eſt, propter ſimilem caprarum vocem. Ariſtoteles in Phyſiogn. Sed ego eos tentari morbo comitiali conijcerem. Plutarchus capram morbo comitiali tentari præter cætera animalia refert, proptereaque veteres ſacerdotes ea vehementer, vt morbida abſtinuiſſe. Cuius cauſam affert meatuum anguſtiam, quibus obſeptis ſæpiſſimæ includuntur ſpiritus, quod arguit vocis tenuitas, nam qui eo affectionis genere tentantur, ſimilem capellæ vocem ædunt.

Ad balatum vergens vox deprauata.

DEPRAVATA vox ad balatum vergens ſtolidi hominis natura manifeſtat, Polemon. Hæc ad oues refertur. Albertus. Sonus indelectabilis, ſiue ouium, ſiue caprarum voci ſimili ſtolidum notat. Eadem Conciliator. Antiquitus pecuatus pro ſtulto accipiebatur. Geſnerus ad Adamantium refert, quæ in eo abſunt. Ariſtoteles oues ſtultiſſimis moribus eſſe dixit, omniumque quadrupedum ineptiſſimum. Aelianus, ineptiſſimis moribus, & degeneribus animis oues dixit. Plinius, Quàm ſtultiſſima animalia lanata, quà timuere ingredi, vnum cornu rapto, ſequuntur. Ob id Polemon, & Adamantius colligentes ſigna omnia mala, quæ peſſimam hominis naturam innuere poſſunt ex voce, inquiunt in idæa fatui improbi, eum habere vocem balantem exiguam & aſperam. Polemon addit & turpem. Albertus, & Conciliator. Vox quaſſata, quaſi de quaſſato vaſculo, ſtultos, & voraces notat.

Media inter grauem, & acutam vox.

DESCRIBENS Ariſtoteles ad Alexandrum mediam inter hæc vocum diſcrimina differentia, ait. Vox mediocris in acutie, & grauitate, oſtendit ſapientem, prouidum, veracem, & iuſtum.

Media inter intenſam, & remiſsam vox.

CVM vox inter intenſam, & remiſſam media eſt, temperatam indicat complexionem inter frigiditatem, & caliditatem, Auerroes in ſuis Colliget. Ob id ea, quæ ex temperata complexione proficiſcuntur, conijciemus, bonos mores, ingenium, & ſimilia.

Aſpera vox.

ASPERAE vocis viros luxurioſos iudicarem, & ad hircos referrem, qui luxurioſi, & aſperæ vocis ſunt. Vox ceruis maribus cum tempus coeundi eſt, ranceſcere tunc ficticia voce dicuntur, ex Ariſtotele, cum libidinantur mares, & fœminas vocant, ſiue elato capite gutture pleno, ſiue ad terrã demiſſo. Raucentes tunc ololygones vocantur. Ololygon apud Ariſtotelem propriè dicitur de voce ranarum marium libidinis tempore. Et ferè animalia omnia rauceſcunt coitus tempore. Aphrodiſeus reddit rationem aſperitatis vocis, atque adoleſcentulos circa ætatis annum quartumdecimum vocem reddere aſperiorem incipere, quo trageſere Græci dicunt, à vocis hircinæ aſperitate, quum tunc temporis in uniuerſo corpore fiat mutatio, & fit immutatio ſpiritualis membri, nam cum aſpera arteria dilatatur, accidit, vt partim plus, partim

minus

minus incrementi proueniat, eiusq́ue pars interior inæquabili ſtructura ad guttur vſque aſcendat, igitur ſpiritus, cum per eas partes emanet, quaſi per itineris inæqualitatem, impigat, vocem etiam inæqualem, raucam, & aſperam faciat, quod etiam ijs accidit, quorum arteria diſtillatione infeſtante affecta per ductionem eſt, delapſo nanque humore, lenis interior membrana facta inæqualis, exitum etiam ſpiritui præſtat inæqualem, talis hircorum aſpera arteria eſt, ſic gruum, cæterarumq́ue auium, quæ raucè vociferant. Galenus. Aſperitas fit ex inæqualitate in duro corpore, arteria dura fit ſiccitate partium, inæqualitas fit ex diſperſæ humiditatis defectu in eo.

Clara vox.

CLARAM *vocem ex ſiccitate pulmonis, vel complexionis prouenire dixit Auerroes in ſuis Colliget. Calida, & ſicca complexio agreſtes facie hominum mores. Aiax Thelamonius clara fuit voce, & in hoſtes atrox, vt ex Darete habetur.*

Blanda vox.

IN *figura iocundi blandam vocem ei concedunt Polemon, & Adamantius. Priamus ſuaui fuit voce, & ob id iucundus, prudens, & moribus ornatus.*

Dulcis vox.

QVI *habet dulcem vocem eſt inuidus, & ſuſpicioſus, vt inquit Ariſtoteles ad Alexandrum. Lucianus pſeudomantis omnium peſſimi vocem deſcribens, dicit. Vox dulciſſima pariter, & clariſſima.*

Submiſſa vox.

IN *figura ſimulatoris tribuunt ei ſubmiſſam vocem Polemon, & Adamantius.*

Debilis, & flebilis vox.

DEBILIS, *& flebilis vox lucri cupidum, triſtem, nulliſque non in rebus ſuſpictionibus obnoxium manifeſtat. Ex Polemone, & Adamantio. Conciliator ab eis. Debilis, & lugubris vox, aſperum, & ſuſpicioſum oſtendit, eadem Albertus.*

Gracilis vox.

GRACILI *fuit voce Ariſtoteles, vt Laertius refert ex authoritate Thimotei Athenienſis in libro de vitijs. Sic etiam Plato. Plutarchus non ſolum ad gracilitatem paululum acceſſiſſe, ſed ſuauis, & dulcis ſoni vocem fuiſſe ſcribit, pacati, & modeſti animi ſignum, & optimorum morum. Erat & Nino Semiramidis filio vox gracilis, vt etiam matri, & lineamentorum æqualitas, ſtatura, & ſigna formæ, ob id à ſcriptoribus virago dicta: ob præclara eius in imperio facinora etiam inuidiam ſuperaſſe ſcriptum eſt.*

Tremula vox.

VOX tremula trepidantes, & metuentes oſtendit. Ariſtoteles in problematis affert rationem. Cur vox hominum tam trepidantium, quàm metuentium obtremiſcere ſoleat? quia trepidantibus, & metuentibus calor à corde diſcedit, ſic migrante calore, cor conquatitur, cum autem cor conquatitur, ictus nequaquam effici vnus poteſt, ſed plures proficiſcantur neceſſe eſt, vt è fidibus laxius intentis.

De loquela. Cap. 23.

FACILE etiam ex loquela animi mores deteguntur. Immò Socrates potentiſſima ſigna ex loquela capiebat, ob id cum decorum adoleſcentem, & diutulè tacentem conſpicatus foret, Vt te videam, inquit, aliquid eloquere, etenim arbitrabatur homines, non oculorum, ſed mentis acie, & animi obtutu conſiderandos.

Stabilis loquela.

NICOMACHORVM moralium quarto Ariſtoteles magnanimo viro ſtabilẽ loquelam, grauem vocem, & tardum motum aſcribit, quippe cum magnanimus circa magna verſatur, & raro magna exiſtimet, talem deceat.

Contenta, & Vehemens loquutio.

SIC contra, idem in eodem loco puſillanimo cum circa parua verſetur, & omnia magna exiſtimet, feſtinabundus eſt, & contentam, & vehementem locutionem aſcribit, acuta autem vox, & celeritas ex his afficitur.

Velox loquela.

VELOX in verbis, & præcipuè ſi fuerit gracilis vocis improbus, ſtolidus, importunus, & mendax erit. Ariſtoteles ad Alexandrum, Velocis loquelæ, conſilij expertes, & dementes ſunt. Polemon, & Adamantius, ſed Polemonis corrigendus eſt textus, nam pro ἀνοήτους, *ideſt dementes, habet* ἀνοσίους, *ideſt impios, quod experientiæ refragatur. Rhaſes. Cuius loquela velox, feſtinus eſt, & parui intellectus. Conciliator habet, quæ Ariſtoteles, addit inſuper ex ſe, iraſcibilis, & prauorum morum. Aratus, vt Suida citat, ranæ tribuit loquacitatem, quæ ſtoliditatis ſolet eſſe comes, minimum mentis oportet eſſe gyrinis, quos vix deprehendas animal eſſe, niſi moueretur. Plato in Theæteto. Nos illum tanquam deum admirabamur ob ſapientiam; at ille nihilo magis antecellebat prudentia, quàm rana gyrina.*

Remiſſa loquela.

REMISSA loquela pacatum, & mitem animum oſtendit. Ariſtoteles in Phyſiogn. ad paſſionem referens; nam vt iratus intendit vocem, ſic animo remiſſus remittit vocem, & grauè loquitur. Ex naturalibus cauſis etiam euenit. Remiſſa vox ex ſpirituũ remiſſione, & paucitate prouenit, qui in frigida cõplexione cõſiſtũt, quæ animo mites generat.

Tarda loquela.

IN *figura verecundi Ariſtoteles in Phyſiogn. Polemon, & Adamantius tribuunt ei tardam loquelam.*

Vehemens loquela.

IN *figura amari duo poſteriores tribuunt ei loquelam vehementem.*

Breuis loquela.

BREVIS *loquela deſides, & pauidos manifeſtat, Polemon.*

Grauis, & debilis loquela.

QVI *grauiter, & debiliter loquuntur, ſtolidi, iniurioſi, & guloſi cenſendi. Ex Polemone, & Adamantio.*

Acuta, & ſqualida loquela.

QVI *ſqualidè, & acutè loquuntur, varij hominis naturam habent. Ex eiſdem.*

Acuta, & debilis loquela.

ACVTE, *& debiliter loqui, timoris, & inuidentiæ ſignum. Iidem. Sed Adamantius non timoris, ſed ſegnitiei dicit.*

E naribus loquela.

LOQVELA, *quæ è naribus effertur, mendaces improbos, malignos, inuidos, & aliorum malis gaudentes indicant. Ex eiſdem eadem Scotus, Albertus, & Conciliator habent.*

Subflaccida loquela.

QVI *ſubflaccidè loquuntur, violenti, ſcæleſti, & hominum oſores cenſendi ſunt. Adamantius addit, vehemens, & ſubflaccida. Conciliator ab eis. Vox vehementior ſtrepens, velut ſonus indecenter permiſtus, violentum iniuſtum, & in corde odium gerentem.*

Difficilis loquela.

DIFFICVLTER *loquentes, improbi, inſipientes maiori ex parte habendi ſunt. Ex eiuſdem.*

Placida, & collecta loquela.

QVI placido, & collecto ſermone loquuntur, quaſi fluxu, & inundatione moleſtia aliqua detinentur. Ex eiſdem.

Modeſta loquela.

MODESTAM loquelam Scotus ſupplantaneum hominem indicare dixit.

De Maxilis, & mento. Cap. 24.

POSTERIOR pars maxillæ mandibula eſt, Græcis σιαγόνες. Maxillæ pars prior mentum dicitur, Ariſtotele authore animalium libro, Græcis γένεια.

Paruum mentum.

PARVVM mentum virum in omnibus peſſimum, & inſidiatorē oſtendit Polemon. Sed Adamantius addit, & dirum; ex ſerpentibus, qui tales habent. Georgius Valla ſatis ineptè pro mento genas vertit. Albertus ab his. Paruum, & breue mentum vitandum, quod immites, & inuidos arguat, ad ſerpentes relatos. Conciliator iracundos, immites, & inuidos dicit.

Longum mentum.

MENTVM quibuſcunque protenſum, omnino reprobi loquaciores pluſquam deceat, & dicaces. Polemon. Sed Adamantius non omnino reprobos, ſed præter modum loquaciores, & molliuſculos dicit, vbi videtur illud, non, temporis iniuria ex Polemonis textu prolapſum, ac emendatis codicibus reſtituendum, videnturque ad mulieres referendos, quæ non omnino malæ, ſed dicaces, & molles ſunt, quum quadratum mentum viros deceat. Polemon in figura dicacis rectum mentum eis tribuit, & ipſe, & Adamantius in figura fatui improbi longum mentum tribuunt. Albertus multas addit ineptias, nam iracundos, turbatum animum, & pios prolixius mentum denotare contendit. Et paulo inferius dolis aſſuetam mentem notare. Eadem ſequax Conciliator.

Rotundum, & depile mentum.

SI quis mentum raris pilis confertum, & rotunda figura continet, non virile, ſed muliebre dicito. Polemon. Mentum deorſum rotundiori figura circumſeptum effœminatum, & non virile dicito. Adamantius ſed omittit depile, ex quo mendum in ſuo textu opinor, nam mentum verè effœminati glabrum eſt. Albertus eadem Pythagoræ acceptum refert, & Conciliator.

Quadratum mentum.

SVBQVADRATVM mentum virile eſt. Adamantius, optimeque additum à contrario ſigno; nam ſi rotundum fœminæ, quadratum viri eſt. Conciliator eadem ex Alberto.

Bifidum mentum pulchrè obuia figura depictum refert in dextra imagine.

Bifidum mentum.

MENTVM in ſummo loco, tanque in duos vertices diſſiluerit, modò ſciſſum ſit, apparens, doloſis moribus aſcribendum. Ex Polemone, & Adamantio. Sed Albertus præſens ſignum cum inferiori confundit, & peruertit. Ait enim. Si diuiſione media nimis profundè depreſſum ſit mentum, venereus, & gratioſus vir; ſed aliquando diſcordias facere.

Leniter ſciſſum mentum.

AT ſi ſciſſio mediocris fuerit, venerei potius, gratioſique iudicabuntur, Adamantius. Sed Polemonis interpres omnia ſuo more peruertit. Conciliator eadem ſatis peruersè transfert.

In vera Socratis imagine os inter mentum, & naſum profundum latitans obtulimus.

Ad nares concauum mentum.

IN figura luxurioſi, Polemon nobis teſtatum reliquit. Qui ſuperficiem illius loci, quæ mento, & naſo interiacet, concauam habuerit, qualem bonum Socratem habuiſſe fertur, luxurioſi ſunt.

Acutum mentum.

QVI acutum habent mentum animoſi ſunt, & ad canes referuntur. Ariſtoteles in Phyſiogn. Ego ἀκρογένειοι acuti menti interpretor. Sueſſanus prolixo mento interpretatur, ſed non de pilis ait intelligi debere. In Arabico textu Ariſtotelis, quem nobis Antiochiæ Patriarcha Romæ copiam videndi fecit, legitur. Qui habent acutum mentũ, ſunt animoſi, & fortes, & ad leones referuntur. Ego mendum in textu non ſolùm ſuſpicor, ſed pro certo habeo, & Ariſtotelem non de mento, ſed de pilis menti intellexiſſe. Primo quia ad Canes, vel Leones refert, qui acutum mentum non habent, Præterea id Ariſtoteles appoſuit, vbi de pilis, non de partium figuris. At ſi naturali ratione, & experientia id nobis eſſet diſcutiendum, videmus pilos virilitatis, & roboris ſignum eſſe, vnde qui prolixam acutam habent barbam, ideſt denſis pilis, & probè barbatum, animoſum, & fortem fore, pilorum enim carentia in muliebri barba, nota eſt debilitatis, & inanimoſitatis. Et Ariſtoteles problematum libro dicit homini datam eſſe barbam, quia ei iuba negata eſt, & alimentorum excrementum, quod cæteris animalibus in ceruicem ſe confert, homini in maxillas. Præterea idem in figura Iracundi, eum εὐπώγων, ideſt boni menti dicit. Sed Polemon, & Adamantius δασυπώγων, ideſt denſè piloſum dicunt. Legemus præterea in hiſtorijs Daretis Phrygij Hectora fuiſſe decenter barbatum, & maximè bellicoſum, animoſum, & fortem extitiſſe. Diogenem quoque maxima barba comatum, vt Sidonius Apollinaris ad Fauſtum tradit. Lyſander etiam prolixa fuit barba, & generoſum

quoddam

quoddam in modum eam ferebat maximiq; fuere viri, & fortaſſe non ἀκρογένειοι *ſed* μακρογένειοι *legendum.*

Imberbis homo.

IMBERBES viri mulieribus, & ſpadonibus ſimiles exiſtunt. Ait Polemon, ſpadones naturali nequitia peſſimis eſſe moribus, ingenio immites, doloſos, facinoroſos, aliiſque ſceleribus ſe immiſcentes. Plato in Euthyphrone Melitum Pittheum ſuum accuſatorem rara barba fuiſſe dicit. Et apud nos vulgò iactari ſolet, Poca barba, e men colore, Sotto'l ciel non è pegiore.

Mulier barbata.

BARBATA mulier peſſimorum etiam ſemper morum. Simplex vulgus adagium ſibi non inſulsè, nec maligniter affinxit, fœminam barbatam lapidibus eminus ſalutandam eſſe. Michael Scotus. Mulier circa ós barbata, eſt luxurioſa, fortis naturæ, & virilis conditionis, propter calidam ſui complexionem. Naturalis enim eſt ratio, calorem eſſe, qui pilos creet, & ob id in corpore humano illæ potiſſimum partes obſepiuntur pilis, quibus maior ſuppetit caloris facultas. Caloris inopia muliebre corpus pilis non obſidetur, vt Eunuchis etiam, quorum natura frigidior eſt, læue eſt mulierum corpus, vt innato conſtipatum frigore, quoniam algorem comitatus denſitas, læuitas denſitatem, ob id mulierem barbatam, vt monſtrificam meticuloſi alicuius ingruentis haberi præſagium. Seminis abundantiam hirſuties ſignificat, & excrementi, lepus animal piloſum eſt, & ſolum animalium pronam, ſupinamque pedum partem hirſutam habet, Vnde daſypodis nomen, & luxurioſiſſimum eſt, & intra genas etiam pilos habet. Ob id piloſa mulier multæ laſciuiæ. Præterea medicæ doctrinæ dogma eſt, ab Ariſtotele comprobatum, muliere ſubſtinente menſtruorum abundantia, & ſeminis, quandoque barbam contingere. Quod Auicennæ interpres ſe vidiſſe meminit in viduis caſtitate præſignibus.

Mulier imberbis.

OB id mulier bene pilis nuda, & præcipuè circa os, eſt bonæ naturæ, pauida, verecunda, mitis, & obediens. Scotus.

De collo. Cap. 25.

NVNC ad alteram corporis partem accedamus, quæ caput fulcit, ſcilicet collum. Ariſtoteles animalium libro collum vocat, quod inter pectus, & faciem eſt, cuius prior guttur, inferior gula, pars poſterior extima ceruix appellata eſt, Græcis τραχηλος *eſt. Georgius Valla apud Adamantium ceruicem interpretatur.*

Craſſum collum.

QVICVNQVE craſſum collum habent, animabus fortes ſunt, & referuntur ad marem intelligens Ariſtoteles in ſuis Phyſiognomonicis per craſſum non pingue, ſed magnū, magnitudine oſſium, & neruorum.

Quale

Quale craſſum hominis collum eſſe deceat oſtenſuri, taurinum, vt commodius effingi potuit, ſpectandum exhibemus.

Craſsum & carnoſum collum.

QVIBVS collum craſſum, & plenum iracundi, referuntur ad iracundos tauros. Sed Polemon, & Adamantius non craſſum, & plenum, vt Ariſtoteles, ſed craſſius, & prolixius collum iracundos, iactabundos, & contumaces ſignificare dixerunt. Albertus præſens ſignum cum ſuperiori confundit, inquiens. Vaſta, & cum quadam proceritate ceruix, animoſum dicit. Textus θυμοειδῆ. *Vel animoſa. Taurus animo incitatus eo impetu cornibus appetit, ea impotentis animi effrenatione fertur, nihil vt eum neque bubulcus, neque metus vllus reprimere queat. Aelianus. Biſtones boues, ex Oppiano de venatione, horribili ſunt ceruice, & pingui, ad faciendas cædes prompti, & cum impegerunt in hominem, vel feram, in ſublime tollunt.*

Tabula hæc pinguis ſuilli colli, & humani figura inſignita eſt, vt mutua collatione mores veſtigentur.

Collum

Collum pingue.

QVI verò habet collum groſſum eſt ſtolidus, & comeſtor magnus, ſicut habet barbara tranſlatio Ariſtotelis libri ad Alexandrum, ſed pro groſſo, reponendum eſt pingue. Sues enim edaces, & rudes ſunt, & tale collum poſſident. Ex quo Adamantius. Præpingue collum iracundos, rudes, indiſciplinabiles, & porcinos ſignificat. Polemon hoc non habet, temporum vetuſtate prolapſum. Vterque uerò in figura rudis tribuunt ei breue, & pingue collum. Albertus. Qui vaſtum nimium, ſiue largam ceruicem habent, iracundi, & indociles: ſues enim tale habent. Nos vulgò ſuem vocare ſolemus hominem ſordidum, immodeſtum, & qui imprudentia, intemperantiaque modum excedit.

Fœmineam imaginem non interiecimus, nam ad eò frequens eſt illius figuræ mentio, vt ſi quoties opus fuiſſet, appoſuiſemus, malè compendio conſuleremus, ob id lectorem ad primum librum remittimus.

Gracile collum.

QVI habent collum gracile, imbecilles ſunt, & referuntur ad fœminas. Signum hoc appoſuit Ariſtoteles in Phyſiogn. à contrario, nam magnitudo, fortitudinem denotabat. Polixena tenui collo fuit, & animo ſimplici. Ex Darete.

Præſens figura, quæ colli longitudinem, & exiguitatem ſtruthionis, & hominis potiſſimum ſubſeruit, delineatur.

Gracile, & longum collum.

QVI habet collum gracile, & longum, eſt ſonorus, & ſtolidus, vt habetur ex Ariſto-
tele ad Alexandrum: hunc ad aues comparat, quæ garrulæ, vanæ, & mobiles ſunt. In
Phyſiognomonicis verò collum oblongum, & gracile timidos dicit, & ad coruos refert.
Polemon, & Adamantius. Collum oblongius, graciliuſque timidiores, & malorum morum
demonſtrat. Iidemq́ue in figura timidi, prælongum ei collum aſcribunt. Rhaſes vtrunque con-
iunxit. Gracile, & longum collum, timidum garrulum, & ſtolidum oſtendit: quod ex Al-
berto excepit, ſic & Conciliator Suetonius C. Caligulam gracilitate maxima fuiſſe ceruicis, &
crurum dixit, erat enim nimium pauidus, & vitioſus, & aduerſus Barbaros cum trans Rhe-
num iter faceret, dicente quodam non mediocrem fore conſternationem, equum conſcendit, &
moræ impatiens aufugit.

Medium inter longum, & craſſum collum.

QVIBVS magnum, ſed non valde carnoſum collum, magnanimi cenſentur, quod leo-
nes repreſentent, & in principio, vbi leonis formam deſcribit, ait leonem collum habere
oblongum, craſſum, & moderatum, ideſt inter longitudinem, & craſſitiem medi-
um. Vbi legitur παχὺν σύμμετρον, reponendum παχὺν συμμέτρως, ne ſibi contrarius videatur,
idem Ariſtoteles in Phyſiognomonicis. In figura fortis meminit colli firmi, & non valdè carnoſi.
Polemon, & Adamantius. Collum craſſitie, & longitudine moderatum, compactius, & ro-
buſtum, fortes, dociles, & ad diſciplinas idoneus oſtendit. Galenus in arte medicinali. Collum
immediate à cerebro ex capite oritur, vnde gracile, & male compoſitum peſſimum, ſicut craſ-
ſum, & benè compoſitum ſignum eſt optimum ad omnia, cum bonitas ſuum principium ſequa-
tur. Conciliator. Vaſta ceruix cum quadam prolixitate non valdè carnoſa, fortem denotat, &
animoſum. Hæc ceruix eſt, quam toroſam, & compactam dicimus Virgilius.

Cui

„ *Cui plurima ceruix.*

Breue collum.

QVI habet collum valdè breue, eſt callidus, detractor, aſtutus, & doloſus. Ariſtoteles ad Alexandrum ſcribens. In Phyſiognomonicis verò. Quibus valdè breue collum, doloſi, & inſidiatores, vt lupi. Rhaſes. Collum breue habentes, callidi, & ingenioſi. Conciliator eadem. Albertus omnia confundens ſibimet contradicit. Collum valdè breue deprehendit aſtutos, & doloſos, & paulo poſt. Collum groſſum, ſtolidum, & edacem notat, ex Platone, ſed ex Polemone potius. Solida ceruix longa, ſiue vaſta, & quàm difficulter flectatur, rapaces oſtendit, & ad lupos refertur. Tradit Aelianus lupi collum in eas breuitatis anguſtias compulſum, & vehementer compreſſum eſt, vt contorqueri, retroque verſari nequeat, & ſi retro velit aſpicere, totum corpus contorqueat neceſſe eſt. Craſſo, & breui collo eſt vitulus marinus, carniuorus, & admodum vorax. Accipitrum generi collum breuiſſimum, & maxime rapax, vt etiam ex Ariſtotele habetur. Hyenæ cum ſpina riget collum, continua vnitate flecti nequit, niſi toto corpore circumacto. Plinius, & Solinus: Eſt enim vorax inſidioſa, ex genere luporum.

Neruis intenſum collum.

QVIBVS collum, quod neruis intenditur, parui ſunt, at ſi adſint & cætera, fatui, inque delabentis ſigna ſunt. Polemon, & Adamantius. Ceruix neruis patentibus compoſita, ineptum, & indocilem hominem teſtatur, & ſi concurrunt alia ſigna, inſanum. Albertus ex his, & ex eo Conciliator eadem.

Vacuum, & imbecille collum.

INANE collum, & imbecille, verſipellem virum, & malignæ aſtutiæ ſignificabit. Adamantius. Sed in Polemone locutio manca eſt, & deficit ſignum. Albertus ab his. Soluta, quaſi decidens, & inualida ceruix nocentes homines, & inſidioſos notat.

Mutilum collum.

QVIBVS collum mutilum, audaces verbis, re timidos oſtendit. Adamantius. Albertus, breue collum, cum temeritate, audacem notat.

Collum durum.

DVRVM collum rudes oſtendit. Albertus ex Polemone, & Adamantio. Dura ceruix indociles dicit, & vulgò ignaros, & rudes duræ ceruicis homines dicimus.

Collum molle.

MOLLE collum ignaros oſtendit. Polemon.

Aſperum, & pingue collum.

COLLI aſpera caro, & bonæ habitudinis pauidos oſtendit. Idem.

Collum implexum circa magna vaſcula.

QVI magna vaſa circa collum complexa habent, & manifeſta, rudeſſunt, Adamantius. Vbi adnotandum, quod Polemonis textus habet ἀφώνοι, & interpres ſine voce dixit, Adamantius εὐφανῆ, ideſt bene apparentia, ſed rudes verbum deficit; ob id interpres lapſus eſt, idque ex Ariſtotele deſumpſerunt, qui in figura inſenſitiui ait. Quæ circa collum, & brachia carnoſa, complexa, & colligata ſunt. Et in figura ingenioſi à contrario ſigno appoſuit. Quæ circa collum, & humeros graciliora, ideſt non complexa.

Firmum & immobile collum.

COLLVM firmum, & immobile, Polemon malos, Adamantius ignaros, pertinaces, & rudes viros oſtendit. Alibi propter amentiam immobilia colla facta ſunt, ait Adamantius. Sed Polemon imbecillia, ſi & alia ſigna accedant. Rigida, tanquam defixa ceruix, indoctũ, & inſolentẽ, & aliquando id ſignũ ſtultis conuenit. Si autem vis ſcire, quod magis ſit, aduerte an mobilis, an defixa, & rigida ſit magis, ſi mobilis ſtultitia, ſi defixa indocilitatẽ, & contumaciã. Videbis autem quoſdã, qui ex ſtudio intendunt, & roborant ceruicẽ, & poſt modicũ per fluxum ceruicis huc, & illuc detegunt ſtultitiam. Fabius. Caput rigens prædurum, feritatẽ quandam mentis oſtendit. Fera, inſidioſa, & voracia ſunt animalia firmi colli, & immobilis. Hyenæ collum flecti nequit, niſi circumactu totius corporis. Lupus contorqueri, retroque verſari non quit, & ſi retro velit aſpicere, totum corporis truncum contorqueat neceſſe eſt. Leonibus, & lupis collum oſſe perpetuo riget. Ariſtoteles. Tigribus natura breuiora creauit colla. Ambroſius. Sues enim firmo collo ſunt, nec ſe torqueri valent.

Collum valdè fractum.

VTRIVSQVE textus mancus eſt Polemonis, & Adamantij, & obſcurus, conabimur tamen pro virili reſtituere. Valdè autem effractum collum habentes laboribus, & artificio ſimulantes immobile collum habere, cinædos oſtendit, emendantes ſe ipſos putant eorum impudicitiam, & impudentiam abſcondere. Jidem in figura effœminati ei collum fractum aſcribunt, & eſt contrarium prædicti ſigni, nam ſi durum collum, & firmum pertinaces, & duros oſtendit, fractum molliuſculos, & effœminatos demonſtrare par eſt. Albertus hic ſatis importunè cum ceruice multa cinædi ſigna adducit, cum videris ceruicis fluxum, & labiorum quandam contractionem riſui quodamodo ſimilem, & inordinatam oculorum conuerſionem, inconſtantiam in ſedendo, & ſtando, & vocem tremulam conſtanter affirma talem eſſe effœminatum. Fabius caput, vel ceruix humilis, humilitatem demonſtrat. Plutarchus narrat, quod Alcibiades quoddammodo ceruicem frangebat.

Erectum collum.

SVRSVM erectum collum iniurioſi, inſipientis, & ſtulti ſignum eſt, niſi id ob molliti-em faciat. Albertus. Nimis erecta ceruix, non indociles ſolùm, ſed inſolentem, & contumacem, & qui monita non audiat, ex Polemone, & Adamantio. Fabius, ſupinam caput arrogantiam denotat.

Ante collum inclinatum.

COLLVM incuruum ſtultum demonſtrat, poteſt quidem curioſum, parcum, peruerſum, mollem, & non ſimplicem, neque rectam animam habentem. Polemon, & Adamantius. Inclinata ceruix docilem monſtrat, inquit Albertus: ſed inclinatam Philoſophi vocant, quod mollis, & non omnino inflexibilis ſit: Item dicit. Defixa ceruix ad pectoris partes ſolet oſtendere animũ cogitationibus occupatũ, aliquãdo parcos oſtendit, aliquando malignos, ob id attendendum ſi alia ſigna conueniant. Certum eſt ſimplex nihil ſignificare. A quo eadem Conciliator. Aratus panda ceruice fuit. Zeuſippus curua ceruice, vt in Athenis gymnaſijs, pritaneisque olim viſebantur; Sicut Sidonius Apollinaris ad Fauſtum tradit.

Ad dextram inclinatum collum.

COLLVM ad dextram declinans, pudentis, & ſtudioſi eſt, ex Polemone, & Adamantio. Plutarchus in vita Alexandri Macedonis ait. Referebat enim ceruicem paulùm ad dextram inclinatam.

Ad ſiniſtram inclinatum collum.

COLLVM ad læuã inflexum adulteros, & nullius pudicitiæ viros patefacit. Polemon, & Adamantius. A quo Albertus. Ceruix ad ſiniſtrã declinans ſtultos, & cinædos oſtẽdit, idemq; refert ex Ariſtotele ad Alexandrũ. Collum ad dextrã inclinatũ cinædũ oſtendere, & caninum, quod apud Ariſtotelem non reperitur in eo libro, ſed in Phyſiognomonicis. Qui ambulant ad dextram inclinati cinædi ſunt, & in cauſa eſt, vt Conciliator etiam erret.

Collum in neutram partem inclinatum.

COLLVM in neutram partem inclinatum, aut in quamlibet aliam non boni, ſed læſi animi ſignum oſtendit. Polemon. Adamantius.

Sanguineis venis refertum collum.

QVIBVS autem venæ quæ circa collum, & tempora ſunt, amplæ ſunt, ij malæ iræ ſunt, & referuntur ad paſſionem, quia iratis hæc accidunt. Ariſtoteles in Phyſiogn. Vbi verò de colore loquuntur Polemon, & Adamantius aiunt. Venæ ceruicis, & quæ circa tempora ſunt, cum tumentes apparent, vt ſanguineum colorem repræſentent, internæ iræ feruorem teſtantur.

De Gutturæ. Cap. 26.

DIXIMVS de toto collo, nunc de eius partibus. Guttur, vt ſuperius narratum eſt, prior eſt pars colli, Græcis φάρυγξ.

Guttur aſperum.

ASPERVM guttur mentis leuitatem, prolificum, linguæ proteruitatem, & vil tacentem ſignificat. Adamantius verò non habet prolificum. Albertus aſperum guttur animi leuitatem, & oris loquacitatem notat, & hoc eſt auium. Eadem Conciliator.

Prominens viri guttur, & auis præſenti figura indicamus

Nodus gutturis prominens.

SI verò extra nodus gutturis prominebit, ſapientem hominem notat, ſed tamen linguæ non eſſe proteruum. Si verò nodus intus extiterit ſolidus ſub gutture, difficilem moleſtum, & bibacem hominem ſignificat. Hæc Polemon: Sed Adamantius aliter habet. Si verò prominebit gulæ nodus, vanæ mentis quidem, ſed non audacis linguæ ſublimia meditatem, bibacem querulum moleſtum, cenipetam, & male ſuſpicantem. Albertus. Singularis nodus, veluti vertex extra apparens, leuitatem notat, non tamen audacem, neque maleficum ſed triſtem in ſe, & ad alios ſuſpicioſum. Eadem Conciliator. In Iulij Cæſaris ſtatuis, & numiſmatibus gutturis vertebra nimium prominet.

De Cla-

De Clauiculis. Cap. 27.

CLAVES, *ſiue clauiculæ nonnullis iugula dicuntur, quæ Græcis* κλεῖδες. *Oſſa ſunt, quæ humeros pectori adiungunt, clauduntque, ob id claues dictæ, ne ab ordinario motu moueantur, aut ſuo loco diſſiliant. A ſummo pectore immam gulam vertices exeunt, collumque à thorace diuidunt.*

Socratis imaginem attulimus, vt in marmoribus habetur, in qua clauiculæ non apparent, ſed pars obſtructa, & plana.

Clauiculæ male ſolutæ.

QVIBVS *verò, quæ circa claues ſunt, concluſa ſunt, inſenſibilis: difficulter enim ſolubilibus exiſtentibus his, quæ circa clauem, impotentes ſunt recipere motum ſenſuum. Ex Ariſtotele in Phyſiognomonicis obſtructe claues, aut ſenſus, aut actionis vim nullam oſtendunt Polemon, & Adamantius, & in figura ſtupidi, vel inſenſitiui ei claues dant complexas. Albertus ex his. Cum inferior pars circa gulam, quam iugulum appellant ad humeros, & pectus concluſa, complexaque exiſtunt, tarditatem ſenſuum, & ſtoliditatem ſignificant, eique manus mechanicarum ſtudijs minime aptæ. Iccirco Zopyrus phyſiognomon, qui ſe hominum mores, naturasque ex corporis oculis, vultu, fronte pernoſcere profitebatur, ſtupidum eſſe Socratem, & bardum dixit, quod iugula concaua non haberet, & obſtructas eas partes, & obturatas dicebat, addidit etiam mulieroſum, vt Cicero libro de fato ſcribit.*

Apertæ claues.

APERTAE *claues fœminatum hominem oſtendunt. Polemon, & Adamantius. Cum iugulum longè ab humeris ſeperatum fuerit latum, & extenſum, animi denotat imbecillitatem. Albertus, & Conciliator.*

Claues benè ſolutæ.

QVIBVS autem, quæ ſunt circa clauem colli bene ſolubilia ſunt ſenſibiles; nam ſolubilibus benè exiſtentibus his, quæ circa clauem, facile motum ſenſuum recipiunt. Sed Ariſtoteles in Phyſiognomonicis per motum ſenſuum intelligit ſpirituum ſenſitiuorũ, qui menti ſeruiunt, & ex his homines fiunt intelligentes. Et leonem deſcribens, ſolutas magis, quàm compactas claues ei tribuit. Polemon, & Adamantius. Menſuratæ autem clauium aperturæ hominem & prudentia, & virilitate inſignem oſtendunt. Polemonis textus interim corrigendus, qui pro ανδρεῖον habet ἀνανδρεῖον. Albertus, & Conciliator ab his eadem.

De ceruice. Cap. 28.

NVNC de ſpina ſermo habendus, quæ caput excipit, cuius pars poſtica, ceruix latinis, αὐχὴν græcis dicitur, & extenditur vſque ad omoplatas. Ariſtoteles animalium libro, ceruix eſt locus, vbi caput flectitur, eius vtilitas eſt, vt ad dextram, læuamque antrorſum, vel retrorſum vertatur. Conſtat ſeptem oſſiculis vertebratis, orbicularibus, vt ad circumſpectiones faciliores eſſemus.

Craſſa ceruix.

CRASSA ceruix ſupra collum ignarum facit cum iniuria. Polemon. Sed Adamantius ait. Aſpera ceruix, vt collum. Mihi Polemonis textus integrior videtur, παχὺν, quàm τραχὺν. Si ad experientiam conuerti licet, Cl. Cæſar opimis fuit ceruicibus, & maximè ignarris. Antonia eius mater dicebat eum portentum hominum eſſe, inchoatum à natura, non abſolutum, ac ſi quem ſocordiæ argueret, ſtultiorem dicebat filio ſuo. Nero etiam obeſa fuit ceruice ex Suetonio.

Inſpice à dextris obeſam Neronis ceruicem.

Aſpera

Aſpera ceruix, & ſpatularum vertebra ſupereminens.

QVIBVS ceruicis vertebræ aſperæ ſunt, præ cæteris eos aſperis moribus notabis. Vbi Polemonis textus truncus, & mendoſus eſt, ex Adamantio ſic corrigendus. Quibus ceruicis vertebris aſperis exiſtentibus, illa ſpatularum ſupereminet multùm, vbi per coniunctionem oritur collum, contumelioſi ſunt. Sed vbi Polemon επαυχενίων *Adamantius* υπαυχένιον, *ideſt ceruicem habet. Adamantius corrigendus. Polemon iterum in figura iniurioſi ait. Quibus vertebrum iuxta colli confinium foras eminet, contumelioſi ſunt, & referuntur ad apros. Albertus. Inter coniunctionem ſpatularum, & ceruicis originem vertebra quædam eminet, nec cætera ſibi met conueniunt, ſ: interualla ſunt ibi, & ſic nodorum ſuperficies aſpera, tales ſuperbi, & inſolentes eſſe ſolent.*

Ceruix, & collum rotundum.

II figura fatui imbrobi Polemon, & Adamantius ponunt collum, & ceruicem rotundam ſed ſatis peruersè. Albertus rotundum collum animi, & corporis virtutem notare dixit.

Leonis caput ſæpius commemoratum non adducimus, ſi collum ſuis iubis veſtitum. & humanam ceruicem ſibi relatam vis conſiderare, illud ad eas.

Ceruix piloſa.

QVI ceruicem parte poſteriori hirſutam habent, liberales ſunt, argumento leonum. Ariſtoteles in nhyſiognomonicis. Sed eius textus corrigendus: nam pro 'ελευθέριοι, *legitur* ελευθερι. *Quum & alibi de leonis figura ſcribens dixerit idem. Adamantius ab eo. Collum circum caput denſis pilis obſitum, fortem, & magnanimum notat.*

De ſpatulis. Cap. 29.

IAM ſupra partes omnes thorace tenus, quid de moribus præſagirent, declarauimus, Nunc ad tertiam hominis partem deueniemus, ſcilicet thoracem. Philoſophus animalium libro, thoracem partem illam appellat, quæ à collo ad pudenda vſque trunca procedit. Thorax ipſe parte priore, poſterioreque conſtat. Nos à poſteriore incipiemus, & à ceruice omoplatæ obuiam fiunt. Hæc duo lata oſſa ſunt, à ceruice vtrinque ad humeros tendunt. Celſo ſcoptula operta dicitur, Græcis ωμοπλάτας, *hæc ad nonam à ceruice coſtam finiunt, humeros latos triangula forma faciunt, & à ceruice veluti mollibus iugis demiſſæ ſunt. Ab aliquibus ſpatulæ humeri, & in animalibus armi dicuntur.*

Latæ magnæ, & diſtantes ſpatulæ.

IN figura animoſi latas ſpatulas ei tribuit Ariſtoteles, & magnas Polemon, & Adamantius in figura virilis, omoplatas in latitudine diſtentas, quod Polemon in animoſo etiam ab Ariſtotele mutuatus eſt. Virgilio videntur robur ſignificare.

„ *Talis prima Dares caput altum in prælia tollit.*
„ *Oſtenditq; humeros latos.*
Et alibi,
„ *Hac factus, latos humeros ſubiectaq; colla.*

Ab humeris latis Plato fuit appellatus. Primo fuit athleta fortiſſimus, poſtea appulit animum philoſophiæ. Refert Plutarchus in illius uita, cognomentum id ſibi impoſitum, propterea quod cum apud Ariſtionem Argiuum pugilum magiſterium exercendo, corpori operam daret, robuſtiore valetudine, & amplitudine cæteris condiſcipulis humerorum latitudine præditus, huius generis appellationem ſit conſecutus. Tiberius Cæſar latus fuit ab humeris, & pectore, cæteriſque membris vſque ad imos pedes æqualis, & congruens.

Spatulæ ſurſum elatæ.

IN *figura inuerecundi Ariſtoteles tribuit ei ſpatulas multùm eleuatas.*

De dorſo. Cap. 30.

DORSVM, *ceu carina quadam compactum eſt, totamque corporis molem firmiter fulcit, & in vtramuis partem agit, & contorquet. Conſtat oſſibus quatuor, & viginti ſeptem à ceruice vſque ad omoplatas, vt diximus, ab his vſque ad extremas coſtas numero duodecim. Hæc pars pone pectus eſt, & metaphrenum eſt, ab extrema hac coſta quinque ſunt aliæ vertebræ lumbos conſtituentes omnium maximæ, ac craſſiſſimæ. Philoſophus animalium libro ait. Natura homini dorſum cuiuſdam carinæ inſtar, ac fulchri machinata eſt, illius enim ope recti conſtitimus. Græcis* νῶτον *eſt.*

Magnum, & robuſtum dorſum.

QVIBVS *dorſum ingens, ac robuſtum, anima fortes ſunt, & referuntur ad maſculinum, Ariſtoteles in Phyſiognomonicis. Dorſum latum, & robuſtum animoſitatis, & generoſitatis eſt ſignum. Polemon, & Adamantius. Sed prior in figura animoſi, dorſum ei latum donat. Gemebundus Hercules apud Sophoclem, ait.*

O dorſa, ò pectora.

Anguſtum, & imbecille dorſum.

QVIBVSCVNQVE *dorſum anguſtum, & imbecille molles ſunt, & referuntur ad fœminam. Ex Ariſtotele in Phyſiognomonicis. Sed Polemon, & Adamantius, forma ab hac contraria (ideſt antedicta) contrarium iudicabit, ſcilicet dorſum anguſtum, & imbecille timiditatis, & imbecillitatis eſt ſignum. Ad Alexandrum verò ſcribens philoſophus ait. Subtilitas tergi diſcordantis naturæ, (puto malignæ) idque fortaſſe dixerit referens ad dorſum ſimiæ, & felis, nam anguſtum, & imbecille dorſum habent.*

Macilentum

Macilentum dorſum.

IN *figura ingenioſi Ariſtoteles tribuit ei dorſum non carnoſum.*

Dorſum piloſum.

QVI *dorſum piloſum habent, aſperi ſunt, & referuntur ad beſtias. Alij textus inuerecundos habent,* ἀναιδεῖς. *Sed melius aſperi: nam beluæ potius aſperæ, & immites, quàm inuerecundæ ſunt. Ariſtoteles in Phiſiognomonicis.*

De metaphreno. Cap. 31.

GALENVS *eo libro, qui de interioribus inſcribitur, ait. Pectoris imum, quod eſt conterminum ſtomacho, phrenon à veteribus appellatur. Diaphragma eſt membrana diuidens ſpiritualia à naturalibus, à phreno ad poſtremas coſtas intus iungitur, Vnde metaphrenon ea eſt poſteriorum pars, quæ phreno opponitur. Græcis* μετάφρενον, *hoc eſt poſt phrenum. Aliquibus ſubſcapilium dicitur: quia ſub ſcapulis conſtituitur. Ea pars conſtat à ceruicis fine vſque ad lumbos, duodecim, vt diximus, vertebris conſtans. Pomponius Gauricus inerudite apud, Adamantium per metaphrenum ſcapulas transfert.*

Hic virilis, & muliabris figuris primo libro deſcriptis conſulendum eſt. Illæ enim huic muneri deſeruiunt.

Bene carnoſum, magnum, & articulatum metaphrenum.

QVICVNQVE *metaphrenum habent magnum, bene carnoſum, & articulatum animabus fortes ſunt, & referuntur ad mares. Sed textus corrigendus eſt Ariſtotelis in Phyſiognomonicis, nam habet* ἀσαρκον, *& dicere deberet* εὔσαρκον; *nam benè carnoſum apud ipſum authorem intelligendum eſt mediocriter, & quantum ſolùm debet eſſe carnoſum, vt bonum ſit. Polemon, & Adamantius. Metaphrenum quibus eſt robuſtum, optimum eſt ſignum. Iidemque in figura fortis metaphrenum ei robuſtum aſcribunt. Albertus. Dorſum latum, & ſolidum virile eſt.*

Macilentum, inarticulatum, & imbecille metaphrenum.

QVI *habent metaphrenum imbecille, non carnoſum, & inarticulatum, animabus ſunt molles, & referuntur ad fœminas. Ariſtoteles in Phiſiogn. Sed Polemon. Quibus imbecille, & paruum, Adamantius, & gracile metaphrenum, timidi, & puſillanimi ſunt. Albertus. Dorſum iam dicto contrarium, muliebri aſſignatur generi.*

Latum metaphrenum.

LATVM *metaphrenum magnanimitatem oſtendit. Polemon, & Adamantius. Ego ad leones referrem, quia Ariſtoteles in figura virilis, leoni, cui magnanimitas aſcribitur, metaphrenum latum tribuit, vt eo loco videre eſt.*

Carnoſum metaphrenum.

CARO multa ſuperaucta metaphreno, ſenſuum indicat egeſtatem. Polemon, & Adamantius.

Macilentum metaphrenum.

SI verò pauca metaphreno excreuerit caro, fatuitatem indicat. Polemon, & Adamantius.

Præſentibus equi, & viri figuris oſtendendis facit propoſita tabella, vt ſupinum metaphrenum oculis ſubijciat.

Erectum metaphrenum.

QVICVNQVE metaphrenum erectum habent, glorioſi ſunt, & inſipientes, & referuntur ad equos. Ariſtoteles in Phiſiognomonicis. Sueſſanus interpretatur metaphrenum ſupinum, & concauum, & molles eſſe, & dementes, vt equi, qui metaphrenum cauum habent, & coitus tempore inſaniunt. O indignam tanti philoſophi interpretationem, & declarationem. Erectum habet metaphrenum pauo: nam elatam ceruicem etiam habet, & inter alites tùm intellectu, tùm gloria excellit. Gemmantes laudatus expandit colores aduerſo maxime ſole, quia ſic fulgentius radiant. Simul vmbræ quoſdam percuſſus cæteris, qui in opaco clarius micant, conchata querit cauda, omnesque in aceruum contrahit pennarum, quos ſpectari gaudet oculos. Plinius. Pauo erecto pennarum flabello ſe ipſum miratur, ac ſi quis eum laudauerit de pulchritudine, ambitioſius ſe geret, ſi verò reprehenderit, cauda recondita calumniatorem odio ſibi eſſe teſtabitur Oppianus.

Valde curuum metaphrenum, humeri ad pectus contracti, & corpus effractum.

SI *autem ad hæc, quæ ſupradicta ſunt, corpus effractum fuerit, parcus, & lucricupidus erit, Adamantius. Sed Polemon addit peruerſum, & inuidum.*

Metaphrenum medium inter conuexum, & curuum.

QVONIAM *neque curuum vehementer oportet eſſe, neque concauum metaphrenũ, medium erit benè formatum, Ariſtoteles in Phyſiogn. Hanc medietatem inter vehementer curuum, & conuexum explicant Polemon, & Adamantius. Placidè autem teres metaphrenum prudentem, gratioſum, & iucundum oſtendunt.*

Viri dorſum auium inſtar pilis obſitum, vt intueri queat quiſque ob oculos ponere licuit.

Metaphrenum piloſum.

QVIBVSCVNQVE *humeros, & metaphrenum pilis denſari inſpexeris, tales auibus ſimiles putabis: nam alta conſilia, & cogitationes habent. Polemon, & Adamantius capite de pilis.*

De Gibbis. Cap. 32.

VBI *deficiunt omoplatæ in dorſo, aut metaphreno, fit gibbus, & armi tument, idque autẽ defectu naturæ, aut nutricũ indiligentia, dum infantes adhuc molles ambulare cogunt, & ineptè ſubſtinẽt, tunc os omoplatæ in inferna parte ſatis debile facile cedit immoderato*

motui, & ſurſum erigitur, prominetque, muſculis ſe attollentibus locum præbet.

Dorſum gibbum.

GIBBOSVS *homo, nequaquam bonus, niſi id ex mollitie eueniat, cæteraque adfuerint ſigna, Polemon, & Adamantius. Sed Michael Scotus. Gibboſitas ſignificat hominem ſagacem, ingenioſum, fallacem, malitioſum, & multæ memoriæ. Apud me omnes mutili improbi ſunt, & peſſimi omnium gibboſi, quùm Naturæ error ſit circa cor, totius corporis principium.*

Pectus gibbum.

GIBBVS *ſolum ante, duplicis animi hominem, & plus ſimplicem, quàm ſapientem notat. Scotus.*

De coſtis. Cap. 33.

COSTAE *communes partibus inferioribus, ſuperioribusque octonæ ſunt, ex Ariſtotele animalium libro. Dictæ ſunt coſtæ, quod interna cuſtodiant, vel quia ſimul ſtant. Hæ ſunt ſpiritualium partium munimentum. Comprehendunt anterius quodcunque eſt à clauibus ad ſcuti formem cartilaginem, poſterius verò totam coſtarum compoſitionem, quæ à ceruicis vertebris protenditur.*

Benè coſtati.

QVI *robuſtis coſtis ſunt, fortes ſecundum animam, & referuntur ad maſculinum. In figura iracundi eum benè coſtatum facit, & in figura fortis, oſſa, & coſtæ, & extrema corporis fortia, & magna. Ariſto. in phyſiogn. In figura fortis Polemon, & Adamantius. Articuli, & latera fortia, & robuſta. Sed Polemon in figura iracundi benè coſtatum poſuit. Rotophanes Magneſius, qui eadem die lucta, pancratioque victor Olympijs euaſit, huic ſub Hadriano rurſus detecto cadauere, os unum perpetuum à iugulo ad ilia coſtarum loco inuentum eſt. Ouidius de Hercule loquens.*

» *Aut laceros artus, aut grandia tetigit oſſa.*

Malè coſtati.

QVI *verò non bene coſtati, molles ſecundum animam, & referuntur ad fœminum. Ariſtoteles in Phyſiogn. Latera gracilia, imbecilliaque, formidinem, & imbecillitatem arguere inquiunt Polemon, & Adamantius. Coſtarum gracilitas, earundemque imbecillitas cordis, & animi imbecillitatem innuunt. Rhaſes, Albertus, & Conciliator.*

Exiles

Exiles coſtæ, & vacuæ.

LATERA valdè gracilia, & vacua, puſillanimitatem, malignitatem, & voracitatem arguit, Polemon, & Adamantius; Sed in Polemone tranſpoſitum eſt, vbi de ventre loquitur, ab Adamantio optimè animaduerſum, & ſuo loco intruſum.

Tumidæ, & inflatæ coſtæ.

QVORVM latera turgidiora, & veluti inflata ſunt, loquaces, & ſtultiloqui habentur, bouum, & ranarum argumento. Polemon, & Adamantius. Circumlata latera, & in tumoris ſpetiem plena, nugacitatem, & nequitiam arguunt. Conciliator bibaces etiam eſſe dicit.

Carnoſæ coſtæ, & duræ.

LATERA carnoſa, & dura, diſciplinis inhabilem arguunt. Alibi. Carnoſæ coſtæ ruditatis ſignum. Ex Polemone, & Adamantio. Rhaſes Coſtarum latitudo, & in ipſis carnium multitudo, ſtoliditatem declarant. Albertus latera carnibus referta, & duris, indocilem hominem oſtendunt, ſed cum ſuperiori ſignificatione confundens, ranis tribuit.

Non carnoſæ coſtæ.

IN figura ingenioſi Ariſtoteles tribuit ei coſtas non carnoſas, à contrario iam ſupra narrato ſigno.

De lumbis. Cap. 34.

OMNIVM maximæ, & craſſiſſimæ ſunt quinque lumborum vertebræ, & anguſto foramine magnam medullam continent. Lumbi dicuntur à cinctura vſque ad renes. Hæc eſt ſedes luxuriæ. In ſacris literis legitur. Sint lumbri veſtri præcincti. Et Aegyptij, vt Orus in hyeroglphicis, hominis ſtatum, conditionemq́ue innuere volentes, lumbum, aut ſpinæ dorſi oſſa pingunt. Sunt enim qui dicant hinc ſemen efluere. E regione ventri conſiſtunt, & in concumbendo maxime laborant. Perſius.

» *Cum carmine lumbum.*
» *Intrant, & tenero ſcalpuntur vbi intima verſu.*

Validi, & oſſei lumbi.

LVMBI oſſei, validiq́ue virilitatem ſignificant. Pol. Adaman.

Parui, & imbecilles lumbi.

IN figura timidi Ariſtoteles tribuit ei lumbos paruos, & imbecilles. Sed Polemon, & Adamantius lumbos longos dicunt, vbi notandum Polemonis textum corruptum, habet enim ἀφρύσ, pro ὀσφύσ.

Carnoſi

Carnoſi lumbi.

IN *figura rudis Ariſtoteles tribuit ei carnoſos lumbos.*

Carnoſi, & molles lumbi.

CARNOSI *lumbi, & molles effœminationem dicunt. Pol. Adam. Albertus ſpinam vocat. Spinæ pars inferior ſi latis iacet natibus, & molli carne circundata effœminatum oſtendit.*

Acuti lumbi.

LVMBI *in acutum tendentes, mulieroſis, intemperantes, & timidos oſtendunt. Ex Polemone, & Adamantio. Albertus, ſi hæc pars prolixa deſinit in acutum, intemperantiam oſtendit, timiditatis, & libidinis.*

Tremuli lumbi.

DVPLICES *ambulationes lumbos tenentes cinædo aſcribit Ariſtoteles in phyſiognomonicis in ſua figura. Ego ſuſpicor labem in codice: nam non* κρατοῦντος *ſed* κροτοῦντος *ideſt ſtrepitum facientes, vt de genibus dixit. Polemon, & Adamantius in eadem figura tremulos dixerunt. Polemon vbi de collo loquitur, dicit lumbus clamans, Adamantius lumbus mouetur. Qui enim lumborum motu vtuntur, vt etiam, qui equitant fluentiore corpore, præparàtoque ad concumbendum euadunt, caloris agitationiſque cauſa eodem afficiuntur modo, quo per coitum, & libidinoſiores ſunt, vt Ariſtoteles in Problematis. Sic enim textrices, quia frequenter lumbos mouent, etiam laſciuiores.*

Teretes, & graciles lumbi.

QVI *medio ventre, mediocriter graciles ſunt venationis ſtudioſi, argumento leonum, & canum, videbit enim vtique quis, & canes terarum amatores lumbis ſuccintos eſſe. Sed antiqua tranſlatio, huic contraria eſt, ait enim. Qui lumboſi ſunt, ferarum amatores, & potius* εὔζωνοι, *quàm* ὀίζωνοι *legendum, vt habet Ariſtoteles in Phyſiogn. & potius ſuccintos, & gracilles, quàm lumboſos interpretandum, & philoteri canes lumbos habent oblongos, duros graciles, neruoſos, teretes, & mediocriter magnos. Albertus dorſi, & lumborum ſigna confundens ait, incuruum dorſum, ſi in molli carne, & quæ iuxta ilia anguſta, tanquam ſuccinti, in omni opere precellunt, & præcipue venationis ſtudio.*

De Humeris. *Cap.* 35.

HVMERI *ſunt, è quibus brachia pendent, ij & armi dicuntur, pro re dicti, nam ab eis arma dependent, ait Feſtus: nunc vſus obualuit, vt brutorum etiam armi dicantur.*

Robuſti humeri.

ROBVSTI *humeri robuſtos mores ſignificant, Adamantius, idemque, & Polemon forti tribuerunt robuſtos humeros, & iracundo latos. Sed corrigatur interim Adamantij textus, ait enim. Venter latus, & humeri vacui, robuſtæ ſpatulæ, legendum. Venter latus, & vacuus, humeri robuſti, & ſpatulæ. Conciliator addit carnoſos, quod quidem græcis codicibus non reperitur. Cicero de bubus loquens ait, terga eis eſſe data, humerorum vires, & latitudines ad arata extrahenda. Leo humeros, vt Ariſtoteles ſcribit, validos, & robuſtos habet. Leo damas ex forma humerorum Vlixis, eius fortitudinem arguit, aitque apud Homerum.*

„ *Quantum furis, humeriſque, toriſque.*
„ *Colligere eſt, non ſegnes, inerſque.*
Et Vlixes increpans Laodamanti ait.
„ *Si membra tibi dant grandia Parcæ.*
„ *Mentis eges.*

Inarticulati, imbecilles humeri.

QVIBVS *humeri imbecilles, & inarticulati, animabus fortes ſunt, & referuntur ad fœminas, ex Ariſtotele in Phyſ. Sed Polemon, & Adamantius, vacui humeri fœminatorum, & timidorum ſunt. Conciliator. Articuli indiſcreti, & nodi ad ſtultitiam ſunt. Sed huiuſmodi humeros ipſe habebat, ad eo ſtultus, vt neque ab alijs tranſcribere ſciat.*

Malè ſoluti humeri.

QVIBVSCVNQVE *humeri difficulter ſoluti, conuulſi ſunt, illiberales, & referuntur ad apparentem conuenientiam, & vt dixit muricenus ad apparentem morem, nam auari, qui dare nolunt, humeros contrahunt, coſtringuntque. Conciliator ad verbum.*

Humeri laxi.

A CONTRARIO *ſigno Albertus laxos humeros infirmitatem, & timiditatem ſignificare ſcripſit.*

Soluti humeri.

QVIBVSCVNQVE *humeri benè ſoluti ſunt, hi ſecũdum animam liberales ſunt, & referuntur ad apparentiam, quia conuenit apparenti formæ liberalitas. Ariſtoteles in Phyſiogn. & per communem regulam id probauit. Benè conſtitutæ formæ virtus, malè verò ordinatæ vitium; ſic apparenti formæ, & benè conſtitutæ liberalitas conuenit,*

male

male autem conſtitutæ illiberalitas. Poteſt etiam & id ſignum ad leonem referri, qui humeros, & vniuerſum corpus benè ſolutum habet. Muricenus philoſophus ad apparentem morem refert, nam liberales in dando humeros ſoluunt. Sæpe me vidiſſe memini in triremibus, dum nudi remiges agebant remos, qui benè ſolutos, & articulatos humeros habebant, præ cæteris fortiores habebantur. Clarè id etiam in piſtoribus obſeruaui, dum triticeam paſtam pugnis ſubigunt, qui quantò cæteris ſolutiores humeros haberent, eò fortiores erant. Sæpius, illuſtriſſime Princeps, tuos ſolutos humeros admiraſſe recordor, qui ambulando leniter quatiebantur.

Ampli, diſtantes, nec ſoluti, nec colligati humeri.

IN figura fortis viri Ariſtoteles in Phyſiognomonicis perfectam deſcribens humerorum formam ait. Humeri ampli, & diſtantes non valdè colligati, nec omnino ſoluti, fortium ſunt.

Pingues humeri.

PINGVES humeri nullo modo laudantur, ex Polemone, & Adamantio. Albertus ſatis craſsè ait, craſſi humeri, & ſolidi, virtutem oſtendunt.

Extenuati, & acuminati verticis humeri.

GRACILES, & acuti humeri peſſimorum morum ſunt, Polemon, & Adamantius. Conciliator inſidioſos dicit. Albertus tenues, & in acutum erecti humeri inſidioſos oſtendunt.

Graciles, & colligati humeri.

IN figura ingenioſi Ariſtoteles in Phyſiognomonicis tribuit ei, quæ circa collum, & humeros graciliora, & colligata.

Eleuati humeri.

ELEVATIO humerorum eſt ſignum aſperitatis naturæ, & infidelitatis, & in idæa rudis ei humeros largitur ſurſum expanſos, Ariſtoteles in Phyſiognomonicis.

Humeri piloſi.

AD Alexandrum ſcribens Ariſtoteles ait. Multitudo pilorum ſuper vtroque humero, ſignificat ſtultitiam, & fatuitatem. In Phyſiognomonicis verò, qui humeros piloſos habent, nunquam in eodem perſeuerant, & ad aues refert. Polemon, & Adamantius capite de pilis. Quibuſcunque humeros, & metaphrenum pilis denſari inſpexeris, tales auibus ſimiles putabis, nam alta conſilia, & eorum ſunt cogitationes. Socrates piloſis humeris fuit, & ipſemet vxoribus ſuis de ipſo iurgantibus dicebat, ſe eſſe fœdum, & deformem, ſimis naribus, recalua fronte, piloſis humeris, repandis cruribus, vt Hyeronimus ad Iouianum refert. Iuuenalis ad id.

Hiſpida

„ Hiſpida membra quidem, & duræ per brachia ſetæ.

„ Promittunt atrocem animum.

Axiculares humeros pilis obſitos require folio. 78.

De pectore. Cap. 36.

PECTVS à collo priorem obtinet ſitum: in mammas vtraque ſui parte extuberat. Pectus quatuor partibus terminatur, incipiens à iugulo, deſinit in aluum, & duobus lateribus concluditur. Dictum pectus, quod peſſum ſit inter mammas.

Magnum pectus.

QVICVNQVE verò pectora magna, & articulata habent, animo fortes ſunt, & referuntur ad marem. Et in figura fortis tribuit ei pectus amplum, & carnoſum, non verè carnoſum, ſed oſſibus compactum, & leonem deſcribens, ad quem refert, ait pectore valido, & robuſto, νεανικὸν, *quod Sueſſanus malè iuuenile interpretatur. Polemon & Adamantius ab eo. Pectora ingentia, & fortia laudato, quia robuſtitatem ſignificant, & in figura fortis tribuunt ei pectus, & metaphrenũ robuſtũ. Galenus eſſe amplũ pectus oportet ait, non latum aut longum, ſed amplum intelligit, per latum, profundumque diuiſione, pectus, collum, & vnumquodq; membrũ. Albertus, & Conciliator ab eo medicus hãc Galeni pectoris diuiſionẽ ignorauit, ait enim. Pectoris latitudo hominis eſt propria, ac pectus latũ, cuius cæteræ partes latæ diſpoſitæ exiſtunt. Ait Auicenna, quod calidam complexionẽ ſequatur pectoris amplitudo, & extremitatũ, & ipſarum complementũ in quantitate earũ. Vegetius tyrones lato pectore eligit, Martẽ robuſto pectore fuiſſe figurant Poetæ, ob eximiam eius fortitudinem, & ferociam in bello, ideo obſcœni carminis author.*

„ Nemo eſt forti pectoroſior Marte.

Et gemens Hercules apud Sophoclem, ait.

„ O pectora, ò terga.

Et Achillem Græcorum fortiſſimum pectoroſum fuiſſe memorant hiſtoriæ Daretis Phrygij. Lato fuit pectore, magniſque lacertis Mahometes Secundus imperator Turcharum, & eximio fuit corporis robore prædito ad omnia promptus, audax, & bellator egregius, & inuictus.

Gracile, & imbecille pectus.

IMBECILLE pectus Polemon, ſed Adamantius addit, & gracile, animi puſillanimitatem, & timiditatem indicat. Iidem in figura imbecillis, imbecille pectus ei aſcribunt. Conciliator Auicennæ authoritate, tale pectus frigiditatem indicare ſcribit. Albertus tenue pectus imbecille, & inualidum notare dixit.

Latum pectus, & humeri magni.

LATITVDO pectoris, & humerorum groſſities, & tergi, ſignificat probitatem, audaciam, & rectitudinem intellectus, & ſapientiæ. Ariſto. ad Alexandrum.

Anguſtus pectus, & mediocris venter.

MEDIOCRITAS ventris, & pectoris ſtrictura ſignificat altitudinem intellectus, & boni conſilij. Ariſtoteles ad alexandrum.

Carnoſum pectus.

VALDE carnoſum pectus Polemon, & Adamantius rudem, & timidum oſtendit. Conciliator ait ſignificare ingratos; quod neſcio vnde excerpſit, niſi ex ſuis optimis concilijs. Albertus. Pectus multis carnibus congeſtum, indociles, & ignauos.

Mediocre pectus, & tergi æqualitas.

MEDIOCRITAS pectoris, & tergi æqualitas ſignum eſt optimum, & probatum. Ariſtoteles ad Alexandrum.

Erubeſcens pectus.

QVIBVS eſt flammeus color circa pectus, ſunt difficilis iræ, & ad paſſionem refertur, iratis nanque ſuperaccenduntur ea, quæ ſunt circa pectus. Adamantius vbi de colore loquitur, ait. Pectora rubra exiſtentia feruere intus iram oſtendunt, quod ab Ariſtotele, vt prius diximus, excepit. Albertus. Pectus rubore obductum, iracundia inflammatum virum oſtendit.

Piloſum pectus.

PECTVS ipſum ſecundum ſe ipſum denſis pilis conſitum, calidi conſilij hominem, & magnanimum notat, Polemon, ſed Adamantius non magni, ſed duplicis animi dicit, ijs enim, qui temperamento calido ſunt, & humido, circa pectus, laceratos, ſpinam, ac denique per totum corpus multi pili generantur: nam pilorum copia, roboris, & virilitatis eſt inditium. Pudenda, quorum partes ſunt calidæ, & humidæ, multis pilis circundantur. Item quibus exempti ſunt teſtes, ij glabri fiunt, & ſi prius eſſent hirti, ob id ſpadones appellauit antiquitas.

Piloſum pectus, & venter.

MVLTOS habere pilos in ventre, & pectore, declarat horribilitatem, & ſingularitatem naturæ, & diminutionem apprehenſionis, & amorem iniuriarum. Ariſtoteles ad Alexandrum. In Phyſiognomonicis verò. Qui circa pectus, & aluum nimium piloſitatis habent, in eiſdem operationibus nunquam perſeuerant, & ad aues referuntur: quæ pectus, & aluum piloſiſſimum habent. Polemon. Pectus, & aluum, qui multa pilatura redundat, mente leues, inſtabiles, & imbecilles notat. Sed Adamantius non imbecilles, ſed luxurioſos dicit, ob id labem ſuſpicor in Polemone. Albertus. Venter, & pectus nimio pilo contentum, leuem, & inſtabilem dicunt, id monſtrauere aues, quæ ſunt ſine religione, & pietate.

Glabrum pectus.

QVI pectora valdè lenia habent, inuerecundi ſunt, & ad mulieres referuntur. Ariſtoteles in Phyſiogn. Sueſſani interpretatio non inuerecundos, ſed aſperos habet, ſatis inſulsè, nam mulieres inuerecundæ non aſperæ ſunt. Galenus glabrum pectus frigidam naturam arguere dixit, nam calor eſt, qui pilos creat, ob quam cauſam etiam eunuchis deſunt. Læue autem corpus veluti multo conſtipatum frigore eſt, algorem comitatur denſitas, denſitatem verò læuitas. Auerroes depile corpus frigidam cordis notare complexionem, ac timidos dicit. Ariſtoteles in phyſiognomonia iracundi, & Polemon tribuunt ei leuitatem circa pectus, & inguina. Albertus nuditas pectoris, & paucitas pilorum cordis notat frigiditatem.

Mediocriter piloſum pectus.

QVORVM neque valdè piloſa, neque lenia eſſe oportet, medius vtique habitus eſt optimus. Ariſt. in Phyſiogn.

De Mammilis. Cap. 37.

MAMMILLIS laxior contextus corporis eſt, vberum apex papilla eſt, per quam fœminis lac emittitur, ſupra pectus exiſtunt, vt Ariſtoteles animalium libro.

Mammillæ dependentes pectore amplo, & macilento.

QVIBVS mammillæ dependent, pectore amplo, & carne vacuo, ſcortatores, & ebrioli ſunt. Polemon, & Adamantius. Sed hi de maribus loquuntur. Conciliator autem de fœminis. Quibus abſciſſæ à pectore ſunt mammillæ & magnæ, ſunt inertes, & vinolentæ, ſed ſuum Albertum ſequutus. Quibus mammillæ dependent molli carne circundatæ, effœminationem, vinolentiam, & intemperantiam deſignant. Polemonis textus mendoſus eſt. De his Martialis loquitur.

» Aut tibi pannoſa dependent pectore mammæ.

Mammillæ paruæ, & extenuatæ.

MAMMILLÆ paruæ, & extenuatæ, imbecilles notant. Conciliator.

Mammillæ mediocres.

MEDIOCRITER magnas mammillas, & plenas, & molles perfectam complexionem oſtendere ſcribit Conciliator, Galeni authoritate.

De Ventre. Cap. 38.

VENTER, vt Ariſtoteles animalium libro ait, infra pectus eſt, parte priore, eius radix vmbilicus eſt. Græci κοιλίαν vocant.

Amplus, & concauus venter.

QVIBVS ea, quæ ſunt circa ventrem pinguia, benè fortes ſunt, & referuntur ad maſculinum. Ariſtoteles in Phyſiognomonicis. Sed per ea, quæ ſunt circa ventrem, latera, pectus, & lumbos intelligit, & per pinguia magna, quæ notæ ſunt fortitudinis. Idem in figura fortis tribuit ei ventrem magnum, & ad ſe contractum. Polemon, & Adamantius in eadem figura ventrem latum, & concauum. Conciliator carnoſa, quæ circa ventrem eſſe ad fortitudinem ait.

Magnus, carnoſus, mollis, & dependens venter.

QVI habet ventrem magnum iudicandus eſt ſtolidus, ſuperbus, & luxurioſus, Ariſtoteles ad Alexandrum. Venter concauus, & carnoſus, ſi quidem mollis fuerit, & pendens ſenſuum hebetudinem, ebrioſitatem, & intemperantiam arguit, Polemon, ſed Adamantius venter magnus, non concauus dicit. Iidem in figura rudis eum ventricoſum depingunt, & fatuum improbum, vt ſit vitiorum vſquequaque plenus, ventricoſum. Galenus ad Thraſibulum craſſiuenter non erit ſubtilis intellectus. Albertus, qui magnum ventrem habet, indiſcretus, ſtolidus, ſuperbus, & luxurioſus. Rhaſes ventris nimietas libidinis declarat nimietatem, eadem ab eo Conciliator. Plinius, minus ſolertes, quibus obeſiſſimus venter. Albertus. Ventris ſpatium multæ carne, & ſolida veſtitum, ſi quidem nimia ſit comparatione quantitatis ſtaturæ, malitioſum quidem, non autem voracem, & luxurioſum. Eſopus ventricoſus fuit, vt à Maximo Planuda deſcribitur. Nero prominulo fuit ventre, cuius fuerat effrata libido, ſic etiam pertinax, vt à Suetonio narratur. Plautus ſuum lenonem facinoroſum inter alias notas etiam ventricoſum facit. Sic etiam in ſua aſinaria Leonidam aliquantulum ventricoſum.

Macilentus venter.

QVIBVS autem ea, quæ ſunt circa ventrem non ſunt pinguia, molles, referuntur ad indecentiam. Nam decentia eſt, vt ſit magnus, ad hoc, vt calor circumſtans magnus & fortis ſit, qui eſt roboris fundamentum.

Durus venter.

VENTER ſi dura carne compactus ſit guloſitatem, & ruditatem demonſtrat, Polemon, ſed Adamantius non ruditatem, ſed verſutiam dicit.

Mollis venter.

VENTREM molliorem, & depreſſiorem animi magnitudinem, & virtutem Albertus notare dicit, ex Loxo.

Mediocris

Mediocris venter.

MEDIOCRITAS *ventris, cum ſtrictura pectoris decenti, altitudinem, intellectus, & bonum conſilium teſtatur, Ariſtotelés ad Alexandrum: Ventres vacui animi bonam valetudinem, & mentis altitudinem ſignificant, Polemon, & Adamantius. Corrigendus eſt textus Polemonis, qui pro animi valetudine, ægritudinem conuertit. Sfortia fuit ventre ad eo reſtricto, & caſtigato, authore Iouio, vt anguſtiſſimè cingeretur, fuitque dux fortis, & animoſus. Sed quid piloſus venter ſignificet, ſupra iam proximo capite declarauimus. Albertus eadem, quæ Ariſtoteles.*

De Vmbilico. Cap. 39.

PECTORI *ſubditam ventris planitiē mediam ferè vmbilicus non indecenti nota ſignat.*

Spatium ab vmbilico vſque ad pubem, maius, quàm ab vmbilico ad pectoris imum.

IN *problematis Ariſtoteles ait. Qui partem vmbilico ſubiectam habent maiorem, quam ſuperiorem pertinentem ad pectus, vita breui, imbecilliſque viribus ſunt. Ratio eſt, quòd venter ob ſuam breuitatem frigidus eſt, nam cum paruam obtineat concoquendi vim, ſic excrementis redundare aptiſſimus eſt, morbis etiam nimirum patent, qui tali ventre conſtiterint. Conciliator ab eo. Cum ea, quæ ſunt ab vmbilico deorſum, vſque ad fundamentum, maiora fuerint his, quæ ſunt ad pectus, hos imbecilles, & breuis vitæ exiſtimato.*

Ab vmbilico vſque ad pectoris imum, maius, quàm ab imo pectore ad iugulum.

QVICVNQVE *autem maius habent, quod ab vmbilico vſque ad extremum pectoris, eo quod eſt ab extremitate pectoris vſque ad collum, voraces ſunt, & inſenſibiles, voraces quidem, quia ventrem magnum habent, quo appetant cibum, inſenſibiles autem, quia anguſtum locum habent ſenſus, atque in arctum redactum ab eo, qui recipit cibum, ita vt ſenſus grauati ſint, propter complexionem ciborum, aut indigentias. Et iterum in figura comedonis ait eos eſſe, quibus quod eſt ab vmbilico ad pectus maius, quàm quod inde eſt, vſque ad collum. Polemon, & Adamantius ab eo hæc habent. Quibuſcunque ab vmbilico vſque ad imum pectoris maior commenſus, quàm hinc vſque ad coniunctionem colli, guloſi, & exuriones. Polemonis textus accomodandus eſt, nam* μακρ υ *corrigendus* ακρου, *ideſt à ſummo, vt habet Adamantius. Albertus, ſi ſpatium ventris vincit ſpatium ſuperius, erit fornicator, & voluptuoſus. Sed has diuiſiones ipſe non intellexit, quippe totius corporis duas facit, ſed ſpatium ventris intelligendum ab vmbilico vſque ad imum pectoris.*

Ab vmbilico ad pubem, & ab vmbilico ad imum pectoris, & hinc ad iugulũ ęquale.

HIS *maximè conſonum videtur, in quibus facta dimenſionem æqualis fuerit pars, quæ vmbilicum, & pudenda interiacet, & pars, quæ vmbilicum, & imum pectoris, & ea, quæ imum pectoris, & gulam, vt tripartita dimenſio ſit, & perfectam animi virtutem,*

& corporis optimam habitudinem denunciat, quod etiam à Conciliatore comprobatur. Albertus ex Philemone ſed puto ex Polemone, quod abeſt. Metiendum eſt ſpatium, quod eſt ab vmbilico inferius vſque ad imum pectinis, & ſpatium, quod eſt ab vmbilico vſque ad colli initium in furculis, hoc enim in benè extenſo homine ſecundum naturam æquale, & ſi quidem æquale eſt, ſignificat laudabilem, & animi virtutem, & corporis diſpoſitionem. Sed ignorauit vt diximus, veram dimenſionem.

De Pudendis. Cap. 40.

OMITTENDA hæc fore iudicaueram, quum apud caſtas aures vix vlla eorum mentio fieri honeſtè poteſt, ſine honoris præfatione; tamen quia ordo rerum conſcribendarum ſeſe nobis ingerebat, ne manca, mutilaque hæc forent, neceſſaria nobis viſa ſunt commentanda. Galenus ex quatuor corporis partibus, quatuor proficiſci effectus animi dixit, ex corde iram, ex cerebro ingenium, ex iecore lætitiam, ex uerendis luxuriam. Inferior pars viri, mulieriſue pecten dicitur, in qua pili naſcuntur. Eſt enim mutua partium corporis correſponſio, vt oris ſciſſio, & labiorum craſſities, vel tenuitas, mulierum naturæ, & ſciſſuram, & labiorum craſſitiem, vel tenuitatem indicet, vt naſus mutonem. Magnus pecten fortes demonſtrat, & ad mares refferre licet, vt pingue, & molles imbecilles, ad fœminas. Idem pilis valdè denſum, & vibratis luxurioſum, & fœcundum. Sic raris, gracilibus, & extenſis, neque luxurioſum, neque fœcundum oſtendit. Magnum penem durum, & ſtolidum ingenium oſtendere dicunt, ad aſinos comparando: nam inter animalia aſinus magno præſtat mutone. Comodus Cæſar, vt Lamprydius refert, habuit hominem, cuius penis mirum inmodum prominebat, quem aſinum appellabat, vnde viriliores onobelos vocant, quaſi aſini tellum proferentes. Sic ad ſiniſtram ſui partem vergens maſculorum eſſe prolificum, quod ſemen in dextram mulieris vteri partem proijciat, ad dextram verò fœminarum, medicorum conſenſus declarat, quod falſum eſſe deprehendi. Paruos teſtes malorum morum dicit Conciliator, vt magni ſtolidum, & inertem accuſant, ſed ego robur demonſtrare contenderem, cum in teſtibus virilem vim ineſſe opinentur Philoſophi, argumento, quod in eorum abſtractione mares effœminari contingat, ac ceu in fœminarum naturam conuerti, quum tales & barba careant, & naturæ vi ſobolis procreandæ facultate priuentur, nec virilis vocis vſum habeant, nec prorſus quamplurimis negotijs peragendis à fœmineo ſexu diſcrepent, & vulgò iactatur. Qui fortes ſunt, magnos teſticulos habent. Præcipuum generationis organum ſequitur vmbilici proportionem, vnde ex materno vtero progrediens infans: diligenter præcidendus eſt illius vmbilicus, iuſta longitudine eminentiæ. In fœminis verò nimium religatus ſtatis progreſſu pariendi conatus reſtringere poteſt. Sic vulua, quæ intus laxa eſt, inſatiabiles in coitu demonſtrat, vt in adoleſcentulis videre eſt: inæqualiter iacens, libidinoſam, & loquacem. Et interſtitium inter anum, & vuluam exterius expoſitum, in coeundo inſanas demonſtrare innuit Conciliator.

De Vlnis. Cap. 41.

IAM ad quartam, & vltimam corporis partem deuentum eſt, ſcilicet ad duplex brachium, & crus. Ariſtoteles in ſuis Phyſiognomonicis de ijs non loquitur: nam de coxis, & tibijs loquens de vulnis intelligi iubet, & animalium libro ait. Crura cum brachijs communem ineunt rationem: nam quibus breues cubiti, ijs etiam fœmora breuia, & quibus pedes exigui, ijs etiam paruæ manus.

Vlnæ brachia, & cubiti robuſti, & benè articulati.

VLNÆ, & brachia robuſta, & cubiti bene articulati, optimum hominem ſignificant, Polemon. Sed Adamantius vlnas, & brachia robuſta, & cubitos ipſos benè articulatos eſſe oportere, quos probari volunt. Ariſtoteles de tibijs loquens, quod etiam ad vlnas & brachia referri poſcit, ait. Tibiæ robuſtæ, articulatæ, & neruoſæ anima fortes viros oſtendunt, & ad maſculinum genus referuntur. Hercules apud Sophoclem lugens ait.

„ O pectora, ò terga, ò lacertorum tori.

Ideſt neruis, & eleuatis muſculis plena. Laodamas ex Vlixis corporatura vires præſagiebat, inquiens apud Homerum.

„ Non ſegnis inersq́.

„ Hoſpes adeſt, quantum ſuris, humerisq́, torisq́.

Cicero libro de ſenectute Milonis Crotoniatæ verba referens, qui cum iam ſenex eſſet, & athletas ſe curriculo exercentes videret, aſpexiſſe lacertos ſuos dicitur, illachrimansque dixiſſe. At hi quidem iam mortui ſunt. Dares Phrygius depingit Achillem magna vi brachiorum. Cæſar fuit teretibus membris, & fortis. Veſpaſianus compactis, firmisque membris, ad expeditionem Iudeæ ob ſuam ſtrenuitatem fuit electus, vt à Suetonio deſcribitur. Robuſtis artubus, ac toroſo corpore fuit Georgius Scanderbechus, vt prægrandi, ponderoſoque acinatè, quo vtebatur, medios hoſtes ad vmbilicum proſcinderet, tranſuerſos diuideret, & ſæpe per ceruices integros cum humeris brachiorum artus facile detruncaret, quorum immanium vulnerum truculentiam Mahometes Turcarum imperator inuſitatæ violentiæ gladium videre concupiuit, impetrauitque ab eo, vt Byzantium mitteretur. Cæſar Borgia Dux Valentinus habile corpus habebat, validaque neruorum compage firmiſſimum, cuius artus reliqui ad decorem egregiè correſpondebant. Ad cunctas equeſtris, & pedeſtris armaturæ, ludorumq́ue omnium exercitationes efferebat: in paleſtra robuſtiſſimum quemque proſternebat, & currentem in arena taurum vno macheræ ictu decollabat.

Vlnæ, brachia, & cubiti exiles.

CONTRARIA prædictis erunt, Polemon, & Adamantius, vlnæ, brachia, & cubiti exiles, & imbecillis naturæ argumenta dixeris. Albertus tenues cubiti imbecilles, confunditq́ue præſens caput cum inferiori ſatis perplexè.

Vlnæ valde carnoſæ.

CARNOSIORES verò vlne diſciplina, & ſenſibus carentem arguunt, Polemon, & Adamantius. In figura rudis Ariſtoteles aſcribit ei, quæ ſunt circa collum, & brachia carnoſiora. Albertus, Cubiti pleni rudes, indociles oſtendunt.

Vlnæ oblongæ vſque ad genua.

QVANDO verò protenduntur brachia intantum, quòd manus perueniant ad genua ſignificant audaciam cum probitate, & largitate, Ariſtoteles ad Alexandrum. Vlnæ ſi ita fuerint prolixiores, vt protenſæ manus vſque ad genua perueniant. fortitudinis,

& caliditatis

& caliditatis ſignum, Polemon, ſed Adamantius fortitudinis, & fœlicitatis. Rhaſes. Cum brachia adeò, fuerint oblonga, vt manus ad genua perueniant, ſublimitatem animi, & arrogantiam, & regnandi cupiditatem arguit, id que à cordis caliditate, & humiditate prouenire dixit. Albertus, non quod extremitas medij digiti manus genua tangant, ſed licet deficiat menſura quatuor digitorum humilitatem, & fortitudinem denotare ſcripſit. Ariſtotelem legimus exerto brachio fuiſſe, Alexandrum Magnum tales manus habuiſſe dicitur, & ob id audaciam cum probitate, & largitate oſtendiſſe. Artaxerſem longimanum, quod dextra manus ſiniſtra longiorem haberet, cognominatum eſſe fertur, vnde Perſarum regibus tum facilitate, humanitateque, tum animi magnitudine præſtitiſſe.

Vlnæ breuiores, vt comedentes cogant caput occurrere manibus.

QVANDO verò decurtantur brachia, ſignum eſt amantis diſcordiam, & ignorantiā, Ariſtoteles ad Alexandrum. Breuiores vlnæ, vt ad genua non perueniant, ſed in comedendo cogant caput occurrere manibus, maleuolos, atque alienis malis gaudentes, & inuidos oſtendunt, Adamantius, ſed Polemon addit peſſimos, & malorum miniſtros. In petrea interpretatione omnia peruerſa repperies. Rhaſes. Curta brachia timidum hominem, ac malitiæ amatorem innuunt, idque ex ſuperiori adducta ratione, ſcilicet ex frigiditate, & ſiccitate prouenire dixerunt. Albertus. Cum autem prolixitas hæc ad fæmur deſinit, vel parum ante, maleuolos declarat homines, alienis malis gaudentes, qui inuidi vocantur, & quicunque cibos cum deſiderio ſumentes extendunt os, vt occurrat manibus, iiſdem vitijs obnoxij ſunt. Sed confunditomnia.

Brachia venoſa.

IN figura luxurioſi Polemon tribuit ei venas in brachio perſpicuas.

De Manibus. Cap. 42.

ANIMALIVM libro ſummus Peripateticorū princeps, manus, ait, partes ſunt palma, digiti, & nodus, cum quo brachiale coniungitur. Pars interior manus, vola, exterior neruoſa, & carnoſa dicitur.

Manus magnæ, articulatæ, & neruoſæ.

VBI de pedibus agit Ariſtoteles in Phyſiognomonicis, etiam de manibus intelligi voluit, cum communem ſimul ineant rationem, ob id magnæ manus articulatæ, & neruoſæ robuſtos oſtendit, ſecundum ea, quæ ſunt in anima, & refert eos ad maſculinum genus. Et in figura fortis, & animoſi tribuit vtrique extrema corporis fortia, & magna, & per magna extrema non niſi manus, pedes, & ſimilia intelligit. Polemon, & Adamantius in figura fortis etiam pedes, & manus benè articulatas tribuunt. Sfortia habuit manum amplam, & prælongam, & digitorum compage ad eò firma, vt ferream ſoleam rumperet, & prælongam equeſtrem lanceam à calce ſublatam attolleret. Selinus Bataζetis filius lata manu, & teretibus membris fuit, fuit & bellator fortiſſimus, nullo vnquam labore, aut corpus fatigari, aut animus debilitari poterat.

Manus paruæ, graciles, & inarticulatæ.

IDEM, eodem in loco de manibus etiam intelligens ait. Paruæ manus, & graciles, & malè articulatæ, potius viſu delectabiles, quàm robuſtæ, molles notant, ſecundum ea, quæ ſunt in anima & refert ad fœmininum genus. Idemque in figura imbecillis imbecillia tribuit corporis extrema, & timidi manus deſcribit graciles, & longas, eaſdem quoque ab eo tribuunt ei Polemon, & Adamantius.

Manus delicatæ, & molles.

NOS, quæ carni Ariſtoteles, & alij tribuunt, manibus tribuemus, quia reliquas corporis partes contectas portare ſolemus, & quiſquis phyſiognomonicam ſcientiam exercens, honeſtius manus contrectare poterit. Ariſtoteles in animalibus ait. Duri carne inepti mente, Qui verò molles ingenioſi. In Phyſiognomonicis verò hec habet, ſecundum Sueſſani tranſlationem. Caro dura, & habituatæ naturæ inſenſibilem ſignificat, lænis autem, & benè nata, & inſtabilem, niſi in forti corpore, & habente extremitates duras hoc accidat. Sed hoc ex varia textus corruptione, tum Sueſſani interpretatione, quid ſignificent, vix conijci poteſt, & dum ſenſum verſioni accommodat, proh Dij immortales in quantas labitur ineptias. Sed textus ita accommodandus eſt. Caro lænis ingenioſum ſignificat, dura quidem, & boni habitus, ideſt ſuperflua, inſenſibilem, niſi in forti corpore, & habente magnas, eſtremitates hoc accidat, Et in figura ingenioſi. Caro humidior, & mollior non ſuperflua, neque pinguis valdè, & cutis ſubtilis. Galenus, & Rhaſes temperati corporis ſignum dant cutis ſubtilitatem. Polemon, & Adamantius. Manus teneræ, & molliores optimi dicuntur eſſe ingenij argumentum. Et in figura ingenioſi dant ei carnem mollem, & mediam. Cuius rationem afferre tentandum. Legitur naturali hiſtoria quamplures fuiſſe, qui ſubtiliorem animi conſtare non ſanguinis ſubtilitate opinati ſunt, ſed cutis, aut corporum operimentis, & ob id magis, minusùe bruta eſſe, vt oſtreas teſtudines, bouum, & ſuum terga. Sed Ariſtoteles ſecundo de anima ſcribit hominem guſtum præ cæteris animalibus certiorem habere, eſt enim guſtus, tactus quidam & ob id, quia tactu præſtantior ſit, etiam cæterorum animalium prudentiſſimus. Vnde inter homines σκληρόσαρκοι, *ideſt duri carne, hebetes,* μαλα οσαρ οι, *ideſt carne molles, ingenioſi, nam qui huiuſmodi carne conſtant, meliorem tactum, & ob id meliorem ſenſoriam facultatem, & inde melioris eſſe intellectus, quia ſenſuum bonitas diſpoſitio eſt ad bonitatem intellectus, quia bonitas tactus ex bona ſequitur temperatura, & bonam complexionem ſequitur nobilitas animæ, vt ſæpius diximus. Vnde quibus præſtantior fuerit tactus, præſtantiorem quoque ineſſe animam, & perſpicaciorem mentem infertur. Sed pueri, & mulieres molles ſunt carne, & ab eodem Ariſtotele conſilio, & ingenio inualidi dicti ſunt. Quibus reſpondendum, mollitiem duplici de cauſa euenire, ſiue ex complexionis bonitate, quæ rara ſit, & benè diſpoſita, ſiue phlegmatis redundantia, qua conſtant pueri, & mulieres. Ob id Fabius in malaco ſanum dixit, quaſi in carnis mollitie, & raritate ſummam intelligi mentis ſanitatem, ideſt prudentiam, & perſpicaciam. Non probat Plinius illos, qui ſubtilitatem animi conſtare non tenuitate ſanguinis putant, ſed cute, operimentiſque corporum magis, aut minus bruta eſſe, boum tergora, ſetas ſuum obſtare tenuitati immeantis ſpiritus, nec purum, liquidumque tranſmitti. Elephantorum quoque tergora impenetrabiles ſetas habent, cum tamen omnium quadrupedum ſubtilitas animi præcipua*

penetrabilis illi, ſic & crocodilis tergoris duritia, & ſolertia tribuitur.

Manus duræ, & ſuperfluæ carnoſæ.

EX his, quæ ſupra ex Ariſtotelis dictis in ſuis Phyſiognomonicis adnotauimus, duras manus, & maxime carnoſas ruditatem notare diſcito. Hinc Plautini ſales adnotandi. Meus herus elephanti corio circumtectus non ſuoſt, neque plus habet ſapientiæ, quàm lapis. Fatuos, & rudes Græci παχοδέρμους, quaſi craſſipelles dicunt.

Manus magnæ, & duræ.

DVRÆ, magnæque manus, fortem illum quidem ſignificabunt, haud ſatis tamen diſciplinis idoneum. Adamantius.

Manus valdè breues.

PER breues manus ſtultitiam exprimunt. Polemon, Adamantius, & ab eis Conciliator.

Craſſæ manus.

MANVS craſſæ nequitiam oſtendunt, Adamantius, Polemonis textus corrigendus eſt, nam pro μιαρίαν, habet μὴ βαρεῖαι.

Manus pleniores, cum digitis longis.

PLENIORES manus, quæ oblongos habent digitos, furaces, Polemon, & Adamantius. Craſſæ manus cum breuibus vltra menſuram digitis, tergiuerſorem furem, & inſidioſum dicunt, Conciliator. Albertus non longos, ſed breues dicit.

Manus anguſtæ, & graciles.

ANGVSTÆ manus, graciles que, Polemon infidiſſimi, Adamantius rapaciſſimi hominis eſſe dicunt. Conciliator ſatis ineptè iracundos, & ſtolidos.

Valdè paruæ manus.

MANVS valdè paruæ, verſutæ, & furto gaudentes. Polemon, Adamantius.

Graciles, & obtortæ manus.

GRACILES, & obtortæ manus, nugacitatis, voracitatiſque inditium, Adamantius, Quod ex Polemonis textu fortaſſe cecidit. Conciliator. Manus intortæ, & graciles voracem, & loquacem, ex Alberto.

Manus longæ cum digitis longis.

OPTIMAM *deſcribens manus qualitatẽ Ariſtoteles ad Alexandrũ ait. Manus longæ cũ digitis longis, dominũ ſuũ ſignificat habilẽ ad multas artes, & præcipuè ad mechanicas, ſapientẽ in operibus, & boni regiminis ſignũ. Cõciliator, quæ ab eo excepit, habet.*

Articuli manum generoſi.

IN *figura ingenioſi tribuunt ei Polemon, & Adamantius manũ, & pedũ articulos generoſos.*

Articuli manum longi, craſſi, & aſperi.

STVLTO *fatuo peſſimam manus formam tribuens Polemon, ait. Articulos aſperos, & craſſos, & oblongos, Adamantius extrema craſſa, & aſpera. Ego Polemoni aſſentior.*

Manum motus languidi, & diſſoluti.

IN *ſchæma te cinædi Ariſtoteles in Phyſiognomonicis aſcribit ei motus manum languidos, & imbecilles. Polemon vbi de collo agitur, ſolutas manus ei tribuit. Adamantius verò eodem loco non* χειρων λύσεισ *ſed* ἄλισ *dicit.*

Colliſio, & fricatio manum.

IN *figura auari tribuunt ei Polemon, & Adamantius ſpiſſas manũ colliſiones, & fricationes.*

Qui corpus, & manus mouent loquentes.

QVI *verò frequenter mouetur, & loquitur motu manum eſt immundus, eloquens, & deceptor, Ariſtoteles ad Alexandrum, eadem habet Albertus ab eo, ego potius loquacem, quàm eloquentem dicerem.*

Loquentes immoti manibus.

QVI *verò eſt abſtinens à motu manum, hic verò perfeſti intellectus, bonæ diſpoſitionis, & ſani conſilij, Ariſtoteles ad Alexandrum, Eadem Albertus.*

Piloſæ manus.

QVI *manus denſorum pilorum hiſpidas habet, luxuriæ dat ſignum, Michael Scotus, quod nos quoque diutina experientia comprobatum hic appoſuimus.*

Dextra, vel ſiniſtra manu qui vtantur.

VERVM *id prætereundum non duximus quidnam morum portendat ambidexter uir, non qui conſuetudine, ſed qui à natura ita naſcatur. Cum ſæpius multos videamus vtraque manu vtentes, vel ſiniſtra pro dextra. Vocant Græci* ἀμφιδεξον, *qui vtraque*

manu pro dextra vtitur, Homerus ἀστεροπαῖον vtraque manu pariter vtentem Ariſtophanes ambilæuum, ambifariam læuum, Hipponax ambidextrum. Sed prius ſciſcitemur cauſam è medicorum ſcolis, ob quid id fieri contingat, vt certius quid præſagiat, nanciſcamur. Ambidextrum fieri hominem illa ratione produnt phyſici, quod calor cordis affatim ſe promat in ſiniſtrum latus, & hepatis ad dextrum. Quod verò ſiniſtra vtatur aliquis pro dextra, cauſam præbuerunt cor, item & hepar, vbi horum viſcerum affluentior ſeſe vis in ſiniſtrum latus corriuat, id verò contingere, vbi in ſiniſtris tàm cor, quàm epar ſitum nanciſcantur. Mulierem verò ambidextram non effici author eſt Hippocrates. Retulit & ſeptimo libro Plinius. Ratio eſt ex naturæ debilitate, ſi enim ambabus manibus ob neruorum robur viri vtuntur, optima ratione nulla mulier vtetur, ſed ſatis habeat ſi vna dsxtra, vel modice vtitur. Amazonidas dextram amburere mammam ſolitas dicunt, vt in proximam manum plus commeans alimenti, valentiam concitaret ei, quæ per naturam inualida habebatur. Hos ego viros nunquam rectos, vel optimos exiſtimarem, tùm quia quòd præter naturæ ordinem naſcitur defectum naturæ arguit, & præcipuè circa duo præſignia viſcera cor, & hepar, tùm ex ſuperabundanti calore, ob id iracundos, calidos, iniurioſos, & deceptores argumentarer, nec meam opinionem fefellit vnquam experientia, cum eiuſmodi viros ſemper tales conſpexiſſem, & peiores hominum eſſe, qui ſiniſtra ſola vtantur. Hyſmael Sophi Perſarum Rex ſiniſtra manu agiliore, & validiore erat, ob id ardens in crudelitate, vel ad breuiſſimum temporis momentum, & in Venerem pronus.

De digitis. Cap. 43.

ANIMALIVM libro Ariſtoteles ait. Digiti quinque numero, digiti pars, qua ſe flectit, nodus, ſiue articulus, quæ rigida conſtat, internodium.

Digiti groſſi, & breues.

GROSSITIES digitorum, & breuitas ſignificat inſipientiam, & ſtoliditatem, Ariſtoteles ad Alexandrum: Polemon in fine operis hæc habet, Breues, & pingues digiti, tùm pedum ſtolidos oſtendunt, à qui quidem vitio exemptos eos dicimus, qui corpus neque pingue, neque breue habuerint. Albertus parui, & craſſi inuidum, ferum, & audacem indicant.

Digiti breues, tenues.

BREVES, & tenues digiti ſtultum demonſtrare dixit Albertus.

Longi manus digiti.

VT vidimus ſuperiori capite, Ariſtoteles ad Alexandrum ſcribens longos digitos cum manibus longis mechanicum ſapientem, & boni regiminis ſignificare dixit, & vbi optimum virum deſcribit, tribuit ei longas palmas, longoſque digitos declinantes ad ſubtilitatem. Plinius ex Ariſtotele prælongos digitos breuis vitæ ſignum eſſe dixit.

Digiti longi, molles, & inuicem diſtantes.

IN figura ingenioſi Polemon, & Adamantius tribuunt ei ſimplices, Adamantius molles, longos, & diſtantes inuicem. Plinius de picarum genere ſcribens facilius diſcere ſermonem illas dixit, quibus quini ſunt digiti in pedibus. Inter nobiles, & plebeios diſcretionem digitorum facit numerus, qui præſtant quinos in pede habent digitos, cæteri ternos, Solinus, & Apuleius. Polixena, vt à Darete Phrygio deſcribitur, digitis erat prolixis ſed animo ſimplici, larga, & dapſilis.

Digiti retro conuerſi.

DIGITI qui curuantur ſurſum, ideſt, qui retro curui ſunt (eſt enim inepta, & barbara Michaelis Scoti loquutio) liberalem hominem, optimæ capacitatis, officioſum, & boni intellectus oſtendunt, & ſi minus eius doctrinam approbamus, id ratione, & experientia à veritate non abeſſe ſæpiſſimè cognouimus. Argumentum à contrario ſigno rapacium animalium, carniuoræ enim aues, & rapaces, vt aſtur, aquila, falco, accipiter, & ſimiles curuos digitos habentes, maximè rapaces ſunt. Idque etiam ex apparenti more. Qui enim largi, apertis manibus, & digitis retro conuerſis ſunt, auari, & rapaces ſtrictas, & incuruas habent. Ita efformati ſunt, munificentiſſime Princeps, digiti tui, aperti, & retrò conuerſi, vt verè liberalitatis ſimulachrum oſtendant.

Digiti in manibus ſuperflui.

QVI ſex digitos in manibus habent, vel quatuor quemadmodum ſolet euenire, vt etiam claudi, & gibbi, aliquantulum in prauitate ſuſpecti ſunt, quia minus in neceſſarijs aberrauit natura, eſt enim, vt ſæpius diximus, præter naturæ normam. Volcarius ſedigitus in Poetica illuſtris habitus, dicunt appellatum fuiſſe ſedigitum, quod ſingulis manibus ſex digitos haberet. Sic Horatij filiæ ſedigitæ appellatæ ſunt.

Iactare digitos.

DIGITOS iactare interloquendum, vehementis naturæ eſt. Socrates ſemper inter loquendum, agente id orationis vehementia, iactare digitos ſolebat, & crines vellere, vt recte etiam Zopyrus Phyſiognomon indicauerat. Erat & molliciei nota apud Ciceronem, vno digito caput ſcalpere.

De coxendicis. Cap. 44.

MAGNA duo oſſa, ad os, quod ſacrum dicitur, appoſita, ingentibus proceſſibus, pro diuerſa conſtructione, & partium, ad quas pertinet vicinia, variam denominationem habent, nam parte, qua crura in ſuo ſinu recipiunt, coxendices dicuntur, Greci ἰσχία, ſurſum vbi lata ſunt, verſus ilia, dicuntur ilium oſſa, vulgus anchas vocat, de quibus præſens eſt ſermo, autrorſum ad pudenda, oſſa pubis dicuntur, rectiora in viris, recurua magis verſus exteriora

teriora in fœminis, ne partum prohibeant.

Oſſa coxendicum exterius apparentia.

ANCHARVM *oſſa, quum exterius protenduntur, fortitudinem demonſtrant, & virilitatem, Rhaſes, & eadem ab eo Conciliator.*

Coxendicum oſſa gracilia.

ANCHARVM *gracilitas, mulierum amatorem ſignificat corporisque debilitatem, & timorem. Conciliator ex Rhaſe.*

De natibus. Cap. 45.

IN *poſtrema thoracis parte nates ſunt, homini tantum ſunt hæ decenter conglobatæ, ſedendi munij peraccomodæ. Ariſtoteles animalium libro ait, ſubditum, quaſi ſtragulum, excretoriæ parti nates, ſiue clunes ſunt. Et in Phyſiognomonicis* πυγὰς *vocat. Polemon, & Adamantius* ἰσχία, *quia eadem eiſdem quaſi verbis referunt, ideo ſub diuerſis nominibus de eadem re loquutos exiſtimamus.*

Pingues nates.

QVICVNQVE *carnoſas pingues nates habent, molles ſunt, Ariſtoteles in Phyſiogn. Nates præpinguidiores mulierum ſunt. Polemon, & Adamantius. Has Conciliator ilia vocat. Hæc molli carne circumdata muliebrem animum denunciant. Albertus eadem.*

Inſpicito primi libri virilem figuram, & muliebrem, nam quæ ſcribimus, facilè tibi contemplari licebit.

Oſſeæ nates acutæ.

QVICVNQVE *nates acutas habent, oſſeas, fortes ſunt. Ariſtoteles in Phys. Polemon, & Adamantius. Oſſeæ nates virorum ſunt. Ariſtoteles in ſchœmate, fortis ei dat nates contractas. Iidem duras dant. Conciliator ilia dura, ſolida, & oſſibus diſcreta ferum, & bellatorem indicant, Leonibus comparatum. Albertus eadem.*

Graciles nates ſiue, veluti deſiccatæ.

NATES *modicè carnoſæ, veluti deſiccatæ, malignos arguunt, à ſimili ſimiarum ingenio. Polemon, graciles, & modicè carnoſæ, Adamantius addit rugoſas, veluti eliquatæ, verſipelles arguunt, tales enim habent & ſimiæ. Conciliator. Ilia hirſuta, rugoſa, & exili carne circundata, malignitatem teſtantur, ſimijs comparata. Albertus eadem.*

Nates neque rugoſæ, neque lenes.

IN figura fortis Ariſtoteles tribuit ei iſchia neque læuia, neque omnino rugoſa. Id ſi ad naturalem cauſam referre licet, læuitas ex humiditate, rugoſitas ex ſiccitate prouenit, qui igitur nates inter rugoſas, & lenes habuerit, temperatus erit inter humiditatem, & ſiccitatem fortitudinis initium.

De fœmoribus. Cap. 46.

ANIMALIVM libro Ariſtoteles ait. Membri inferioris bipartita compactio crus, & fœmur, quod biceps eſt, fœmoris pars ima tibijs annectitur, ſuperior coxendicis. Hæc homini carnulenta ſunt, cum animantes cæteræ vacua carne habeant, neruoſa ſunt, oſſulenta, & rigida: cauſa quod homo ſolus animalium erectus eſt, & vt facile ſubſtinere ſuperiora poſſet, parti ſuperiori corpulentiam dempſit, inferiori addidit. Ariſtoteli μηροὶ *dicuntur. Polemon, & Adamantius de ijs verba non faciunt, cum quæ de tibijs loquantur, de eiſdem intelligi iubeant.*

Fœmora oſsea, & neruoſa.

QVI coxas oſſeas, & neruoſas habent, fortes ſunt, referuntur ad maſculinum. Ariſtoteles in Phys.

Femora mollia, & inarticulata.

QVI verò oſſeas, & carnoſas habent coxas, molles ſunt, & referuntur ad fœmininum, ſed Ariſtotelis textus in Phyſiognomonicis corruptus eſt, cum non oſſeas, ſed pingues, vel inarticulatas dicere deberet: nam hæc ad fœmineam naturam ſunt ſimilia, cui refert. Polemon, & Adamantius de tibijs loquentes, & de his intelligi præcipientes, coxæ, aiunt, inarticulatæ, & molles, timidiores, & imbecilliores arguunt. Iidem in figura fatui improbi tribuunt ei crura craſſa. Inferna mulierum magna ex parte craſſiora ſunt, virorum autem ſuperna, cuius ratio eſt in frigiditate, & calore, nam frigidiori muliebri naturæ, alimenti, vnde augeſcit corpus portio minima ſuggeritur, quod efficere calor poteſt, reſidens verò in imo, id corpulentius efficit & auctius: in maribus verò contrarium euenit, ſiquidem caloris copia ſurſum defertur alimenti pars magna, vbi effectum oſtendit ampliorem.

Mediocriter carnoſæ coxæ.

IN figura ingenioſi Polemon, & Adamantius tribuunt ei crura, & fœmora non admodum carnoſa, ideſt bene nutrita.

Fœmora, & lumbi piloſi.

QVORVM fœmora, & lumbi, abſque alijs corporis partibus, multis pilis intecta ſunt, eos luxuriæ obnoxios indicato. Pol. Adam.

Breuia

Breuia crura.

BREVIA *crura maleuolos, alieniſque malis gaudentes, & inuidos oſtendunt, vt ex doctrina brachiorum habemus, & ex Polemone peſſimos, & malorum miniſtros. Selinus Baiazetis filius, Turcharum Tyrannus decimus, procera ſtatura fuit, verùm breuioribus cruribus, iniuriarum memor, ingenio perfidus, præceps in auerſam Venerem, raróque cum pellicibus coibat.*

De Genu. Cap. 47.

FOEMORI *genua annectuntur, ibique vertebra eſt, quæ ſedendo, vel ambulando ita ſe flectit, vt literæ græcæ figuram habeat; retro poples eſt, anterius mola, ſiue patella foris adiecta eſt, cuius munus eſt iuncturam tueri, curuaturæ, & flexui partium præeſſe, facilioremque motum efficere.*

Carnoſa genua.

MVLTITVDO *carnis in genubus, ſignificat debilitatem virtutis, & molliciem, & referri poſſunt ad mulieres, quæ genu craſſæ ſunt. Ariſtoteles ad Alexandrum.*

Genua rumorem facientia.

QVI γενύκρατοσ *fuerint, cinædi ſunt, & ad apparentem conuenientiam refert Ariſtoteles in Phyſiognomonicis. Sueſſanus per* γενυκρατοσ *genucraſſos ſatis ineptè interpretatur, cum* κρατοσ *ſtrepitus ſit, non craſſities, atque per eos Ariſtoteles intelligit, quibus deambulando genua ſtridunt, & rumorem faciunt, vt articuli manum compreſſi facere ſolent. Polemon in figura cinædi* γονάτων κρότοσ *ideſt rumorem faciens, & Adamantius* γονύκρατοσ *vocat, idem exprimens.*

Genua intus innuentia, & ſeſe collidentia.

GENVA, *quæ intus vergunt, Polemon, addit Adamantius, ſicut ſe collidentia mulieroſos, fœminatosque innuunt. Conciliator. Genua inter ſe complexa, vt collidantur, fœmineam naturam oſtendunt. Eadem Albertus.*

De Tibijs. Cap. 48.

TIBIA *ſubiacet genu, à quo initium capit, & ad talos deſinit. Tibia dicebatur ab Hetruſcis, quia ex oſſibus tibiarum muſica inſtrumenta conficiebant, quæ tibias vocauerunt. Tibia per omnia brachio reſpondet, vt fœmur vlnæ, adeò, vt habitus, & decor alterius ex altero dignoſcatur. Græcis* κνῆμαι *dicuntur.*

Articulatæ, neruoſæ, & robuſtæ tibiæ.

QVI tibias habent articulatas, neruoſas, & robuſtas, anima fortes ſunt, & referuntur ad maſculinum genus, Ariſtoteles in Phyſiogn. & ad Alexandrum deſcribens ait. Tibiarum groſſities deſignat audaciam, & fortitudinem, intelligens per groſſitiem, ex barbara interpretatione articulatas, robuſtas & neruoſas. Polemon, & Adamantius. Qui articulatas ſolidas, & magnas tibias habuerint, egregiam naturæ generoſitatem (Adamantius addit & aptitudinem) demonſtrabunt. Iidemq́ue forti tribuunt crura carnoſa. Homerus Vlixem deſcribens, ait.

„ *Cruribus, & tibijs, & ambabus manibus.*
„ *Ceruiceq́; forti, magnoq́; robore.*

Iouius Sfortiam deſcribens, ait eum fuiſſe toroſis, & parum teretibus cruribus, & maximè ad ſuram, & erat eximiæ fortitudinis, & generoſitatis.

Inarticulatæ, & molles tibię.

QVIBVS contra inarticulatæ, & molles tibiæ timiditatem, & imbecillitatem arguunt Polemon, & Adamantius. Ab his Conciliator. Crura mollia fœminitatis ſignũ. Zeno Cittieus, vt ex Diogene habetur crura turgida, imbecillia, infirmaq́; habuit.

Valdè exiles tibię.

PRÆGRACILES tibiæ timiditatem, & improbitatem notant. Pol. & Adam. Ariſtoteles in Phyſiogn. in figura timidi crura breuia ei tribuit, ex que ipſi exceperunt, C. Caligula huiuſmodi tibijs fuit, & apprimè timidus, vt diximus. Sed ad Alexandrum ſcribens tibiarum gracilitatem ignorantiam notare dixit, ſed textus ex arabica tranſlatione malè verſus eſt, nam ſi craſſitiem fortitudinem denotare diximus, à ſuo contrario exilitas debilitatem, & timiditatem indicat.

Graciles, & neruoſę tibię.

QVICVNQVE tibias graciles, & neruoſas habent, luxurioſi ſunt, & referuntur ad aues, Ariſtoteles in Phyſiogn. Tibiæ ſi præter gracilitatem etiam neruoſæ fuerint, immodeſtiſſimam intemperantiam arguunt, Polemon, & Adamantius. Sed Polemon in figura luxurioſi depingit eum imbecillibus cruribus, & neruoſis, & totus auitij generis. Conciliator. Crura ſubtilia, & neruoſa abundantiam veneris indicant, cum eorum humiditas nutrimentalis conuertatur in ſperma. Ariſtoteles Peripateticus gracillimis fuit cruribus, & luxurioſus, vt à Diogene deſcribitur. Caligula maxima fuit ceruicis, & crurum gracilitate, vnde nec ſuæ, nec alienæ pudicitiæ pepercit. Domitianus etiam fuit deformis crurum gracilitate, quæ tamen ei longa valetudine remanſerunt. Ex Suetonio. Ego quamplurimos amicos habeo tibijs prægracilibus, vt auium, vel lucuſtarum potius, quàm humani generis videantur, & ſunt immoderatæ, & inexplebilis luxuriæ.

Tibiæ, & calcanea craſſa.

IN figura rudis Ariſtoteles in ſuis Phiſiognomonicis tradit ei crura circa malleolum craſſa, carnoſa, & rotunda. A quo illuſtres ſequaces de tibijs loquentes, inquiunt. Tibiæ, & calcanea craſſa, ſeruilia ſunt, & hominem indocilem arguunt. Has tibias iuxta talos Polemon in fine etiam tribuit effœminato; Sed in figura rudis ijdem crura craſſa, ſed non vſque ad talos, tribuunt, ab Ariſtotele accipientes, & ſtulto fatuo eadem craſſa crura tribuunt Sed ne decipiantur lectores, vel addendum eſt, iuxta calcanea, vel intelligendum per crura tibiam craſſam à genu vſque ad calcanea. Conciliator ab his. Crura, & cauillæ groſſæ, incompoſitæque exiſtentes, habetem, & inuerecundum oſtendunt.

Crura circa talos carnoſa.

IN figura fortis Polemon, & Adamantius tribuunt ei crura circa talos carnoſa, non craſſa.

Piloſæ tibiæ.

QVI hirſutas tibias habent, libidinoſi, ſunt quemadmodum hirci, Ariſtoteles in Phyſiognomonicis. Hirci enim propter libidinem efferantur, qui enim ſuperiori tempore ſocij, & iugi concordia paſcebantur, coitus tempore diſſident, et alter alterum libidinis rabie inuadit, ut ſeptimo die, que natus eſt, coire incipiat, & quamuis ſemen ſterile emittat, omnium tamen maturiſſime quadrupedum coit, dum ad huc uberibus alitur, immodica libidine matrem ſtupro ſuperuenit. Satyros finxit antiquitas villoſos, & hircinis cruribus, ac in libidinem petulcos, immò omnem veneream virtutem oſtendere mutone intento. Ariſtoteles etiam in problematibus, hirtos homines, & aues veneris eſſe auidiores, cauſam eſſe, quòd naturo humida, & calida ſint, qua quidem vtraque qualitate opus eſt in coitu, calor enim excernit, humor excernitur. Sed Polemon, & Adamantius non tibias, ſed lumbos, & fœmora piloſa dicit eſſe luxuriæ ſigna. In figura verò luxurioſi Polemon hirſuta dicit, capite verò de pilis ijdem crura ſatis admodum denſis, oblongisque pilis obſita, rudi, & agreſſi naturæ aſcribendum, non luxurioſæ. Sic Albertus ex Loxij ſententia indocilem, & ferum dicit virum.

Cruribus claudi.

CLAVDOS, ſalaces dicit Ariſtoteles problematum libro, & affert cauſam. His enim, vt parum alimenti deorſum propter crurum vitiationem labitur, ſic multum loca petit ſuperiora, ſeque in ſemen conuertitur. Antiauira Amazonum Regina, vt ex Theocriti interprete elicitur, in claudos, qui ad venereos vſus implendos præpotentes eſſent, dixit, optimè claudus init. Indeque natum dicterium putant in Salaces claudos, quod domi tota die deſidentes, perpetuo ferè venereis intenti, agant, vt Hyeronimus ad Iouinianum refert. Socrates repandis fuit cruribus. Hos improbos eſſe nemo eſt, qui ambigat, quia magno membro vitiati ſunt, & præſigne eſt apud Medicos dogma. Non eſt tam bona conplexio, quæ ſi membro aliquo decurtetur, ſuum ſtatum in peius non mutet. Aiunt alij, hos ſuperioris naturæ opere infortunatos eſſe, ob id maxime præcauendum ab infortunatis, & diminu

tis, quia occultum nocumentum ferunt ſecum tractantibus, & tutius ſe homo ab hoſte, quàm ab infelici amico tueri. Ob id ſummum Ariſtoteles Alexandro ſuo Macedonum Regi, inter præcepta memoriæ commendanda, iubet cauere, & præcauere ab homine infortunato, & diminuto in aliquo membro, tanquam cauendum ab inimico. Sed qui clauditatem non in laſciuiam, ſed in virtutem ſtudio, & diligentia commutarunt, hos ex hiſtorijs colligimus. Androclides Lacon crure debilis cum bellatoribus ſe immiſcebat, & cum ab aliquibus prohiberetur, quòd parum robuſtus videretur, reſpondit. In aciem congredi eos oportere, qui de prælio cogitent, non de fuga. Romanus Cocles principis liberator terrarum populi; cùm ei vitium cruris obiectaretur, per ſingulos inquit gradus admoneor triumphi mei, quippe pertinax occupatio pontis aduerſus hetruſcam vim grauius aſultantem, eam illic contraxerat calamitatem.

De ſuris. Cap. 49.

PARS tibiæ ſura eſt, ea enim ex anteriore parte tenuis, & carnis expers eſt retro carnoſa, vt in ventrem turgeſcens: Græcis γαςροκνημία, ideſt cruris venter, dicitur latinis ſura.

Valde craſſe ſuræ.

QVICVNQVE tibias valdè ſuperfluas habent, veluti parum diſruptas, odibiles, & inuerecundi ſunt, & referuntur ad apparentem decentiam. A quo duo ſequaces. Prægnantes tibiæ, in medio craſſeſcentes, abhominabiles, inuerecundos, & luxurioſos notant. Conciliator. Crura ſatis prominentia, tanquam prægrauida, aſſentatorem, intemperantem, & impudicum oſtendunt. Albertus ſordidum, & ſeruilium morum dicit.

Suræ deorſum contractæ.

CONTRACTÆ deorſum ſuræ fortem virum innuunt. Ariſtoteles enim in figura fortis tribuit ei ſuras deorſum contractas. Surarum prægnantia ex humiditate prouenit, vt in mulieribus videre eſt, quæ humidæ cum ſint, prægnantes habent ſuras. Contractæ verò, & deorſum ductæ ex caliditate, ob id viriles. Ex huiuſmodi. Signis Laodamas collegit apud Homerum Vliſſis fortitudinem.

„ *Quantum ſuris, humeriſq́, toriſq́.*

„ *Colligere eſt, &c.*

Suræ ſurſum ductæ.

A CONTRARIO ſigno, ſuras ſurſum ductas, timiditatis ſignum notare Ariſtoteles in ſuis Phyſiognomonicis in Schœmate timidi dixit, qui tales ei aſcribit.

Molles ſuræ.

MOLLES autem ſuræ effœminatis aſcribuntur à ſexu muliebri, Albertus.

Moderatæ magnitudinis ſuræ.

MODERATÆ magnitudinis, & plenitudinis, ſolidæque, & diſcrete adinuicem, optimum ingenium indicabunt.

De talis pedum. Cap. 50.

PEDES communi quadam appellatione id omne vocamus, quod ab ima tibia ad extremos vſque digitos continetur. Ariſtoteles animalium hiſtoria. Et multiplici oſſe conſtat, cuius poſterior pars calx eſt, de quo præſens erit ſermo, in ſequenti de priori. Græcis σφυρά dicuntur.

Neruoſi, & articulati tali.

QVIBVS ea, quæ circa talos ſunt, & neruoſa, & articulata fuerint, fortes ſunt, ſecundum animam, & ad maſculinum genus referuntur, Ariſtoteles in Phyſiognomonicis. Idemque ad Alexandrum ſcribens, latitudo ait talorum, & tibiarum fortitudinem innuit corporis. Duo interpretes. Tali benè diſcreti (Polemon addit, & ſolidi) generoſi ſigna viri præbent, & in figura fortis dant ei, quæ tirca talos robuſta, & ingenioſo robuſtos talos.

Tali inarticulati, & carnoſi.

QVIBVSCVNQVE ſunt tali carnoſi, & inarticulati molles erunt, ſecundum animam, & ad fœmininum genus referuntur, Ariſtoles in Phyſiognomonicis. Fidi paraphraſtes. Tali molles, len esque effœminatum. Sed Polemonis textum λίον, non λεῖα habet, ex Adamantio corrigendus. Rhaſes. Calcaneum gracile timorem ſignificat, eadem eius ſimia.

Tali valdè graciles.

GRACILIORES tali timidum, intemperantemque demonſtrant, Adamantius ſcribit, ſed Polemon inſidioſum, & intemperantem habet, lapſus fuit ex δολίον, & δεῖλον. Talus enim ex extremis eſt partium, quæ ſi alicui gracilia fuerint, timidum, & imbecillem ſignificabunt, non inſidiatorem.

Tali craſſi, calcanea aſpera, carnoſi pedes, curti digiti, & prægnantes ſuræ.

PRÆPINGVES tali, aſpera calcanea, (Adamantius craſſa) corpulentiores pedes, curti digiti, prægnantes tibiæ; frequentiſſimè deſipientes, furioſos, &, vt Polemon addit, dæmoniacos ſignificabunt. Albertus. Pars ima pedum, & calcanea ſi longa, & carnoſa ſint, ſtultum, & inſanum indicabunt, refertque ſæpius expertum Polemonem efficacius ſignum eſſe ſi contingat vaſtos digitos, & humiles eſſe. Sed Polemon nil, niſi quod ſcripſimus habet.

De

De pedibus. Cap. 51.

P*EDES Græcis πόδες dicuntur, qui fuerint, diximus.*

Pedes bene formati, magni, articulati, & neruoſi.

Q*VIBVSCVNQVE pedes benè formati, magni, & articulis diſcreti, & neruoſi, fortes ſunt, ſecundum ea, quæ ſunt in anima, & reducuntur ad genus maſculinum. Ariſtoteles in Phyſiognom. Sed Polemon: & Adamantius. Neruoſi pedes, & articulati generis, & morum nobilitate inſignem præmoſtrant virum, addit Polemon, qualis Hercules fuerat, & in figura fortis tribuunt ei pedes articulatos. Conciliator. Pedum ima diſcreta, & articulata clauim, generoſum, & virile notant ingenium. Albertus eadem. Dares Phrygius Polixenam optimis pedibus fuiſſe dicit, & animo ſimplici, & dapſili.*

Pedes parui, graciles, & inarticulati.

Q*VICVNQVE autem pedes paruos, graciles, & inarticulatos habent, delectabiliores viſu, quàm robuſtiores, molles ſunt, ſecundum ea, quæ ſunt in anima, & referuntur ad fœmininum genus, Ariſtoteles in Phyſiognom. Teneri, & carnoſiores pedes, molliores hominum mores ſignificant, Adamantius, ſed addit Polemon, ſi & alia ſigna concurrant. Rhaſes, & Conciliator ab eis. Pedes parui, pulchrique fornicatorem, & iucundum hominem arguunt. Huiuſmodi pedes Homerus dat Telemacho.*

Carnoſi, & groſsi pedes.

P*EDES carnoſi, & pingues ſignificant fatüitatem, & amorem iniuriæ Ariſtoteles ad Alexandrum. Polemon, & Adamantius in figura fatui improbi tribuunt ei manuum, & pedum extrema pinguia, & dura. Rhaſes, & Conciliator ab eis. Pedes carnoſi, & duri prauum intellectum, fatuum, & incüriosum notant. Camelo, & Vrſæ pedes veſtigio carnoſi ſunt, qua de cauſa longo itinere ſine calceatu fatiſcunt. qui ſtolidi ſunt, & fatui pernicioſi ex Ariſtotele.*

Pedes parui, & graciles.

P*EDES verò parui, & lenes ſignificant audaciam, & fortitudinem, Ariſtoteles ad Alexandrum. Sed textus ex Arabica in latinum tranſlatione corruptus eſt. Quæ ſui interpretes habent, rectiora videntur. Parui pedes (addit Polemon, & graciles) veteratorem arguunt. Albertus prætenues, & breues pedes malignum produnt hominem.*

Articuli pedum generoſi.

I*N figura ingenioſi tribuunt ei Polemon, & Adamantius manuum, & pedum generoſos articulos, Ideſt bene nutritos: ideſt nec nimium eleuatos, nec depreſſos, ſed decenter formatos.*

Curti, & pingues pedes.

PRÆMVTILI, ac pingues pedes ſunt immanis naturæ. Polem. Adam. Craſſi & breues pedes valdè notant firmum hominem, ſed puto ferinum, non firmum ſcribere voluiſſe Albertum.

Oblongi pedes.

OBLONGI pedes multa molientem, ac malorum artificem innuunt. Polm. Adam. Pedes plurimum prolixi doloſitatis, & perniciei indicia præbent, Conciliator, & Albertus. Suum pſeudolum Plautus, qui multa contra lenonem moliebatur, vafrumque hominem deſcribens, ait magnis pedibus eſſe. Cui reſpondens leno. Perdidi inquit, poſtquam dixti pedes.

Curui, & infra concaui pedes.

GIBBOSI pedes infernè caui, prauitatis dant ſignum, Adamantius, & Polemon, ſed poſtremus in figura effeminati tribuit ei pedes σκαφοειδεῖς, ideſt concauos in ſcaphæ modum efformatos. Conciliator, & Albertus Curui pedes, & concaui, reprobi ſunt, quia verſutam, & malignam mentem denunciant.

Planta pedis plana, vt talis incedat.

EXTAT Ariſtotelis locus animalium libro, vbi dicit, Quibus pars interior plantæ non concaua, ſed ita planiuſcula eſt, vt ſolum toto attingat veſtigio, ij verſuti ſunt, & fraudulenti. Polemon, & Adamantius. Similiter autem, & qui adæquatas plantas habuerint, vt quaſi talis incedant, fraudulenti ſunt, vbi corrigendus eſt Polemonis textus, nam vbi Adamantius κατὸ ὁμαλὰ, ipſe μαλακὰ habet, vt ipſemet Polemon in fine ſui libri idem recenſendo habet. Qui pedis cauitate carent, vt plana planta incedant, ij fraudulenti ſunt, vt ita incedat vulpis. Ab his eadem Albertus. Plantus ſimiles pedes habebat, & à ſimili pedum affectione nomen aſciuit, nam à pedum planitie Plautus dictus fuit, cum prius M. Plotus diceretur, vt à Sexto Pompeius habetur, & in eius comedijs mira eius calliditas apparet.

Pedes mediocris cauitatis.

SATIS mendosè Albertus ad hæc, ſed hæc ſua ſententia. Pedum ambitus cauitatis mediocris, honeſti, & circumſpecti hominis ſignum eſſe.

De digitis pedum. Cap. 52.

ANIMALIVM libro Ariſtoteles ait. Pars pedis digiti ſunt, diſcriminata in quinque, ſpeciem magis, quàm vſum præbentes.

Curui pedum digiti.

QVIBVS pedum digiti curui, inuerecundi ſunt, & referuntur ad aues curuorum vnguium. Nos coruos, ſturnos, & ſimiles exiſtimamus, quæ & curuos digitos habent, & impudentes ſunt.

Conſepti pedum digiti.

QVIBVS pedum digiti conſepti ſunt timidi: referuntur ad coturnices, & aues ſtrictorum pedum in lauibus degentes. Sed græcus textus mendoſus eſt, nam non ὄρτυγας, *nam ortyx auis paluſtris non eſt ſed* ὄρνιθας *reponendum, ſunt enim aues paluſtres multæ digitis pedum anguſtius iunctis quaſi membranoſæ, & timidæ ſunt. A quo Polemon, ſed vix ex textus corruptione ſenſus elicitur. Qui, vt paluſtres anguſtis pedibus ſunt, fatuos, et pauidos cenſebis. Et parum ſuperius iuxta finem. Qui pedum digiti parum fiſſos, vt auium anguſtorum pedum, impudicos exiſtimabis. Sed Albertus ſuæ ingentis doctrinæ magnitudine, ita ex his, digiti cohærentes & coniuncti inuidum oſtendunt, in multis amicis obſeruaui digitos, in quibus interſepiens membrana ferè vſque ad primos articulos occupabat, & timidiſſimos deprehendi.*

Compacti digiti.

DIGITOS quicunque copulatos habuerint, luxuriæ obnoxios iudicabis, inſtar ſues, Polemon, ſuillos & fœdos mores Adamantius dicit. Conciliator digiti cohærentes coniuncti immundum notant. Sus enim, vt ex Ariſtotele habetur animalium libro, inter ſolipedes, & biſulcos ambiguus eſt, à quo Plinius. Sues ex vtroque genere (ſcilicet ſolipedorum, & biſulcorum) exiſtimatur, ob id fœdi eorum tali.

Contracti digiti.

QVI contractos digitos habuerint, vafri, & perdidiſſimorum ſunt, Polemon, addit Adamantius & auari. Conciliator, & Albertus. Digiti collecti, & conglobati, auarum, & malignum oſtendunt.

Mediocriter diſtantes digiti.

QVI moderato ſpatio à ſe diſtant, leues, & loquaces dicunt. Albertus.

Breues, & valde exiles digiti.

DIGITI plus nimio breues, exileſque, pauciſſimi intellectus hominem monſtrant, Adamantius, ſed Polemon longos dicit, & malè, facilisque fuit lapſus ex μακροὶ, *&* μικροὶ, *cum longitudo digitorum, vt videbimus paulo poſt, aliud ſignificet. Conciliator. Pærui, & tenues digiti ſtultum monſtrant.*

Breues craſſique digiti.

PRÆMVTILI, craſſique digiti, temerarium improuidum, & ferinum dicũt Polemon, & Adamantius, inſipientem, & ſtolidum ſignificare dixit Ariſtoteles ad Alexandrum.

Longi, & graciles digiti.

QVI oblongos, gracileſque rudioris mentis virum figurant, Adamantius, addit Polemon nugatorem, & oſtentatorem. Conciliator. Nimium prolixi, & tenues, valdè à ſapientia. Eadem Albertus. Sed vicinos malè addit.

Digiti moderatè magni, & commenſurati.

SI verò moderatæ magnitudinis, & commenſu conſtiterint ſuo, omnium optimi erunt digiti. Adamantius, addit Polemon, & concinnæ formæ. Conciliator. Digiti, qui condecentis fuerint ſpeciei, & magnitudinis temperatæ, optimos mores teſtantur. Albertus eadem.

De vnguibus. Cap. 53.

VNGVIVM forma teres, concauis tegminibus digitorum faſtigia comprehendens, partim ad ornatum, partim ad digitorum munimentum, quarum ſubſtantia carne eſt durior, oſſe mollior. Polemon, & Adamantius dicunt ipſos per ſe infirmam habere rationem ideſt minimam ex humani corporis partibus, ſed Polemonis textus corrigendus eſt, nam vbi μοι, *ibi* μη *accommodandum, nam contrarium innueret.*

Curui vngues.

QVIBVS pedum digiti, & vngues curui, impudentes ſunt, & referuntur ad aues cur uorum vnguium, vt diximus ex Ariſtotele in Phyſiogn. Coruus natura procliuis ad furtum, cicures enim nummos, & quæcumque poſſunt ex domibus in hortulis, vel latebroſis locis abdunt. Polemon, & Adamantius, valdè torti vngues notant rapaces, ſed Adamantius impudentes addit ex Ariſtotele, & quamoptimè. Albertus. Vngues inflexi, curui, rapaces, & impudentes oſtendunt, & ſi ſunt macilenti futuram pthiſim præmonſtrant.

Anguſti, longi, & curui vngues.

ANGVSTI, prolixiores, curuique vngues male ſenſatum, & ferinum oſtendunt. Polemon, & Adamantius. Cuius rationem in ſuis Problematis affert Georgius Valla. Naturam vnguium nouere omnes è ſuperfluitatibus eſſe. Naturæ enim progreſſum eſſe de calore procreatum, anguſtiam verò vnguium hebetudo, & ruditas ſequi conſueuit, quod in ipſis caliditas infirma eſt, nec latum efficit progreſſum, quo ſuperfluitates explicentur, dilatenturque, id propterea qui ſunt eiuſmodi pauci caloris, & perinde hebetes, & ſtolidi, omnis ſiquidem frigiditas ſtuporem efficit, & hebetudinem, ob id anguſtos habentes vngues, hebetes, & minimè ingenioſos eſſe contingit.

Rotundi

Rotundi vngues.

VALDE rotundi vngues libidinoſitatis indicium. Pol. Adam. Rotundi vngues in venerem pronos declarant. Albertus.

Carnoſi vngues.

VNGVES qui carni inhæſerint, ſenſuum habetem, & ferinum oſtendunt. Adamantius.

Breues, pallidi, nigri, & aſperi vngues.

BREVES admodum, & nigri vngues, veteratorem oſtendunt, Polemon, ſed Adamantius valdè breues vngues veteratorem monſtrare ait, & ſimiliter, ſi pallidi, nigri, vel imbricati fuerint. Albertus inuolutè ſatis. Breues nimium vngues pallidi, nigri, & aſperi, malignum oſtendunt. Ego ad ſimias referrem. Satis enim ſimijs vngues imbricati, ex Plinio,

Lati, albi, & ſubflaui vngues.

OPTIMAM vnguium formam exprimentes Polemon, & Adamantius, aiunt, vngues lati, albo, ſubflauoque colore, benè compoſiti viri ſunt ſigna. Cuius ratio naturalis eſſe poteſt. Quia vngues lucidi, & diaphani ſunt, & optime cutis colorem repræſentant, ſi enim album, ſubflauumque colorem repræſentabunt, optimam hominis temperiem demonſtrabunt, vt diximus, cum de eiuſmodi colore diſſeruimus. Albertus Vngues albi, plani, molles, tenues ſubrubentes, & bene perlucidi, optimi hominis ingenium indicant, & hoc eſt vnum ex ſignis, quod valdè raro fallit, tales enim vngues ab optima complexione fiunt. Huiuſmodi forma, & colore ſunt vngues tui, digniſſime Princeps, vnde optimam tui ingenij præſtantiam patefaciunt.

De inceſſu. Cap. 55.

POST pedes ambulatio conſequitur. In ambulatione duo conſiderantur, motus, & tempus, vt longi greſſus efficaces in agendo, & tarditas conſilium, breuitas inefficaciam, & feſtinatio inconſiderationem afferas: ambas has qualitates iungendo, quatuor conſurgunt coniugationes. Tarditas, & feſtinatio inceſſus qualitatem indicant mentis: ob id commonet M. Tullius primo de officijs, ne inceſſu molliores ſimus, ne ſimiles pomparum ferculis videamur. Id tamen commonefaciendo illud, quod de crurum motu dicimus, de cubiti, & brachij motu intelligendum, vt in Phyſiognomonicis iubet Philoſophus.

Longo greſſu ambulantes.

LONGO greſſu progredi, efficaciam oſtendit. Adamantius ab Ariſtotele in Phyſiogno. Longo greſſu ambulantes, negotiorum ſunt perfectiui, & magnanimi. Eadem Albertus.

Ambulantes tardè.

TARDE ambulantes cogitabundi ſunt. Ariſtoteles in Phyſiognomon. idemque in moralibus ad Nicomachum magnanimo viro tardum greſſum conuenire ait. Et in figuris iucundo, & modeſto tardum tribuit motum, quod à Polemone, & Adamantio in eiuſdem confirmatur. Tardus enim, & cunctabundus matronam decet; ob id Apuleius Venerem incedentem deſcribens ait, cunctanti lenta veſtigio, & leniter incedebat. Sed valdè tardi motus, mollem ſub eſſe animam dicunt, vt Ariſtoteles in Phyſiognomonicis, quod ex frigida complexione euenire credimus. Iulius Firmicus ait. Molliter ambulantes, & ſuſpendentes veſtigia, eos pœnitere oſtendit, quod viri nati ſint. Tardigradus, & ſuſpenſo veſtigio inceſſus fœminarum eſt; vnde Seneca morum caſtigator ſeueriſſimus vltimo queſtionum naturalium ait, molli, & tenero greſſu incedimus, non ambulamus. Albertus Tardus naturaliter inceſſus animum indicat pigrum, niſi potentiora alia ſigna diſſentiant.

Longo, & tardo greſſu ambulantes.

CVIVS paſſus ſunt lati, & tardi, proſperabuntur in omnibus factis eius, Ariſtoteles ad Alexandrum, in Phyſiognomonicis verò. Qui longi, & tardi greſſus, ſit vtique tarditate moleſtus, perfectiuus eſt, nam, vt diximus, longe progredi, efficax, tardè cogitabundus, lias copulando qualitates, quæ ſupertus diximus efficiunt.

Celeri greſsu ambulantes.

ACVTI motus, calidam animam oſtendunt. Ariſtoteles in Phyſiognomonicis. Velocitas enim motus ex caliditate ſpirituum animalium prouenit, & capite de inceſſu, celeritas expeditiuum facit. In figura inuerecundi, celerem eum in motibus facit.

Breui greſsu ambulantes.

BREVIS greſſus ſegnes oſtendit: nam ſi longus greſſus efficaciam præſtabat, breuis inefficaciam, Ariſtoteles in Phyſiogn. Ab eo Adamantius. Qui breui paſſu incedunt, inefficaces, & triſtes, Alij rapaces, & auari, & occulta conſilia facientes. Diximus enim primo, largum greſſum conſultationem efficere. Sed Ariſtoteles ad Alexandrum ſcribens. Cui paſſus ſunt breues, impetuoſus, ſuſpicioſus, impotens in operibus, & malæ voluntatis. Albertus addit, & ſi ſint artifices obſcuræ mentis.

Breui, & celeri greſsu ambulantes.

QVI breuis, & celeris greſſus eſt, moleſtus eſt, & non perfectiuus, Ariſtoteles in Phyſiognomonicis. Diximus enim tarditatem greſſuum conſultationem præſtare in operibus, longitudo verò efficaciam, has duas qualitates nunc combinando celeris, & breuis greſſus, qui contrarius eſt prædictis, non perfectiuum, ſegnem, & moleſtum efficit. Adamantius ab eo. Qui velociter, & breuiter incedit, lucri cupidus, maledicus, & ad ſummum timiditatis veniens. Albertus malè trãsfert, malignos dicit, imbecilles, et timidos, habendos. Ambroſius clericum

ricum ſuum, ne ſibi vnquam præiret, commoneſecit, quia velut quidam inſolentis inceſſus verbere oculos ſanctiſſimi hominis feriebat, qui mox ab eccleſia receſſit, in cuius inceſſu lucebat imago quædam leuitatis, ſcurriliſque diſcurſus.

Modo citus, modo tardus inceſſus.

SALLVSTIVS *inter cætera Catilinæ hoc probro dedit, quod eius inceſſus modo citus, modo tardus foret, ex quo animus conijciebatur varius, ſimulator, atque omnium facinorum plenus. Polemon, & Adamantius. Simulatori verſatilem inceſſum tribuunt, & ſe concinnæ formæ adaptantem.*

Breui, & tardo greſſu ambulantes.

QVI *breui, & tardi greſſus ſunt, non perfectiui, & ſegnitiei moleſti. Ariſto. in Phyſiogn.*

Longo, & celeri greſſu ambulantes.

QVI *longi, & celeris greſſus, minimè moleſtus, & perfectiuus eſt, quoniam celeritas expeditionem, longitudo verò inefficaciam. Adamantius ad hanc inceſſus qualitatem innuens ait. Velocitas in motu, ſimul cum rectitudine, & ornamento formam perfecti conſilij oſtendit, & qui opera incipit, & perficit. Greſſus autē probabilis, ut Ambroſius refert in primo de officijs, in quo ſit ſpecies authoritatis, grauitatis pondus, & tranquillitatis veſtigiū. Apuleius ſuum inceſſum deſcribens, ait. Quo quò verſum floridus inceſſus, ſpecioſus, & immeditatus, ideſt non infractus affectatione, ſuſpenſusque, quācumque in partē veſtigia moueatur. In decretis canonicis. Moueantur ſacerdotes, vt in inceſſu ornati ſint, & grauitate itineris, mentis maturitatē oſtendant, Incōpoſitio corporis, vt Auguſtinus ait, qualitatē indicat mētis. Heraclides erat inceſſu, motuq; venerando, vir maximo ingenio, & diſciplina. Ordinatus inceſſus ſignum oſtendit optimæ complexionis cerebri, ſcilicet ſiuæ. Aſſymbeius Vſſumcaſſanus in motu magnam grauitatem non fuatam, ſed comitate conditam oſtendebat, clemens, gloriæ cupidus, bellator, & in dandis beneficijs miram ſerenitatem præſeferebat.*

Celeri greſsu ambulantes, ſi depræhendantur formident, & totam effigiem deorſum trahant, & contrahant ſe ipſos.

MVLTAS *inceſſus qualitates Adamantius innuit perneceſſarias. Si velociter incedens deprehendatur, formidet, & totam effigiem deorſum trahat, & contrahat ſe ipſum, auaritiæ, puſillanimitatis, mali conſilij, & illiberalitatis ſigna præbet fidelia; Albertus peruertendo textum, inquit. Si qui celeriter mouetur, ſubmittat oculos, et ſe comprimat, vultum deducit, totumque complicet corpus, timidum, parcum, auarum, & verſutum oſtendit.*

Celeri greſsu ambulātes cū oculis perturbatis, & capitis incōſtātia, & anhelatione.

SI *ſimul cum ueloci motu ſit in oculis perturbatio, capitis inconſtantia, & anhelatio magna, & mala operantis, & fugiendi hominis ſigna præbet. Albertus audacem, immanem, & magnarum cladium dicit.*

Tardo greſſu incedentes, ſponte morantes, & manentes in vijs, & circum circa aſpicientes.

QVI tardè graditur, & ſponte moratur, & manet in vijs, & circum circa aſpiciat, glorioſum ſcias, & iniurium exiſtere, ſuperbum, & adulterum. Adamantius. Satis ineptè Albertus ab eo. In motu tardus, qui interdum reſiſtat, & ceruicem reflectat, & circumſpiciat, ſuperbiæ ſignum.

Pedibus, & cruribus conuerſis ambulantes.

QVI pedibus, & cruribus conuerſis ambulant, effœminati ſunt, & ad mulieres referuntur, quæ hoc modo incedunt. Ariſtoteles in Phyſiogn.

Corporibus ſe circumtorquentes, & inclinantes.

QVI verò corporibus circumtorquentes ſe, & fricantes, adulatores ſunt, & referuntur ad paſſionem. Ariſt. in Phyſiogn. ab eo Adamantius. Qui diſtorquent ſe ipſos, & inclinant, adulatores ſunt ita enim facit canis, dum blanditur, & adulatur. Albertus. Qui ſe ſubmittunt, ac corpus inhoneſtè infringunt, blandi ſunt, quod blannientes canes referant.

Corpore toto ſe mouentes, humeris, & ſingulis membris.

QVI toto corpore ſe mouent, humeris, ſingulisque membris, effœminati ſunt, id enim manifeſtè mulierum eſt. Adamantius.

Corpore erecto incedentes.

IN figura fortis, & iracundi Ariſtoteles tribuit ei corpus erectum. Polemon, & Adamantius in eiſdem, & ingenioſo eandem figuram aſcribunt. Scotus. Corpore erecti, vt haſta, audaces ſunt. Bartholomæus Coleonus corporis ſtatura erecta, atque habili, fuitque egregius ballator, & fortis, vt iactu ferrei pali, ſaltu, curſuque, paleſtra cunctos ſuperaret, audacis etiam vir ingenij.

Corpore inclinati.

IN figura timidi, verecundi, & manſueti tribuit Ariſtoteles figuram inclinatam. Duo eius ſequaces idem in figura timidi, & patui improbi dicunt.

Inclinati ad dextram ambulando.

QVI ambulant inclinati ad dextram, ij cinœdi ſunt, & referuntur ad apparentem decentiam. Ariſtoteles in Phyſiogn. Ab eo Adamantius qui ſe in motu ad dextram inclinat, effœminati ſunt. Si ad naturalem cauſam referre licet. Homo eſt calidus præ cæteris animalibus, ideo rectus incedit, eſt enim calidi natura ſurſum eleuare, vt Ariſtoteles libro

les libro de partibus tradidit. Latus dextrum calidius eſt ſiniſtro, vnde qui virilitatem præſefert, latus dextrum rectum affert, qui verò ad dextram inclinatus ambulat, ſignum eſt frigidæ, & humidæ naturæ. Idem etiam alibi tradidit. Ambulatio duplex altera recti, altera inclinati, cinædos monſtrant, qui ob eorum mollitiem recti incedere non poſſunt.

Inclinati ad ſiniſtram.

A*MBVLANTES inclinati ad ſiniſtram inſipientes ſunt. Adamantius. Qui omni tempore mouentur, & ad ſiniſtram inclinant partem, quæ mollios eſt, ſtulti ſunt iudicandi. Albertus.*

Suſpenſo corpore, & ſublimi vultu ambulantes.

A*LEXANDER Aphrodiſeus in ſuis Problematis ait. Qui minus prudentes ſunt, ſuſpenſo corpore, ac vultu ſublimi incedunt, affertque nauicularij ſimilitudinem, qui cum non admodum robuſtus eſt, nauim recta non agit, ſic nec corpus animus imbecillis.*

Erenæ ceruicis equus, & vir ſe inſinuant hac tabellula.

Rectus, & alta ceruice ambulans, & humeris ſub commouens.

V*ETVS Ariſtotelis tranſlatio ſic ſe habet. Qui humeris ſeſe rectis, extenſiſque agitant,* γαλεάγκωνες, *referuntur ad equos. Sed quid per galeancones Ariſtoteles ſibi velit, diu Sueſſani animum extorſit, exponens per galeancones brachio minores, & puſillos, probatque quia referuntur ad equos, qui puſilli ſunt, & rectis humeris incedunt. Galenus dum Hippocratis vocabula declarat, per galeancones eos intelligit, qui minimè nutritum brachium habent, & ea quæ circa brachium ſunt inflatiora, vt feles: ex Heſychij interpretatione. Corna*

rius

rius verò cubiti gibbum vertit, quod minime quadrat. Plutarcus in libro de Iſi, & Oſiri Mercurium γαλιάγκωνα eſſe corpore dicit. Cælius Calcagninus opuſculo de rebus Aegyptiacis neſcio qua ratione albicubitum exponit. Grammatici ab Etymologo galiancòna exponunt, qui iuſto breuiorem habent cubitum: γυλιαύχην is dicitur etiam, qui prælongo, & gracilo collo eſt; & Cartini Poetæ filios Ariſtophanes gylianchenas appellauit, quod colla, & ceruices longas, & anguſtas haberent. Sed nos locum explebimus, emendabimusque ex Adamantio, qui ferè, vt cætera, hunc locum in ſuis phyſiognomonicis tranſcribit. Qui verò in humeris ſubmouetur, rectus, & elatæ ceruicis exiſtens, ὑψαυχενῶν ſibi placens, & iniurioſus eſt, ita enim graditur equus, & vt Ariſtoteles γυλεα κωνεσ Adamantius ὑψαυχενῶν reſpondet. Equus glorioſus, & ambitioſus eſt, de eo hæc habet Aelianus. Inter cæteras animantes equus magno, elatoque eſt animo, enim vero magnitudine, & ceruicis eminentia, audacius exultat, geſtit, & inſolentia effertur. Equa comata ſuperbiens, ab aſinis ſe iuiri iniquiſſime fert, cuiuſmodi effectus gnari, qui ſibi mulos gigni volunt, equæ iubam ſine artificio tondent, poſteaque aſinos admittunt, ea verò mariti ignobilitatem, cuius antea pudebat facilius patitur. Sophocles eius rei etiam videtur meminiſſe. Albertus. Qui humeros commouendo incedit collo ſuperbus, & incolens iudicatur. Tiberius Cæſar incedebat ceruice rigida & obſtipa, adducto ferè vultu, & plerunque tacito, nullo, aut rariſſimo etiam cum proximis ſermone, eoque tardiſſimo, & non ſine molli quadam digitorum geſticulatione, quibus omnia ingrata & arrogantiæ plena animaduerſis Auguſtus in eo, & excuſans apud Senatum, & populum, profeſſus naturæ vitia, non animi eſſe.

Humeri curui ad ſingulos paſsus ſe ſubmouentes.

QVI humeris mouentur incuruati, animo ſunt elato, & referuntur ad leones. Vbi verò leonis figuram deſignat, ait. Ambulans tardè, & magnificè, atque ſe ipſum in humeris, dum ambulat, quatiens, hoc eſt, (vt conijcio) humeris ad ſingulos paſſus commotis. Alibi Leonis inceſſum gradatim eſſe ſcribit, idque fit cum pes ſiniſter non tranſit dextrũ, ſed ſubſequitur, quod incedendi genus Græci κατὰ τὸ σκέλος vocant, incedit enim tardè, & paſſibus multò diſtantibus. Adamantius ab eo hæc habet. Qui humeris ſubmouetur, abducto capite, magnanimitatem, & fortitudinem innuit, ita enim incedit Leo. Reliqua ab his iam inſpicere poteris. Albertus optimam inceſſus rationem deſcribens, ait. Cum pedum, & manum inotus, cum totius corporis conſentit, & cum moderatè, & tranquillè inferatur cum inclinatione aliqua capitis, & ceruicis decenti, magnanimum hominem, & fortem notant, talis eſt leonis inceſſus. Sed Plinius humeris incuruos longæuos dicit.

De magnitudine, & paruitate corporum. Cap. 56.

DIXIMVS de ſingulis hominum partibus, nunc de toto ſimul corpore verba ſunt facienda.

Corpore valdè parui.

VALDE parui, præcipites ſunt, Ariſtoteles in Phyſiogn. latione enim ſanguinis paruum locum continente. Motiones quoque valdè velociter accedunt ad ſapere; Cauſa eſt, quia in corpore paruo pauca eſt intercapedo à corde ad cerebrum, vnde fit ſpirituum aſcenſio, ex quibus ingenij vbertas, vnde ſunt ingenio, & actionibus valdè celeres. Alexander

Aphrodiſeus

Aphrodiſeus aſſerit corpore breues, plerunque eſſe ijs, qui longi ſunt prudentiores, cùm coarctata ſit in toto corpore anima. Innati enim ſpiritus vis ipſa collectior, paruæ compaginis membra aptiſſimè regit, & quod mentis eſt, ad excogitandum validius illuſtrat. Preterea animalia parui corporis ingenioſa ſunt, vt apes, formicæ, & araneæ. Et Auicenna dicit, quod natura ſupplet ingenio, vbi defecit corpore. Ariſtoteles ad Alexandrum præcipit, non debere contemnere paruam ſtaturam in hominibus, quia plerunque hi ſapientia, conſilio, & optimis moribus ſunt præditi. Viri fortitudine, & conſilio præſignes in hiſtorijs hi leguntur. Ageſilaum parua fuiſſe ſtatura ferunt, & forma deſpicabili, ſed animo imperioſum, & ingenio ſublimem, iuſtitiæ obſeruantem, natura, & arte his popularitate, humanitateque coniunctis, ſed hilaritas viri, & illa quotieſcunque locum tuliſſet vrbanitas; effecit, vt eadem ad extremam vſque ſenectam gratia, præſignes forma, pulchritudineque viros æquaret. Alexander Magnus non magna fuit ſtatura, & orientem ſubegit, & omneſque Reges præiuit. Vliſſes modica fuit ſtatura præditus, ſtaturoſus, & maximus Aiax, vt ab Homero deſcribitur Iliados tertio, ille iuditio, & virtute præpotens, hic ſtolidus, & furioſus. Homero etiam teſte Tydeum minorem quidem corpore, ſed fortiorem animo fuiſſe ſignificatur. Antonius Caracalla breui fuit ſtatura, tamen dicacitatem Alexandrinorum vltus eſt ingenti cæde. Perſas item dolo, & virtute fudit. Et ſi à Mario tironum proceritas probatur, eamque exactam eſſe intra ſenos pedes, vel certe quinos, & denas vncias inter alares equites, vel in primis legionum cohortibus, à Vegetio tamen infertur, vbi neceſſitas exegerit, non tam ſtaturæ rationem, quàm virium habere conuenit. Paulò ante noſtra tempora Nicolaus fuit Piccinus, dictus à parua corporis ſtatura, in Italia magnus fuit virtute bellica, & præclaris facinorum geſtis. Erat vir ingenio apprimè fugaci, & feruido, & mirabiliter ſolerti ad præcauendos hoſtium dolos, tentandaſque inſidias, Et ſi homines ingenio, & facundia præſignes referrè licet, qui modica fuerunt ſtatura. Cor. Licinius Caluus breuis fuit ſtaturæ, & exiguo corpore, quo circa à Catullo Collopichius eſt appellatus, hic poematis ſcribēdis perelegans habitus eſt, & apud veteres inter optimos poetas relatus. Anius ſtatura fuit admodum breui, vt à C. Plinio refertur, & inter principes tragediarum ſcriptores relatus eſt à veteribus, fuit enim acri ingenio. Horatius item ſtatura fuit breui, & corpore obeſo, & oculis lippis. Marſilius Ficinus puſillo corpore fuit, vt vix ſemihominem æquaret, ſed tantam vim inuſitati ſpiritus, & tantas vtriuſque linguæ facultates habuit, vt in admirationem haberetur. Iacobus Faber Stapulenſis ſtatura perhumili homuncio, ſed magnis ingenijs haud dubie conferendus. Aurelius Augurellus Poeta in puſillo corpore præclarum habuit ingenium.

Parui corpore ſiccis carnibus, & colore qui caliditatem innuet.

QVICVNQVE autem paruorum ſiccis carnibus ſunt, aut coloribus, aut quæ per caliditatem corpori ſuperfluunt, nihil proficiunt, exiſtente enim latione in paruo corpore, & veloci propter ignem, nunquam ſecundum idem eſt ſapere, ſed aliud in alio, priuſquàm excedens perficiat. In corpore paruo aliquam adhiberi conſiderationem iubet Ariſtoteles: nam poteſt eſse paruum corpus, & non ita malum, vnde ex qualitate carnis, & ſui coloris, poteſt qualitas effectus augeri, vel minui: Vnde pro ſiccis carnibus vtentes, intelligit, in ſui corporis conſtitutione, quod macri ſint, vnde cum corpore duæ cauſæ coniunguntur, altera ex parte loci, videlicet cum corpore parui ſint, altera ex parte complexionis, quæ ſicca, & ignea eſt, ſic ex breuitate corporis, ſpirituum breuis eſt motus, ex complexione calida celeris, ſic animum reddunt mutabilem, nam ſpiritus prius mutantur, quam animus opinione firmetur.

Corpore

Corpore parui humidis carnibus, & colore humidum innuente.

QVICVNQVE verò paruorum humidis carnibus vtentes, & colore propter frigiditatem, perfectiui ſunt, exiſtente enim motu in paruo, idque cum difficultate mobile, temperatur commenſuratione, poteſt optime perficere. Ariſtoteles in Phyſiogn.

Corpore incommenſurati.

INCOMMENSVRATI aſtuti ſunt, & referuntur ad paſſionem, & ad fœminas, relationem autem commenſurationis ad corporum, bonam motionem, & bonam natiuitatem ducere oportet, ſed non ad formam maris, ſicut initio dictum eſt. Idem in Phyſiogn.

Valdè magni corpore.

QVI autem ſunt valdè magni, tardi. Latione enim ſanguinis magnum locum continentis, tardè accedunt ad ſapere. Idem in Phyſiogn. Ait Alexander Aphrodienſis in magnis corporibus anima extremum ſoluitur in ſpatium. Grus magna auis eſt, & timida, Euſtathius. Homerus Aiacem deſcribit, vt diximus, enormi proceritate ſtaturoſum. πελορὸσ ερκὸσ αχαιων, *ideſt excelſus Aiax Græcorum murus, &* εξοχοσ αργειων κεφαλην *capite ſupereminens grecos. Vlixes contra Eurialum ait, qui eſſet magnus, & inſipiens, apud eundem.*

„ *Sic membra tibi dant grandia Parcæ.*

„ *Mentis eges.*

C. Calligula ſtatura fuit eminenti, corpore enormi, gracilitate maxima crurum, & ceruicis.

Corpore magni, carne humida, & colore humidum innuente.

QVICVNQVE verò magnorum humidis carnibus vtuntur, & coloribus, qui propter frigiditatem innaſcuntur, nihil perficiunt. Exiſtente enim latione in magno loco, & humido propter frigiditatem, non permittit aliquid accedere ad ſapere. Ariſtoteles in Phyſiogn. Sunt homines grandiores, timidiores, vt ſtruthiocameli. Ludouicum Pannoniæ Regem, & Boemiæ ferunt cum vtero matris excluderetur, informem propè, & ſine certis oris lineamentis vrſini fœtus ſpeciem prætuliſſe, & creuiſſe ad iuſto maiorem hominis ſtaturam, nec eius molis artus decenter uiuidus, & illuſtris ſpiritus regeret, ore etiam obeſo, nec poterat à nutricijs ita excitari, vt literarum pariter, & armorum diſciplinam exerceret corpus ſine pectore, & mente ſortitus eſt.

Corpore magni, & duris carnibus & colore calidum innuente.

QVICVNQVE autem magnorum ſiccis carnibus vtuntur, & colore propter humiditatem, ſunt perfectiui, & ſenſitiui: exiſtente enim latione in loco magna, & tarda propter frigiditatem nil conducit accedens ad ſapere: magnitudinis enim exceſſum, &

carnium,

carnium, & caloris caliditas acquiſiuit, vt commenſurata ſit ad perficiendum. Ariſtoteles in Phyſiogn. & in Problematis homines, & aues, & genus quodque animalium forte eſſe dixit corpore duriori. Ratio quia animoſitas cum calore eſt, metus enim refrigeratio eſt, quorum igitur ſanguinis magis feruet, hæc & robuſtiora, & animoſiora ſunt. Sanguis autem alimento corporibus eſt. Multi ſunt homines viribus, & ingenio præſigens, qui procera ſtatura, ſed contemperata membris, & complexione fuerunt. Legitur apud Græcos Titormum buſſequam corpore ſtaturoſum, & viribus præcellentem fuiſſe, in eum cum incidiſset Milo Crotoniates, illius proceritatem, ac robur periclitari cupiens, nil magnum poſſe dicebat. Is permagnum arripuit lapidem, quem primò ad ſe protraxit, inde propulit, ter idem effecit, poſtea ſubſtulit ad genua, demum humero impoſitum ad quinquaginta tulit Vlnas, proiecitque, at lapidem vix emouebat Milo: inde porrexit in armentum, ſtanſque maximi, & ferociſſimi omnium tauri pedem corripit, furentemque, ac inde ſe proripere adnitentem fruſtra, retinuit conſtantiſſimè. Magno corpore fuit Theſeus. Cum Cimon eius ſepulchrum inueniſſet, forma præſtanti, & digna, & maxima animi magnitudine, vt ex Plutarcho habetur. Palamedes longus, & gracilis fuit, animo ſapiens magnanimus, & blandus. Antenor longus, & gracilis, & velocibus membris, ſed Verſutus, & cautus. Agamenon corpore magno, membriſque teretibus, fuitque prudens, & nobilis. Neſtor magnus, longus, & latus conſiliarius, & prudens. Neoptolemus magnus, deducto corpore, ſic Caſtor, Pollux, & Helena. Polixena alta, animo ſimplici, larga, & dapſilis. Sic Priamus, & Machaor, qui fortes, prudentes, & miſericordes fuere. Troilus magnus, & pulcherrimus forma, militiæ cupidus, vt ex Darete Phrygio habetur. Romulus fuit magnitudine, & formæ præſtantia inſignis, vt ex Plutarco habetur. Flauius Domitianus ſtatura fuit excelſa, præterea pulcher, & decens, maximeque in iuuentute, & quidem toto corpore, maximo Valuit ingenio facundia, ſagittandi arte, & militia. Claudius Cæſar prolixo, nec exili corpore fuit. C. Cæſar excelſa ſtatura, ſed teretibus membris, ore paulo pleniore, fuit animo, ingenij magnitudine, & virtute inſigni. Tiberius Cæſar corpore fuit amplo, & robuſto, ſtatura, quæ iuſtum excederet, latus ab humeris, & pectore, cæteris membris vſque ad imos pedes æqualis, & congruens, Vnde fortis erat, vt ex Suetonio colligitur. Mauſolus procero corpore, & prudens fuit. Georgius Scanderbechus excelſa fuit ſtatura, toroſo corpore, vt magni Herois effigiem repræſentaret, fuit admirabilis robore, ac bellica virtute præditus, vt hiſtorijs teſtatum eſt: vt ſupra duo milia barbarorum diuerſis prælijs ſua manu interfeciſſet, cum ſingulis ictibus ſingulos per medium ſcinderet. Georgius Fraiſpergius Sueuus vaſto corporis pondere, ſed artuum robore adeò valido, Vt extento tantum medio dextræ manus digito, Validiſſimum quemque firmo innixum veſtigio facile dimoueret, prætercurrentem equum arrepto freno ſiſteret tormentumque murale ſolo innixus humero, propelleret, quo Vellet. Gottifredus Buglionus, ſacri belli aduerſus Turchas Dux, ſtatura fuit ſublimi, & eximia corporis ſpetie, militaris artis peritiſſimus, & religione inſignis, ſermone breui, ſed ſententijs admirabili. Carolus Rex Francorum ſtatura eminenti, corpore amplo, membris congruentibus, facie pulcherrima, rerum, geſtarum magnitudine cognomento, fuit magnus, vniuerſa ſpecie auguſta. Otho excelſa fuit ſtatura, & ſtrenuus bellator. Sic magnus Sfortia, ſic etiam Conſaluus Cordubenſis, vt ex Iouio habetur. Mahometes ſecundus Turcharum imperator, ſtatura fuit grandi, pectore, & lacertis magnis, fuit natura pugnax, & ſtrenuus, & prudentia mirificus, ſolers machinarum bellicarum inuentor difficilimarum, & abſtruſarum rerum peritus. Ioannes Aſſumbeius Vſſumcaſſanus eximia corporis magni-

tudine, bellicoſus, & appetens gloriæ. Zenyal Perſa Caſſani filius excelſa ſtatura, & grandibus oculis, manu ſtrenuus, audax in prælijs, equitando, & iaculando excellens. Tamerlanes Scytharum imperator, corpore fuit ingenti, validis neruis, adeò firmo, lacertoſoque, vt Scythici ingentis arcus cordam, quod pauciſſimis præſtare licebat, vltra aurem extenderet, cupreumque mortarium pro ſcopo ſagittarijs in ludo propoſitum, emiſſæ harundinis ſpiculo perfoderet, maxima præditus bellica virtute extitit, & animo indomito. Non deerunt Philoſophi. Zeno procera fuit ſtatura, vt Plato in parmenide indicat, fuitque magni ingenij, dialecticæ inuentor, & in Phyloſophia, et in Rep. vir ſanè nobiliſſimus, vt indicant ipſius volumina ſapiētiæ pleniſſima. Zeno Cittieus procera ſtatura, & gracili corpore fuit, vt ex Apollonio Tyro Diogenes refert.

Corpore mediocri carne, & colore.

EXCEDENTIA *igitur corpora magnitudinibus, & paruitatibus deficientia, quomodo imperfecta ſunt, quomodo perfecta dictum eſt, media autem horum natura ad ſenſus optima, & perfectiſſima quibuſcunque ſupponitur ineſſe. Motus enim non multi exiſtentes, facilius ad mentem accedunt, nec enim pauci exiſtentes, ſupergrediuntur quare perfectiſſimam, & ad perficiendum quæ fuerint propoſita, & ad ſentiendum oportet moderatam eſſe magnitudinem. Mediocri ſtatura fuit Ruellius gallus, & inſcribendo feliciſſimus. Iuſto humilior, vel quadrata ſtatura fuit Iacobus Triuultius, ſed ingenti ſpiritu, & vigore pleno, italorum ducum celeberrimus.*

Corpore commenſurati.

S*I enim incommenſurati aſtuti ſunt, commenſurati vtique erunt iuſti, & fortes. Ariſtoteles in Phyſiogn. Sed hic vſus eſt loco à contrario. Et ad Alexandrum ſcribens ait. Homo bonæ ſtaturæ ſit; nec nimis longus, nec nimis breuis. Polemon, & Adamantius in Idæa ingenioſi tribuit ei corpus mediocris magnitudinis. Quadratum virum appellare ſolitus eſt Simonides apud Platonem, & Ariſtotelem, qui eſſet omnibus numeris abſolutus, & quadratis ſtatuis ſine manibus, & pedibus, cuiuſmodi Hermes, qui* τετραγωνι *apud græcos fingi ſolebant, cum quadrans literis illuſtribus notis dicatas ab antiquis fuiſſe, non aliam ob cauſam, vt conijcio, quàm quod ea forma, quæ ſolà perfecta eſſet, abſoluta ſit, illorum virtutem, & ſapientiam minimè fluxam, & mutabilem indicare vellent. Celſus medicinæ ſecundo, corpus ſtaturæ mediæ quadratum vocat, atque habiliſſimum eſſe inquit præcipuè ſi neque gracile, neque obeſum, nam gracile corpus infirmum, obeſum hebes eſt. Columella de canibus loquens, quadratum probat potius, quàm longum, aut breuem, ſic & gallinas quadratas. Homerus Vliſſem mediocris ſtaturæ dicit, ingenioſiſſimum, & fortem, ſic etiam Dares Phrygius eum fuiſſe ſcribit, corpore medio, & firmo, ſic eloquens ſapiens, & fortis. Aiax Oileus corpore quadrato valentibus membris, aquilino corpore, & fuit iucundus fortis, & ſagax. Sic Diomedes corpore quadrato forti, & in bello acerrimus, crebro calidus, impatiens, & audax. Menelaus mediocri corpore, & ſtatura fuit, & formoſus, valens ingenio, & viribus. Briſeis non alta ſtatura corpore æquali fuit, blanda, verecunda, ſimplex, & pia. Aeneas quadratus, fortis, pius, & prudēs, vt ex Darete Phrygio habetur. Iuſtinus narrat Ninum Semiramidis filium fuiſſe ſtatura mediocri. Auguſtus ſtatura fuit breui, quinum pedum, & dodrante, quæ compoſitione, & æquitate membrorum occuleretur, & non niſi ex comparatione alicuius procerioris intelligi poſſet. Galba etiā ſtatura fuit iuſta,*

vnde

vnde maxima eius liberalitas, & iuſtitia. Sic Veſpaſianus quadrata ſtatura, compactis, firmiſque membris, fuit liberalis, magnificus, & validus, vt in Suetonio legitur. Plautus in Aſinaria ſuum Leonida commoda ſtatura, & intelligentem fuiſſe ſcribit.

Piloſi corpore.

IN quibus totum corpus aſperis, denſiſque pilis obſitum inſpexeris, illud tarditati, inertiæque aſcribendum putabis. Polemon, ſed Adamantius bouinum eſſe dicit. Ariſtoteles problematum libro quærit cur aues, & piloſi homines libidine vehementer angantur, & rationem affert, quod multum humoris contineant, & genus illud vtrunque naturæ multi humoris concoquens propter caloris copiam eſt, inditio pilus, ac penna, vel quod, & multum ineſt humoris, neque ſi non à calore vinceretur, pennæ auibus, pili hominibus poſſint vnquam oriri, ſemen autem vel loci, vel temporis portione, vel ratione creari plurimum poteſt, vt in aere, vt in vere, nam eius natura calida, & humida eſt. Et in natura luxurioſi facit eum piloſum. Lepori vni pili in buca intus ſunt, & ſub pedibus, vt Ariſtoteles ait, & Plinius villoſiſſimus animalium lepus. Quæ Trogus conſiderans in lepore hoc exemplo libidinoſiores hominũ quoque hirtos eſſe dixit. Scotus ait. Cum videbis hominem piloſum in carne, & cruribus, & in ventre, & non luxurioſum, redde gratias Deo. Caligula fuit capillo raro, & circa verticem nullo, hirſutus cætera, luxurioſus maximè fuit, multoſque dilexit commertio mutui ſtupri, inſuper ſororum inceſtu, nullaque illuſtri fœmina abſtinuit, vt à Suetonio habetur. Marſias vultu ferino, trux, hiſpidus, multibarbus ſpinis, & pilis obſitus, veluti belua, ſtultitiæ maximum ſpecimen, in Apollinem delirans, laudans ſeſe, quod erat, & coma relicinus, & barba ſquallidus, & pectore hirſutus, contra Apolinem aduerſis virtutibus culpabat, quod eſſet coma intonſus, corpore glabellus tandem cum eo certans ſuæ temeritatis belluinæ pœnas dedit.

Glabri corpore.

QVERIT Aphrodiſeus in ſuis problematis, cur mulieres, & ſpadones pilis careant, mulieres quidem, quia frigidæ ſunt, foramina ſui corporis ſpiſſiora habent, atque coarctatiora, vis enim frigoris coarctare, conſtipareque aptiſſima eſt, itaque exitus pilis denegatur, ſpadones verò, quia iuſto humidiores ſunt, excrementiſque admodum redundant. Hæc enim ratio eſt, cur loca neque præhumida, neque præſicca, ſaxoſaque edere valeant. Plinius. Pubeſcit homo ſolus, quod niſi contingat, ſterilis in gignendo eſt, vnde glabri ad fœmineos mores accedere iudicantur.

Secundi libri finis.

IO. BAPT. PORTAE NEAPOLITANI DE HVMANA PHYSIOGNOMONIA LIBER TERTIVS.

PROOEMIVM.

SVPERIVS poſt ſuperciliorum tractationẽ, conſtitutus erat oculis ſermo, ſed quia ipſi nobiliſſimæ ſunt corporis partes, & in eis præcipua Phyſiognomoniæ vis conſiſtit, in præſentem librum delegimus. A prudentiſſimis quibus uẽ dictum eſt, vt vultus animi imago, ſic oculi vultus indices ſunt. Alij oculos animi fores vocarunt, quia ex eis foras emicat. Ait Polemon. Oculi arcana cordis manifeſta reddunt, quoniam ſigna, quæ in oculis cernuntur, idola ſunt affectionum cordis. Loxus, referente Alberto, ſcribit, omnis phyſiognomoniæ perfectio in oculis conſiſtit, & oculorum ſigna potentiora eſſe cæteris, quæ in vultu conſpiciantur, & ſi oculorum inditia confirmant illa, cæterorum membrorum tunc firma, rataq; eſſe dixit, ſi contraria fuerint, præualent ſigna oculorum, cætera verò infirmantur. Plinius inquit. Nulla ex parte maior animi indicia cunctis animalibus, vel homini maxime, ideſt moderationis, clementiæ, miſericordiæ, odij, amoris, triſtitiæ, & lætitiæ. Profecto in oculis animus inhabitat, hinc illæ miſericordiæ lachrimæ, hos cum oſculamur, animum ipſum videmus attingere, animo videmus, animo cernimus, oculi, ceu vaſa quædam viſibilem eius partem accipiunt, atque tranſmittunt, ſic magna cogitatio obcæcat, abducto intus viſu, ſic in morbo comitiali aperti nihil cernunt, animo caligante. Aphrodiſeus in ſuis Problematis ait, Ob id nos, cum puduit, oculos deorſum vertimus, quia Natura oculos animi ſpeculum conſtruxit, quippe cum cæteras quoque affectiones animi per oculos intelligimus, videlicet cum angimur, cum iraſcimur, & cum verecundamur, quod cum animus perſonam quampiam reuerendam aſpicere, liberè, atque alloqui audentius temperet, palpebras trahi deorſum à muſculis

ſculis cogit, quaſi occulens partem, qua facultas conſpiciendi adminiſtrari ſolita eſt. Galenus diuinum membrum vocat, & caput à natura propter oculos formatum putat, cum illis totus conſpiciatur animus, & cerebro, in quo eſt præcipua animi facultas coniunxit, in ſinuoſa recondit valle, prominentibus ſupercilijs, vt fierent, quaſi vallo obſepiente ad propugnacula partium toto corpore preciosiſſimarum. Hi lucis vſu vitam à tenebris, & morte diſcernunt.

De oculorum quantitate. Cap. I.

QVIA multifaria eſt oculorum conſideratio, quippe de quantitate, ſitu, colore, motu, forma, & contuitu quoque multiformes, truces torui, flagrantes, graues tranſuerſi, limi, ſubmiſſi, blandi, & ſimiles. A quantitate incipiemus. Oculi, vt Ariſtoteles animalium libro ait, ſubiacent ſupercilijs, quorum partes inferius, & ſuperius tegentes palpebræ appellantur. Pilos, qui in extremo palpebrarum ambitui adhærent, cilium nominamus. Dicuntur oculi, quaſi capite occulti, vel quia animæ occulta reuelant.

Tabulam bouinos oculos afferentem adducimus, vt horum exemplo humani opportunius coniectarentur.

Valdè magni oculi.

GRANDIORES oculos imbrobat Ariſtoteles animalium libro, ſimiliter ab eo Galenus libro eo, quod animi mores corporis temperaturam ſequantur. In ſuis verò Phyſiognomonicis oculos magnos habentes pigros dicit, & ad boues refert. Galenus ad id refert. Si magnitudini oculorum concinnitas deſit, & operationum virtus, multam quidem ſubſtantiam, non tamen benè temperatam oſtendit. Eadem Raſes, & Conciliator ab Ariſtotele. Piſcis Melanurus, oculata vulgò dictus, oculos habet, ſecundum ſuæ magnitudinis proportionem maximos.

maximos. Oppianus cum imbecillem, & timidum dicit, immo piſcium omnium timidiſſimum. Hepetus ſegnis eſt, nec à ſuis ſpetiebus oberrat ob timorem, oculis eſt maioribus, quàm corporis proportio requirat. Sed videamus ecquid Philologi doctiſſimi de magnitudinis oculorum cauſa dixerint. Democritus Abderita propter ſuperfluam humiditatem magnos oculos oriri ait eiuſque amplificationis cauſam humidum eſſe, atque eiuſmodi magnitudine prædictos talem ſortiri naturam. Herophilus autem de calido oriri aſſerit, nam ſic humidi, quàm calidi eſt amplificare, & caloris vehementia, qui in prima formatione ſurſum confertim magis, copioſuſque efferebatur, non oculos modo, ſed os ipſum, reliquoſque meatus ampliores factos ait. Galenus autem in libro de temperamentis ambos à veritate aberrare dixit, vno, quod vnius particulæ occaſione de toto corpore pronuntiare ſint auſi, altero, quòd formatricis in natura virtutis, quæ artifex facultas eſt, & particulas ſecundum animi mores effingit, parum meminerunt. De hac Ariſtoteles dubitauit, nunquid diuinioris originis ſit. Domicianus, vt Suetonius refert, prægrandibus oculis fuit, verùm acie hebetiore, ob id minor ingenij vis, & diſciplina.

Oculi magni, & liuidi.

AD Alexandrum ſcribens Ariſtoteles ait, qui oculos magnos habet inuidus, inuerecundus, piger, & inobediens eſt, & præcipue ſi ſint liuidi.

Oculi magni, & concinni.

IDEM ad eundem ſcribens optimos oculos, & laudabilis naturæ magnos dicit, ad rotunditatem declinantes. Galenus in libro de arte medicinali oculorum magnitudinem, ſicut de capite dixit, aliquid boni, aliquid mali indicare, nam ſi magnitudini concinnitas oculorum adſit, & operationum virtus, multitudinem benè temperatæ ſubſtantiæ oſtendit, ex qua ſunt conformati. Homero βοῶπις *dicitur, quod oculos magnos, non bouinos, & ob id decoros, frequensque ei eſt Dearum epitheton. Ceruus oculos magnos habet, & concinnos, & ingenioſus inter animalia. Grandibus oculis, & ſublimibus, fulgentibus Socratem fuiſſe narrat Polemon. Sed Plato in Thæeteto prominentibus dicit, ob id iuſtum, prudentem, ſtudioſum, & amoris plenum, quem Apollo omnium ſapientiſſimum appellauit. Neoptolemus oculis fuit rotundis, & maximus bellator, vt ex Darete Phrygio. Tiberius Cæſar prægrandibus oculis fuit, & qui, quod mirum eſſet, nec alij genitorum mortalium fuiſſe naturam, vt expergefactus noctu pauliſper, haud alio modo, quàm luce clara contueretur omnia, paulatim tenebris ſe ſe obducentibus, erat enim corpore amplo, & robuſto, fuit & in eo vis acerrima ingenij in diſciplinis, & militia. Huiuſmodi ipſe etiam oculos à natura ſortitus ſum, & quod Plinius nulli genitorum mortalium, niſi Tiberio dixit, nam expergefactus in tenebris clarè omnia contueor aliquantiſper, paulatim inde lumine euaneſcente. Tales ſunt oculi tui, Princeps digniſſime, magni, fulgentes, & concinni, & cum maxima operationum virtute, vt longinqua, omnia contuearis, & propinqua. Vnde miſericordia, iuſtitia, prudentia iudicium, præſtantiſſimique tui mores præfulgent.*

Veritus ne eiuſdem tabulæ copia, neutiquam ludo mulierum, aut puerorum iuco parata, vel librum onoraret, vel Iſtoris animo faſtidium ingereret, hanc, vt repetitam, obliteratam reiecisſem, ni præſenti exemplo neceſſariam cognouiſſem.

Valdè

Valdè parui oculi.

OCVLOS valdè paruos, Ariſtoteles animalium libro improbat, vt extremos, & ſimiliter à Galeno eodem loco teſtatum. Sed in Phyſiognomonicis ait. Quibus parui oculi, vt ſimijs, puſillanimi ſunt, & referuntur etiam ad apparentiam. Sed Galenus. Si oculi cum paruitate ſociam habuerint inconcinnitatem quandam, ac operationum vitium, tunc paucam ſimul, & vitioſam materiam oſtendunt. Polemon, & Adamantius in figura auari, aſcribunt ei modicos oculos. Torpedo oculos paruos habet, & vafra eſt.

Parui, & concinni oculi.

VT nec magnos oculos Galenus improbat, ita nec paruos, quibus concinnitas, & operationum virtus adſit, nam paucam quidem, ſed benè temperatam ſubſtantiam oſtendunt, ex quo ſunt conformati. Ariſtoteles ipſe, vt Diogenes teſtatur, paruis fuit oculis, autoritate Timothei Athenienſis in libro de vitijs.

Oculi mediocres.

ANIMALIVM libro Ariſtoteles nec magnos, nec paruos ait eſſe oportere oculos, qui probentur, & ſimiliter ab eo Galenus, & vt ſecuriores recipiendum, cenſet. In Phyſiognomonicis verò. Medius eſt igitur oculorum ſtatus, qui probetur, qui mediocritatem quandam magnitudinis habeant caſtigatam. Ad Alexandrum item ſcribens. Cuius oculi ſunt mediocres, declinantes ad cœleſtem colorem, vel nigredinem talis eſt penetrabilis intellectus, cumrialis, & fidelis. Et Polemon in figura virilis, tribuit ei aciem humidam, oculos neque magnos, neque paruos.

De

De angulis oculorum. Cap. 2.

NVNC ad oculorum partes deueniendum, & primo de angulis. Sunt enim anguli, vt Ariſtoteles animalium libro ait, pars inferioris, ſuperiorisque palpebræ, horum duplicem vterque oculos habet, alterum iuxta naſum, alterum iuxta tempora.

Oculorum anguli longi.

SI oculorum anguli iuſto ſint longiores, maleficorum morum notam præbent, Ariſtoteles animalium libro, quod à Galeno recitatur, & Plinius ex Trogo refert idem. Quibuſcunque oculi ſunt longi, maleficos eſſe iudicant. Sed quæ de angulis oculorum Ariſtoteles, Plinius eum irridens, ſatis ipſe irridendus, perperàm de oculis protulit.

Oculorum breues anguli.

GALENVS ex his infert, breues angulos, velut inter hos medios laudabilis eſſe naturæ. Sed Albertus perperam malitiam diſpoſitricis naturæ innuere dicit.

Carnoſi angulorum anguli.

OCVLARES anguli, qui iuxta naſum coniunguntur carnoſi, more pettunculorum, malitiam præſeferunt, Ariſtoteles etiam notato loco ſubdit, Quod à Galeno, & Plinio tranſcriptum: Claudio Cæſari oculos fuere, in quorum anguli candore carnoſo, & ſanguineis venis ſubinde ſuffuſos. A Suetonio cibis, luxuriæ, & ludis deditus, ſæuus, & timidus deſcribitur. Albertus non more pettunculorum, ſed vt videtur in oculis milui dicit, & aſtutiam, & calliditatem innuere.

De genis oculorum. Cap. 3.

GENAS dicimus palpebras ſuperius, & inferius tegentes, quaſi à genis contineantur. Hæ nanque veſſicularum inſtar tumentes, ſomnolentiæ, & vinoſitatis teſtes ſunt. Albertus barbarè cilia vocat.

Dextris figuram inſpicies, quæ ſupra & infra oculos veſſiculas tumidas habet.

Veſſiculæ oculorum infra.

QVIBVS autem, quod ab oculis, veluti veſſiculæ dependent, ebrioſi ſunt, & referuntur ad paſſionem, Ariſtoteles in Phyſiognomonicis: ideſt inferior gena facile veſſicarum inſtar intumeſcit. Vinum enim, vt Medici dicunt, cerebrum debilitat, vnde ijs, qui largius merũ ingurgitant, ex cerebri debilitate inferiores palpebræ prægnantes viſuntur. Sueſſanus malè putat Ariſtotelem de lippitudinibus, & ſuperfluitatibus, veluti veſſiculis ex oculis exeuntibus locutum fuiſſe. Polemon, & Adamantius. Sub oculis veſſiculæ vinolentiæ nota. Albertus inferius cilium groſſum, vinolentiam ſignificare dixit.

Veſsiculæ oculorum ſupra.

ADHVC eodem loco Ariſtoteles. Et vehementer cadentibus, quæ ſupra oculos, veluti veſſiculæ, ſomniculoſos arguit, & referuntur ad paſſionem: nam ſomno ſurgentibus dependent, quæ ſunt in oculis. Et ſi ex Polemonis textu pauca ad rem accommodata leges, ex Adamantio tamen reſtituta. Supernè veſſiculæ tumentes ſomnolentos indicant. Albertus ſuperius ſupercilium quaſi inflatum aliquantulum cadens ſuper oculum ſomnolentos ſignificare. Medici ex humoris ſuperfluitate id euenire autumant, vel per ſe, vel è ſomno ſurgentibus, vtroque argumento nobis inſinuant ſomni eſſe amatores, quod Galenus in arte medicinali non tacuit, frigida enim, & humida cerebri temperies ſomnolentos, & capitis deſtillationibus obnoxios reddit. Ouidius ſomnum deſcribens.

„ tardaq; Deus grauitate iacentes.
„ Vix oculos tollens, iterumq;, iterumq; relabens,
„ Summaq; percutiens nutanti pectora mento.

Veſſiculæ oculorum infra, & ſupra.

EX ſupradictis Adamantius infert, vtraque oculorum veſſicula ſuperior, inferiorque tumens, vtrumque ſignificat. Polemonis textus vix ſententiæ veſtigia ſeruat.

Sanguineæ genæ, & craſſæ.

IN figura inuerecundi Ariſtoteles aſcribit ei palpebras craſſas, & ſanguineas, Polemon, & Adamãtius apertas, & craſſas. Rhaſes. Cuius palpebræ groſſæ inuerecũdi. Sanguinolẽtiã palpebrarũ prouenire dicit ex ſanguine indigeſto groſſo, vt in ſenibus, & ganeonibus.

Inferior gena breuis.

INFERIOR gena, inquit Albertus, retracta, quæ oculum non cooperiat, ſignificat interiturum ex nimia ſiccitate, & ſi eſt ex infirmitate, imminere mortem.

De pupillis oculorum. Cap. 4.

SVNT etiam & pupillæ oculorum partes Ariſtoteles animalium libro ait. Oculorum humor, quo videmus, pupilla eſt, circulus qui circundat, orbis eſt, albugo verò orbem circundat. Plinius inquit, mediam oculorum pupillam feneſtrauit pupilla, eſſeque, ait, gentes in Tribalis, & Illirijs ex Iſigoni ſententia, qui pupillas binas ſingulis in oculis habeant, qui viſa effaſcinent, interimantq; quos diutius intueãtur, iratis præcipuè oculis, & eorum malum facilius ſentire puberes. Dicitur pupilla, Iſidoro teſte, quia ibi paruæ imagines à nobis videntur, & paruuli, pupilli dicuntur, vel quia pura, & impolluta eſt vt puella.

Ouis figuram adducimus in qua latas pupillas contemplari licebat.

Qui

QVI latas oculorum pupillas habent, eos paruis moribus obnoxios dixeris. Sed Adamantius laxitas foraminum pupillarum ſtultos, & rectius notare dixit, nam oues, & boues, & quæcunque animalia ſtulta ſunt, eandem aſpectus aciem latam habent. Idque mihi frequenti experientia compertum eſt.

Ecce ichneumonem ad viuum effigiatis adducimus, qui adhuc ſedula cura diligentiſſimi noſtri Ferdinandi Imperatoris viuus adſeruatur, in quo paruæ pupillæ deteguntur.

Pupille oculorum paruæ.

AT qui paruas pupillas habuerit, cum & huiuſmodi ſerpentes ichneumones, ſimiæ vulpes, cæteraq; quæ anguſtis ſunt pupillis, & improbè aſtuta ſunt, tales ad eorum ſimilitudinem malignè machinantes iudicare queas, Polemon; eadem confirmat Adamantius. Albertus quidem ſerpentes, hyenæ, ſimiæ, vulpes, & uniones, ſiuè teſtudines, quæ margaritas ferunt. pupillas habent paruas, & qualis beluarum harum animus, talis erit hominis, qui eas habebit. Sed pro ichneumone ſatis imperite uniones habet, & rudior expoſitio, ideſt teſtudinis. Sed occurrit turpi Veneri obnoxios me obſeruaſſe paruas pupillas habere, argumento fortaſſe Ichneumonum, hyenarum, perdicum, coturnicum, gallorumque: hæc nanque animalia malefica, inſidioſa; maſculaque vtuntur venere ex Ariſtotele, & eſtens. Ichneumoni, inquit Aelianus, vtriuſque ſexus participi, à natura tributum eſt, vt & ſuo ſemine grauiditatem, & parum alijs afferat, & ipſe quoque nomen ferat, quod de hyena idem ſcripſerunt, qui in pugna, quam inter ſe pugnant, victi fuerint, ea bellicæ offenſionis nota inuruntur, vt & in viliorem ſexum cenſeantur, & muliebria patiantur, contra ij, qui ſuperiores in bello euaſerunt, victos ſubigunt, & ſimul ſuo ſemine implent, at victi ex ea male à ſe pugnata pugna, hoc premio afficiuntur, vt ex patribus, qui iam antè fuiſſent, matres reddantur. Libido perdicum maxima, dum incubat fœmina, cælibes mares pugnam inter ſe conferunt, victus in pugna victoris venerem patitur, ex Ariſtotele, Athenæo & Trogus de gallis prodidit, qui omnes anguſtas pupillas habent.

Mediocres oculorum pupillæ.

OPTIMAM *deſcribens pupillarum qualitatem Adamantius, Qui benè, ait, ſunt animis affecti, ſecundum oculorum rationem, decentes pupillas habent, Albertus, ſi cui moderati ſunt pupillæ orbes, fortes ſunt.*

Pupillarum orbes inæquales.

QVI *impares habent pupillarum orbes, ſtolidos dixeris, Polemon, Adamantius verò nefarios dicit, & rectius, Albertus iniquos.*

Aequales pupillarum orbes.

OPTIME *Adamantius addit, quæ Polemon omiſerat. Qui verò æquales habuerint pupillarum rotationes, amici erunt iuſtitiæ.*

Circumuoluentes ſe pupillarum orbes.

ADAMANTIVS *habet, quæ Polemoni excedit, vel ſtudio omiſit. Qui pupillarum orbes circumuoluentes, tanquam inſequentes habuerint, nefarij.*

Inæquales pupillarum orbes, & nubs cærulea, viridis, diſcolor, tenebricoſa eorum fronti ſuper ſupercilia inſideat.

SI *præter id ſignum (ideſt inæquales pupillarum rotationes) nubs cærulea, viridis vel diſcolor eorum fronti inſiderit, ſcito eos à dæmone omni generis nocumentis lædi. Polemon. Sed Adamantius. Si hoc ſignum eorum fronti inſederit, tanquam nubs cærulea, viridis, diſcolor, vel tenebricoſa ſuper ſupercilia apparens, hos dæmon in domeſtica irruens bona, varijs ærumnis vexat.*

Inęquales pupillarum orbes, & circum currentes.

SI *autem nubs ipſa ſupercilijs inſederit, & orbes pupillam eodem modo comitentur, iniuſti ſunt, & iniuſta opera patrabunt, vtpotè cognatorum cædes, aut coitus, aut nefarios cibos, vel qui idolis offeruntur, qualia Micenis Pelopem, & Oedipum Lai filium Thebis feciſſe à Tragico memorantur, & præſertim ſi ipſi oculorum orbes ſemper eodem modo vagi circum currant. Polemon. Sed Adamantius ferè aliter. Si ſupercilijs nubs non inſideat, ſed circum pupillas orbes circumcurrant, oportet conſiderare, an eodem modo ſemper currant, quod eſt indicium eos nefaria opera moliri, aut cognatorum cædes, aut coitus, vel nefarios cibos, & veneficos.*

Orbes pupillarum conuerſi, coniunctim ſe mouentes.

QVI *conuerſos orbes circa pupillam habuerint, coniunctim ſe mouentes, iniuſta moliuntur, eaque mala conſilia perficiunt, ad quæ animi furor concitat, quaſi à peruerſo quodam dæmone exagitati, omnibus odio habentur, ac propterea alia, atque alia cogitantes*

tantes

tantes nihil perficiunt, ſed cuncta peruertunt, horum oculi arcana manifeſta reddunt, quoniam ſigna, quæ iu oculis cernuntur, idola ſunt cordis affectionum. Polemon. Sic habet Adamantius. Si in motu circuli conuertuntur, & interim ſtatum aliquem, vel motum accipiant, ab his certe nil agitur, ſed tamen illi ſunt iucunda opera nefaria, & modo facere cupiunt, modo metu, & pigritia prohibentur.

Prominens pupilla.

QVI pupillam foris prominentem habent, cum totius ſubſtantiæ latitudine, demens eſt. Rhaſes.

De oculorum ſitu. Cap. 5.

NVNC de oculorum poſitione, ſcilicet prominentia, & cauitate, nam nonnulles ex ipſis natura ad interiora impegit, quidam quaſi à ſua ſede prominuli viſuntur, hæc malitiam, vel bonitatem reliquarum qualitatum oculi augent, vel minuunt.

Aſininos oculos extra prominentes quare fol. 86.

Oculi multum prominentes.

OCVLOS, qui ſe ſe extra mittant, Ariſtoteles animalium libro improbat, & ſimiliter ab eo Galenus. In Phyſiognomonicis autem, vbi ex aliqua hominis, & eius partium ſimilitudine ad aſinum de ingenio pronunciat, ait fatuitatem innuere, & ad aſinos refert, quorum oculi plurimum foras eminent, Refert etiam ad apparentiam. Ad Alexandrum ſcribens ait. Qui habet oculos ſimiles aſinis, inſipiens eſt, & duræ ceruicis. Polemon, & Adamantius non omnes turgidulis oculis præditos laude dignos cenſet. Rhaſes inuerecundos, loquaces, & ſtolidos, facit. Plinius hos hebetiores putat, ratio, quod quanto oculos eminentior, eo plus diſtat à cerebro, ſcilicet ab eius principio, & ob id ab eius decenti diſpoſitione. Oculorum prominentiam ex anteriorum ventriculorum cerebri humiditate prouenire autumant Medici, vel debilitate, ob id fatuitatem innuere.

Prominentes oculi, tumidi, foueati que.

PROMINENTES oculi, quibus in circuli ſpeciem tumor circumducitur, aut contra veluti caſtrorum foſſa circumdederint, doloſi hominis ſigna interpretantur Polemon, & Adamantius.

Prominentes ſurſum oculi.

OMNES erecti oculi leonis ferociam, vanitatem, & inſaniam denotant, Polemon, Adamantius verò ingluuiem arguere dicit. Conciliator inſaniam.

Deorſum

Deorſum prominentes oculi.

VERSI *tamen deorſum, tanquam concidentes, immites, & implacabiles denunciantur.*

Sanguinei oculi, prominentes.

PETVLCOS, *& ſanguinolentos oculos, ebrioſos, gulonesque indicare dicunt. Conciliator timidos, & inſtabiles ſatis ineptè transfert ex Polemone, & Adamantio. Cocles hanc deſcriptionem cum ſuperiori confundit.*

Oculi prominentes cæſij.

PROMINENTES *cæſios oculos in quouis proſpexeris, iniquos, & incompoſitæ mentis viros cenſeas. Polem. Adam.*

Prominentes oculi cum grauoſis ſupercilijs.

IN *proſilientibus oculis, ſi ſupercilia grauarint, certior erit dementia. Pol. Adam.*

Prominentes ſicci oculi.

SI *tumentes oculi ad aridiorem naturam vergant, patricidas, homicidas, puericidas, & venenorum propinatores exiſtimabis. Polemon, turgidulos, & paruos Adamantius dicit. Ego cum Polemone aſſentirer, quum inferius de prominentibus paruis ſcribat, & quotquot huiuſmodi facinoroſos homines videre contingit, omnes prominentibus, ſiccis oculis præditos inſpexi. Oritur huiuſmodi oculorum ſiccitas ex cerebri ſiccitate, & ex melancholia aduſta, quæ horum cauſa eſt facinorum. Conciliator Ariſtoteles animalium libro optimè cernere cenſet in genere brutorum animalium, qui in cauitatis receſſu oculos habent. Aquilæ oculos valdè profundos habent, & acutiſſime vident. Quod acutiſſimi omnium intuendo ſint, ratio eſt; quia viſibiles ſpiritus in profundo magis aggregantur, & hinc virtus viſiua fortior, & lux à maiori quantitate recipitur. Suetonius concauis oculis Caligulam fuiſſe ſcribit, inde maleficum ac peruerſæ admodum mentis extitiſſe meminit.*

Concaui, & parui oculi.

CONCAVI *oculi, & exigui doloſos hominum mores teſtantur, Polemon, & Adamantius, hominibus inſidioſos, inuidia, & æmulatione tabeſcentes. Rhaſes idem confirmat. Oculorum profunditas ex caliditate, & ſiccitate prouenit, quæ humores deſiccant muſculorum, ita etiam ex aduſta melancholia, vnde homines calidi, ſiccique ſunt melancholici, ratione humorum, & ſpirituum, ſunt proditores, quia ex caliditate, & ſiccitate, & cholerica aduſtione procedit, ex melancholia verò timiditas, & ſtultitia. Introrſus recedentes oculos, & atroci, uipereoque obtutu ſcintillantes, & ingenos habebat Cæſar Borgius Dux Valentinus, quos nec amici quidem contuendo ferre poſſent, quanquam feſtiuus, & iocabundus, fratrem iugulauit, & in Tyberim proiecit, metuebatque pater Pontifex vim ſibi afferri ab efferato filio, multos dolo & veneno ſubſtulit, vt ſui ſeculi peſtis haberetur. Erat Tamerlanes ore, re-*

cedentibus

cedentibus oculis, ſemper minaci, qui propter inauditam animi feritatem, atque ſæuitiam, portentoſaſque vires, orbis terror, & orientis clades appellabatur.

Concaui, parui, & ſicci oculi.

SICCIORES *oculi propter ſupradicta mala, infidelitatem, & ſacrilegium notant, Polemon, Adamantius verò non ſacrilegium, ſed perfidiam notare. Polemonis interpres hæc omiſit. Iidemque in figura ſtulti fatui peſſimas omnes oculorum notas colligerunt, tribueruntque ei cauos oculos, exiguos, ſiuos, caliginoſos, & intentos.*

Magni, & concaui oculi.

OCVLOS *vtique, qui concaui ſunt, vt à turpitudine abſint, magnos eſſe oportere dixerunt Polemon, & Adamantius. Vetus Ariſtotelis interpres ita transfert. Quibus verò plus concaui oculi, manſueti, referuntur ad boues, quod ſibi apertè contradiceret Ariſtoteles, nam dixit alibi, Quibus valdè concaui malignos eſſe, vt ſimiæ, qui parum concaui, magnamini ad leones, ſed oportere eſſe oculos neque concauos, neque eminentes, oculi ergo plus concaui, quomodo erunt? Geſnerus de literis græcis benè meritus, interpretatur. Quibus admodum caui, mites, ad boues relatos, etiam malè. Præterea ſi bouis oculos inſpiciemus, hæc non quadrabunt. Textus græcus* οἷς δ' ἐπιπλεῖον πρᾷοι ἀναφέρεται ἐπὶ βοῦς, *ſed illud* ἐπιπλεῖον, *non plus, ſed pleniores ſignificare; vt ſi diceret, oculi caui, qui maiores ſunt, mites eſſe, vt ſi quis bouum oculos inſpiciat, id videat.*

Concaui, & vt aqua in vaſe ſeſe mouentes oculi.

QVOS *autem concauos, vt aqua in uaſe ſe mouentes inſpexeris, ſi magni ſint, haud prauæ naturæ virum, niſi alia interceſſerint ſigna iudicato. Polemon, & Adam.*

Concaui, intenti oculi.

OCVLI *defixi obtutu in vno hærentes, probos mores indicabunt, Polemon, in Adamantio nuſquam adſunt.*

Concaui intenti, & fluidi oculi.

PRÆDICTI *oculi ſi ſubterfluentes, doloſiores oſtendunt, Polemon, Adamantins.*

Concaui, intenti, & fluidi cum mollitie oculi.

SI *prædicti oculi cum mollitie quadam fluidi fuerint, dementem iudicabunt. Polemon: cum humiditate fluidos dicit Adamantius.*

Neque

Neque prominentes, neque caui oculi.

QVIBVSCVNQVE oculi parum concaui ſunt, ij magnanimi ſunt, & ad leones referuntur. Ariſtoteles in Phyſiognom. Nos per parum concauos, medios inter prominentes, & concauos iudicamus. Alibi enim. Quoniam neque eminentiam oculorum, neque concauitatem laudamus, medius vtique habitus præſtabit. Hos etiam animalium hiſtoria laudat, & notam optimorum morum præbere, vt medius ſtatus inter tumentes, & concauos. Meletius Philoſophus. Oculi verò qui ad ventrum horum declinant, ſed medium quodam inter extrema tenent, optimi vſquequaque putantur, talesque eorum, quibus viſuntur præclaros mores notant.

In longitudine vultus oculi poſiti.

QVI habet oculos extenſos, cum extenſione vultus, eſt malitioſus, & nequam. Ariſtoteles ad Alexandrum, ex quo Rhaſes. Quando oculi in corporis longitudine poſiti fuerint, callidum, & deceptorem denotant. Ratio eſt, quia naturaliter in humana ſpetie oculi ſecundum corporis latitudinem ſituati ſunt, & ſi in longum acciderit, monſtrum præſeferunt, & monſtrum in corpore, monſtrum in anima. Sunt qui dicant ex nimia cerebri caliditate prouenire.

De coloribus oculorum. Cap. 7.

DE oculorum coloribus loquemur. Sed vt intelligatur de qua colorata oculorum parte loquatur, repetendum ex Ariſtotele primo de hiſtoria animalium, quod tres ſunt oculi partes, pupilla, quam Græci κόρον dicunt, orbita illa nigra, qua videmus, quam nigrum etiam vocamus. Album, ſiue albugo in duabus oculi extremitatibus, & tertia orbiculus in horum medio locatus. Pupilla in omnibus animalibus nigra eſt, vel ad nigritiem tendit, quod in omnibus ſimile, niſi quod aliquibus purior, vel impurior videtur. Sed orbiculus ille in omnibus animalibus, homine, & equo exceptis in ſua cuiusque ſpetie vnicolor eſt: Nam boues hunc nigrum habent, capræ medium, oues aquilum, vel aquilinum, at in hominibus, & equis magna eſt varietas. Sunt enim albi, nigri, caprini, cærulei, fului, & ſubfului, immò omnium animalium ſolus homo omnes colores in oculis habet. Nec ſolum in omnibus hominibus variat color, ſed etiam diuerſis ætatibus: nam libro generationis ait Ariſtoteles. Puerorum oculi omnes ſunt cæſij, at deinde in eum colorem mutantur, in quibus futurus eſt, quod in reliquis animantibus non videtur, ſolus equus homini in hoc ſimilis, vt demonſtrat problematum libro. Cuius ratio eſt, quia in vtroque maior morum variatio, quàm in cæteris. Sed cum hominis cerebri complexio ab equina differat, oculi etiam inter eos differunt. Nos de colorũ multiplicitate tabellam more noſtro proponemus, quo ſermo noſter dilucidior fiat. Oculorum colores ſunt vel ſimplices, vel mixti, de mixtis loquemur, vbi de ſimplicibus loquuti fuerimus. Simplices vel ſplendentes, vel clari, vel obſcuri, nunc de ſimplicibus. Ariſtoteles in Problematis tres eſſe colorum varietates dixit. nigrum, cæſium, & caprinum. In hiſtorijs autem quatuor, nigrum, cæſium, charopum & caprinum; ſed quia græca oculorum colorum nomina non paruam difficultatem peperere, de ſingulis clarè, & particulariter ſcribemus.

Cæſii oculi albicantes.

*NOS reiecta illa Galeni glauci coloris diuiſione, vt pote à noſtro propoſito aliena, glaucum
colorem in tres partiemur. Primus multum luminoſus eſt, ob id inter ſplendentes colo-
res à gellio numeratur. Latini cæſium dicunt à claritate cæli, vel aeris cum ſplendet,
non à cæruleo colore, vt aliqui putant. Itali bianchiccio vocant, quaſi albicans, is color in ocu-
lis infantium, quum naſcuntur viſitur, vt diximus ex Ariſtotele: Altera ſpeties glauci eſt, quæ
quaſi ad croceum colorem declinatis potiſſimum in noctuarum oculis cernitur, quas Græci γλαυ-
κας dicunt, & ab huius animalis nomine ſibi nomen comparauit. Virgilius glauca ſalicta di-
xit. Tertius magis ad viriditatem herbarum accedit. Sed ſi nos recte animi prognoſtica noſce-
re velimus, oportet, vt cauſas, vnde oriantur, cognoſcere. Empedocles horum colornm cauſas
ad elementa referebat, & glaucum colorem ex multo calore naſci, nigrum ex intemperata humi
ditate, quæ dominatur, dixit, ob id cæſii noctu vident ex ignis multitudine oculos clarificante, nigri
oculi ex ignis priuatione, & aquæ multitudine interdiu vident, noctu viſu priuantur, medius color
ex orum medijs. Huic Ariſtoseles aſtipulare videtur in libro problamatum, quem dicit, quod qui
verſus meridiem habitãt, nigris oculis ſunt, & qui verſus Aquilonem cæſijs. Cæſius enim color ex
calore proficiſcitur, inquit, interius abundante, nam ijs, qui Arcton colunt, calor interius ab exterio
re frigore coercetur, qui verò meridiem, propter aeris circumfuſi teporem obuium, calorem cõtinere
nequeunt, ſic qui relinquitur humor nigreſcit. Inquit. Preterea oculorum colorem corporis colorem
ſequi, nam qui Aquilonem, habitant, cum colore ſint albi, oculos quoque cæſios habent, qui vero ad
Meridiem vergunt, cum & ipſi nigri ſint, etiam oculos nigros ſortiuntur. A Galeno in arte medi-
cinali quatuor enumerãtur huiuſmodi colorum cauſæ. Magnitudo chriſtallini, eiuſdem ſplendor,
& claritas, tertia ſitus, ideſt maior, vel minor prominentia, quarta tenuitas, vel paucitas humoris
aquei, qui in pupilla conſiſtit. Quod hec opinio paucis arrideat diſcutiemus. In oculi diſſectione vi
detur chriſtallinus humor purus, & magnus, non tamen oculus glaucus perſpicitur, ſed niger, idq;
facile experiri poterit. Præterea magnitudo, & ſplendor Ariſtoteli vnica cauſa eſt, nam chriſtalli-
nus nulla, vt opinor, ratione claritatem, et colorem glaucum generat, niſi quia modice ſplendet, &
multum illuminat, vitanda eſt ergo multiplicitas. Ariſtoteles Empedocli obijcit, quod viſorium
ex aqua ſit, & quia rationi conſentaneum eſt, ut ex eo humore ſint oculi, ex quo proficiſcuntur, ergo
colorum cauſa erit ex aqueis humoribus, ex quibus conſtat. Vnde quinto animalium glauci coloris
has, docet cauſas: nam humoris paucitas glaucum colorem cauſat copia nigrum. Cõducit præterea
pelliculæ corneæ læuitas, & ſplendor, quæ ſi plus iuſto exceſſerint, ad glaucedinem commutat, ſed
pracipua cauſa humoris copia, vel paucitas eſt, ſed quis humor ſit ille, ab eo non explicatur, pu-
tamus autem humorem intra vitream cõtentum, qui aqueus eſt, idque etiam à Galeno aßumitur,
à cuius paucitate, & arefactione proficiſcitur effectus ille, glaucedo dictus, confirmatur id, quod
glaucos oculos habentes de die minus vident, cum lumen interdiu multum ſit, & oculi cæſij mo-
tum illum à multo lumine factum non ſubſtinent, contra qui oculos nigros habent, interdiu ma-
gis, cum humorem multum habeant, multo indigent lumine, vt clareſcant, mare etiam cum
modica aqua eſt clareſcit, & fundus perſpicitur, ſed vbi multa eſt, nigreſcit, & lumen ad
fundum non penetrat, ſed huic opinioni recentiores anatomici nõ aſſentiunt, aiunt enim colores illos
à tunicæ vueæ coloribus naſci, quæ in anteriori parte ſemper variè tingitur. Auerroes in ſuis Colli-
get ex cerebri cõplexione prouenire dixit, & cecitatẽ illam ex cerebri frigiditate, & propterea pau-
citatẽ digeſtionis, & eſt ſimilis color aquæ. Ariſtoteles enim huiuſmodi colorẽ quinto de generatione
ex imbecillitate prouenire dixit, quia partes nuper natorum imbecilliores ſunt, ob id cæſeitas imbe-*

cillitas eſt, igitur color hic cæſius albicans timiditatem arguit, Vt Ariſtoteles in ſuis Phyſiogn. Quibus oculi glauci, albi, timidi ſunt, quia videtur color albus timiditatem ſignificare. A quo Polemon. Ex cæſijs color, qui ad albedinam vergit, timoris eſt. Nero oculis fuit cæſijs, & hebetioribus, quod peius erat, ob id præ cæteris timidiſſimus, Vt ex Suetonio habetur. Diuo Auguſto equorum modo glaucos fuiſſe Plinius ſcribit, ſupraque hominis albicantis magnitudinis, quã ob cauſam diligentibus ſpectari eos iracundè ferebat. Sed hæc falſa eſſe facilè exiſtimo, tùm quod Auguſti mores optimi, ſpectatique fuère, cuius notæ morum contrarium indicant, tùm quod à Suetonio clariſſimo hiſtorico aliter eius oculi deſcribuntur, immo contrariè. Inquit enim. Oculos habuit claros, ac nitidos, quibus etiam extimari volebat ineſſe quidam diuini vigoris, gaudebatque, ſi qui ſibi acrius contuenti, quaſi ad fulgorem ſolis, vultum ſubmitteret.

Cæſij crocei oculi.

SECVNDA ſpeties cæſij oculi, quam deſcripſimus, ea eſt, quæ ad croceum colorem inclinat, vt in noctuæ oculis Videmus. Hi oculi ſylueſtres, & ferinos mores oſtendunt. Polemon. Oculorum cæſeitas agreſtem hominem teſtatur, ſed ea, quæ ad bilem vergit, plura enim animalium ſylueſtrium rationis expertium cæſijs oculis ſunt, nam cicura ferè omnia nigricantibus oculis inueniens. A quo Adamantius. Glauci oculi, ſicci agreſtes, & iniquos accuſant, bile quidem tincti ſunt, ſed non cærulea. Polemon, & Adamantius capite de oculorum cenchris, ωχρὸι doloſos homines notare dixerunt. Ptolomæus Philoſophus cæſios oculos crudelem hominem, & deceptorem notare dixit: nam hic color dominium choleræ arguit, cum maxima aduſtione. Rhaſes. Oculi, qui habent citrinitatem, vt croco tincti eſſe Videantur, peſſimos ſignificant mores. Glaucos oculos habebat Sylla, ſæuos, & acerbiſſimos, quibus terribilem reddebat aſpectum, Vnde agreſtis, & ſæuus à Plutarcho deſcribitur. Cæſijs oculis fuit Sfortia, Vnde ſæptus in agreſtem iram, & ſæuitiam incidebat, à Iouio deſcriptus.

Cæſij oculi, cum paruis pupillis.

CVM oculi glauci minimas acies habuerint, illiberales verſipelles, auari potius, quàm alij reperiuntur, Adamantius: Vbi Polemonis textus non integer, ait enim. Parui oculi paruas pupillas habentes, illiberales Verſipelles, & auaros ſignificant.

Cæſij oculi ſicciores.

OCVLI glauci ſicciores, iniuſtos homines arguunt, à bile enim ipſi exagitantur, Polemon, ſed Adamantius, oculi glauci ſicciores iniuſtos homines arguunt, à bile exagitati ſunt, ſed non cærulea. Conciliator. Glauci ſicci, feroces mores pariunt, nam ſi cæſius color per ſe agreſtes parit mores, & ſiccus inſuper fuerit, ex aduſta ſiccitate peiores euadunt.

Cæſii

Cæſij oculi viridantes.

ERAT ſpeties cæſeitatis illa, quæ ad viriditatem accedebat, ſcilicet olerum, Polemon. Qui autem oculos habent, ſimiles viriditati olearum, fortes viri ſunt. Huiuſmodi oculorum cæſeitate præditus erat Patroclus, vt Daretis Phrygij teſtantur monumenta, qui fuit robuſtiſſimus.

Cærulei oculi.

EX ijs, quæ Ariſtoteles primo de generatione dixit, cognoſcimus cæruleum colorem ex humorum multitudine prouenire, cum nigro parum differat, & vt mihi videtur, etiam ſpeties eſt glauci coloris. Equus Neptuni glaucus erat, idq; ob colorē maris, & epitheron eſt maris color glaucus, & marini Dei quoque. Pole. cærulei oculi, cū humidiores ſunt, præſtātiores ſunt, quā cæteri cōmunes, & dolosū hominē ſignificāt. Adamantius aliter. Cæruli oculi humidiores valdè ſunt, & præſtantiores cæteris alijs. Galba cæruleis oculis fuit, ob id cæuus, auarus, & doloſus.

Cærulei oculi, magni, ſtantes, & ſplendentes.

CÆRVLEI oculi, Polemon inquit, humidi, ſtantes, virū optimis moribus præditū indicāt, & etiā animoſum; Ab eo optimè Adamātius. Oculi cærulei humidi exiſtētes, ſtātes, ſplēdentes, magni, optimā hominis naturā, & animoſitatē præſeferunt. Sed in textu ἀλαμῶεισ litera α tollenda eſt, vt pote addititia. Hæc eadē Ariſtoteles ad Alexandrum ſcribit. Cuius verò oculi ſunt declinantes ad cæleſtem colorem, vel nigredinem, talis eſt penetrabilis intellectus, & fidelis. Cæruleus hic color eſt medius inter album, & nigrum; & temperatum monſtrat cerebri complexionem, & ſic bonum ingenium, & hominis naturam, & eſt priuatus aduſtione cholleræ, et melācholiæ. Hoc oculos Homerus, cæteriq; Poetæ Mineruæ fortitudine, & prudētia inſigni tribuunt, & ob id glaucopis dicta, ideſt cæſios oculos habens. Diodorus ſcribit aera nominatum eſſe Palada, aer autem coloris eſt glauci, vel cærulei. Alij Mineruam glaucopim dictam διὰ τὸ λαμπρον, καὶ περὶ βλεπτον τησ αρετησ, quòd virtus illuſtris ſit, & conſpicua. Alij Glaucopim dictam non quod oculos glaucos habuerit, ſed formidoloſos, cum glauci dicantur leones regij. Traditur à Pauſania fuiſſe Athenis Palladis ſtatuam glaucis oculis ex lybica fabula. Siquidem ex Neptuno, & Tritonide palude natam Deam fuiſſe, atque & argumento glaucos eis oculos fuiſſe, cæruleos Neptuno. Cicero de natura Deorum primo, Mineruæ confingit oculos cæſios, Neptuno cæruleos. Philibertus Aurantius cæruleis oculis fuit, belli cupidus, ſtrenuus, & acer bellator, adeoque ardenti feruido que ingenio in hoſtes irruebat, vt ægerrimè periculo elaberetur. Inuſitata, & prodiga liberalitate fuit, vt regna non ſibi, ſed militibus acquireret. Hic eſt tuorum oculorum color Princeps illuſtriſſime, ſunt enim cærulei, magni, humidi, ſtabiles, & ſplendentes, vir optimus, laudabilibus moribus, animoſus, acri intellectus, officioſus, & fidelis.

Nigri oculi.

DIXERANT prius Polemon, & Adamantius cicura animalia nigrorum eſſe oculorum, & maſnetiora eſſe, ſylueſtria eſſe glaucorum, ob id hæc agreſtium morum, illa manſueta, & timida, ſimplex enim nigredo timidos facit.

Valdè nigri oculi.

OCVLI valdè nigri, timidi ſunt, color enim valdè niger videtur timiditatem ſignificare. Ariſtoteles in Phy. Sed melior eo Polemon. Valdè niger in oculis color, callidos, & doloſos arguit, Adamantius timidos, & doloſos. Hos ego ad ææthiopes referrem, qui nigris oculis ſunt, timidi, & deceptores. Auerroes quarto Colliget, oculi nigredinem ex cerebri caliditate prouenire ſcripſit, quæ fit per exceſſum decoctionis, ſignificatque aduſtionem terreſtrium partium, ex quibus doli proficiſcuntur.

Aquilus oculorum color.

AQVILVS color Græcis ὑδατῶδες dicitur. Gaza aquinum vertit, medici aquaticum, dictus eſt aquilus non ab aquila, ſed ab aqua. Hic color maiorem humoris copiam arguit, quàm caprinus, & cæſius diſcedit à claritate cæſij, & caprini, & accedit ad colorem illius aquæ, quæ media eſt inter claram, & atram. Nos Neapoli brunum dicimus, alij fuſcum, ſiue ſubnigrum. Huiuſmodi colore fuit Auguſtus. Hic color maximè in ouium oculis cernitur, & ob id ouinus ea ratione dici poſſet, qua caprinum antiqui dixerunt, qui in caprarum oculis cernitur, quia hic color in ouium oculis reperitur, ego ſtoliditatem arguere dicerem.

Flaui oculi.

ALTERA nigredinis ſpecies ad flauum colorem declinat, eſt enim flauus color, qui virginum, & puerorum capita ſæpè ornat, atque in maturis frugibus elucet, vnde flaua Ceres. Galenus in libro de methodo medendi de vino loquens. Vinum, inquit, quod non admodum ſplendet, ſed palleſcens, fuluum eſt, ſed ſi vini flauities claritatem habet, flauum eſt. Ariſtoteles in Phyſiognomonicis. Quibus oculi valdè nigri declinant ad flauum colorem animoſi ſunt, idque ad decentiam refert. Polemon, & Adamantius. Oculorum color ſubflauus robuſtum, & magnanimum notant. Huiuſmodi colorem Græci ξανθὸν vocant, vel ὑποξανθον. Fuit Cæſar, vt ex Suetonio habetur nigris, vegetiſque oculis, quaſi ad flauum accedentibus, vigilantibusque, micantibus, & veluti exilientibus, ſuique elati animi ſigna præbentibus.

Fului oculi.

CVM flauus color ad nigredinem vertit cum ſplendore, dicitur fuluus, nam vnus color non eſt, ſed ex vtroque conſtat, & quoniam niger color, & flauus ſplendens pulcherrimum reddunt oculum, Græcis χαροπὸν quaſi gratioſum dicunt. Latini rauum, licet Horatius rauam lupam dixerit, cum ſit lupa nigri coloris, cineritio commixti. Gaza apud Ariſtotelem fuluum traduxit. Hic color in oculis leonum, & aquilarum, & vulturum clarè cernitur. Ariſtoteles pro ſplendenti ſubflauo accepiſſe videtur. Rauum colorem in arietum, & canum oculis. laudat M. Varro. Porphyrius rauum fuluum eſſe dicit. Ariſtoteles in Phy ſiogn. Quibus non glauci oculi, ſed charopi, animoſi, referuntur ad leonem, & aquilam. Auerroes in ſuis colliget ait. Varius color medius eſt, & intelligit per varium caropum, & demonſtrat vltimam temperiem decoctionis, & eſt minor, quàm illa, quæ fert nigredinem, & maior, quàm illa, quæ fert ſubalbedinem. Rhaſes. Oculi omnium meliores ſunt varij, medij inter nigrum, & album, & ſi non ſint multùm radioſi, neque rubedo, neque citrinitas appareat. Polemon,

lemon, & Adamantius, optimam deſcribens ingenioſi qualitatem tribuit ei charopos oculos, lucidos, & humentes, & modeſtos, qui etiam color temperiem præſefert, caropos oculos neque ſplendentes, neque humidos. Fronto canes paſtorales laudat, fuluos oculos habentes, vt leones.

Caprini oculi.

EX extremorum oculorum temperatura etiam caprinus color naſcitur, vt Ariſtoteles animalium libro caprinum, & fuluum medios colores ponit, & in Problematis caprinum ſolum. Hic à claritate glauci coloris cadens in ſqualiditatem ſe recipit, eſt ſanè color ſordidiuſculus, & aliquo modo vinoſus, & flaueſcens, ſic dictus, quod in caprarum oculis cernatur. hic ad cernendi claritatem primatum obtinet, & optimorum morum iudicium eſſe affirmat Ariſtoteles primo animalium libro. Sed in ſuis Phyſiognomonicis οἰνωποί, *ideſt vinoſi coloris oculi ſtolidos indicant, & ad capras referuntur. Sed ego non* ἰονωποὶ, *ſed* αἰγωποὶ *legerem, nam ægopos oculos ſubglaucos intelligerem, & caprinos. Præterea idem Ariſtoteles libro de generatione quinto, ait, quorundam animalium oculi, rufi, cæſij, nonnullique caprini, vt Gaza latinè reddidit. Sed quæ Ariſtoteles animalium libro dixit, aduerſantur ijs, quæ in phyſiognomonicis dixit, & ob id hunc librum Ariſtoteli adſcriptum putant. Sed animaduertendum quòd Ariſtoteles capris dixit, puto ouibus aſcribendum: nam oues oculos aquilo colore habent, & ab eodem genus ouile amens habetur, & moribus ſtultiſſimis, & omnium quadrupedum maximè ineptum. Repit in deſerta ſine cauſa, hyeme obſtante ipſum ſepè egreditur è ſtabulo occupatum à niue, niſi paſtor compulerit abire, non vult ſed perit deſiſtens, niſi mares à paſtoribus educantur, ita reliquus grex inſequitur, quibus verbis videmus fatuitatem ouibus aſcribere, & capris prudentia, cum ipſemet ſexto hiſtoriæ dicat. Capræ prudentes ſibi opitulari videntur: nam & in Creta inſula capras ſylueſtres transfixas ſagitta herbam dictamnum querunt, hac enim ſpicula è corpore eijciunt, animalia itaque, quæ ſecundum vniuerſum genus fatua dicuntur, nulla prudentia commendantur. Adamantius ſplendentes oculos capræ tribuit, & ob id ſtupiditatem. Rhaſes eiuſmodi colore oculos ſtupiditatem ſignificare dixit.*

Subrubri oculi.

QVIBVS oculi ſuper erubeſcunt, ſtupidi fiunt ob iram, idque ad paſſionem referas, quia ijs, qui in iram exagerantur, erubeſcunt oculi, idemque in Problematis rationem affert, quare irati oculis maximè erubeſcunt, quia præſidium natura in eam partem, tanquam violatam tranſmittit, quæ & ſenſu, & motu facilior eſt: nam & in metuendo calor eam partem maximè deſerit. Alexander Aphrodiſeus hæc. Quoniam ira ſanguinis cordi ſuffuſi, & calidi ſpiritus feruor eſt, hic agitur, vt tenuis ad caput effertur, atque ad oculos, quoniam pellucidi ſunt, ſe oſtendit, & vapores aſcendunt ſanguinei, vnde facies quoque rubicunda exiſtit. Homerus ira excandeſcentem Antinoum ita deſcribit.

„ olli flamantibus anxia curis.
„ Corda tument, rutilis ardeſcunt lumina flammis.

Et alibi.

„ Ardentes candebant lumina flammæ.

Auerroes

Auerroes ſuis colliget, ait. Oculi rubei cum venis rubeis ſignificant complexionem cerebri calidam. Vidimus ſæpè homines adeo effrenatæ iræ, vt ſtupeant, & à ſe alienentur, qui non ſolum oculos, ſed totum oculi album ſanguineis venis erat refertum. Vnde prouerbio fertur. Hic habet ſanguinem in oculis, ideſt iniurias non fert, quin vlciſcatur ob iram. Ariſtoteles, & Polemon hunc colorem ὑποφοινικὸν dicunt. Polemon etiam, & Adamantius in capite de oculorũ cenchris ſanguineos oculos, αἱματώδεις, inconſultos, & feruidos in operibus demonſtrare dixerunt. Aegyptij hominem imprudentem deſignare volentes, ranam pingunt, hæc enim non alibi ſanguinem habet, quàm in oculis, porrò qui illos ſanguine reſperſos habent, impudentes dicunt. Muſcam etiam impudentiæ ſignum faciunt, quam conſtat in capite tantum circa oculos ſanguinem habere.

Subrubri, ſicci oculi.

ADDVNT Polemon, & Adamantius ſiccitatem, vnde quos ſubrubus & ſiccos oculos habere noueris, ſecurius iudicare poteris valdè eſſe iracundos. Albertus, Oculi cum rubore ſicci, iracundorum ſunt.

Subrubri, humidi oculi.

IIDEM, ſi humidos videris, inquiunt, & rubificant, ad vina propenſum hominem iudicabis. Albertus, ſi rubent oculi cum humore, ebrioſos notant.

Igniti oculi.

QVIBVS igneij (πυρώδεις) inuerecundi ſunt, & ad canes referuntur. A quo Adamantius. Igniti oculi, & canini, impudentiam demonſtrant. Introducit Homerus Achillem Agamenoni probro verſentem ſe eſſe impudentem, & timidum, oculos caninos, & cerui cor poſſidere dixit.

„ *Ebrie luminibus canis, effrons, pectoro cerui.*

Sed in figura impudẽtis procacis intuitus oculos dixit. Apud Heſychium, & Varinum impudentiſſimus, & inuerecundus animus caninus dicitur, ob fixum, & impudentem aſpectum. Ariſtogiton Cydimachi filius canis vocabatur propter audaciam, & cynici philoſophi dicti ſunt ab ingenio canino, impudente, audace, & contumace, vt qui publicè, non priuatè, quem vellent, tanquam ad latrantes, reprehendebant.

De varijs oculis, & primo de Granitis. Cap. 8.

DIXIMVS hucuſque de ſimplicibus oculorum coloribus, nunc de mixtis, ſeu varijs. Portio igitur illa oculi, quæ interiacet pupulliam, & album, ſi vnicolor eſt, duobus modis erit, nam vel orbiculus ille varijs punctulis variegatus eſt, albis, nigris, rubidis, palleſcentibus, vel diuerſicoloribus circulis diſtinctus. Dicemus primo de ijs, quibus inſperſa, tanquam miliacea grana, quæ Græci cenchros dicunt, mox de alijs. Sed dicet fortaſſe quiſpiam, vnde tam varij colores in oculis? quibus reſpondendum, quod oculi diaphoni ſunt, raræque ſubſtantiæ ideo

tiæ ideò per eos viſiui ſpiritus tranſparent, vt in menſtruata muliere videre licet, quæ ſpeculum benè terſum viſu ſuo ſanguineis maculis inficit.

Maculoſi oculi.

DETERIORES *oculi ſunt, ait Ariſtoteles ad Alexandrum, qui habent maculoſos orbiculos nigros, vel rubicantes circumquaque, quia talis homo deterior eſt omnibus alijs, & reprobis. Rhaſes ab eo. Pupillæ in quarum circuitu ſimilitudo margaritarum apparet, inuidum, verboſum & peſſimum oſtendunt, & ſi oculus varius fuerit, peſſimi erit ingenij. Quot quot adhuc nobis videre licuit homines huiuſmodi oculos ſortitos, fœdis maculis inſperſos, omnes proditores, homicidas, infidos, & irreligioſos fuiſſe memini. Ariſtoteles ſcripſit, hyena & vitulus marinus mille colores in oculis habent, & hyena omnium fraudum plena eſt, & inſidiarum.*

Parui, & varii oculi.

VARII, *ſed Polemon imbecilles, & parui oculi, queſtuoſiores, ſeruiles, & adulatores, & auari, alia dicentes, & alia facientes, & in his occultè gaudent, quamuis ipſis nil emolumenti eueniat, & in ſumma omnia lucri gratia agere neutiquam abſtinent, niſi quatenus præ formidine deterreantur, huiuſmodi homines ſunt imbecilles, ſicut lepores, cum & ipſi ſimilem oculorum ſpetiem retineant.*

Calculi æquales in fuluis oculis.

SI *huiuſmodi calculi æquales in fuluis oculis extiterint, agreſteitatis, & iracundiæ nota, & valdè iniurioſos, & adulteros, notant. Adamantius.*

Calculi inæquales in fuluis oculis.

IN *eiſdem oculis calculi maiores, vel minores mitiores mores demonſtrant. Polemon aliter habet. In fuluis oculis calculi maiores ſæuiores, minores verò mitiores mores oſtentant.*

Calculi ſanguinei in nigris oculis.

SANGVINEI *calculi in nigris oculis, venenorum miniſtrum indicant, Adamantius, ſed in Polemone deſunt.*

Calculi pallidi in nigris oculis.

PALLIDI *calculi in eiſdem oculis, mangones, & venenorum propinatores oſtentant, Adamantius, nec in Polemone hæc adſunt.*

Calculi cærulei, & flaui æquidiſtantes circa pupillam ordinatim currentes in oculis varijs.

OCVLI varij, Adamantius, imbecilles Polemon, magis in fuluis, quàm in cæſijs fiunt, & ad huc de uarijs cæſijs loquor oculis, cum circa horum oculorum pupillam cærulea grana milij magnitudine, & alia flaua ordinatim inter ſe eqdiſtantia ſicut monile, circa pupillam currant, eiuſmodi oculi doloſum, & furtiuum ingenium maximè inter omnes oculorum ſpeties ſignificant. Addit Adamantius, ſolertiæ, intelligentiæ ſatis illis eſt, ſed ſunt mendaces.

Calculi ignei, albi, ſubalbicantes, pallidi, igneis admiſti, ſanguinei in nigris oculis, vel extra rotæ circumferentiam nigredo igni admiſta, ſobalbicans, non valdè ignea, vt longè nigrum repręſentet.

VTRIVSQVE ſcilicet Polemonis, & Adamantij textus mihi non videtur illæſus, ſed quod ex vtroque percipere potuimus, ſcribemus. Fului oculi nigrorum ſpeties ſunt, nam nigredo eos decorat, ſi in oculis nigris ipſis calculi viſuntur, ignei, albi, ſubalbicantes, vel pallidi, vel aurei igneis admixti, vel ſanguinei, vel ſunt, qui in eiuſmodi nigra oculorum ſpetie calculos non habent, ſed extra circuli circumferentiam habent nigredinem igni admiſtam, vel calculos ſubalbidiores, non valdè igneos, vt à longè nigros repræſentet, tales generoſos hominis mores, prudentes, taciturnos (Adamantius iuſtos) bonæ indolis, & magnanimum iudicabunt.

Calculi pallidi, igneis admiſti, & cęſij, & oculi magni commoti micantes, & aſpicientes, vt irati ſolent, & palpebras reſerent, & ſubluceant velut ignis.

MAGNI oculi, & commoti micantes, aſpicientesque, vt irati homines ſolent, & palpebras reſerent, omnes hi incommodi ſunt, hæc enim luporum ſylueſtrium, & aprorũ ſpeties eſt, & ſi ſubalbicantes fuerint, vt ignis, & circa hos calculi crocei igneis admiſti, cum alijs cæſijs, omninò, vt ſuperius dixi, cum ad luporum ſylueſtrium, aprorumque naturam accedant, crudeliores, agreſtiores, & rapaciores habendi ſunt. Adamantij textus defectuoſus eſt, vel ſtudio breuis, cum calculorum non meminerit, ita enim habet. Magni oculi, & commoti micantes iracundis ſimiles, & palpebris apertis patuli, quales in lupis & apris apparent, omnium peſſimi, crudeliſſimi nanque, et maximè ſylueſtres, & rapaciſſimi ſunt.

Calculi quadrangulari forma ignei, inſtar ignis ſublucentes, & pręter hos alij pallidi, igneis permiſti, & circuli cæſij, & cærulei pupillam ambiant.

REFICIEMVS Polemonis textum ex Adamantio, dilaniatum. Quibus verò non ignei calculi rotundi, ſed valdè ignea quadrangulari forma grana, inſtar ignis ſublucentia, fuerint, præter hæc calculi pallidi, igneis permixti, & alij cæſii, & circuli ſanguinei, & cærulei pupillam ambiant, peſſimi ſunt. Conciliator ab his. In quibus guttæ vehementer rubidæ, non omnino rotundæ, ſed ad quadratam formam accedentes, & ſubluceant, velut ignis, & intus poſt ipſas guttulæ pallentes, vel glaucæ circuli pupillam foris ambiant, ſua his oculis animus occulitur, qui ferarum omnium atrocitatem excellit, hi ſunt patratorum nefandorum,

rum,

rum, qui non à domeſticorum ſanguinis effuſione non ab impietate vlla, dolo, verſutia ve abſtinent. Hos oculos puto Ezellinum de Romano habuiſſe, humani ſanguinis inexplebilis. Sed Iouius de eo. Vipereis oculis, atroci pallore, & ferali fronte fuiſſe ſcribit, qui pluſquam barbaro more ferro, & flammis vrbes, & multa corporum millia excindit. Ioannes Maria Vicecomes vipereis oculis, & venenum ſpirantibus fuit, ſæuus princeps, in ſuos ciues inauditæ crudelitatis carnificinam exercuit, prægrandes, & voraces moloſſos humana carne nutritos fera immanitate, quos odiſſet diſcerpendo obijciebat, incredibili horrore populi.

Mediocres oculi.

RECTVS *igitur oculorum ſtatus probi viri iudicium affert. Polemon, Adamantius.*

De oculis cum verſicoloribus circulis. Cap. 9.

ALTERA *eſt ſpeties verſicolorum oculorum, non qui varijs diſtinctus eſt punctulis, ſed orbiculus, qui pupillã, & albuginẽ interiacet, uarijs circulis diſcolor eſt, ut qui pupillã ambit ſubniger, q uerò in extima parte albũ cõtingit, ſubalbicãs ſit, uiridis, uel alterius coloris.*

Circuli in oculis candidi, imbecilles.

QVI *imbecilles oculorum circulos habent paulo candidiores, eorum omnium, quos dixi maximè ſunt imbecilles, & pauori obnoxij. Polemon, & Adamantius.*

Circuli varij coloris.

QVIBVSCVNQVE *non fului calculi ſunt, ſed orbita variegata in oculis, fraudulentiores ſunt. Adamantius, textus Polemonis hiat, quia deſunt ſigna.*

Circulus ſanguineus, anguſtus niger, alter ſupra igneus in humidis oculis.

SI *ſanguinei circuli fuerint, conſidera colorem; & circuli magnitudinem, ſi circulus anguſtus, & niger, alter verò ſupra igneus in humidis oculis, ſi nihil in ipſis apparent alienum, magnanimum virum, prudentem iuſtum, bonæ naturæ, & ſupra modum filios amantem. Adamantius, quia ex Polemonis textu, vix quicquam intelligi fas eſt.*

Circulus inferior uiridis, ſuperior niger.

SI *autem viridis ambitus, ſuperior verò niger, doloſum, iniuſtum, pecuniæ furem, & turpiter cum mulieribus conuerſantem. Polemon, & Adamantius.*

Circuli coloris iridis in ſiccis oculis.

SI *autem uarij coloris oculi fuerint, ſimiles colori mali punici, & aridiores, uanum hominem indicant, Polemon. Aliter Adamantius. Circuli varij coloris, iridis colores referentes in aridioribus oculis luxurioſum manifeſtant.*

Circuli iridis coloris in humidis oculis.

VARII coloris circuli iridem referentes in humidis oculis, fortitudinem, animi magnitudinem, integrum eloquium, & rectum concilium indicant, ijdem.

Circuli coloris iridis in aſperioribus oculis.

SI oculi truces fuerint, & in eis circuli iridis coloris reperientur, ad iram, & ad venerea opera propenſum iudicabis. ijdem.

De oculis obſcuris, vel claris. Cap. 10.

SEQVITVR dicamus de ſplendore, qui obſcuri, clari, & ſplendentes oculi fuerint, nam ſicut claritas, & ſplendor optimam præſagiunt morum qualitatem, ita obſcuritas iniquam. Hæ demum qualitates in alijs ſe permiſcentes, ſcilicet paruisate, ſqualliditate, & ſimilibus malitiam eorum adaugent.

Tenebricoſi oculi.

TENEBRICOSOS habentes oculos omnes impudentes iudicat Polemon, ſed incommodos Adamantius eſſe dicit.

Tenebricoſi, & aridi oculi.

ARIDOS obſcuros oculos ſuperbos Polemon, infidos Adamantius dicit.

Tenebricoſi oculi parui.

SI parui, & obſcuri fuerint oculi, doloſi, malorum artifices, mutabiles, & multiplicis animi. Conciliator ait, Ad eorum augendam nocentiam nil refert magnitudo, vel paruitas, ſed minores maiorem augent malitiam.

Tenebricoſi, & caliginoſi oculi.

QVI ſqalliditates, Pelemon, caliginoſos, Adamantius, habuerint oculos, doloſos, perfidos, & intemperantes iudicato.

Diſcolorati oculi.

QVI oculos diſcoloratos habent, timidi ſunt, & ad paſſionem referuntur; quia qui timet pallidus fit, ego per oculos diſcoloratos, vti conualeſcentes habent, intelligerem, qui inæqualiter colorati ſunt. Ariſtoteles in phyſiognomonicis. In libro Problematum reddit rationem. In metuendo color deſerit partes extremas, & maxime oculos. Polemon, & Adamantius in figura timidi oculos ei aſcribunt turbulentos.

Truces

Truces oculi.

MAHOMETES Secundus Turcarum Imperator profundis, ac trucibus oculis fuit, iiſque minacibus crudelis, & naturæ immanis, octingenta mortaliũ millia occidiſſe creditur, ſed remota illa ſæua atrocitate æquus. Selynus decimus Turcarũ Imperator prægrandibus, ac truculentis oculis, & intuẽtibus mortẽ propè ſpirantibus, ſæuus, armorũ crepitu gaudẽs, ingenio perfidus, aſper, immitis, atrox. Solimanus Solimani filius trucibus oculis, ſæuus in uictoria. fractus in aduerſis, fæderum ruptor, ſubdolus. Selinus nonus Turcarum imperator ferocibus oculis, & ore truci fuit, inſitã ſuo animo diram ſæuitiẽ oſtendit, qui in ſanguinem gentilium ſuorũ immaniter deſæuiret, vt etiã de extinguendo filio cogitaſſet, vt immanitate feras anteiret, monſtro, quàm homini ſimilior, qui animo pluſquam tartarico nemini ſuorum pepercerit.

Fædi oculi.

EST & oculorum ſpeties, veluti obſcura turbata, ſqualens inebuloſa, ſubliuidi, & vt ita dicam, cadaueroſa, ſæua, immanis, & mortem minitans, qualem ſicarij, & carnifices præſeferunt: hi ſemper inſidias, cædes, & facinora minitantur. Saluſtius inſignis hiſtoricus Catilinam fædis oculis fuiſſe ſcribit, & animo fuit impuro, ſcortator, adulter, ſacrilega, ganeo, infidus, ſceleſtus, & occiſor. Eiuſmodi fœdos oculos habuit Nero, vt à Suetonio deſcribitur, quod ſuæ tyrannicæ crudelitatis, & impiorum morum non leue fuit argumentum.

Oculi obſcuri, humidi, & iuſtæ magnitudinis.

OCVLI obſcuri humidi, & iuſtæ magnitudinis conſtantem, diſciplinis habilem, ingenioſum verecundum, timidum, & ferè parcum hominem teſtantur. Pol. Adam.

Lucidi oculi.

CONTRARII ſupradictis tenebricoſis oculis ſunt, clari luminis oculi quibus ſi contradixerit aliud nihil, optimos mores præſeferunt. Polemon. Adam. Eadem conciliator. Ariſtoteles libro de partibus, oculorum claritas ait, ex humorum claritate procedit, & animalia, quæ ſubtilem habent ſanguinẽ, prudentiora ſunt. Auguſtum oculos habuiſſe claros diximus, & nitidos. fuit & optimis moribus, ingenio, & militari diſciplina præcellenti. In Bartholomæo Liuiano uiuidi, & peracres oculi erant, innatæ virtutis indices, quantum enim excelſo, efficacique ingenio valeret, facile oſtendit, nam pertinaci induſtria, ſingulari labore, maximaque vigilantia ad ſummos militiæ honores aſcendit. Clari, nitidique fulgoris oculi tui ſunt, digniſſime Princeps Eſtenſis, ne ſine in aliqua diuinis fulgoris cuiuſdam, vt ſi aliquem enixe contuearis, eius vultum ſubmittere cogis, vnde optimis diuiniſque moribus & diſciplina prepolles.

De oculis ſplendentibus. Cap. 11.

DE oculorum coloribus dum verba faciunt Polemon, & Adamantius de quodam ſplendore loquuntur, quem vocant μαρμαρυγὴν, ideſt incertus, & diſcurrens ſplendor quidam, non qui in politis gemmis, ſed perpolitis lapidibus marmoreis, vt in iaſpide porphyrite, & huiuſmodi lapidibus conſpicitur. Adamantius huiuſmodi ſplendorem in capræ oculis reperiri

ſcribit, & ob id ſtoliditatem quandam ſignificare. Plinius. Oculi capræ, lupolue ſplendent, ignemque iaculantur.

Splendentes oculi.

OCVLI *ſplendentes, & magnum lumen habentes, hominem furtis ſe oblectantem indicant, Polemon, At Adamantius aliter. Oculi ſplendentes ſtupiditatem arguunt, ita enim aſpicit capra.*

Splendentes, cæſii, & ſanguinei oculi.

QVOSCVNQVE *ſplendentes, & luminoſos inſpexeris oculos, cæſios, & ſanguineos, in negotijs feruidum, ac veſaniæ proximiorem audaciam iudica, Polemon. Aliter Adamantius. Splendentes oculos, etiam ſi ipſis lux aderit, non bonos iudicato, huiuſmodi enim ſplendor in cæſijs, & ſanguinolentis oculis feruidum, & in negotijs peragendis, & ad quæuis audentem, vt propè furori proximus ſit.*

Oculi ſplendentes fului, cum lumine.

SI *in fuluis oculis etiam ſplendor inerit, tales pauori obnoxios dicas, quippe omne negotium pertimeſcentes, cuncta ſuſpecta habent. Polemon, & Adamantius.*

Splendentes nigri oculi.

OCVLI *ſplendentes nigri, prauos, & meticuloſos, & valdè malignos aſtutos homines teſtantur, ex eiſdem.*

Splendentes, nigri, ſubridentes oculi.

QVI *huiuſmodi oculos magnos, & ſubridentes habuerint, ad omnes turpitudines venient. Ex eiſdem.*

Splendentes, toruè aſpicientes oculi.

OCVLI *humidi, ſi toruum contueantur, animoſos, fortes, furioſos, iracundos, actionibus properos, temerarios, timidos ad dicendum & in ſummàm nequiſſimos homines iudicandos cenſemus, Polemon, rectius Adamantius loquitur. Oculi ſi toruùm contueantur, moleſti, ſi quidem humidè aſpiciant, animoſos, fortes, furioſos, recte loquentes, actionibus properos, temerarios, inelegantes, & ſecordes.*

Splendentes, ſicci oculi.

ARIDI *oculi, prauos, & ſceleſtos notant. Iidem.*

Splendentes

Splendentes concaui, parui oculi.

SI *huiuſmodi oculi concaui, & exigui fuerint, peiores ſunt, tametſi prudentes exiſtant, ſunt inſidiatores, diſſimulantes propoſitum, & omnia ſimulantes, & omnia cupientes, Polemon. Aliter Adamantius. Si exigui, & concaui fuerint, peiores, crudeles, inſidiatores, ſimulatores, & omnia cupientes. Textus Polemonis corrigendus, vbi* ὅμως καὶ φρόνημα *legendum* ὠμόφρονες *ex Adamantio.*

Splendentes oculi, quibus funiculus imminet, ſupercilia aſpera, & palpebræ erectæ.

ET *ſi huiuſmodi oculis funiculus imminet, & ſupercilia aſpera, & palpebræ erectæ ſint, fortitudinem abſque conſilio, & malitiam, & audaciam ſignificabit. Polemon. Ex Adamantio ita textus corrigi poteſt. Et ſi huiuſmodi oculis funiculus immineat, ſupercilia aſpera, & palpebræ erectæ, fortitudinem cum conſilio ſignificabit.*

Splendentes oculi, quibus funiculus ſupereminet, aſpera ſupercilia, & palpebrę erectæ, & aſpectus trux, & amarus.

AT *quibus tum funiculus, tum palpebræ, & ſupercilia depoſita fuerint, erit aſpectus aſper, & amarus, peiora hæc, quàm quæ diximus ſigna erunt, Polemon. Aliter Adamantius. Quibus autem tum funiculus tum palpebræ, & ſupercilia, non, vt diximus, erunt, aſpectus autem aſper, & amarus, omnium peſſimi.*

Splendidi oculi.

QVI *ſplendidos oculos habent, luxurioſi, ceu qui gallos, & coruos hac parte referant, Ariſtoteles in Phyſiogn. Ego autem ad paſſionem referrem, nam per coitum oculi ſplendent. Polemon fornicatorem, tum maribus, tum fœminis in ſublimibus corporis partibus comprehendi dixit, ſcilicet in oculis, & ſupercilijs, qui ſi lucentes, ita vt voluptate repleti videantur, libidinoſos arguunt. Adamantius autem. Oculi ſplendentes, quales habent aues, uenereos oſtendunt.*

Fulgentes humidi oculi.

OCVLI *humidi ſplendentes, vt aqua, hominem bonis moribus præditum denotant. Polemon, Adamantius. Oculi tanque guttæ ſplendidi nitoris relucentes, compoſitos mores, & graues indicant. Albertus.*

De motu oculorum, & primo de ſtantibus. Cap. 12.

NVNC *de oculorum motu agetur, vt qui fixi, mobiles, rigidi, trementes, & conniuentes, aliæque ſpeties motus recenſentur. Auerroes Colliget quarto, motus, ait, velociores oculorum, ex cerebri caliditate, tardiores verò ex frigiditate proueniunt.*

Stantes

Stantes oculi.

COHÆRENTES oculi omnes incommodi Polemon, Adamantius.

Stantes oculi, humidi.

HOMINES ſtantibus præditi oculis, & humentibus, pauidi, ſunt, Polemon, & Adam. & in figura manſueti eum conſtantis intuitus faciunt.

Stantes, & ſicci oculi.

SI rigidi, & aridiores oculi fuerint, perturbationum plenum hominem oſtendunt, Polemon ſtolidum dicit Adamantius.

Stantes oculi, & pallidi.

OCOLI ſtantes, & pallidi, inſanos Polemon, bardos, & ſtupidos Adamantius oſtendere dicunt.

Stantes, cæſii, & obſcuri oculi.

EVM, qui cæſios, ſtantes, & citra perſpicuitatem oculos habebit, nec tibi amicitia arcta coniungito, nec vicinum exoptato, & itineris comitem habere vitato, vt qui doloſus ſit, & ſemper alterius calamitati inuigilans. Pol. Adam.

Santes oculi, & ſupercilia eleuantes, & ſuſpirantes.

QVOSCVNQVE ſupercilia ſurſum eleuare, & ſpiritum ab intimis trahere inſpexeris, praui conſilij homines, ſæuos, iniquos cenſeto, Polemon praui conſilij Adamantius, imprudentes, inſipientes, & iracundos. Idque etiam ex apparenti more mihi tractum videtur, qui enim facinus aliquod patrare intendit, ſupercilia erigit, ex imo ſuſpirat, & fixis oculis contuetur, Fixus intuitus ex nimia cogitatione, & decipiendi deſiderio prouenit. In ſacræ paginæ prouerbijs. Qui attonitis oculis cogitat praua, mordens labia ſua, perficiet malum.

Subintuitus.

NVNC amoris feruentiæ ſigna dabimus, etiam ex Phyſiognomia. Cum facilè ex ſignis cognoſci poſſint, quæ tum continua, & diutina experientia, tum ex repetita hiſtoriarum lectione animaduertere licuit. Plutarchus de Antiocho Stratonices ſuæ nouercæ amore excandeſcente hæc recitat. Cum enim ipſe eam deperiret, reuerentia patris detentus, cum nullum remedium huic malo reperiri poſſe ſperabat, ſimulans ſe corporis morbo vrgeri, ex cibi abſtinentia, voluntaria morte, ab amore, quo exedebatur, ſe vendicare ſtatuerat. Eraſiſtratus medicus, ſuæ ægritudini præpoſitus, cum eum amore deperire cognoſceret certò, ſed cuius amore, penitus ignoraret, ex vultu, qui mutari facile ſolet, indicia colligebat, cum puellæ multæ, & formoſiſſimæ ad eum accederent, nullum in vultu mutationis ſignum obſeruabat, ſed accedente Stratonice,

tonice tàm repentè perturbatio Antiochum occupabat, quòd facile deprehendit, cuius amore lan gueret. Ex vultus rubore ſubintuttu oculorum, acutis ſudoribus, motu incredibili venæ, ac poſt deficiente ſenſu ingens pallor toto corpore diffundebatur. Sed apud Apuleium nouercam ſui priuigni amore exardeſcentem leges, deformis pallor in ore marcentes oculi, laſſa genua, quies turbida, ſuſpiritus cruciatus, tarditate vehementior, & fletus. Ouidius de Bibli.

„ *Et color, & maties, & vultus, & humida ſæpe.*
„ *Lumina.*

Stantes ſubruffi, & ingentes oculi.

OCVLI *ſubrubicundi grandiores, ingluuiei, & ſalacitatis teſtes ſunt. Polemon, & Adamantius.*

Stantes, ſubrubri, ingentes, & infra ſpectantes oculi.

SI *qui tales ſortiti fuerint oculos, & infra ſpectabunt, impudentiæ ſignum, iniuſtitiæ, cogitationis, & inanitatis, Polemon. Si oculorum partes inferius rimas agent, eadem ſignificant, & impudentem, iniuſtum, conſilij inopem, & iucundum. Adamantius.*

Stantes parui oculi.

QVEMCVNQVE *paruis oculis, & ſtantibus præditum inſpexeris, auarum iudicato, & quoquomodo quoduis lucellum aucupantem. Pol. Adam.*

Stantes parui, prominentes oculi, qui frontem, & ſupercilia contrahant.

SI *frontem etiam vnà cum ſupercilijs in medium contrahat, homo eſt queſtuoſior. Jidem.*

Stantes, parui, prominentes oculi, & qui frontem, & ſupercilia contrahat, & corpus ſurſum trahant.

SI *cum his oculorum indicijs totum corpus ſurſum trahatur, Polomon (ſed Adamantius deorſum dicit) iracundum, & violentum iudicabis.*

Stantes, parui oculi, frons exporrecta, & palpebrę mobiles.

HANC *optimam oculorum conſtitutionem ſtantium cenſet Adamantius, quam Polemon omiſerat. Oculi immobiles parui, humidi, frons exporrecta, palpebræ mobiles, virum indicant curioſum, diſciplinarum amantem, & diſcendi cupidum, & hæc ſola facies fixorum optima eſt oculorum.*

De oculis

De oculis ſe mouentibus. Cap. 13.

DIXIMVS de cohærentibus, nunc de ſeſe mouentibus oculis, ſcilicet de oppoſitis. Græcis huiuſmodi oculi dicuntur ὀφθαλμοὶ κινούμενοι, *ideſt ſe mouentes.*

Se frequenter mouentes oculi, quaſi ſtantes cum tinctura albuginis.

QVI oculos frequenti tempore ſe mouentes, quaſi ſtantes, & tincturam albuginis in oculo habent, intellectiui ſunt, & referuntur ad apparentiam. Si enim in aliquo vehemens intellectio fiat in anima, ſtat & viſus, Ariſtoteles in Phyſiogn. Tincturam albuginis in oculo Sueſſanus ad naturalem cauſam refert, quia ex humore melancholico, ex quo fit ingenium, tinctura albuginis in oculo fiat.

Se mouentes, ſicut turbati oculi.

OCVLI ſe mouentes ſicut turbati, ſuſpicioſum, & fidei expertem hominem arguit Polemon. Oculi velociter ſe mouentes, turbati, ſuſpicioſum, fidei expertem, oſtentatorem magis, quàm effectorem indicant.

Se mouentes oculi cum palpebris.

QVI autem oculos, Polemon addit magnos, cum palpebris mobiles habuerint, impotentes homines arguunt, quo ad animum. Iidem.

Se mouentes cum palpebris oculi parui.

OCVLI parui, veloces, & palpebræ, quæ ſemper moueantur, peſſimi omnium iudicandi. Rhaſes.

Se mouentes, cum palpebris immotis oculi.

QVI oculos duntaxat, non palpebras ſatis mobiles habuerint, confidentes, & in arduis rebus audaces erunt. Pol. Adam.

Circum ſe mouentes, obſcuri oculi.

OCVLI omnia ſpectantes obſcuri, veſanos, & libidinoſos arguunt. Polemon. Oculi omnes circumuolubiles obſcuri, ganeones. Adamantius.

Se mouentes tardè oculi.

TARDE autem mobiles oculi, ſegnes, tardos, inertes, & malè ſenſatos homines arguunt, Polemon, addit Adamantius, & qui difficulter incipiunt, & tardè deſinunt. Alexandrinus ait. Mobiles oculi iracundiam ex calida complexione, tardi ex frigida,

timiditatem

timiditatem ex contraria cauſa notant.

Se mouentes mediocriter oculi.

EX *iam dictis optimam motus qualitatem innuit Adamantius. Motus mediocritas oculorum, omnium, quas dixi mediocritatem ſignificat. Auerroes quarto Colliget. Mediocritas motus oculorũ ex mediocritate calidi & frigidi, ait, prouenire, uelut ex optima temperatura.*

De Vibrantibus oculis. Cap. 15.

TOTVM *hoc caput in Polemone deeſt, ab Adamantio ſolũ appoſitũ, hos oculos ita ſe mouẽtes* παλλόμενοσ *vocant Græci, alia à iam dicta mobilitatis ſpeties eſt, nos vibrantes dicimus.*

Oculi vibrantes, parui.

VIBRANTES, *paruique oculi doloſum hominem arguunt. Adamantius.*

Vibrantes magni oculi.

VIBRANTES, *ſi magni, ſtolidum, & libidinoſum dicunt. Adam.*

Vibrantes, tanquam ſalientes.

VIBRANTES, *tanquam exilientes mali, & hi ſunt oculi. Idem.*

Vibrantes, tanquam ſalientes, grandes, ſplendidi, & lucidi oculi.

VIBRANTES *verò, tanquam exilientes, grandiuſculi, ſplendidi, & humidius cõtuentes, ingentem commoſtrant ſpiritum, & excelſam, vt maximorum operum effectricem animam, iracundos tamen ebriacoſos, celeres, & non procul ab epilepſia, & ſupra homines gloriabundos, qualis fuit Alexander Macedo.*

Vibrantes, circumtumentes oculi.

CIRCVMTVRGENTES *oculi, inamabiles, crudos, gulones, ſalaces, cithara, fiſtula, muſicaque gaudentes viros demonſtrant, alia ex aliјs ſigna coniecta. Idem.*

Vibrantes turbidi oculi.

OCVLI *turbidi, ſi alia ſigna conſentiant, infidi, iniuſti & audaciſſimi ſunt. Idem.*

De oculis ſe claudentibus. Cap. 16.

EST *etiam motus ſpecies clauſura, & reſeratio oculorum, diuerſimodè hæc fit actio, & variè animi paſſiones portendit, & primo de ſeſe claudentibus agemus.*

Claudentes, ſurſum abeuntes oculi, & ſtantes.

OCVLI, qui quùm ſe claudunt ſurſum abeunt, ipſique ſtantes, & ſubfluidi fuerint, intemperantem, vanum, inſanientem hominem arguunt. Polemon. Ingluuiem verò Adamantius, & libidinem ſignificare. Vltima particula deeſt in Polemone, quæ mihi pernecessaria videtur, coeuntes enim, & inſanientes oculos claudendo ſurſum vergunt. Ariſtoteles libro problematum rationem addit. Cur coeuntes oculos ſurſum vergant, vt ex ſuperiore parte veniens calor, eò oculos inuertit, quò ſe defluxerit Torquatus Taſſus acuti ingenij vir, & de poeſi optimè meritus, oculos habet ſubfluidos, eosque claudendo vergit ſurſum, eſt & Veneri, & mentis alienationi obnoxius.

Claudentes recti humidi, iuſtæ magnitudinis, ſplendentes, cum læui fronte oculi.

SI autem recti oculi clauduntur, & humidi, caſtigatæ magnitudinis, reſplendentes, cum læuigata fronte extiterint, verecundos, optimi conſilij, ſtudioſos, dulces, & amabilis ingenij homines indicant. Polemon, Adamantius.

Claudentes recti, iuſtæ magnitudinis, cum læuo fronte ſicci oculi.

SI autem ſicci fuerint, temerarios, malignos, & iniuſtos ſignificabunt. Jidem.

Claudentes ſe ſe oculi cum fronte aſpera, ſupercilijs obliquis, palpebris duris, & concretis.

SI autem frontem aſperam, ſupercilia obliqua, palpebras duras, & concretas habuerint, ſylueſtriori animo præſidentes, ad temeritatem propenſi, & qui laudibus inflentur, & muneribus corrumpantur. Polemon, Adamantius.

Claudentes ſeſe oculi cum palpebris non rectis, nec ſupercilijs immotis, ſed trementibus, & oculi, & aſpectus ſubmouentur.

QVI verò palpebras non habent rectas, nec ſupercilia immota, ſed trementia, & ſimul oculi, & aſpectus ſubmoueantur, ipſi effœminati ſunt, & viri videri cupiunt. Iidem.

De oculis frequenter ſe aperientibus. Cap. 17.

DIXIMVS de ſeſe claudentibus oculis, nunc de oppoſitis, ſcilicet, ſe aperientibus.

Aperientes ſemper, & valdè ſtabiles oculi, vt aliquid meditantes.

OCVLI qui frequenter ſe aperiunt valdè, & perſtant, vt aliquid meditantes, eorum animi conceptum, vel ſignificationem commoſtrabunt, quæ res ex ſuperiorum omnium ratione captabitur, ſi ſicci, vdi, lucidi, tenebroſi, magni, parui, prominentes, conditi, mobiles, & eiuſmodi hæc recordans ex eorum phyſiognomonia iudicare licet. ijdem.

Aperti ſemper oculi, obſcuri, humidi.

O*CVLI ſemper aperti, tenebroſi, & humidi, accuratum hominem indicant, ijdem.*

Aperti ſemper oculi, obſcuri, humidi, & mitis aſpectus.

S*I ad hæc mitis eorum aſpectus fuerit probi hominis indicia teſtantur. ijdem.*

Aperti oculi, ſicci, ſplendentes, puri luminis relucentes.

O*CVLI aperti ſicci, ſplendentes, (μαρμαρίγεσ) & puri luminis relucentes, impudentes audaciſſimos indicant. Jidem. Ariſtoteles in Phiſiognomonicis in figura impudentis tribuit ei oculos apertos, & ſplendidos, ſic in ea Polemon, & Adamantius. Oculi quidẽ, inquit Rhaſes, patẽtes, & acutè intuẽtes, inuerecũdi ſunt, cuius cauſa eſt multitudo ſpirituũ cũ igne effũdẽtiũ ſe ad muſculos, et vulgò iactari ſolet apertos oculos, et fixè intuẽtes inuerecũdi eſſe.*

Apertis oculis dormientes.

P*LVRES cognoſco homines, qui oculis apertis dormitant, quid de eorum moribus præſagiendum? Ego timidos exiſtimarem, & quamplures hoc modo dormientes timidiſſimos cognoui, & ad lepores referrem. Xenophon leporem apertis, & immotis palpebris dormire dixit. Vnde Aegyptij patens aliquod ſignificare volentes, leporem pingebant, cum id animal oculos ſemper apertos habeat, vt ſcripſit Horus. Græci hos homines* λαγωφθάλμους *vocant, ideſt leporinos oculos habentes,* κορυβαντίαν *morbum factum eſſe à pupillis oculorum, quas* κόρας *appellant, qui cum cuſtodes Iouis eſſent, non modo excubare, ſed etiam apertis oculis dormire cogebantur. Plinius. Dormiunt lepores oculis apertis, multique hominum, quos corybantes Græci dixere. Dorcas etiam dormiens oculos habet apertos, & ſaxa, & rupes altiſſimas habitat propter timiditatem.*

De claudentibus ſeſe, & aperientibus oculis. Cap. 18.

D*IXIMVS de ſimplici aperitione, & reſeratione oculorum, nunc de mixta, ſcilicet, qui clauduntur, & reſerantur.*

Claudeutes ſeſe, & aperientes oculi.

O*CVLI ſeſe claudentes, & rurſus aperientes inſidioſos, inconſultos, & deceptores notant. Polemon, Adamantius.*

Claudentes ſeſe, & aperientes oculi humidi.

S*I humidi fuerint, prudentes, & artium amatores. Pol Adam.*

Claudentes ſeſe, aperientes oculi pallidi, & trementes.

SI autem tremor ipſis inerit, & pallidi fuerint, inſaniam, & mentis alienationem deſignant, iȷdem.

De oculis nictantibus. Cap. 19.

NICTANTES oculos dicimus, qui frequenter aperiuntur, & clauduntur, aliȷ palpebrizare dicunt, Grecis eſt σαρδαμύττω.

Conniuentes oculi.

QVI palpebrizant, timidi, quia in oculis primum mouentur. Et in figura timidi ait. Qui palpebrizant, imbecilles. Et in figura ornati, ait. Oculorum, qui velociter palpebrizant, hi quidem timidum, hi autem calidum ſignificant. Ariſtoteles in Phyſion. Tribuit enim ornato tardam nictationem. Polemon, & Adamantius. Oculi nictantes formidoloſitatem arguent, iȷdem in figura timidi tribuunt ei palpebras velociter mobiles, ſed ornato oculorum, vel palpebrarum motum neque tardum, neque velocem tribuunt. Vnde corrigendus venit Ariſtotelicus textus, cum ornatus intra timidum, & fortem verſetur. Plinius. Pleriſque uerò naturale, vt nictare non ceſſent, quos pauidiores accepimus. Ego nictationem ex cerebri humiditate, & debilitate prouenire dicerem: debiles enim oculi, qui ſe continere non valeant, contremiſcunt, & nictant. Alexander Aphrodiſeus poſt venereum coitum oculos pauliſper conniuere dixit, idque propterea fieri, quia in concumbendo ita nos voluptati damus, totique dilabimur, vt erigere oculos, animumque, & ſenſum in ſublime euehere nequeamus, quo fit, vt animus minus corporeas ſentiat affectiones; debilitatur & cerebrum poſt coitum, ideo, & oculi nictant.

Conniuentes ſicci oculi.

QVOD ſi conniuentes oculi cum ſiccitate fuerint, inſidias, fraudes, & occultum aliquod malum ordiri arguunt. Adamantius, in Polemone deeſt principium.

Conniuentes diſtortȷ, & ſubpallidi oculi.

SI tales diſtortȷ, & ſubpallidi fuerint, fatuitatem teſtantur. iȷdem.

De non conniuentibus oculis. Cap. 20.

RESTAT de ſupradictis contrariȷs oculis non nictantibus dicamus.

Non

Non conniuentes oculi.

AT contra, qui non conniuent, robuſtiores, & inuicti ſunt, Ariſtoteles in figura ornati, non conniuentes oculos calidos dicit, ideſt audaces, & fortes, cum eius contrarium ſæpè conniuentes timidos innueret. Plinius narrat, viginti gladiatorum paria in Caij Principis ludo fuiſſe, in ijs duo omnino, qui contra comminationem aliquam non conniuerent, & ob id inuicti, tantæ hoc difficultatis eſt homini.

Non conniuentes, & grauiter intuentes oculi.

OCVLI non conniuentes grauiter contuentes, nihil vnquam bonum eſt id, quod moliuntur. Polemon, & Adamantius.

Non conniuentes placidè intuentes, & humidi oculi.

NON conniuentes oculi, qui placidè intueantur, humidique fuerint, curioſos, multa animo ſpectantes, amoroſos, & faciles. ijdem. Conſtantes, & ſine nictatione oculos Celebinus Turcarum Imperator habuit, qui compoſiti animi indices fuere.

Non conniuentes pallidi, ſubrubri, & ſicci oculi.

OCVLI non conniuentes, pallidi, & ſubruffi apparentes, & ſicci, malitiam, iniquitatem, iram, demoniacam nequitiam, & ſtoliditatem teſtantur. Polemon ſed Adamantius calamitatem dicit, & improbiſſimarum rerum memoriam, iracundiam, inuidentiam, & quamuis aliam extremam malitiam denotabunt. Chriſtiernus Daciæ Rex inſidioſos, & vipereos oculos habuit, ideſt igneos, & non conniuentes, vel fixi obtutus, qui feras omnes nimia ſæuitia ſuperauit.

Non conniuentes in ſe ipſos circumuoluti.

SI autem & ipſi in ſe ipſos circumuoluantur, magna amentia laborare ſcias. ijdem.

De mobilitate oculorum. Cap. 21.

HVNC oculi motum Ariſtotoles, Polemon, & adamantius ὀξεῖν vocant, nos velociter mobiles, ſiue præcipites dicimus, alij acutos interpretantur, cum ὀξεῖα vtrunque ſignificet, ſed à veritate maxime aberrant, quum Phyſiognomones hos oculos aſcribant accipitribus, aquilis, & reliquis rapacium animalium.

Mobiles oculi.

QVI oculos ſatis mobiles habent, raptores iudicantur, argumento accipitrum, Ariſtoteles in Phyſiogn. à quo Polemon, & Adamantius. Oculorum motus preceps, rapaces indicat. Peracris iudicij vir Lucianus ſuum deſcribent pſeudomantem Alexandrũ maximum latronem, quippe qui non ſyluis, & montibus, ſed in ipſa ciuitate ſit latrocinatus, oculos dixit habere vehementer acres, & verſatiles.

Mobiles

Mobiles, & acuti viſus oculi.

CVIVS oculi velociter ſe mouentur, & viſus eſt acutus, talis homo eſt latro, fraudulentus, & infidelis, Ariſtoteles ad Alexandrum, ex quo Rhaſes. Oculi acutè cernentes, & ſatis mobiles, latrones deceptores, & callidos oſtendunt. Conciliator. Oculi vehementer ſe mouentes, & acutè cernentes callidi, latrones, & infideles. Motus oculorum vt diximus ex cerebri caliditate procedit, quæ quando magna eſt, oculorum velocitas præceſ eſt, ex caliditate complexionis procedit horum ſubtilitas, ex quo ingenium, ex ingenij ſubtilitate procedit alterius deceptio, & furtum.

Mobiles rubei oculi.

SI verò oculi ſunt rubei, (& mobiles ſubintelligendum) ille, cuius ſunt, eſt animoſus, fortis, & potens. idem ad Alexandrum. Hos oculos vt diximus, Ariſtoteles rapacibus auibus aſſignauit, aſtures enim, & accipitres, qui mobilibus, & ſanguineis oculis cernuntur, pugnatiores alijs ſunt, & de pertica in aſtantis faciem ſemper volant, & pugnam appetunt.

Luſcioſi oculi.

OCVLI ſubcæcutientes (κατιλλαυπῶρι) Ariſtoteles in Phyſiogn. ſed Polemon imbecilles (λετ ό) palpebras coniungentes (ἐπιβάλλοντες) Adamantius cæcutientes (ἰλ ώ- π οντες) androginos notant, nos textus omnes ſubdimus, vt mutua ope corrigantur, & videant lectores monſtruoſas interpetrum tranſlationes, vt omne aliud potius quàm de oculorum phyſiognomonia tractare videantur. Luſcos verò oculos habentes, qui ad lucernam minus vident, ſemper improbi habiti ſunt, naturæ defectum oſtentantes in principalibus membris, ob id luſcis moribus, & operibus iudicandi. Angelus Politianus ſubluſcus fuit, peracris vir iudicij, ingenijque, ſed aſtuti, aculeati, occulteque liuidi, quum aliena irrideret, & ſua à probro iudicio expungi non pateretur.

Alteram palpebram iuxta medium viſum ſtantem congruentem, ſurſum attollens, placide, & molliter intuentes.

QVI alteram palpebram congruentem (ἐπιβέβληκε) iuxta medium viſum ſtantem, & qui palpebras ſupra oculos reducentes, molliter intuentur, androgini ſunt. Polemon ab Ariſtotele in Phyſiogn. Qui palpebras medias comprimunt, & vniunt, & vtrinque, vt expaueſcentes, retrahant, mæchi, & ipſi homines ſunt. Adamantius. Si inmedium palpebras comprimunt, & vtrinque expellunt, & luſcioſi ſint, hos ſi mæchos dixeris, non peccabis: ſimiliter vtrinque comprimentes, vel retrahentes iudicabis.

Palpebras cumprimentes, & vtrinque retrahentes molliter, & placidè intueantur.

QVI palpebras congruentes, omnino hi molliter, & delitioſè intueantur, effæminati ſunt, & ad fæminas, & ad decentiam referuntur. Ariſtoteles in Phyſiogn. Qui alteram palpebram ſupponentes (ὑποβά οντες) & ſubuertentes (ἀνατρ. ομένοι) luſcioſi, & placidè,

placidè, molliterque intueantur, ſe formantes, ac fingentes, & plurimum formæ indulgentes, adulterini. Polemon. Qui alteram palpebram ſupponentes, & ſubuertentes, & ſimul humidè, placidè, & moliter intueantur, delitioſi, formæ indulgentes, & mœchi ſunt.

De oculis ridentibus. Cap. 22.

D*IXIMVS de motu oculorum, nunc ad alias qualitates accedamus; ſcilicet, qui riſibiles, & qui triſtes fuerint, nam plerunque ita ludibundi viſuntur, vt eos aſpicientes, non ſolùm oculi, ſed eorum cauſa, & totus vultus ludere, & ridere videatur. Hi præcipue oculi in mulieribus viſuntur, quæ plerunque fraudibus, doliſque ſcatent.*

Ridibundi oculi, hilares.

O*CVLI, in quibus voluptas quædam, ac riſus inhabitant, non ſine culpa putamus, doloſos enim, & quorſum tendāt conſilia celantes, malignè omnia machinantes, & operantes. Polemon, Adamantius. Aeneam Phrygium hilaribus oculis fuiſſe ſcribitur à Darete, & ob id ſuæ patriæ proditor, & doloſus fuit. Erat Tammaſus Hyſmaelis filius Sophi Rex Perſarum alacribus oculis, dignaque imperio facie, quod maximè apud perſas decorum eſt, equitandi, ſagittandique peritiſſimus, & maximè artificioſus imperio regendo.*

Ridibundi, ſubaſpicientes, ſicci oculi.

Q*VI autem ſimul cum riſu ſubaſpiciant, & ijdem aridiuſculi fuerint, ſupremam hominis nequitiam deſignant. Polem. Adam.*

Ridibundi, & caui oculi.

C*AVI, & ridibundi oculi, tanquam inſidioſi, ſemper malum aliquod conſulentes teſtantur. Pol. Adam.*

Ridibundi oculi, & frons, genæ, ſupercilia, & labia moueantur.

V*EL in Polemone temporis vetuſtate collapſa deſunt, vel ab Adamantio inuenta. Et ſi quæ extra oculum ſunt, vt frons, genæ, ſupercilia, & labra interim moueantur, malus eſt riſus, malum enim intendit conſilium, & iniuſta opera ſignificat.*

Ridibundi oculi, & fixi, minaci aſpectu.

E*T ſi minaci aſpectu conniueant, & fixis inſpiciant oculis iniuſta conſultant opera. Adamantius.*

Ridibundi, aperti, & minaci aſpectu oculi.

SI autem aperti oculi, & minaci aſpectu fuerint, iniuſta ab ipſis geruntur opera. Pol. Ada.

Ridibundi, patuli oculi, & ſicci.

SI quibus valdè paculos, & lætabundos oculos inſpexeris, inſidioſos iudices, ſi ſicci fuerint, Polemon. valdè autem ridibundos, magis inſidioſos, & iniquarum operum factores prognoſtica, præſertim ſi ſicci fuerint. Adamantius.

Ridibundi, & humidi oculi.

DEEST in Polemone principium, & malè coniungitur præcedentis finis non ſubſequentis principio. Non malos mores, neque malos animi affectus notant, ſed vanos, abſque amore, & intemperantes. Adamantius ſupplet. Nam humidi non malos quidem mores, ſed vanos, rudes, imprudentes amore carentes, & intemperantes notant.

Ridibundi hnmidi oculi, palpebræ remiſſæ, frons longa, tempora vtrinque producta.

OCVLI ad riſum hilares, humidi, palpebræ remiſſæ, frons longa (ſed Adamantius mollis, abſurdè ſatis) tempora vtrinque producta mores decoros, iuſtos, humanos, pios, hoſpitales, prudentes, optimæ conſultationis, beneuolos, & caritate plenos oſtendunt. Polemon, Adamantius.

De oculis triſtibus. Cap. 22.

NVNC de contrarijs oculis hilaribus, ſcilicet triſtibus. Græci σκυθρωπα ειν *dicunt, vt qui vultu ita demiſſo, & ſupercilijs laxati ſint, ſiue præ ira, ſiue præ triſtitia, ſcythicum intueri dicitur, quaſi eorum facies non ſerena, ſed nubila, nec frons exporrecta, ſed rugoſa appareat, idque pro triſtitia, vel aliqua moleſtia multis accidit, nomine tanquam à Scytis facto, ideſt pro triſtitia, & auſteritate dimiſſis oculis ſcythico vultu ſum.*

Triſtes & humidi oculi.

OCVLI triſtitiam præferentes, & humidi, prudentes, & qui diſciplinarum amore trahuntur, notant. Pol. Adam. Corrigendo dictio apud Polemonem ex Adamantio φρον ιςῶν*, non* π ερισων.

Triſtes, & aridi oculi.

SI aridi oculi fuerint, & triſtitiam præſeferant, ſummæ affabilitatis hominis argumenta dixeris, Polemon. Sed Adamantius noxiæ plenos dicit, & melius, cum ſemper ſiccitas malum in oculis adaugeat, quod mendum in textu non ſolum ſuſpicor, ſed pro certo habeo.

Triſtes

Triſtes oculi, ſupercilia compreſſa, frons demiſſa, & auſtera.

S*I autem comprimant ſupercilia, ſicut demiſſa, & frons demiſſa, & ſimul auſtera, fidos, pios, probos, boni conſilij, & prudentes notat. Adamantius, ex Polemonis textu, vix quicquam percipi poteſt.*

Triſtes, aridi, frons aſpera, obtutus intentus, palpebræ rectæ.

Q*VOD ſi accedat frontis aſperitas, & intentus obtutus, palpebræque rectæ fuerint, ruſticaniſſima conſilia, & qui ad omne opus peragendum feſtinent, ſeque à nullo facinore abſtineant, ſed ſicut neceſſitate conpulſus, ad ea omnia, quæ in mentem veniunt, adimplenda præceps fertur. Polemon. Sed Adamantius barbara conſilia, nec vllum unquam ijs intentatum, imperfectumque facinus.*

De ſurſum, deorſumque oculis directis. Cap. 23.

N*VNC ad alias oculorum qualitates accedamus, ſcilicet qui ſurſum, deorſumq; vergant.*

Surſum euntes oculi.

O*CVLI ſurſum euntes, ſtoliditatis, ſtupiditatis, ſacri morbi, ſalacitatis, ingluuiei, & vinolentiæ ſignum. Supra, vbi de oculis ſurſum vergentibus rationem adduximus. Polem. Adam.*

Surſum euntes, & trementes oculi.

A*A hæc ſi tremor aderit, non multùm aberunt à ſacro morbo. Polem. Adam.*

Surſum euntes, & pallidi oculi.

S*I pallidi fuerint, crudi, inhumani, timidi, inuidentisque ingenij, & homicidæ. Pol. Adam*

Surſum euntes ſubrubri oculi.

S*I ſubrubri potius exiſtentes (μᾶλλον, vt Adamantius, non πέλλονται nigricantes, vt Polemon) & magni, bibaces, aleatores, (φυλοκυβοί, non ςυλοκωμοι, vt Polemon) mulieroſi, canibus oblectantes immunda loquentes, intemperantes (ἄκρατοι, non κράτυν, vt Polemon) & ſtupidi erunt. Rhaſes. Oculi ſurſum verſi, vt oculi bouum, & ſubruffi, & maximi, denotant hominem ſtolidum, dementem, bibacem. Eadem ab eo Conciliator.*

Deorſum euntes oculi, & ſupplices.

O*CVLI deorſum tendentes ſupplices, eadem quæ ſurſum uerſi animi prognoſtica præbent. id tamen plus habent (περιττότερον Adamantius, non περισσότερον, vt Polemon) quod ruſticanum animum & irã monſtrant. Adamantius moleſtos, ruſticanæ iræ, & crudeles.*

Surſum vnum, deorſum alterum euntes oculi trementes, & halitus aſper, & denſus.

SI alter oculorum ſurſum, alter deorſum ibit, & tremor ipſis inerit, & cilia comprimant, & medium plus aſperum, & denſum referat, (Adamantius verò & halitum aſperum, & denſum referat, ſanè melius) hi in fine ad epilepſiam deuenient.

De limis oculis. Cap. 24.

NVNC de limis oculis, ideſt obliquis, vel de ſtrabonibus loquamur. Communis eſt Phyſiognomonum opinio, ſtrabones peruerſæ mentis eſſe, & naturæ monſtra, defecit enim natura in eorum formatione, & quia defecit circa cerebrum, ex quo formantur oculi, maximus eſt defectus, cum nobiliſſima ſit hominis pars cerebrum, ob id mala ſignificare. Ouidius Inuidiæ oculos obliquos tradit.

„ *nuſquam recta acies.*

Mineruæ Statius oculos toruos configit, quaſi atroces, & minaces.

„ *Hic toruæ Palladis angues.*

Taurinè tueri olim adagium erat, pro eo quod toruè. Ariſtophanes Aeſchylis faciem iratam exprimens id memorat. Plato demonſtrat Socrati fuiſſe morem taurinis oculis obtueri, & apud Pollucem odij ſignum limis oculis aſpicere. Durat adhuc loquendi modus. Inſtar tauri tuetur, qui ab ictu lanij euaſit. Attila Hunnorum Rex torua oculorum nictatione terribilis fuit, toto ore ſæuitiam ſpirabat, ſupra omnes barbaros ingenio maximè fero, & agreſti ſuperauit, humani generis ferale portentum fuit.

Retorti ad dextram oculi.

OCVLI peruerſi, ad dextram euntes, ſtultum notant: Polemon, & Adamantius. Ego hos ad hircos referrem, & luxurioſos dicerem. Hircus animal eſt libidinoſum, quoniam libido oculos contrudit in angulorum anguſtias, quos vocant hircos, authore Suetonio in vitijs corporalibus, & Virgilius.

„ *Tranſuerſa tuentibus hircis.*

Quoniam libidinis, quæ in hirco præferuida eſt, illic promantur ſigna. Apuleius Grammaticus, quod illic hæreant oculi hircquos dici opinatur. Iſiodorus ipſum hircum animal ab oculis hirquos, ideſt angulos conuerſis appellatum autumat. Limos oculos Veneri, & amaſijs tribuunt Poetæ. Apuleius de Fotide. Ad me conuerſa limis, & morſicantibus oculis, Plautus in milite. Aſpice me oculis limis. Roſcius Gallus à Q. Catulo maximè dilectus, oculis peruerſis fuit, & ob id amabilis, eleganti forma, & optima indole ab eo deſcribitur, vt de eo epigramma ſcripſerit. Hector ſtrabus erat, & amoribus aptus, vt à Darete Phrygio deſcribitur. Menander fuit aſpectu ſtrabo, ſed ingenti acumine inſigni.

Retorti ad ſiniſtram oculi.

SI verò ad ſiniſtram ierint, luxuriem ſignificant. ijdem.

Retorti ad naſum oculi.

SI verò aſpicient ad naſum introrſum, gratioſi, venerei, amicabiles, amoroſi. ijdem.

Oculi ſtrabi, aridi, patentes.

SI verò aridiores, patentesque fuerint, & non tremuli, non mali, improbique, neque gratioſi, amoroſique, ſed verecundi, & iuſti. ijdem.

Strabi, aridi, patentes, & tremuli oculi.

SI verò aridi patentes, ſtrabi, & tremuli fuerint, malefici, & audaciſſimi ſunt, ijdem, ſed Polemon addit trementes, & lachrimoſi.

TERTII LIBRI FINIS.

IO. BAPT. PORTAE NEAPOLITANI DE HVMANA PHYSIOGNOMONIA LIBER QVARTVS.

PROOEMIVM.

IAM ad nouiſsimam operis partem deuentum eſt, vbi, quæ ſuperioribus tribus libris de ſingulis humani corporis partibus ſcripſimus, omnia in vnum ſigna, quæ hominem demonſtrant diuerſis virtutibus, vitijsq́; præditum colligemus, vt liceat cuiq; iniuſtum, luxurioſum, magnanimum, vel ingenioſum contemplari. Sed prius, quàm ad virtutes, & vitia deueniamus, de quibus Phyſiognomon diſputat, quibus animæ partibus inhæreant, vt clarius, quæ ſcribimus, intelligantur, æquum eſt recenſere. Sed Platonem de animæ virtutibus diſputantem audiamus, ab Ariſtotele libro de virtutibus adductum. Anima conſideratur ſecundum ſe tota, vel eius parte. Totius autem animæ iuſtitia, liberalitas, & animi magnitudo virtus eſt, vitium verò iniuſtitia, illiberalitas, & animi prauitas. Partes ſunt tres. Rationalis quidem virtus eſt prudentia, animoſæ autem clementia ac fortitudo, cupidæ verò temperantia, & continentia. Vitium verò rationalis quidem imprudentia, animoſæ autem iracundia, & ignorantia, cupidæ autem intemperantia, & incontinentia. Ariſtoteles autem libro moralium Nicomachorum animæ alteram partem rationis participem dicit, alteram expertem, irrationalis autem vegetali perſimilis, altrix facultas, & quia humanæ virtutis expers eſt hæc pars, omittenda. Sed altera irrationalis pars, rationis quodamodo, capax eſt, & in concupiſcibilem, & iraſcibilem partitur. Rationalis animæ pars virtutes habet intellectiuas, ſapientiam, prudentiam, & perſpicaciam. Sed concupiſcibiles, & iraſcibiles partes in magnis moralibus ſubdiuidit, & vnaquæq; virtutes, & vitia poſsidet. In iraſcibili parte, magnificentia, fortitudo, manſuetudo, & magnanimitas, in concupiſcibili

verò ſex ſunt virtutes, temperantia, liberalitas, honoris deſiderium, affabilitas, & vrbanitas. Sed de vnaquaque ſpetiatim dicamus.

De iuſti, & iniuſti figura. Cap. I.

QVÆ eſt intellectus omnium prima, & maxima virtus, & quæ omnes complectitur, & de omnibus determinant, iuſtitia eſt, ab ea igitur inchoandum. Iuſtus igitur legitimus eſt, & iuſta petit, & iuſta agit, & virtus iuſtitia eſt perfecta, non abſolutè, ſed ad alteram, ob id virtutum præſtantiſſima videtur, &, vt prouerbio dicitur, iuſtitia virtutes in ſe complectitur omnes. Multi enim ſunt, qui priuatis rebus virtute vti poſſunt, ſed in cæteris, quæ ad alium ſpectant, non poſſunt, ob id iuſtitia alienum bonum videtur, agitque ea, quæ alteri conducunt, aut Principi, aut Reipublicæ, & ea non pars virtutis, ſed integra virtus eſt. Contra verò iniuſti ſunt, & illegitimi, & iniuſta volunt, & iniuſta agunt, omnium vitiorum peſſimum eſt. Antiqui Phyſiognomones, neque iuſti, neque iniuſti figuram appoſuerunt. Nos ex ſignis, quorum ipſi ſparſim meminerit, eas formabimus. Chryſippus in libro de honeſto, & voluptate deſcribit iuſtitiæ imaginem à pictoribus, rethoribusque antiquioribus ita depingi ſolitam. Os, oculos, & vultum venerandis coloribus, forma, atque filo virginali, aſpectu vehementi, & formidabili, luminibus, oculorum actibus, neque humilis, neque atrocis, ſed reuerendæ cuiuſdam triſtitiæ dignitate. Sed ne delineationes quidam diſciplinarum philoſophi ſæuitiæ imaginem iſtam, non iuſtitiæ dixerint, huius imaginis ſignificationem adiungemus. Iudicem, qui iuſtitiæ antiſtes eſt, oportere eſſe grauem, ſanctum, ſeuerum, incorruptum, inadulabilem, contra improbos, nocenteſque immiſericordem, atque inexorabilem, erectumque, & arduum, & potentem vi, & maieſtatem, æquitatis, veritatiſque terrificum. Dicitur virgo, indicio eam eſſe incorruptam, improbis nunquam concedere, non ſermones blandos, non purgationem, non deprecationem, non denique quicquam aliud pati. Vultu graui, aſpectu contento, & toruo, vt iniuſtis terrorem incutiat, iuſtis fiduciam præbeat. Ego iuſtos ad leonem referrem. Scribunt enim authores leonem dolis carere, & iuſtum eſſe in vlciſcendo iniurias tantundem ferè lædit, quantum læſus eſt ipſe. Hiſtoria eſt. Equitantes inuenerunt tres leones quorum vni quidam ex eis ſagittam immiſſurus, aberrauit, ſagitta propè caput ipſius traiecta, quod animaduertens leo, ſubſtitit, cæteri duo præterierunt, qui prius ſagittam emiſerat, lancea confodere conatus eſt, ſed iterum vano ictu percuſſit terram, & ſimul de equo ad terram delapſus. Leo accurrens, militis caput in galea percuſſit, compreſſit, læſitque, ſed non vulnerauit, mox alios leones ſecutus eſt. Scribit Auicenna, ſi quis telum leoni immiſerit, vt nil lædat, aut parum, leonem irruere in illum ſolere, & minari, non tamen interficere.

IVSTI Ad leones.

CORPORE commenſurati. Color capillorum obſcurus. Vox grauis, concaua, & inflexibilis, vel media inter grauem, & acutam. Oculi magni, ſublimes, prominentes, fulgidi, & humidi, cum æqualibus pupillarum orbibus, vel inferior orbis, qui pupillam amplectitur anguſtus, & niger, ſuperior verò igneus in humidis oculis, & nil ipſis appareat alienum. Vel ad riſum hilares, humidi. Palpebræ remiſſæ. Frons longa ad tempora vtrinque porrecta.

INIVSTI.

OCVLI, cuius inferior pupillæ orbis viridis ambitus, ſuperior niger. Vel glauci, ſicciores. Vel ſtantes ſubruffi, ingentes, & infra ſpectantes. Vel vibrantes turbidi. Vel ſeſe claudentes caſtigatæ magnitudinis, ſplendentes cum læui fronte, & ſicci. Vel ridibundi, & quæ extra oculos ſunt, vt frons, genæ, ſupercilia, & labia moueantur, vel ridibundi aperti, & minaci aſpectu fixi.

De probi viri figura. Cap. 2.

COMITANTVR autem iuſtitiam probitas morum, fidei, & vitiorum odium. Nos probi viri, ſiue bonorum morum, & naturæ, ſigna ſparſim colligemus, & in vnam coaptabimus figuram, quæ præcipuè ex mediocritate accepta ſunt.

PROBI VIRI Ad ſignorum mediocritatem.

NASVS magnus, ad faciem benè diſcretus. Vel longus ad os protenſus, vel mediocriter longus, latus, & apertus. Facie pulcher. Spiritus temperatus. Pectus latum, & humeri magni. Mamillæ mediocres. Oculi caui, & magni, vt aqua in vaſe, ſe mouentes, defixo obtuto hærentes. Circuli oculorum mediocres. Oculi ſemper aperti, obſcuri, humidi, & eorum aſpectus mitis. Vel triſtes, & ſupercilia comprimentes, & frons auſtera, & demiſſa.

BENE MORATI.

FRONS media inter tranquillam, & nebuloſam. Aures decenter magnæ, & quadratæ. Facies mediocris. Vox media inter intenſam, & remiſſam, vel gracilis. Riſus paucus. Vngues lati, albi, ſubflaui. Oculi concaui, intenti, cærulei, magni, ſtantes, & ſplendentes. Vel lucidi, ſplendidi, vt aqua humidi. Pedes benè formati, articulati, & neruoſi.

De improbi viri figura. Cap. 3.

NVNC imbroborum virorum, vel malorum morum figuras adducemus, etiam ab antiquis prætermiſſas, concomitantur has; furis, deceptoris, inſidioſi, verſipellis, & alienis malis gaudentis.

IMPROBI.

FACIE eſt deformi. Aures longæ, & anguſtæ. Os paruum exterius protenſum. Dentes canini longi, exerti, & firmi. Loquela velox, & præcipuè ſi gracilis vox fuerit, vel quæ è naribus effertur, vel difficilis. Collum incuruum. Gibboſus. Sedigitus. Tibiæ valdè graciles. Pedes gibboſi, infra concaui. Oculi poſiti in longitudine vultus, vel circa pupillam conuerſi, coniunctim ſe mouentes, ſplendentes, vt marmor, aridi, vel ſplendentes nigri. Vibrantes, tanquam ſalientes. Non conniuentes, pallidi, ſubrubri, ſicci.

Male

MALE MORATI.

AVRES valdè paruæ. Metaphrenum valdè curuum. Humeri ad pectus contracti, & corpus effractum. Oculorum anguli longi.

INSIDIOSI. Ad Vulpes, lupos, & ſerpentes.

ADAMANTIVS vulpis ingenium doloſum, & inſidioſum eſſe inquit. Ariſtoteles mulieris ingenium inſidioſum, vt pardalis. Cicero de natura Deorum, Vulpeculæ ait fraus eſt, Vulpinum ingenium ſemper aliquid molitur mali. Et complures apologi. Ex vulpis calliditate Aeſopi, & aliorum nomine leguntur. Capilli nigri, & criſpi. Colore valdè ruffi: Vel calui. Facies macilenta, Genæ rotundæ, Tempora caua. Carnis color niger. Os paruum exterius protenſum. Labia exilia in ore paruo. Mentum valdè diſciſſum. Collum breue. Oculi ſplendentes, concaui, parui, vel ſeſe claudentes, & rurſus aperientes. Vel conniuentes ſicci, vel ridibundi caui, vel ridibundi patuli, & ſicci. Supercilia inclinata deorſum, intuentes, quaſi latenter.

DOLOSI. Ad Vulpes, Aethiopas, & mulieres.

OCVLI ſtantes cæſij obſcuri. Vel vibrantes, parui, vel ridentes & hilares. Vel prominentes, quibus in circuli ſpeciem tumor circumducitur, aut veluti caſtrorum foſſa circundederint. Vel concaui, & exigui, vel concaui, intenti, ſubterfluentes. Vel cærulei, vel valdè nigri, vel obſcuri luminis, & parui. Vel obſcuri, & caliginoſi. Vel varij, in quibus circa pupillam æquidiſtanter currunt calculi flaui, vel in quibus orbis inferior viridis, ſuperior niger.

FALLACIS. Ad apparentiam.

SVPERCILIA piloſa, & coniuncta. Loquentes manus, & caput mouent. Facies parua crocea. Oculi valdè concaui. Oculi poſiti in longitudine vultus. Vel qui cito clauduntur, & referantur.

FVRIS, RAPACIS. Ad lupos, aquilas, accipitres, coruos, & aues rapaces.

LVPA pro meretrice ponitur, propter auaritiam, & rapacitatem. A lupo facta græca meretricum nomina, Lyce, Lycoris, & Lycenis. Romulum, & Remum non à lupo, ſed à meretrice nutritos dicit Plutarchus in Romuli vita. Sunt qui dicant nutricis ambiguitate fabulæ nomen dediſſe, nam & feras, & meretrices communi vocabulo lupas vocamus. Coruus rapax eſt, & natura procliuis ad furtum, nam cicur ſemper pecuniam, & omnia, quæ ferre poteſt, ſub lapidibus, & foraminibus addit. Danthes Alaghierius vernaculus poeta pro auaritia, & rapacitate lupam depinxit.

„ Et vna lupa, che di tutto brame

„ Sembraua carca nella ſua macrezza.

Et paulo

Et paulo poſt.

„ *Et hà natura ſi maluaggia, e ria,*
„ *che mai non empie la bramoſa voglia,*
„ *che doppò il paſto ha più fame, che pria.*

Aures valdè paruæ. Supercilia coniuncta, & piloſa. Naſus valdè paruus. Manus valdè paruæ, vel graciles, & anguſtæ. Vel cum digitis longis pleniores. Vngues curui. Oculorum inferior orbis viridis, ſuperior verò niger. Oculi mobiles, & acuti viſus. Vel magni, & commoti micantes, iracundis ſimiles, & palpebris apertis patuli, quales in lupis, & apris apparent.

MALIGNI. Ad ſimias vulpes, ichneumones, & ſerpentes.

C*APILLI rari. Supercilia piloſa, & coniuncta. Genæ graciles. Bucca riſibilis. Loquela è naribus efflata. Collum vacuum, imbecille. Coſtæ exiles, & vacuæ. Gibboſus. Nates graciles, & carnoſæ. Veluti deſiccatæ. Pedes oblongi. Breui, & celeri paſſu ambulantes, & cum oculis perturbatis, corporis inconſtantia, & anhelatione. Oculorum anguli carnoſi. Pupillæ paruæ. Oculi poſiti in longitudine vultus. Mobilis, & acuti viſus. Valdè concaui. Vel obſcuri parui. Vel conniuentes ſicci. Splendentes nigri, vel ſeſe claudentes ſicci. Iuſtæ magnitudinis reſplendentes cum læui fronte. Vel non conniuentes, & grauiter intuentes. Vel ridentes hilares.*

VERSIPELLES. Ad vulpes ſimias, & mulieres.

F*RONS aſpera cum tuberculis, & foſſulis. Palpebrarum pili curui. Facies parua. Genæ graciles. Color valdè ruffus. Loquela modeſta, vel acuta, & ſquallida. Collum breue. Vel inane, & imbecille. Pectus piloſum. Venter durus. Manus valdè paruæ. Pedes parui, & graciles. Pars interior pedis non concaua, ſed pinguiuſcula, vt ſolum toto attingat veſtigio. Digiti contracti. Vngues valdè breues, pallidi, nigri, imbucati. Corpus incommenſuratum. Oculi cæſij cum paruis pupillis. Valdè nigri.*

SCELERATI.

O*S cauum. Loquela ſubflauida. Oculi obſcuri fœdi.*

INIQVI.

M*ANVS craſſæ. Oculi prominentes, ſicci. Vel ridentes, aperti, & ſicci.*

IN ALIENIS malis gaudentes.

L*OQVELA è naribus efflata. Vlnæ, quæ ad genua non perueniant, ſed cogunt occurrere manibus. Oculi ſtantes cæſij, obſcuri.*

Venenorum

VENENORVM PROPINATORES.

OCVLI prominentes, ſicci. Inæquales pupillarum orbes circa pupillam currentes. Calculi ſanguinei, vel pallidi in oculis nigris.

VENENO PLENI.

LABIA exilia inferiora, ad caninos dentes tumentia.

HOMICIDÆ.

SVPERCILIA piloſa, & coniuncta. Inæquales orbes circa pupillam currentes. Oculi prominentes, ſicci. Vel ſurſum euntes, pallidi.

De infidelis, & fidelis viri figura. Cap. 4.

CONCOMITATVR iuſtitiã fides, vt diximus, vnde fidelis, et infidelis ſigna colligemus.

FIDELIS.

OCVLI mediocres, declinantes ad cæruleum colorem, vel nigrum. Vel oculi ad cæruleum colorem declinantes, magni, ſtantes, & ſplendentes. Vel triſtes, & ſupercilia compreſſa, frons auſtera, & demiſſa.

INFIDELIS.

CAPVT valdè paruum, cum inconcinna figura, & dorſi imbecillitate. Frons aſpera monticulis, & foſſiculis plena. Humeri ſurſum eleuati. Manus Anguſta, et graciles. Oculi caui, exigui, ſicci, vel obſcuri, & aridi, vel obſcuri, & ſqualentes Vel ſe mouentes, ſicut turbati. Vel obſcuri, aridique, vel mobiles, & acuti viſus.

De prudentis, & imprudentis viri figura. Cap. 5.

EX intellectualibus quoque virtutibus prudentia eſt. Et prudentis viri proprium videtur conſulere de ijs, quæ ſibi bona ſunt, & vtilia, & de ijs, quæ ſunt ad benè viuendum in vniuerſum. Vnde & prudens, qui conſultatorius. Perides prudens exiſtimatus fuit, quia & quæ ſibi, & quæ alijs hominibus bona erant, contemplabatur. Prudentiam igitur actionum habitum dicimus, circa ea, quæ humana bona ſunt. Cùm autem duæ ſint animæ rationalis partes, prudentia virtus eſt operatiuæ; nam circa id, quod aliter ſe habere poteſt, opinio, & prudentia verſatur.

PRVDENTES. Ad mediocritatem.

CORPORE parui. Caput paulo maius paruo. In ſinciput, & occiput protenſum, quale Pericli fuiſſe fertur. Capilli in pueritia cani. Frõs quadrata iuſtæ magnitudinis. Facies mediocris pinguiuſcula. Lingua ſubtilis. Vox media inter grauem, & acutam,

Labia oris ſuperiora prominentia. Collum ad dextram inclinatum. Claues mediocriter ſolutæ. Metaphrenum medium inter curuum, & conuexum. Pectus latum cum latitudine humerorum. Ventris medietas, cum pectoris anguſtia. Manus longæ cum digitis longis. Immotæ in locutione. Oculi magni, ſublimes, fulgentes, humidi obtutus. Vel lucidi. Vel calculi ſubalbidiores, pallidi, igneis admiſti, & ſanguinei in nigris oculis. Vel extra rotæ circumferentiam nigredo igni admiſta, vt à longe nigros repræſentet. Vel circulus anguſtus, & niger, alter verò ſupra igneus in humidis oculis, & ſi nihil in ipſis appareat alienum. Vel circuli iridis coloris in humidis oculis. Vel ſe claudentes, & aperientes humidi. Vel ſeſe claudentes, recti, humidi, iuſtæ magnitudinis, ſplendentes cum læui fronte. Vel ad riſum hilares, & humidi, & palpebræ remiſſæ, frons longa, ad tempora vſq; producta. Vel triſtes humidi. Vel triſtes ſi comprimant ſupercilia, & frons demiſſa ſimul, & auſtera.

IMPRVDENTES. Ad aſinos, apparentiam, & indecentiam.

EIVS contrarium imprudens eſt. Imprudentiæ autem eſt iudicare peruerſè de rebus, & perperàm deliberare: nequire vti præſentibus bonis, & in falſam adduci opinionem de ijs, quæ ad vitam, & bona honeſta ſunt. Frons conuexa alta. Anhelitus quemadmodum ijs, qui poſt curſum. Manum digiti præmutili, craſſique. Velociter incedens, & ſi deprehendatur formidet, & totam effigiem deorſum trahat, & contrahat ſe ipſum. Suſpenſo corpore, & vultu ſublimi incedentes. Corpore magni, vel corpore parui, & ſicci carnibus, & colore calidum innuente. Oculi prominentes parui, & igniti. Vel tenebricoſi, rubri, ſanguinei. Vel ſtantes ſubrubri ingentes infra ſpectantes. Vel ſtantes, & ſupercilia eleuantes, & ſuſpirantes. Vel ſe claudentes, & aperientes.

INSIPIENTES. Ad aſinos.

FACIES carnoſa. Labra craſſa. Loquela difficilis. Collum erectum. Metaphrenum erectum. Corpore inclinati ad ſiniſtram.

De ingenioſi viri figura. Cap. 6.

INGENIOSI viri figuram Ariſtoteles in ſuis Phyſiognomonicis appoſuit, vocaturque ab eo græcè εὐφυὴς, ſic enim Polemon, & Adamantius. Sed diſſimulare nequeo Platonis ſententiam in libro de ſcientia. Inquit enim. Arduum eſt hominem comperiſſe ingenioſum, qui ſimul manſuetudinis, & modeſtiæ exors non ſit. Siquidem qui acumine illuſtres, callidi, ac memoria inſignes, & docilitate, nunquam non iracundi ſunt, & contentionis auidi, nec reptantur ſecus, ac nauigia, retina culorum prorſus expertia. Hos item furore potius, quàm fortitudine præſtare dixeris. Sed qui ad grauitatem nati, ſi ſe ad ingenij cultum dent, hebetiores comparent, mox deſidioſi, obliuioſique. Thracas tradunt ingenio eſſe oblæſo, & propemodum nulla memoria, vt ne quaternarium numerando queant traſcendere: in ijs tamen robur, & ad belli muni a promptitudinem ſingularem non deſiderari.

Ingenioſi

JNGENIOSI. Ad mediocritatem. Et eſt Ariſtotelis ad Alexandrum.

CARNES habent molles, humidas, mediocres inter aſperitatem, & læuitatem. Nec nimis longus, nec nimis breuis. Albus declinans ad rubedinem. Aſpectu mitis. Capilli plani, mediocres. Magnorum oculorum, declinantium ad rotunditatem. Mediocris, & menſurati capitis, cum magnitudine colli. Aequalis, & benè diſpoſitus. Cuius humeri parum declinant. Carens carnoſitate in cruribus, & genubus. Claræ vocis cum temperantia in ſubtilitate, & groſſitie. Longarum palmarum, longorum digitorum, declinantium ad ſubtilitatem. Medici riſus, & fletus, & deriſionis. Cuius aſpectus eſt quaſi commiſtus lætitiæ, & iucunditatis.

JNGENIOSI, & eſt Ariſtotelis, Polemonis, & Adamantij in phyſiognomonicis.

CARO humidior, & mollior, neque macra, neque valdè pinguis. Quæ circa humeros, & collum, & quæ circa faciem graciliora. Adamantius Facies nec admodum corpulenta, nec quidem attenuata. Quæ circa humeros colligata, & quæ deorſum ſunt, dimiſſa, & benè ſoluta. Circa coſtas, & dorſum non carnoſa. Corporis color candiruber purus. Sed Polemon, & Adamantius, candidus, ſubrufus, flauus. Cutis ſubtilis. Pili, neque valdè duri, neque nigri. Sed Polemon, & Adamantius. Capilli neque valdè criſpi, neque recti. Oculi charopi, humidi. Polemon addit & ſplendentes. Moderatæ magnitudinis. Totumque corpus erectum. Addimus nos. Capilli medij inter molles, & duros. Facies mediocris pinguiuſcula, vel media inter carnoſam, & macram. Color candiruber in læui corpore. Dentes mixti, lati, ſtricti, rari, & ſtricti. Lingua ſubtilis. Vox media inter intenſam, & remiſſam. Coſtæ macilentæ. Manus graciles, & moles. Manum & pedum articuli generoſi. Digiti molles, longi, & inuicem diſtantes. Fæmora mediocriter carnoſa. Oculi obſcuri, humidi, iuſtæ magnitudinis. Dorſum macilentum. Mea figura hæc eſt. (abſit iactantia, & inanis gloriæ fucus). Frons in longum porrecta, capilli neque duri, neque nigri, neque recti, neque criſpi. Aures exculptæ. Facies macilenta, mediocris. Supercilia magna rara, & commenſurata. Oculi charopi ſublimes, magni, ſplendentes. Collum, & humeri graciles, & bene ſoluti. Crura, & latera non carnoſa, venter mediocris. Caro colorata. Statura commenſurata, & recta. Tali præualidi, manuum, & pedum articuli fortes, & benè ſoluti. Digiti molles longi, & inuicem diſtantes. Vox media inter remiſſam, & intenſam.

SENSITIVI.

CAPVT paulo maius mediocri, in ſinciput protenſum. Frons longa. Aures decenter magnæ, & quadratæ. Corpore magni, ſiccis carnibus, & colore ſiccam temperaturam innuente. Vel mediocri corpore, carne, & colore. Claues mediocriter ſolutæ.

MECANICI.

MANVS longæ cum digitis longis. Oculi ſe claudentes, & aperientes, humidi. Capillorum color leniter ſubflaueſcens.

COGITANDI.

FRONS caperata, vel in medium ſui eleuata, ſpiritus facilis, & ſine ſtrepitu progrediens. Collum incuruum. Inceſſus tardus.

DOCILIS.

CAPILLI placidè ſubflaueſcentes. Frons in longum porrecta. Supercilia rara, commenſurata, & magna. Aures exculptæ. Facies macilenta. Riſus parcus. Collum inclinatum ad dextram. Humeri magni, & pectus latum. Vel pectus anguſtum, & venter mediocris. Manus in loquendo immobiles. Digiti retro conuerſi. Oculi mediocres, declinantes ad cæruleum colorem, vel nigrum. Vel cærulei ſplendentes, magni, ſtabiles. Vel obſcuri humidi iuſtæ magnitudinis. Vel ſtantes parui, humidi, frons exporrecta, & palpebræ mobiles, Vel ſe mouentes, & quaſi ſtantes, & tincturam albuginis in oculo habeant. Vel ſe claudentes, recti, humidi, iuſtæ magnitudinis, ſplendentes cum læui fronte. Vel triſtes humidi.

CONSTANTIS.

RISVS paucus. Cilia nigra, ſolida. Oculi obſcuri humidi, iuſtæ magnitudinis.

De Hebeits viri figura. Cap. 7.

NVNC ingenioſo contrariam figuram apponemus, eam ex Ariſtotele, Polemone, & Adamantio deſumemus, & ſunt ſigna ferè oppoſitæ naturæ. Eum inſenſitiuum vocant, quaſi ſine ſenſu.

HEBETIS.

QVÆ circa collum, & brachia carnoſa, complexa, & colligata. Sed Polemon, & Adamantius, clauiculæ colligatæ, vel magna uaſa circa collum complexa, & immanifeſta. κοτύλη rotunda. Vel capitis occiput cauum, vel, vt ego ſuſpicor, κοτίς, ideſt occiput rotundum, nam vt diximus in capitis figura, cum eminentia occipitis perit, & rotunda eſt, malè ſenſati, & hebetis ingenij virum præſefert. Interpres pro acetabulo aſſumit. Sed quid coxarum acetabula cum intelligentia faciant, ignoro, præſertim cum tale quidpiam apud Polemonem, & Adamantium non reperiam. Omoplatæ ſurſum contractæ. Frons magna, carnoſa, rotunda. Oculus pallidus, κωφὸν, ſtupidus (ſiue languidus, vt caprarum oculi, quæ ſtupidæ ſunt, quod linguæ græce imperitia Sueſſanus ſatis peruersè ſurdum oculum transfert, quaſi oculis audiamus). Crura circa talos craſſa carnoſa, & rotunda. Maxillæ magnæ, & carnoſæ. Lumbus carnoſus. Sed Polemon, & Adamantius metaphrenum dicunt. Crura longa. Sed ego in Ariſtotelico textu mendum ſuſpicor, & non μακρὰ ſed μικρὰ, ideſt breuia, nam cum vlnæ longæ, quæ cum cruribus eandem ſubeunt rationem, naturæ bonitatem innuant, breuiora crura imperfectionem, & ruditatem. Polemon, & Adamantius paruos articulos, breue collum, & imperfecta extrema tribuunt ei. Collum pingue. Polemon, & Adamantius addunt, & breue. Facies carnoſa, ſatis magna. Motus figura, & mos, qui in facie apparet, ſecundum ſimilitudinem accipit.

accipit, ſcilicet inſenſitiui, & ſtupidi, & huiuſcemodi textus, vt diximus, mendoſus eſt. Polemon, & Adamantius. Aſpectus hebes, & inhians: Sed Polemon συμπνὶς χανές. Adamantius verò ἀχανές, & melius. Addunt ijdem. Corporis color valdè albus, ſed Polemon non valdè albus, ſed valdè niger, & melius, quod puto ex illius textu excidiſſe, cum valdè albus, & valdè niger color naturæ imperfectionem oſtentet, quæ obeſt ingenio. Ventre porrecto. Articuli puſilli, & colligati. Extrema colligata. Sed corrigatur Polemonis textus, qui τέλεια habet, Adamantius verò ἀτελῆ Opponuntur enim ſigna. Ingenioſo erant digiti ſoluti, & inuicem diſtantes, huic colligati, complexique.

INSENSATI. Ad aſinos.

CAPVT valdè paruum. ſinciput cauum. Vel ſinciput, & occiput. Frons rotunda alta. Naſi imum à ſummo craſſum. Facies carnoſa longa. Genæ carnoſæ. Mamillæ magnæ, & carnoſæ. Spatium quod eſt ab vmbilico vſque ad imum pectoris longius, quàm ab imo pectore ad iugulum. Vulnæ carnoſæ. Vngues curui, anguſti. Oculi tardè ſe mouentes.

RVDES. Ad ſues, & Vrſos.

CAPVT, quod magnitudine exuperet. Capillorum color flauus albicans. Frons carnoſa. Vel anguſta. Aures rotundæ, non exculpatæ, vel paruæ, & arrectæ. Naſus ad faciem malè diſcretus. Os valdè exertum. Labia craſſa & rotunda, vel inferius labrum prominens. Collum craſſum, & pingue, vel durum, vel firmum, & immobile. Ceruix craſſa. Humeri eleuati. Coſtæ carnoſæ. Pectus valdè carnoſum. Manus magnæ, & duræ. Venter dura carne compactus. Digiti plus nimio longi, exileſque. Tibiæ, & calcanea craſſa. Vngues carnoſi.

INDOCILES. Ad aſinos.

CAPVT, quod magnitudine exuperet. Vel valdè paruum. Facies magna. Collum molle.

INSIPIENTES.

NARES obſtructæ. Oculi ſe claudentes, & aperientes pallidi, & trementes. Vel quum ſe claudunt, ſurſum abeunt, ipſique ſtantes, & ſubfluidi fuerint. Vel non conniuentes. Vel in ſe ipſos circumuoluentes. Vel obſcuri ſe circumcirca mouentes.

STVLTI. Ad aues, & ſimias.

FRONS lata, & magna. Aures magnæ, & arrectæ. Color flammeus. Genæ contractæ in triſti vultu, ſuperius labrum craſſius, inferiori propendens. Lingua velox. Riſus multus. Vox cum clangore acuta. Collum ſurſum erectum. Vel inclinatum ante. Vel in aliam partem. Vel neruis intenſum. Manus valdè breues. Humeri piloſi. Oculi retorti ad dextram. Latæ oculorum pupillæ.

Dementes

DEMENTES.

OS exertum. Pupillæ oculi cum totius ſubſtantiæ latitudine prominentes. Vel oculi ſurſum prominentes. Et præſertim ſi ſupercilia grauoſa fuerint. Vel concaui cum mollitie quadam fluidi.

EPILEPTICI.

VIBRANTES oculi, tanquam exilientes, grandiuſculi, ſplendidi, & humidius contuentes. Vel ſurſum euntes. Et præſertim ſi trementes fuerint. Vel ſi alter oculorum ſurſum, alter deorſum ibit, & tremor ipſis inerit, & halitum aſperum, & denſum referat.

DOEMONIACI.

TALI præpingues. Calcanea aſpera, digiti curui, pedes corpulentiores, & tibiæ prægnantes.

MOBILES. Ad aues.

FRONS parua, & lata. Naſus valdè paruus. Vel longus & ſubtilis. Vel imum gracile. Os planum. Aluus, & pectus nimium piloſum. Oculi obſcuri parui.

De memoris, & obliuioſi viri figura. Cap. 8.

MANAT autem à prudentia memoria ipſa, vel eius aſſecla eſt, Vel prudentiæ adminicula, & ex virtutibus intellectiuis eſt. Ariſtoteles libro de memoria ait. Ad benè memorandum requiritur cerebri ſiccitas, ad facile diſcendum humiditas. Vnde vt plurimum ingenio tardi, memoria valent, dociles reminiſcentia. Memoris viri Ariſtoteles in ſuis Phyſiognomonicis huiuſcemodi figuram appoſuit.

MEMORIS.

SVPERIORA minora. Hæc enim diſpoſitio paucitatem arguit vaporum propter cerebri ſiccitatem. Pulchra, ideſt bene formata, diſpoſitaque. Carnoſa. Non pinguia, ſed carne benè veſtita. nam pinguia hebetem, & obliuioſum arguunt. Addimus nos. Aures magnæ.

OBLIVIOSI. A contrarijs ſignis.

SVPERIORA maiora. In libro de reminiſcentia ait. Superiora maiora habentes, vt nani, non ſunt memoratiui, propterea quod grauitatem multam habent in ſenſitiuo. Et quia à principio motus non poſſunt immanere, ſed diſſoluuntur, neque in reminiſcendo rectè procedunt.

De Audacis

De Audacis viri figura. Cap. 9.

DIXIMVS de virtutibus, & vitijs, quæ intellectui inerant. Nunc quæ in ea animæ parte, quæ iraſcibilis dicitur, ſita ſunt, dicemus, quarum prima fortitudo eſt. Hæc inter duo extrema verſatur, ſcilicet fiduciam, & timiditatem. Audax eſt, qui confidendo in terribilibus rebus excellit, qui & arrogans, & fortitudinis affectator videtur, vt inſanus quidam, aut indolens, qui neque terremotus, neque inundationes timeat, vt quod Celtæ facere dicunt. Timet enim res non ſicut oportet, & minus, quàm fortis, nam præcipites ſunt, voluntque ante ipſa pericula periclitari, in ipſis verò conſtitutis abſiſtunt. Hanc figuram Phyſiognomones non appoſuerunt. Nos ex eorum ſcriptis formabimus.

AVDACES. Ad Tauros.

VVLTVS auſterus. Frons nebuloſa. Supercilia oblonga. Naſus longus ad os protenſus. Os magnum. Dentes largi, rari, acuti, & fortes. Collum mutilum. Vlnæ prolixæ, & quæ extenſæ vſque ad genua perueniant. Pectus latum, humeri magni. Oculi ſplendentes, cæſij, ſanguinei. Se mouentes cum palpebris immotis. Aperti, ſicci, ſplendentes, & puri luminis relucentes. Vel vibrantes turbidi.

TEMERARII.

OS magnum, & exertum. Digiti breues, & craſſi. Oculi ſplendentes, toruè aſpicientes. Se claudentes cum fronte aſpera, ſupercilijs obliquis, & palpebris duris, & concretis. Vel ſe claudentes recti humidi, iuſtæ magnitudinis, ſplendentes cum læui fronte, ſicci.

SVPERBI.

SVPERCILIA arcuata, & quæ frequenter eleuantur. Venter magnus, carnoſus, & propendens. Greſſu tardo ambulantes, ſponte morantes, & manentes in vijs, & circum circa aſpicientes. Oculi obſcuri aridi.

De timidi viri figura. Cap. 10.

NVNC de altero fortitudinis extremo dicemus, in quo defectus, & eſt timiditas. Timidi ſunt, qui non terribilia, quaſi terribilia timent vel timent ea, quæ non oportet, vel non ſicut oportet, tandem ij timendo excedunt, & in doloribus excedentes, magis eſt manifeſtius. Id Ariſtoteles ait in Nicomachiorum libris. Alibi etiam. Ignauia eſt metu quouis facile percelli, mortis maximè, & noxarum corporis, arbitrantes præſtabilius eſſe quomodocunque ſeruari, quàm pulchrè mortem obire. Frigiditas, & humiditas in complexione timiditatem inducunt, vel etiam intemperata ſiccitas. Feminæ viris frigidiores ſunt, & ob id timidiores, & imbecilliores. Gallenus putat frigiditatem in cauſam eſſe, qua fœminas viris molliores, & imbecilliores reddat: vnde quo præſtantior eſt frigore caliditas, eo eſt vir fœmina perfectior, & ob id timidiores, quia frigus timorem gignit, & frigidioris naturæ homines timidi, & effœminati ſunt.

Scribit

Scribit Lactantius Firmianus, ſi humanum ſemen dextrum in coitu in ſiniſtra vteri parte mulieris ceciderit, virum quidem naſciturum, ſed effœminatum, quù pars ea mulierum generationi deſtinata ſit, & ob id fœmineo corpore carne alba, molli, glabra, voce exili, & clara, facie imberbi, ac ſine animo, pectore, & tandem ſemiuir dici poſſit. Plato fœminas ex viris fieri dixit, quando frigidioris naturæ ſunt. Ad id facit etiam illa commigratio animarum pythagoreorum, quum eadem viri anima, dum timidum ſortitur corpus, fœminam efficit, & ſic reliqua animalia. Solet etiam timiditas euenire ex ſanguinis paucitate, vt in chamæleone. Timida animalia ſunt ceruus, lepus, cuniculus, muſtella, hyena, & mus, quibus Ariſtoteles cor magnum tribuit, vt cunctis metu maleficis, & quæ magno corde prædita ſunt, frigida ſunt. Hanc figuram Ariſtoteles, & Polemon, & Adamantius appoſuerunt.

Eandem, quam primo libro, hic denuo fœmineam figuram non ab re fore putaui in huius capitis fronte oculis ſubiicere, vt exactius eas partes viſu aſſequi queas.

TIMIDI. Ad mulieres, ceruos, lepores, cuniculos, coturnices, & ad complexiones.

MOLLIPILVS. *Corpore inclinatus, non erectus. Suræ ſurſum ductæ. Color in facie ſubpallidus. Oculi imbecilles, & qui palpebrizant. Corporis imbecillia extrema, & crura gracilia, & manus ſubtiles, & longæ. Lumbus paruus, & imbecillus. Polemon, & Adamantius, oblongus. Figura contenta in motibus, non inuerecundus ſed languidus, & ſtupefactibilis. Sed Polemon, & Adamantius. Tota corporis facies, ac ſtatura diſſolutus. Color qui in facie apparet, varius, & mos ſubtriſtis. Iidem addunt. Collum longum. Reſpiratio debilis, vel tumultuoſa. Pectus debile. Vox acuta, & molis. Addimus nos. Occiput cauum. Vel caput in quo vtraque eminentia perit. Capilli recti, vel criſpi, molles, & plani. Colore vel nigri, vel albi. Frons magna, Facies carnoſa, vel oſſoſa. Colore nigro, vel albo, vel ſub liuido, vel mellino. Labia exilia in ore paruo. Spiritus paruus, rarus, tardus, & corpus, & pectus macrum, & glabrum. Vel ſpiritus altus, denſus, & agilis. Vel pectus carnoſum. Vox remiſſa, vel tremula. Loquela breuis, vel acuta, & debilis. Vel è naribus efflata Metaphrenum imbecille, inarticulatum, & macilentum. Collum gracile, & longum, vel aſperum, & pingue. Pectus carnoſum, & glabrum. Vel gracile, & imbecille. Lumbi acuti, Humeri inarticulati & imbecilles. Vlnæ, & brachia breuia, quæ extenſa ad genua non perueniant, ſed cogant caput occurrere manibus. Coxendicum oſſa gracilia. Fœmora inarticulata, & mollia. Tibiæ inarticulatæ, & molles, & valdè graciles. Digiti conſepti. Oculi diſcolorati. Vel cæſij albicantes. Vel valdè nigri. Vel fului ſplendentes, vel nigri ſplendentes. Conniuentes. In quibus circuli candidi, & imbecilles. Vel ſtantes humidi. Vel aſperis oculis dormientes. Vel ſurſum euntes, pallidi, vel obſcuri humidi, iuſtæ magnitudinis. Timidos canes Xenophon ita deſcribit. Corpore paruo. Naſo aquilino, paruo roſtro. Oculis luſcioſis. Deformis, dura, ſtrigioſa, glabra, infirma, longa, corporis partes non benè reſpondentes, mollipedes, non ſagaces.*

De cinœdi viri figura. Cap. 11.

IN *moralium Nicomachiorum libris Ariſtoteles, vbi de continente, & incontinente tractat, & de toleranti, ait mollem toleranti opponi, Tolerans in reſiſtendo conſiſtit, qui enim deficit in ijs, aduerſus quæ plerique renituntur, is mollis eſt, & delicatus. Delitiæ enim mollities quædam ſunt. Qui ſcilicet pallium trahit, ne ſi ipſum tollat, dolorem ſibi laborando creet, & dum ægrotantem imitatur, miſerum eſſe non exiſtimat, cum miſero ſimilis ſit. Ex genere quoque mollities eſt, vt apud Perſarum reges Ariſtoteles, Polemon, & Adamantius cinædi iconem appoſuerunt, & talem Dyoniſium ſophiſtam fuiſſe ſcribit Ariſtoteles.*

CINOEDI. Ad Mulieres.

OCVLI *confracti. Sed Polemon, & Adamantius humide, & imprudenter aſpicientes.* γονύκροτοσ *alij genuflexibilem interpretantur, ego verò genu rumorem faciens incedendo. Sed Polemon* γονάτων κρότοσ. *Inclinatio capitis ad dextram. Idem, Collum inclinatum. Motus manuum languidi, & diſſoluti. Sed hic Polemonis textus ſatis corruptus, & facile ex Adamantio corrigendus. Ambulationes duplices, hæc quidem circumclinantis, alia verò tenentis lumbos. Iidem. Lumbus, & membra omnia tremen-*

nia tremen-

nia trementia. Sed omnes textus corrigendi, quia mendoſi ſunt. Oculorum circumſpectiones, ideſt oculos vertens, & circumducens, vt Polemon, & Adamantius ſcribunt, adduntque. Frontem contrahit, & genas. Supercilia ſuo loco manent. Vox exilis, infracta, acuta, & inæqualis, & valdè tremula. Pedum παραχωρα Polemon, ſed Adamantius παραφορὰ & melius, ideſt pedum diſtractio, quaſi conuerſis cruribus, & pedibus ambulantes. Colla eorum non ſatis firma. Sed ſubtremiſcunt, vt ſi ſtabilitas coacta eſſet. Labiorum contractio: nam lepores labia perpetuo mouent. Vocis clangor. Addimus nos. Mentum longum. Genas contrahentes in hilari vultu. Exilia labia ad inciſorios dentes tumentia. Corpore inclinati ad dextram. Ambulantes pedibus, & cruribus conuerſis, Comatuli, incinnatuli. Altè reſpirant, & ipſis denſus, & agilis è naribus effertur. Qui alteram palpebram, iuxta medium viſum ſtantem, & qui palpebras ſupra oculos reducentes molliter intuentur. Qui palpebras non habent rectas, nec ſupercilia immota; ſed trementia, & ſimul oculi, & aſpectus ſubmouentur. Oculi mobiles luſcioſi.

Cinœdi ſigna ex P. Africano.

P. AFRICANVS, Pauli filius, P. Gallo homini delicato inter pleraque alia hæc quoque probro dedit, quod tunicis vteretur totus manus operientibus, qui quotidie vnguentatur, aduerſus ſpeculum ornetur, cuius ſupercilia raduntur, qui barba vulſa, fœminibusque ſubuulſis ambulet, qui in conuiuijs adoleſcentulus cum amatore, cum chirodota tunica inferior accubuerit, qui non modo vinoſus, ſed viroſus quoque ſit.

Cinœdi ſigna ex Archeſilao philoſopho.

PLVTARCHVS refert Archeſilaum philoſophum vehementi verbo vſum eſſe de quodam nimis delicato diuite, qui incorruptus, & caſtus dicebatur, nam cum vocem eius infractam, capillumque ante compoſitum, & oculos ludibundos, atque illecebræ, voluptatiſque plenos videret. Nihil intereſt, inquit, quibus membris cinœdi ſitis prioribus, an poſterioribus.

MOLLES. Ad mulieres.

NATES præpingues. Genua carnoſa. Supercilia rectè extenſa. Collum antè inclinatum. Humeri inarticulati, imbecilles. Metaphrenum imbecille, macilentum, inarticulatum. Dorſum anguſtum imbecille. Coſtæ malè ſolutæ. Venter macilentus. Tali carnoſi inarticulati. Pedes parui, graciles, inarticulati.

EFFOEMINATI. Ad mulieres.

FRONS demiſſa. Naſus ad faciem malè diſcretus. Os paruum, Mentum rotundum, & glabrum. Claues malè ſolutæ. Lumbi carnoſi, molles. Ambulantes pedibus, & cruribus conuerſis. Vel corpore ſe mouentes humeris, & ſingulis membris. Genua intus innuentia, vel collidentia ſeſe. Oculi ex facie multum extantes, valdè parui, & igniti, vel parui, & varij.

IMBECILLES. Ad mulieres.

SVPERCILIA rara extenſa, vel quæ ſuo loco manent. Lingua balbi, vel bleſi. Collum gracille. Vlnæ, brachia, & cubiti exiles. Manus, paruæ, graciles, & inarticulatæ. Mammillæ paruæ, & extenuatæ. Oculi ſe mouentes, cum palpebris mobilibus. Vel eius circuli candidi, & imbeciles.

De fortis viri figura. Cap. 12.

DIXIMVS de audacia, & de timore. Nunc de fortitudine, quæ eſt mediocritas quædam, quæ circa timorem, & fiduciam verſatur. Fortis eſt, qui non timet mortem appetere in bello, in maximo, & pulcherrimo periculo, & circa præclaram mortem impauidus exiſtit. Primi excedebant, & dificiebant, hic mediocriter ſegerit. Ante periculum quieti ſunt, & in eo ipſo celeres, & acres. Vel fortitudo eſt inconcuſſum à mortis metibus, & conſtantem in malis, & intrepidum ad pericula eſſe, & velle honeſtè mori, & victoriæ cauſam præſtare, quàm turpiter ſeruari. Accedit fortitudini animi præſtantia, & confidentia, induſtria, & tolerantia. Ariſtoteles, cæterique Phyſiognomones hanc figuram appoſuerunt: ſed de forti ſecundum animam, & de robuſto ſimul locuti ſunt. Sic etiam ſiniſtræ partis hominis ſemen in dextram mulieris vteri partem illabitur, naſcitur & mulier, ſed quia eo loco nata eſt, vbi vir naſciturus, virilis erit mulier, robuſta membra, viſus fuſcedinem, vocem grauem, & intrepidum animum habebit, hæ ſunt mulieres, quæ nec ſupponi, nec dominari à viris poſſunt, ſed in dominatu primas ſibi vſurpant partes.

Sic etiam virilem attulimus figuram, vt leuiori negotio partium ſimilitudines, de quibus loquimur aſſequaris.

FORTES, ANIMOSI. Ad viros, leonem, taurum, & robuſtos canes.

DVRIPILVS. Sed interim Adamantij textus corrigatur; nam vbi Polemon κόμη σκληρά, ipſe καὶ μὴ σμὴρα habet. Figura corporis erecta. Oſſa, & coſtæ, & extrema corporis fortia, & magna. Polemon, & Adamantius. Latera, & vniuerſos corporis articulos, & extremitates robuſtas habeat, & oßa magna. Venter amplus ad ſe contractus. Pectus carnoſum, & amplum. Jidem. Pectus, & metaphrenum robuſtum. Oculus charopus, non valdè expanſus, nec omnino clauſus. Color corporis ſqualidus, & acutus. Et illud ὀξὺσ non cum fronte, vt perperàm legit Sueſſanus, ſed cum corporis colore, quia acuta frons non reperitur ſed ſqualidus. Ob id ijdem. Color magis acutus. Frons recta non magna, neque lenis, neque aſpera, macra. Vbi textus corruptus eſt, nam ν in υ mutatum eſt, ἰσχνοσ non ἰσχυον. Humeri ampli diſtantes, non valdè colligati, nec omnino diſſoluti. Sed Polemon, & Adamantius humeri robuſti, & ſpatulæ, & latera in latitudinem diſtenta, ſed vbi Polemon ἐ ρεῖαι, Adamantius πλευρὰι habet. Collum firmum, non valdè carnoſum, nates contractæ, ſed ijdem nates duræ. Suræ deorſum ductæ. Crura carnoſa, circa talos robuſta. Pedes articulati. Acies humida, Adamantius addit, & terribilis. Inſuper ijdem hæc habent in eiuſmodi figura. Supercilia non extenſa. Vox minax intenta, & magna. Spiritus reciprocatio conſtans. Nos quæ ex eiſdem, alijſque diſperſim collegimus, & experientia cognouimus adducemus. Caput paulo maius mediocri, vt leo, occiput protenſum cum valida ceruice. Vel caput vtrinque protenſum, cum mediocri magnitudine. Capilli colore flaui. Aures decenter magnæ, & quadratæ. Frons quadrata iuſtæ magnitudinis, neque lenis, neque aſpera, recta, macra, mediocris. Naſus ad frontem benè diſcretus. Nares patulæ. Labia exilia in ore magno, vt ſuperiora inferioribus ſuperponantur, & iuxta angulos laxa. Vox grauis, & intenſa. Vel grauis, & ſonora. Spiritus ſpiſſus fortis, & velox. Vel ſpiritus conſtans. Collum medium inter longum, & craſſum, vel craſſum. Vlnæ prolixæ, quæ extenſæ ad genna perueniant. Vel vlnæ, brachia, & cubiti robuſti, & benè articulati. Humeri robuſti. Metaphrenum magnum, carnoſum, articulatum. Coſtæ benè ſolutæ. Teſtes magni. Coxendicum oſſa exterius apparentia. Nates oſſeæ, neque lenes, neque rugoſæ. Dorſum magnum robuſtum. Pectus piloſum. Manus magnæ articulatæ, & neruoſæ. Vel magnæ, & duræ. Fæmora neruoſa oſſea. Tibiæ articulatæ, neruoſæ, & robuſtæ. Pedes benè formati magni, articulati, neruoſi. Tali neruoſi, articulati. Corpus commenſuratum. Oculi quorum ſupercilia arcuata, quæ frequenter eleuantur, vel ſplendentes tardè aſpicientes. Vel ſplendentes, quibus funiculus imminet, & ſupercilia aſpera, & palpebræ erectæ, vel cæſij viridantes. Vel colore flaui. Vel circuli iridis colorem referentes in oculis humidis. Vel mobiles rubei. Oppianus robuſtos canes, & accerrima audacia præditos ita deſcribit. Vaſto corpore, roſtro ſimo, horribili ſupra oculos inter ſupercilia pelle, oculis igneis, rauo colore ſplendentibus, pelle tota hirſuta, robuſto corpore, dorſo lato.

FORTIS VIRI figura à Vegetio deſcripta.

ITA enim tironem martio operi deputandum eligit. Vigilantibus oculis, erecta ceruice, lato pectore, humeris muſculoſis, valentibus digitis, longioribus brachijs, ventre modicus, exilior cruribus, ſuris, & pedibus non ſuperflua carne diſtentis, ſed neruorum duritia collectis. Hiſpanus quidam, Petrus nomine Neapolim venit 1555. & domi meæ ſuæ fortitudinis tale ſpecimen dedit. Homo maxime corpulentus ſuo dextro humero inſidebat, alter læuo, deſtro brachio

vnum,

vnum, altero alterum ſubſtinebat, ſupra binos bedes, alios binos ferebat, aderant etiam alij, qui hos amplexatos tenebant, ac ipſe poſt incedebat, ac ſi vacuus eſſet. Dein paſſis in terra manibus ſupra eas duos homines aſcendere iubebat, erigens ſe poſtea, eos vſque ad caput eleuabat. Poſtea dextram, & ſiniſtram manum fune alligauimus, & hinc inde decem uiri, pedibus terra fixis, binis manibus funem in diuerſas partes trahebant, ipſe tractis ad ſe manibus, pectori in crucis mo dum admouit tàm vehementer, vt multi in terram prociderint. Fronte clauum percutiens, muro medium infixit, & ſi ictu frontem vulnerauerit. Extendens brachium manum claudebat, nec poterant cuncti ſimul nec manum aperire, nec brachium plicare. Dicebat in ſolitudine quadam à binis latronibus graſſatum, ipſe iniectis ceruicibus manibus, vnius caput tam alteri percuſſit, vt longe vtriuſque cerebrum diſſiliret. Rogatus à me, vt corpus nudum demonſtraret, vt illud contemplari poſſem, libenter paruit. Corpore erat quadratum, ſtatura recta, caput decenter magnum in ſinciput prominens, valida ceruice ſuffultum, capilli duri, & flaui, frons quadrata non magna, oculi charopi, caſtigatæ magnitudinis, & aperturæ, os magnum, vox intenſa, & ſonora, vt etiam optime caneret, naſus rotundus, ad faciem diſcretus, anhelitus ſpiſſus, fortis, & conſtans, collum rectum, firmum, neruoſum. Humeri, ſpatulæ, & brachia toroſa, & teretia, carne ita dura, & compacta, vt cum brachium extenderet, & manum com primeret, adeò muſculos, & neruos intendebat, vt mordicum carnem apprehendere non valerem, & ſi valido viſu. Pedes, & manus magnas, robuſtas, articulatas, crura lacertoſa, ſuræ contractæ, pectus amplum, latum, aluus contractus, modici cibi. coxendicum oſſa eleuata magna aſpectus iucundus, acies atrox, & minax.

ANIMOSI. Ad leonem.

CAPILLI medij inter rectos, & criſpos. Deſcendentes à fronte iuxta naſum, colore flaui, ſupercilia arcuata, & quæ frequenter eleuentur, mentum acutum, collum craſſum, dorſum magnum, & robuſtum. Pectus magnum, articulatum. Manus magnæ, articulatæ, & neruoſæ. Incedens humeros commouebat ad ſingulos paſſus. oculi colore flaui, vel fului. Vel ſplendentes torue aſpicientes. Vel circuli coloris iridis in humidis oculis. Vel mobiles rubei.

VIRILES. Ad viros.

SVPERCILIA non rectè extenſa, ſed tortuoſa. Spatulæ latæ, magnæ, & diſtantes. Coxendicis oſſa exterius apparentia, mentum quadratum. Claues mediocriter ſolutæ. Denſa barba. Et mulier barbata virilis.

BELLICOSI.

OS magnum. Vox canora.

De inflati viri figura. Cap. 13.

IAM ad alteram virtutem accedemus, ſcilices magnanimitatem, ſed ea quoque, vt cæteræ inter duo vitia verſatur, ſcilicet inflatos, & puſillanimos. Inflatus eſt is, qui quum ſit indignus, dignum ſe magis putat, & in exceſſu peccat, tamen malus non eſt, ſed peccãs. Inflatus ſe ipſum ignorat, atque palam, quaſi ſint digni, bonorabiles res aggrediuntur, deinde redarguuntur veſtitu enim, & habitu, atque huiuſcemodi rebus ornantur, proſperaſque fortunas ſuas eſſe manifeſtas volunt, de ipſiſque prædicant, quaſi ab eas honores ſint conſecuturi. Minus oppoſita eſt magnanimitati, quàm puſillanimitas. Nos hic inflati, ſiue glorioſi ſigna congeſſimus. Adamantius ſuperbiam, & gloriæ ſtudium equi ingenio attribuit Lactantius, in equis gloriæ cupiditas exprimere deprehenditur, victores exultant, victi dolent. Hinc & Virgilius.

„ *Inſultare ſolo, & greſſus glomerare ſuperbos.*

Ouidius in Halieuticis.

„ *Hic generoſus honos, & gloria maior equorum,*
„ *Seu ſeptem ſpatij circo meruere coronam,*
„ *Attollat caput, & vulgi ſe venditet auræ.*
„ *Quàm tumidus, quantoq; venit ſpectabilis actu,*
„ *Vngula ſub ſpolijs grauiter redeuntis opimis,*
„ *Cum capinut armis palmam, gaudentq; triumpho.*

GLORIOSI. Ad equos.

SVPERCILIA arcuata, & quæ frequenter eleuantur. Metaphrenum erectum. Tardè gradiens, & ſponte morans in vijs, & circum circa aſpiciens. Incedentes alta ceruice erecti, in humeris ſubmouentes. Oculi mouentes turbati. Vel vibrantes, tanquam ſalientes, grandes lucidi, ſplendidi. Digiti longi graciles.

De puſillanimi viri figura. Cap. 14

ALTER, qui defectu exuperat, puſillanimus, eſt. Is tamen eſt, qui minoribus dignum, quàm ſit, ſe eſſe arbitratur, ſiue magnis, ſiue mediocribus, ſiue etiam paruis dignus ſit, modò minoribus dignum ſe eſſe cenſeat, tamen non maledicus, ſed peccans videtur: nam cum bonis dignus ſit, ſe ipſum ijs priuat, quibus eſt dignus, & videtur peccare, quod bonis ſe ipſum dignum non exiſtimat, & ſe ipſum ignorat. Magnanimitati magis oppoſita eſt, quàm inflatio. Alibi verò idem Ariſtoteles ait. Puſillanimitas eſt, neque honorem, neque ignominiam, neque infelicitatem, & infortunium ferre poſſe, ſed honoratum tumeſcere, & leui ſucceſſu ſubſultare, ignominiam autem nec minimam ferre poſſe. Hanc figuram Ariſtoteles appoſuit, ac talem fuiſſe Leucadium Corynthium narrat. Sed Polemon, & Adamantius non puſillanimo, ſed lucricupido tribuunt, ſed notæ ferè vtrique conueniunt.

PVSILLANIMI figura *Ariſtotelis*, quam Polemon, & *Adamantius* lucricupido tribuerunt. Ad feles, & ſimias.

F*ACIES parua, paruorum membrorum, paruorum articulorum, & oculorum & macer. Addimus nos. Frons circularis, loquela contenta, vehemens. Pectus gracile, & imbecille. Coſtæ exiles, & vacuæ. Velociter incedens, & ſi deprehendatur formidet, & totam effigiem deorſum trahat, & contrahat ſe ipſum. Oculi magni cum palpebris mobiles.*

QVERVLI. Ad aues.

C*OMITANTVR puſillanimitatem queri monia, diffidentia, & humilitas. Nos queruli ſigna apponemus. Vox in principio grauis, in fine acuta. Guttur aſperum, & vertebra prominens.*

De Magnanimi viri figura. Cap. 15.

D*E Magnanimitate dicemus, medio inter duo extrema. Eſt ſanè magnanimus, qui quùm magnis dignus ſit, magnis quoque ſe dignum exiſtimat. In magnitudine conſiſtit, & ſi magnis eſt dignus, optimus quoque ſit neceſſe eſt. Si non eſt bonus ridiculus eſt. Verſatur circa honores, poteſtates, & diuitias, & omni tam proſpera, quàm aduerſa fortuna, moderate ſe gerit, vt ne in proſperis lætitia geſtiat, neque in aduerſis triſtitia obruatur. Beneficijs alios afficiat, & ipſe affici erubeſcat, à nemine petere, promptè alijs miniſtrare. Odium, aut amorem præſefert. Ariſtoteles magnanimi ſigna, cum fortis confundit, quippe leoni, & aquilæ comparat, quæ ſigna fortitudinis, & magnanimitatis habent, & cum ſequuti Polemon, & Adamantius eadem protulerunt. Nos ſigna eorundem decerpentes, figuram hanc concinnanimus.*

MAGNANIMI. Ad leones, & aquilas.

C*APVT paulo maius commenſurato. Vel moderatæ magnitudinis, & rectitudinis, & modicè compreſſum. Capilli à fronte deſcendentes iuxta naſum. Leuiter ſubflaueſcentes. Frons quadrata iuſtæ magnitudinis. Naſus à fronte aduncus, benè diſcretus. Vel rotundus, & in imo obtuſus. Labia tenuia in ore magno, vt partes ſuperiores inferioribus ſuperiniectæ, eademque laxa iuxta labiorum angulos. Vox grauis, concaua, & inflexibilis. Vel grauis, & loquutio ſtabilis. Inceſſus tardus. Collum medium inter longum, & craſſum. Metaphrenum latum. Incedens humeris curuis, & ad ſingulos paſſus commotus. Vel longo greſſu ambulans. Oculi colore flaui. Neque prominentes, neque concaui. Nigri, in quibus calculi non inſunt, ſed extra circuli circumferentiam habent nigredinem igni admiſtam. Vel calculos ſubalbidiores, non valdè igneos, vt à longè nigros repreſentent. Vel in humidis oculis circulorum alter anguſtus, & niger, alter ſupra igneus, nihilque in ipſis appareat alienum.*

De auari viri figura. Cap. 16.

LIBERALITAS inter duo vitia media eſt, ſcilicet prodigalitas, & auaritia: quia de prodigis pauca, vel nulla extant ſigna, quia cum liberalibus conueniunt ferè ideo de eis dicere deſtituimus. Nunc autem de auaris. Illiberales vel auari ſunt, qui magis, quàm decet, pecunijs ſtudent, in dando deficit, in recipiendo excedit, prodigo peior eſt, quia nec vlli, nec ſibi ipſi vtilis eſt. Auaritiæ ſpeties tres ſunt. Turpis queſtus, Tenacitas, & Illiberalitas. Turpis queſtus eſt, per quem diteſcimus, & lucrum, quam pudorem plurifacimus. Tenacitas per quam ſumptui, & impenſæ in re honeſta parcimus. Illiberalitas, per quam expendimus minutatim malè, & plus iacturæ facientes, nullo habito temporis delectu. Ariſtoteles huius figuram ſpreuit, ſed Polemon, & Adamantius quam ille puſillanimo aſcripſit, lucricupido tribuerunt.

LVCRICVPIDI Polemonis, & Adamantij figura, quam Ariſtoteles Puſillanimo aſcripſerat.

MEMBRIS, & oculis paruis, facie parua. Veloci inceſſu. Dorſo recuruo, Acutæ vocis, & acuti clangoris. Colore parum rubore perfuſo. Addimus nos. Metaphrenum valde, curuum, & humeri ad pectus contracti, & corpus effractum. Vox debilis, & flebilis. Breui, & celeri greſſu ambulantes.

QVESTVOSIORES.

OCVLI ſtantes parui. Vel ſtantes parui, qui frontem, & ſupercilia contrahant. Vel oculi parui varij.

ILLIBERALES.

HVMERI malè ſoluti. Celeri greſſu ambulantes, & ſi deprehendantur formident, & ſuam effigiem deorſum trahant, & contrahant ſe ipſos. Digiti contracti. Oculi valdè parui. Vel parui, & varij. Vel albicantes cæſij cum paruis pupillis.

PARCI.

COLLVM incuruum antè. Metaphrenum valdè curuum, & humeri ad pectus contracti, & corpus effractum. Oculi obſcuri humidi, iuſtæ magnitudinis.

TENACES.

SVPERCILIA incuruata deorſum, & intuentur quaſi latenter.

De liberalis viri figura. Cap. 17.

LIBERALIS verſatur in datione, & acceptione, ſed magis in datione laudem meretur. Sed dare quibus oportet, & non accipere vnde non oportet. Liberalitas eſt ad honeſtus

ſumptus, & preſto eſſe in auxilium in aduerſa fortuna. Comitantur liberalitatem morum facilitas, comitas, humanitas, miſericordia, in amicos beneuolentia, eſſe hoſpitales, & honeſti ſtudioſum. Ariſtoteles, Polemon, & Adamantius eius figuram non appoſuerunt, quia ſigna manifeſtarunt in forti, ex leone deſumpta. Nos eam concinnabimus.

LIBERALES. Ad leonem.

CAPILLI è regione naſi à fronte deſcendentes. Ceruix hirſuta. Humeri bene ſoluti. Manuum digiti retro conuerſi. Vlnæ prolixæ, quæ extenſæ ad genua vſque perueniant.

GENEROSI. Ad leonem.

DORSVM magnum, & robuſtum. Pedes bene formati, magni, articulati, neruoſi. Vox concaua, & inflexibilis.

De iracundi viri figura. Cap. 18

MANSVETVDO inter iram, & ſtoliditatem verſatur. Dicemus primo de iracundo. Iracundus in exceſſu verſatur, & is eſt, qui celeriter ſuccenditur, tum in quos non oportet, tum pro quibus non oportet, & amplius, quàm oporteat, & citius, & diutius, quàm oporteat. Sunt enim & ſummè excandeſcentes, & bilioſi, & acerbi, & qui continent iram, & difficulter conciliantur. Eius ſpeties ſunt tres, excandeſcentia, ſæuitia, & vecordia. Eſt autem iracundi non poſſe ferre contemptiones, eſſe plagoſum, & vindictæ cupidum. Inquiunt medici, quod in his fulua bilis prædominari videtur, quæ cum acuta, & ſubtilis ſit ob inſitam caliditatem facile ſuccenditur, ſurrigiturque, vnde inoritur vltionis votum. Quibus verò ſumma eſt bilis, ad omnia ſubito excandeſcunt. Sunt & iracundi, qui non explentur, niſi viſo inimici ſanguine, quos vocamus acerbos hos melancholicos tradunt, quod bilis vigeat in ei atra, quæ cum frigida, & ſicca ſit, craſſiore materia, quæ haud facile diſoluatur, diutius perſeuerat. Ideo tres ſunt iracundiæ ſpeties, quia cum ira ſit efferueſcentia ſanguinis circa cor, ſanguinis ſpeties ſunt tres, ſubtilis, craſſus, & medius. Arrianus philoſophus illorum cauendam eſſe iram inquit, qui paulatim eam concipiunt, lentiuſque excandeſcunt magis, quas illorum, qui celeriter, nam his ira breuior, illis diuturnior.

Ob id Homerus in Iliade.

„ Nam melior princeps iratus forte minori eſt,
„ Quod ſi diſsimulat ſubitum tunc mente furorem,
„ Tempore poſt illum pœna graniore rependet.

Dantes Alaghierius Poeta vernaculus pro ſuperbia, & ira leonem repreſentat.

„ Ma non ſi, che paura non mi deſſe
„ La viſta, che m'apparue d'vn leone.

Hanc figuram Ariſtoteles, & Polemon confinxerunt.

IRACVNDI Ad leones, tauros, canes, vrſos, & apros.

APRI animoſi, iracundi, furibundiq́ue ſunt, ſanguis enim eorum fibris refertior eſt. Ariſtoteles. Subitam iram ei tribuit Adamantius, ſemper ferus, & ferox. Corpore erectus. Benè coſtatus. Animoſus. Sed Polemon non εὔθυμοσ, vt Ariſtoteles, ſed εὔρυθμοσ ideſt optima caporis commenſuratione. Subruffus, ſcapulæ diſtantes magnæ, & latæ. Extrema magna, & robuſta. Sed id in Polemone deeſt. Latus circa pectus, & inguina. Boni menti. Sed quia in dubium verti poterat, ſi de carne menti, vel de pilis loqueretur, vt etiam alibi, rectè ſubdit Polemon, denſæ barbæ.. Floridus capillorum circuitus deorſum deſcendens. Addit alia Polemon, quæ ex Ariſtotele ſparſim collegit. Humeri lati, Facies rotunda. Supercilia conuerſa. Nares concauæ. Et nos alia ſigna addemus, quæ ex eiſdem excerpſimus. Frons circularis. Vel caperata ad medium ſui declinans. Supercilia tortuosè extenſa, Tempora tumentia, venoſa. Naſi imum acutum. Color carnis mellinus. Dentes recti acuti. Vox graui magna, & perplexa, vel acuta, & intenſa. Vel à graui incipiens finiens in acutum. Collum craſſum, & plenum. Vel craſſum, & longum. Vel craſſum & pingue, ſanguineis venis refertum. Pectus flammei coloris. Ambidexter. Lingua velox. Guttur aſperum, & eius vertebra prominens. Digitos iactans inter loquendum. Oculi ſanguinei. Vel circuli varij coloris in oculis aſperis. Vel ſtantes, ſupercilia eleuantes, & ſuſpirantes. Vel ſubruffi ingentes, infra ſpectantes. Vel vibrantes, quaſi exilientes, grandes, ſplendidi, lucidi.

ACERBI, & qui ſerò ſedantur.

CAPVT valdè paruum cum in concinna figura, & dorſi imbecillitate. ſupercilia ad naſum inflexa. Nares patulæ. Spiritus fortis, velox, & ſpiſſus, & corpus, & pectus macrum. Loquela ſubflauida. Oculi ſanguinei, & ſicci. Calculi æqaales in fuluis oculis. Splendentes toruè aſpicientes. Vel ſtantes, parui, prominentes, & qui frontem, & ſupercilia contrahant, & corpus ſurſum trahant. Vel non conniuentes, pallidi, ſubrubri, & ſicci.

DE DIGNOSI.

VOX acuta, & intenſa. Vel in principio grauis, in fine acuta.

IRACVNDI figura Plutarchi.

OCVLI truces. Os turbidum, in ſpumam, ruboremùe efferueſcens, immaniter clamans. Trepidatio, & geſtio, ſermo præceps, comploſio manus, & fœda viſu facies.

IRACVNDI figura Lactantij.

OCVLI ardentes, os tremens, lingua titubans, dentium concrepitus, vultus nunc rubore ſufuſſus, nunc albeſcens pallore.

De ſtolidi viri figura. Cap. 19.

DEFICIENS *ab iracundia, nomine vacat, quaſi iræ vacuus, vel ſtolidus. Gellius hebetem, ac ſtupidum vocat, & is eſt, qui ob quæ oportet, & quando, & in quibus non iraſcatur, hi profectò ſtolidi, ſint ſtupidi videntur: nam qui iraſcuntur, nec ſentire quidem videntur, nec dolere. Sic etiam perferre contumelias ſeruile eſt. Medici inquiunt, qui frigidi, & humecti, & fulua, atrioreque carent bile, nulla prorſus anguntur ira. Antiqui Phyſiognomones figuram non appoſuerunt, nos ex eis ſigna collegimus ſtupiditatis, & indolentiæ, quæ ex aſino, & capra ipſi exceperunt.*

STOLIDI. Ad aſinos, & capras.

CAPILLI *recti. Frons parua. Supercilia ad naſum inflexa. Facies magna. Aures valdè paruæ. Labia craſſa. Os valdè diſſectum. Dentes continuati. Vox balans, & deprauata. Vel aſpera. Vel acuta, & clamoſa. Loquela velox, & gracilis. Vel grauis, & debilis. Collum craſſum, & pingue. Venter carnoſus, magnus, mollis, & pendens. Oculi caprini coloris, vel aquili. Vel ſplendentes luminoſi. Vel vibrantes magni. Vel ſtantes aridiores. Vel non conniuentes pallidi. Vel ſubrubri ſicci. Vel ſurſum euntes.*

SERVILES. Ad aſinum.

VOX *grauis, & magna. Tibiæ, & calcanea craſſa. Oculi parui, varij.*

De manſueti viri figura. Cap. 20.

AT *manſuetudo eſt mediocritas inter iracundiam, & ſtoliditatem, Qui igitur ob quæ oportet, & quomodo, & quando, & quouſque iraſcuntur manſueti ſunt. Eſt enim manſuetus, qui perturbatione vacat, & ab effectu minime ducitur, niſi quantum ratio ſtatuit, non ad vltionem, ſed ad veniam propenſus eſt. Vel manſuetus eſt, qui moderatè ferre poteſt obiecta crimina, & contemptus, nec celeriter rapi in vltiones, nec de facile mobilis ad iram, ſed eſt moribus comes, & mitis, & ingenio quietus, & ſtabilis. Manſuetudines inquiunt naturales ex humiditatis, & caliditatis temperie prouenire. In Iracundis ebulliebat ſanguis circa cor: In his deprimitur ab humiditate. Ariſtoteles, Polemon, & Adamantius eius figuram appoſuerunt.*

MANSVETI.

TOTA *figura fortis. Benè carnoſus. Carne humida, multaque. Sed Polemon, & Adamantius carne humida, molliqúe. Bonæ magnitudinis, & commenſuratæ. Figura curuus. Capillorum circuitus ſurſum vulſus. Iidem addunt. conſtantis intuitus. Tardi motus. Vox grauis, & mollis. Pollemon vox tarda, & mollis.*

MITIS. Ad fœminas, ceruos, & lepores.

CAPILLI *plani, & ſuaues, Colore flaui, aurei. Supercilia in rectum porrecta. Loquela remiſſa. Vox grauis, & mollis. Oculi nigri. Calculi inæquales in fuluis oculis.*

De intem-

De intemperantis viri figura. Cap. 21.

IAM ad irrationalium partium virtutes, & vitia ventum eſt, & primo de intemperantia dicemus, quæ inter ſua extrema etiam iacet, ſcilicet intemperantiam, & ſtupiditatem. Intemperantia circa voluptates verſatur. Voluptates aliæ animæ, aliæ corporis ſunt. Animæ voluptates ſunt ambitioſitas, diſcendi cupiditas, & huiuſmodi, quæ cogitationem afficiunt, & hi, qui in talibus voluptatibus occupati ſunt, neque temperantes, neque intemperantes dicendi. Sed corporis voluptates intelliguntur, neque huiuſmodi voluptates in omnes ſenſus ſunt, vt in viſu, auditu, & odoribus, ſed in ſolo tactu, & guſtu. Quidam Philoxenus Erixius gulæ deditus, guttur ſibi longius gruis collo dari optabat, Huiuſmodi voluptates ob id vituperabiles, quia nobis datæ, non quatenus homines, ſed quatenus animalia, & ob id ferinum eſt. Intemperantes igitur ſunt, qui oblectantur, vel quibus non oportet, vel magis, quàm plerique faciunt, vel non vt oportet. Vel qui oblectationem turpium voluptatum ſequuntur, & arbitrantur eos felices eſſe, qui in his voluptatibus verſantur. Sectantur autem intemperantiam impudentia, negligentia, & diſſolutio. Nos primum in vniuerſali de intemperantis figura dicemus, mox de particularibus alijs affectionibus.

INTEMPERANTES. Ad apparentiam.

OS cauum. Lumbi acuti. Venter magnus, mollis, & propendens. Tali valdè graciles. Oculi obſcuri, caliginoſi, qui quum ſe claudunt, ſurſum abeunt, ipſique ſtantes, & ſub fluidi ſunt. Vel ridentes humidi. Vel ſurſum euntes magni, & ſubrubri.

LVXVRIOSI. Ad ſimiam, ceruos, hircum, ſues, & gallum, pardalim, & ad complexionem.

NVNC de intemperantibus circa tactum, & primo de luxurioſis. Sed quo temperamento luxurioſi conſtent diſquiramus. Sunt igitur ſanguinei, cuius ſanguis ſit melancholiæ ventoſitati permixtus. Ariſtoteles libro problematum quarto querit, cur libidinoſi melancolici? aitque melancholicos flatu redundare, ſemen autem deceſſio flatus eſt, ergo quibus id ipſum amplificare, hos ſæpe purgari appetere neceſſe eſt, ſic enim efficitur, vt leuentur. Luxurioſa animalia ſunt hircus, porcus, ceruus aſinus, ſimia. Dantes Alaghierius pardalim pro luxuria appoſuit, animal, quod cum diuerſo genere coit, & coitus tempore vocalis fit, ſui, & alieni generis alliciens animalia.

„ Et ecco quaſi al cominciar dell'erta,
„ Vna lonza leggiera, & preſta molto,
„ Che di pel maculato era coperta.

Ariſtoteles, Polemon, & Adamantius hanc figuram appoſuerunt. Albicolor. Hirſutus. Capilli recti, craſſi, & nigri. Tempora piloſa, rectorum pilorum. Sed Polemon ait, piloſus circa labia. Oculus pinguis, & ſtolidus. Sed Polemon in eius figura plura habet. Crura ſubtilia, atque neruoſa, & totius auitij generis. Crura hirſuta. Ventre, & oculis pinguibus. Qui barbam ad naſum contrahit, & circumferentiam illius loci concauam habet, quæ naſo, ac mento interiacet, qualem bonum habuiſſe Socratem conſtat. Oculi pingues, laſciui. Perſpicuas venas in brachio habens. Exilibus tibijs præditus. Et in fine libri hæc ſeorſum habet. Oculi concaui, lucentes,

non

non lacrimoſi, vt voluptate pleni videantur. Palpebras aſſiduè moueat, & cæteræ corporis partes conueniant. Luxuria enim tum maris, cum fœminæ in ſuperioribus corporis partibus, videlicet ſupercilijs, & oculis deprehenditur Hæc autem vniuerſa, quæ diximus, quaſi in pictura quadam colores, & imagines effigiatæ ſunt, deprehenduntur, ſic ex pluribus ſignis veriſſimum iudicium elicies. Effœminati, luxurioſi, impuri exiſtimandi ſunt, qui tibias, qua ad malleolos deſcenditur, craſſas habuerint, tum qui pedum digitos parum fiſſos, vt auium, quæ anguſtos pedes ſortitæ ſunt, & concauos ad ſcaphæ modum, vel caluariæ. Addimus nos. Capilli rari, vel calui. Pili palpebrarum defluentes. Aures valdè paruæ. Naſus incauus, ante frontem rotundus, & ſupereminens rotundum Vel ſimus. Venter, & pectus piloſum. Mamillæ dependentes, pectore amplo, & macilento. Manus piloſæ, coxendicum oſſa gracilia. Lumbi, & fœmora abſque alijs partibus piloſa. Suræ craſſeſcentes. Tibiæ piloſæ. Digiti pedum copulati. Vngues valdè rotundi. Genarum contractio in hilari vultu. Claudi. Oculi ſplendidi, vel cum circulis, quorum inferior viridis, ſuperior niger. Vel ſicci, aut aſperiores cum circulis varij coloris, iridis colorem referentibus. Vel obſcuri circum ſe mouentes. Vel vibrantes magni. Vel ſurſum euntes. Vel ſubrubri, & magni ſurſum euntes. Vel ad ſiniſtram retorti. Luxurioſæ mulieris hæc ſigna adnotaui in quadam proſtituti pudoris, & efferatæ libidinis, quam Epicrates myoniam diceret. Colore pallida erat, vel fuſca, gracilis, & macilenta, hæ nanque rubentibus, & obeſis ſalaciores, & petulantiores eſſe ſolent. Statura erecta. Mammas habebat paruas, & conuenienter plenas, & duras. Piloſa in locis conſuetis, videlicet cruribus pectine, alis, & mento, cuius pili groſſi, & aſperi. Capilli criſpi, & curti. Vox ſubtilis, & alta. Audax in lingua, animo ſuperba, & crudelis, valde omnibus inſeruiens, ebrioſa, paruo abundabat menſtruo, & lacte, cum effœta eſſet.

ADVLTERI.

TARDE incedentes, & ſponte morantur in vijs, & citcum circa aſpiciunt. Collum ad ſiniſtram inclinatum. Oculi fului cum æqualibus calculis, Vel fœdi. Qui alteram palpebram ſupponentes, & ſubuertentes, & ſimul humidi, & placidè intueantur. Vel ſi mediam palpebram comprimant, & vtrinque expellant, & luſcioſi ſint.

VIRI NEFARII COITVS.

INÆQVALES orbes in oculis circum currentes.

VENEREI, GRATIOSI.

MENTVM mediocriter ſciſſum. Metaphrenum medium inter curuum, & conuexum. Oculi ad naſum retorti. Vel vibrantes alluentes, & ſeſe inundantes.

AMANTES.

FACIES mediocris, in genis, & temporibus ad pinguedinem uergens. Suſpirans, & inuitus illachrimans, & cũ eum reſpicis, terretur, & erubeſcit. Oculi prominentes ſublimes, magni lucidi, fulgidi. Vel non conniuentes, humidi placidè intuentes. Vel ſtantes ſubintuentes.

Abſque

ABSQVE AMORE.

OCVLI ridentes, humidi.

EDACIS Figura.

NVNC de ijs, qui in ſenſu guſtus excedunt, ſcilicet, qui valdè guloſi ſunt. Ariſtoteles eos auidæ edacitatis eſſe, quos atra infeſtat bilis, eorumque natura ſicca, & retorrida eſt, nec hauſtis alitur magnopere, infeſtante plurimum bilis atrioris frigore alimenti cõceptacula, quæ ratio efficit, vt parum omnino, aut nil ferè eat in corpus, & vt Theophraſtus annotauit infælicibus plantis aſſimilantur, quæ ſterili ſolo plantatæ, quicquid per radices aſſumunt, abit in ſuperfluitates, & non in incrementum. Ariſtoteles hanc figuram concinnauit, ad lupos, & ſues referens. Sunt enim lupi voraces, & ferè inſatiabiles, vorant potius, quàm comedunt, & dum edunt neminem amant, imò amicis dedignantur.

EDACES. Ad ſues, & lupos.

SPATIVM ab vmbilico, vſque ad imum pectoris, magis quàm ab imo pectore ad iugulum. Addimus nos. Color mellinus in facie. Os valde diſſectum. Dentes acuti, longi, exerti, & firmi. Gutturis vertebra prominens, loquela grauis, & debilis. Collum pingue. Coſtæ exiles, & vacuæ. Manus graciles, & tortuoſæ. Oculi obſcuri, circum circa ſe mouentes. Vel vibrantes, circumturgentes. Vel magni, ſtantes, & ſubrubri.

BIBACIS.

FACIES parua, crocea. Carnoſæ genæ. Vel ſemper erubeſcentes. Spiritus fortis, velox, & ſpiſſus. Guttur aſperum, & vertebra prominens. Mamillæ dependentes pectore amplo, & macilento. Oculorum palpebræ infra prominentes. Oculi ſubrubri humidi. Vel vibrantes, tanquam ſalientes, magni, ſplendentes, & humidi, & ſurſum euntes ſubrubri, & magni.

EDACIS, & BIBACIS

PROMINENTES oculi ſanguinei. Vel ſurſum euntes.

SOMNOLENTI. Ad naturales cauſas.

DIXIMVS comitari intemperantiam, negligentiam, inertiam, & huiuſmodi ſimilia: Inter hæc ſomnulentia eſt. Somnolentos igitur dicimus, qui ita in ſoporem collabuntur, vt nil procliuius ità faciant. Huius cauſam eſſe humiditatem, frigiditatemque cerebri, inquiunt Phyſiologi. Hanc figuram Ariſtoteles, & Polemon appoſuerunt. Qui habet ſuperiora maiora: Aſpectu ſomniculoſo. Sed corrigendus Ariſtotelicus textus ex Polemone, qui ὑπνώδεις habet ἀπνῶδες, vt diximus. Natura calidi. Caro boni habitus. Addimus nos. Caput plus nimio tumens. Oculorum veſſiculæ ſupra eminentes. Venæ in brachio ita graciles, & anguſtæ, vt vix deprehendi viſu queant. Ait enim Ariſtoteles libro de ſomno, & vigilia. Angu-

ſtia mea-

ſtia meatuum, quibus à capite refluunt ſpiritus, nullo negotio præſepitur, minuta ſiquidem quicquid acceſſerit, quamuis puſillum, obſtipat, præfarcitque quandiu verò is liberè commeandi facultatem non nanciſcitur, perſeuerat ſopor. Ouidius ſomnum deſcribens, tumentes occulos appoſuit.

„ tardaq́; Deus grauitate iacentes
„ Vix oculos tollens, iterumq́; iterumq́; relabens.

SEGNIS. Ad boues, & aſinos.

SEQVITVR inertia, ſegnities, vel negligentia. Et ſi à veteribus figura hæc appoſita non eſt, ne hinc, inde toto hoc volumine diſperſas pereat, huc adduximus. Ariſtoteles, cæterique ex bouis figura collegiſſe videntur, cuius ſegnities propria. Frons magna. Faciei color mellinus. Naſi imum craſſum. Facieſque magna, & carnoſa. Vel genæ craſſæ. Aſpectus necors. Loquela breuis. Lingua tarda. Corpus denſis pilis piloſum. Longo, & tardo inceſſu gradiens. Vel breui, & tardo. Oculi valdè magni. Vel tardè mobiles.

SINE CVRIS.

FRONS erugata.

De ſtupidi viri figura. Cap. 22.

QVI verò deficit circa voluptates, cui nihil ſit iucundum, nullamq́ue inter hunc, & illum cibum differentiam facit, procul ab hominis natura videtur, ac ſtupidus dici poteſt, nam cum tales pauci reperiantur, nomine vacant. Si aliqua ſunt apud authores ſigna, que huiuſmodi hominem ſignificare poſſint, hæc puto, nam alia apud inſenſitiuum diximus.

STVPIDI.

OCVLI ſtantes pallidi. Vel ſurſum euntes.

De temperati viri figura. Cap. 23.

TEMPERANTIA eſt mediocritas circa voluptates, & timores. Temperans eſt, qui abſtinentia voluptatis nullo dolore afficitur nec gaudet quibus non oportet, nec vlla alia, quàm diximus re, vehementer oblectatur, nec cupit magis, quàm decet, neque quando non decet. Aſſectantur temperantiam pudor, reuerentia, & moderatio. Sed veteres Phyſiognomones, neque figuram, neque temperati ſigna poſuerunt. Opinantes quod homines optimæ, & laudabilis naturæ, benè ſenſati, & probi viri, huiuſmodi forent. Nos ne hìc locus vacuus temperantiæ vacaret, ſigna, quæ dicimus, ex mediocritate collegimus.

TEMPERATI ex ſignorum mediocritate.

MEDII capilli inter raros, & denſos. Anhelitus temperatus. Frons media inter tranquillam, & nebuloſam. Os neque extenſum, neque planum. Collum ad dextram incli natum. Pars, quæ vmbilicum, & pudenda interiacet, & hinc ad imum pectoris, & hinc ad iugulum æqualis ſit. Oculorum anguli breues. Oculorum pupillæ mediocres. Oculi magni, & ſplendidi. Circulus anguſtus niger, ſupra igneus in humidis oculis. Vel calculi ignei, albi, ſubalbicantes pallidi, igneis admiſti, & ſanguinei in nigris oculis, vel extra rotæ circumferentiam, nigredo igni admiſta, vt longè nigros repræſentet.

De impudentis viri figura. Cap. 24.

QVIA diximus temperantiam ſectari impudentiam, & temperantiam pudorem poſt earum tractationem de impudentia dicemus. Verecundia virtus non eſt, ſiue habitus, ſed affectus quidam, ſic inuerecundia. Impudens eſt, qui turpia agendo non verecundatur, vt in moralium Nicomachiorum libris Ariſtoteles dixit. In magnis verò, verecundiam virtutem eſſe, & mediocritatem inter pudentiam, & ſtuporem, & inuerecundos eſſe, qui in actionibus, & coloquijs vbique, & in omnes omnia loquuntur, vt cunque euenerint. Alibi verò inuerecundiam eſſe, qui nulla de ſe exiſtimationem moratur. Aliqui ſunt, qui hos affectus ad qualitates manifeſtas reducere volunt, & impudentes ſanguineos eſſe, pudentes verò phlegmaticos. Verùm contrarium apparet; nam quæ hic Phyſiognomones ſigna apponunt, non ſunt ſanguinei ſigna à medicis ſcripta, à nobis ſuperius enarrata, experientiaque contrarium teſtatur, cum ſanguineos pudibundos videamus, & exangues inuerecundos: Sed omnes ad ſigna proprietatum adducunt. Ariſtoteles, Polemon, & Adamantius hanc figuram appoſuerunt.

IMPVDENTIS, Ad coruos, & canes.

IMPVDENTIA ad canes refertur ab authoribus, & canis verbo impudentibus inimicis conuicium fieri ſolet. Apud Homerum pro graui contumelia in aduerſarium dicitur. Oppianus libro de venatione canum impudentiam notat. Heſychius, & Varinus caninos valdè impudentes vocat. Apud Heſiodum caninus pro inuerecundo, & impudentiſſimo. Canis oculum habere, inquit Pollux, apud Homerum dicitur is, qui nimio plus impudens eſt. Ariſtogiton Cydimachi filius, canis vocabatur propter audaciam. Cynici philoſophi dicti ſunt ab ingenio canino, impudente, audace, contumace, non priuatim, ſed publicè, quem vellent, tanquam allatrantes repræhendebant. Cibum etiam in publicum ſumebant, & quæ uis alia in hominum conſpectu faciebant. Athenæus aduerſus cynicos ex clearcho Solenſi dicebat, non frugalem, & abſtinentem vitam eos exercere, ſed re vera caninam: eoſque non ſagacitate, & ſenſu pollea & fide, vt canes, ſed vitia allatrandi, maledicendi, vorandi, & vitæ nuditatem diligenter imitari. & cynomia, ideſt canina muſca, pro impudentiſſima ponitur ab Etymologo. Oculus apertus, ſplendidus. Palpebræ ſanguineæ, & craſſæ. Parum curuus. Spatulæ ſurſum eleuatæ. Figura non rectus, ſed parum pronus. In motibus præceps. Corpore ſubrubeus. Color ſanguineus. Facie rotundus. Pectore ſurſum eleuatum. Sed Polemon corrigendus ex Adamantio. nam hic ταχύπριτ, ille verò παχύπριτ, quum à ſe ſit admodum alienum. Subdunt mox. Craſſo naſo. Procaci intuitu, ideſt qui aciem in tuam aciem dirigat, quos vulgò

quos vulgò impudentes dicimus. Se itidem in altum extollens. Colore fuluo. Voce acuta. Sed ego puto mendum in textu, nam non [illegible] *ſed* λόγον *dicerem, nam capite acutos vt ſuo loco diximus, inuerecundos teſtati ſumus. Addimus nos. Caput in verticem protenſum. Capilli valde ruffi. Supercilia oblonga. Naſus ſtatim à fronte aduncus. Facies oblonga vel plana. Riſus altus. Vel cum tuſſi. Vel cum ſpirandi difficultate. Suræ craſſeſcentes. Pectus glabrum. Pedum digiti curui, & vngues curui, celeri greſſu ambulantes. Oculi igniti, vel magni, & liuidi. Vel multum prominentes. Vel ſeſe aperientes ſicci, ſplendentes, puri luminis. Vel ſtantes ſubrubri magni, infra ſpectantes. Vel ſtantes, ſupercilia eleuantes, & ſuſpirantes.*

De verecundi viri figura. Cap. 25.

V*ERECVNDIA media eſt inter impudentiam, & ſtuporem. Verecundus eſt, qui apparentes quaſdam de ſe exiſtimationes modeſte moratur. Cocles ſatis inconſideratè verecundi ſigna cum inuerecundi confundit, & vt rem accommodet verbis proh Dij immortales quantas ineptias fundit. Ariſtoteles, Polemon & Adamantius hanc figuram appoſuerunt, eiſque* κόσμιος *eſt.*

VERECVNDI.

I*N motibus, & loquela tardus. Sed Polemonis teſtus hic defectuoſus eſt. Vox grauis, & ſpiritus plena. Oculus hilaris, non ſplendidus, niger non valdè apertus, nec omnino clauſus. Conniuens tardè. Sed Polemon, & Adamantius. Oculus charopus non ſplendidus, humidi aſpectus, & palpebras nec celeri, nec tardo motu mouet, ſed mediocriter. Rubore plenus. Sed aduertant lectores queſo petream, & ſalebroſam Polemonis interpretationem. Addimus nos. Corpore inclinati. Aures rubidæ. Oculi obſcuri, humidi, iuſtæ magnitudinis, vel rectè ſe claudentes, humidi, caſtigatæ magnitudinis, reſplendentes cum læui fronte.*

De Triſtis viri figura. Cap. 26.

C*VM in hominum congreſſibus accidat, vt ioco vtamur, ſunt qui exceſſu vtantur, id eſt ridiculis excedant, & ſcurræ, & importuni dicantur, quia ridicula penitus affectant, & ſtudeant riſum mouere: quos, quia eorum phyſiognomones non meminerint, omittimus. Sunt qui ne ipſi ridicula dicant, neque alios dicentes, æquo animo patiantur, ruſtici, & duri dicuntur. De eiuſmodi triſtibus, & agreſtibus Ariſtoteles iconem appoſuit, ſic etiam Polemon, & Adamantius, & nos alia ex his ſigna colligemus. Triſtitia ex humore melancholico proficiſcitur, vt dicunt medici, qui aliquando propter intenſum dolorem, per morbum, vel continuum ſtudium naſcitur.*

TRISTES. Ad apparentiam.

F*ACIES. rugoſa. Sed Polemon, & Adamantius, frons rugoſa. Macer, Facie gracilis. Oculi confracti: nam oculorũ confractiones demiſſum demonſtrant, & triſte. In figura*

humilis. In motibus remiſſus. Sed Polemon, & Adamantius, mouentur, vt cogitabundi: vbi corrigendus eſt vtriuſque textus, habet enim ὑπέρινοι, ſed accommodandus eſt οἱ περίνοι. Addunt iidem ſupercilia extenſa. Sed Adamantius auerſa. Palpebræ extenſæ. Addimus nos. Capilli obſcuri. Frons triſtis, ſupercilia coniuncta. Gutturis vertebra prominens. Vox debilis, & flexibilis. Spiritus denſus, altus, & agilis.

RVSTICI.

CAPILLI flaui ſubalbicantes. Vox clara. Spiritus fortis velox, & ſpiſſus. Nares patulæ. Oculi cæſij, crocei. Calculi æquales in fuluis oculis. Oculi magni, & commoti micantes, quales iratis ſolent, & palpebris apertis patuli. Vel ſeſe claudentes cum fronte aſpera, & ſupercilijs obliquis, & palpebris duris, & concretis. Vel triſtes aridi, frons aſpera, & intentus obtutus cum rectis palpebris.

De amari viri figura. Cap. 27.

ARISTOTELES ceterique græci phyſiognomones πικρὸσ, ſcilicet, amari figuram appoſuerunt. Nos hic apponimus, quia videtur cum triſti hominis figura maxime conuenire.

AMARI.

FACIE remiſſus: Nigri coloris: Sed Polemon habet pallidi: Adamantius ſubpallidi. Macer, quo idem caret. Sed ariſtotelicus textus ex Polemone corrigatur, qui habet ἰχνόσ, pro ἰσχνόσ. Quæ circa faciem glabra. Facies rugoſa. Sed Adamantius frons rugoſa. Non carnoſus. Recti crinis, & nigri. Sed id Adamantius non habet. Addunt Polemon, & Adamantius, aſperè, & ſiccè intuetur. Sed corrige Polemonis textum, τραχύ, non παχύ. Loquela, & anhelatio vehemens. Sed corrige Polemonem, qui habet ἐν τῷ ἀσθενεῖν, pro ἀ μαίνειν, & ſuo loco repone: Manus ſæpè concutit, & fricat, & pedes velociter inſilit. Addimus nos: Spiritus fortis, velox, & ſpiſſus, & corpus, & pectus macrum.

SVSPICIOSI.

QVIPPE ſemper cum triſtibus, infidis, & timidis ſuſpicioſi conueniunt; quæ ſigna ex his colligimus, hic addimus. Vox dulcis. Vel debilis, & flebilis. Gutturis vertebra prominens, oculi ſplendentes fului. Vel ſe mouentes turbati.

A DOEMONE; & moleſtia vexati.

LOQVELA placida, & collecta. Pupillarum orbes inæquales, & nubs cærulea viridis, & diſcolor earum fronti inſederit. Vel triſtes aridi.

De Iucundi viri figura. Cap. 28.

F*ACETVDO eſt in congreſſibus moderatio quædam dicendi, & audiendi ea, quæ oportet, & ſicut oportet. Urbani, & dexteri hominis eſt ea audire, & dicere, quæ probo, & ingenuo viro conueniunt. In ridiculis verborum obſcenitas riſum facit, in hoc obſcænitatis ſuſpicio tantum, vnde & iucundi ſunt. Phyſici hanc naturam à ſanguine, & ſpirituum claritate proficiſci dixerunt, alij à priuatione humoris melancholici, alij à pauca conſideratione, vnde ſtulti. Ariſtoteles, Polemon, & Adamantius hanc figuram ponunt, &* εὐθύμους *vocant. Cocles ſatis ineptè hoc caput ornato aſcribit, & dum à vero ſenſu diſtorquet verba, conculcat, & peruertit omnia.*

IVCVNDI. Ad complexiones.

F*RONS magna carnoſa, & lenis. Sed Polemon, & Adamantius frons plana, & tota facies carnoſior. Quę circa oculos humiliora, vt facies ſomniculoſa videatur. Neque intensè aſpiciens neque remiſſe. Sed Polemon, & Adaman. Oculi humidi ſplendentes, ſicut aſpicientes. At Adamantius habet non aſpicientes. In motibus tardus. Figura, & mos, qui eſt in facie non præceps, ſed bonus videtur. Inſuper addunt Vox blanda. Addimus nos. Frons hilaris. Vultus iucundus. Metaphrenum placidè teres.*

De arrogantis viri figura. Cap. 29.

N*VNC de veracitate. Verax medius eſt inter arrogantem, & diſſimulatorem. Dicamus primo de arroganti. Arrogans is eſt, qui illuſtria quædam, quæ vel non habet, vel maiora, quàm habeat, fingit, ac ſibi vendicat, nam qui maiora, quàm habet, fingit, quia mendacio gaudet, prauus eſt, vel potius vanus, minus autem ſi gloriæ, aut honoris cauſa id faciat. Alibi hos Ariſtoteles iactabundos vocat.*

ARROGANTES.

G*VTTVR aſperum. Riſus cum irriſione.*

IACTABVNDI.

C*OLLVM craſſum, & longum. Pedum digiti longi, graciles.*

VANI, & ſublimia cogitantes. *Ad aues.*

I*NFERIVS labrum ſupereminens. Acuta vox cum clangore. Guttur aſperum, & vertebra prominens. Metaphrenum piloſum. Oculi claudentes ſurſum abeuntes, & ſtantes ſubfluidi.*

De ſimulatoris

De ſimulatoris viri figura. Cap. 30.

ALTERVM extremum diſſimulatio eſt. Diſſimulator eſt, qui, quæ ſibi inſunt, vel negat, vel diminuit. Interdum diſſimulatores elegantes ſunt, quum non queſtus gratia id faciant, ſed vt euitent importunitatem, ac faſtum: atque hi illuſtria, & clara ſolent recuſare, vt Socrates faciebat. Sed qui parua, & manifeſta diſſimulat, verſutè glorioſi dicuntur, & contemnendi ſunt, Ariſtoteles, & ab eo Polemon, & Adamantius hanc figuram concinnarunt ſimulatoris, & contraria conſulentis.

SIMVLATORES. Ad ſimiam, & apparentiam.

QVÆ circa faciem pinguia. Quæ circa oculos rugoſa. Facies ſomniculoſa de more videtur. Addunt inſuper ſequaces. Aſpectu eleganti. Voce remiſſa, inceſſus benè verſatilis, moueturque continuo motu Addimus nos ſupercilia ad tempora inflexa. Ambulantes modo cito, modo tardo ingreſſu. Oculi ſplendentes concaui, & parui.

De Mendacis viri figura, Cap. 31.

DIXIMVS de ijs, qui mentiuntur, ea affirmando, quæ ipſis non ſunt, ſic de ijs, qui abſcondunt, quæ ipſis inſunt. Nunc verò de mendacibus, quorum ingens numerus.

MENDACES.

FACIES carnoſa. Naſus in medio latus, declinans ad ſummitatem. Bucca riſibilis, uel riſus cum deriſione. Loquela velox, & gracilis. Vel è naribus efflata. Gibboſus. Supercilia inclinata deorſum, & intuentur quaſi latenter. Cilia inferius arcuata, vel ad vnam partem. Oculi ridentes, hilares. Vel calculi cærulei, & flaui æquidiſtantes circa pupillam, adinuicem currentes in oculis varijs.

De veracis viri figura. Cap. 32.

VERAX is eſt, qui tam verbis, quàm re, ea ipſa, quæ ipſis inſunt, neque maiora, neque minora eſſe confitentur, & tam vita, quàm verbis verax eſt, & non de eo intelligi volumus, qui in pactionibus verum dicit, id enim eſt alterius virtutis. Sed de eo, qui propterea verum dicit, quia talis ex habitu eſt, & merito probus eſt, & ſi vbi nil refert, verum dicit, multo magis vbi refert, id faciet. Nemo huiuſmodi figuræ meminit.

VERACIS.

FACIES mediocris in genis, & temporibus ad pinguedinem vergens. Vox media inter grauem, & acutam.

De adulatoris viri figura. Cap. 33.

IN congreſſionibus quoque, conuictu, ſermonum, & negotiorum communitate, alij placidi ſunt, & obſequioſi, alij omnia in gratiam laudant, nullaque in re aduerſantur, ſed minime moleſtos ſe eſſe exiſtimant oportere ijs, quibus non habent conſuetudinem ſed qui id agunt, nulla alia de cauſa, niſi vt iucundus ſit placidus, & obſequioſus eſt. ſi vt emolumentum aliquod adipiſcantur, adulator. Huiuſmodi antiquiores non meminere.

OBSEQVIOSI. faciles.

OCVLI ſi claudentes recti, iuſtæ magnitudinis, ſplendentes in læui fronte, humidi. Vel non conniuentes, placidè intuentes, humidi.

ADVLATORES.

FACIES parua. Frons ſerena, exporrecta, ambulantes corporibus circumtorquentes, ſe, & inclinantes. Oculi varij parui.

De moleſti viri figura. Cap. 33.

ALII ſunt è contrario, qui omnibus aduerſantur, nullamque ſibi habendam rationem putant, ne moleſti ſint, qui moroſi, & litigioſi nuncupantur, cuius habitus, vt ſuperior vituperabilis eſt.

MOLESTI.

FRONS tetra. Oculi deorſum verſi, ſuplices. Breui, ac celeri paſſu ambulantes.

PERTINACES.

CAPVT ſatis protenſum. Frons alta. Nares patulæ. Collum firmum, & immobile, vel craſſum, & longum.

LITIGIOSI.

FRONS lenis. Facies plana.

IMPORTVNI.

FACIES carnoſa. Lingua velox.

De inuidi viri figura. Cap. 34.

SEQVI deberet grauis viri figura, quæ inter iam dicta duo extrema, media erat, ſed quia illius ſigna maiores noſtri non appoſuerunt, omiſimus. Sequitur indignatio, ſed prius de inui dentia,

entia, & maleuolentia illius extrema: quæ ſub vituperatione cadunt. Inuidus eſt, qui triſtatur, quum quempiam prorſus, ſiue dignum, ſiue indignum benè agere viderit. Hanc figuram Polemon appoſuit.

INVIDI. Ad canes.

TERRESTRIS herinaceus inter animalia inuida cenſetur ab Aeliano, Statim enim vt capitur, vrina ſua reddita tergus ſuum conſpergia, cuius vi perfuſum, corrumpitur, & quod futurum erat ad multa vtile, inutile reddit, ſic de ſtellione, lynce, rubeta, & cæteris dixit antiquitas, ſed mihi viles, & aniles perſuaſiones videntur: ſed potius metu, cum capiendus eſt erinaceus vrinam reddere videtur: Sed potius canis uerè inuidus videtur. Qui ſiniſtra dextris maiora habuerint. Quibus ſupercilia ad genas dimittuntur. Addimus nos: Facies plana. Aures oblongæ, & anguſtæ. Genæ graciles. Vel craſſæ ab oculis diſtantes. Faciei color ſubliuidus. Os cauum. Dentes longi, acuti, rari, fortes. Vox dulcis. Loquela acuta, & debilis. Metaphrenum valdè curuum, & humeri ad pectus contracti, & corpus effractum. Vlnæ, quæ ad genua non perueniant, ſed cogant caput occurrere manibus. Oculi caui exigui. Vel ſurſum euntes pallidi.

INVIDI figura ab effectu, ab Ouidio.

„ paſſuq́; incedit inerti.
„ Pallor in ore ſedet, macies in corpore toto,
„ Nuſquam recta acies, liuent rubigine dentes.
„ Riſus abeſt, niſi quem viſi fecere dolores.

De impij viri figura. Cap. 35.

INVIDO par eſt impius, ſiue maleuolus, quippe qui lætatur, quod quis male agat, ſiue dignus, ſiue indignus ſit.

IMPII.

TEMPORA caua. Supercilia coniuncta, piloſaque. Oris vaſta diſſectio. Dentes longi, acuti, rari, fortes. Oculi concaui, parui. Vel magni & commoti micantes, iracundis ſimiles, palpebris apertis patuli. Vel ſurſum euntes pallidi, vel deorſum euntes ſupplices. Vel vibrantes, circumturgentes. Vel ſplendentes parui, concaui.

MALEVOLI.

VLNÆ breuiores, quæ ad genua non perueniant, ſed inter edendum cogant caput occurrere manibus. Celeri, & breui greſſu ambulantes.

De miſeri-

DE miſericordis uiri figura. Cap. 36.

INTER extrema iam dicta uituperatione digna medium eſt indignatio. Eſt autem indignatio quædam ægrimonia de bonis, quæ indigno alicui aliquo pacto eueniunt, eademq; eſt triſtatio, ſi quem uiderit indignè malis afflictatum. Si ad temperaturam referre licet, uidentur complexione temperati miſericordes eſſe cuius iconem ariſtoteles a ppoſuit, & miſericordes dicit ſapientes eſſe, timidos, & ornatos.

MISERICORDES.

PVLCHRI. Albicolores. Habentes oculos pingues, & nares ſurſum diſtantes, & ſemper plorant. Amatores mulierum. Genitores fœminarum. Et circa mores in amorem propenſi. Semper memores. Ingenioſi, & calidi. Addimus nos. Supercilia inrectum extenſa. Oculi ridibundi, humidi, palpebræ remiſſe. Frons longa, ad tempora utrinq; producta. Vel triſtes, & ſupercilia compreſſa, & frons demiſſa, & auſtera.

INDIGNABVNDI.

VOX grauis in principio, in fine acuta. Vel acuta, & intenſa. Dentes mixti, lati ſtricti, rari, ſpiſſi.

DE iniurioſi uiri figura. Cap. 39.

SVESSANVS hic increpat græcanicarum literarum imperitos, qui præſens caput iniuriarum amatoribus inſcripſerunt, cum potius munerum amatoribus inſcribere debuiſſent cum ipſe hic, & uniuerſo hoc libro græcarum literarum imperitia, omnia diſtorqueat, dilaniet, & inculcet: Nec aduertit ſigna, quæ amatori iniuriarum competunt, eſſe etiam iracundi, impetuoſi, & ferè calidi hominis. Sed græcus Ariſtotelicus textus corruptus eſt, & ſigna, quæ ſparſim toto opere iniuriarum amatori diſſeminata ſunt, hac in unam figuram Ariſtoteles & Polemon collegerunt.

INIVRIJ. Ad canes.

SVPERIVS labrum eleuatum Forma præceps, ſiue proteruus, & temerarius. Addimus nos collum erectum. Ceruix craſſa, uel aſpera, etuertebra eius ſupereminens. Facies oblonga. Loquela grauis, & debilis. Tardo greſſu ambulantes, manentes in uijs, & circumcirca aſpicientes. Æquales calculi in fuluis oculis.

DE talorum amatoris uiri figura Cap. 40

FIGVRAS appoſuit Ariſtoteles in ſuis Phiſiognomonicis amatoris talorũ, gloriæ, et ſaltationis. Sed tẽporis iniuria exciderunt. ſolum tituli, ſiue capita remanſerunt, nõ ſigna. Sed Polemõ, et Ad. qui optimè Ariſtotelẽ diſcripſerunt et paraphraſsibus ornarunt quũ iuniores fuerĩt

minus temporum iniurias ſenſerunt. Sed Polemon, φιλόκυβος Adamantius φιλοκύβον habet. Sic Ariſtoteles priſtino candori reſtituetur. In Polemone cum figura lucricupidi implicitum eſt. Sed Ariſtoteles habet amatores talorum ut etiam Adamantius. Sed Polemon φιλόκωμος uel φιλόκωμος, nam alea ludus eſt, & ebrietatis, & intemperantiæ feſtum, uel procacium iuuenum contubernium, ſiue dicax, quod mihi ualde arridet, quum huiuſmodi ſigna quæ afferunt, calidi uiri ſint.

AMATORIS talorum.

DENSI capilli, erecti, & nigri. Denſa barba, & hirſuta tempora. Sed Polemon pro erectis capillis, recti menti dixit, ob id textus corrigendus. Oculus pinguis, ſplendidus, & luridus. Hæc figura inquit Adamantius eſt amatoris talorum, choreæ, & uini. Sed corrigendus eſt Adamantij textus, ex Polemone, Addimus Oculi ſurſum euntes magni ſubrubri.

AMATORES venationis. Ad canes

LIBITVM eſt, ne ſigna hæc amatoris uenationum, ferarumq; diſpereant, hic addere Lumbi teretes longi. Oculi ſurſum euntes, magni, & ſubrubri.

DE loquacis viri figura Cap. 41.

SI iam propè finem non eſſem, profectò à ſuſcepto opere deſtitiſſem, ita me deprauationes, mutilationes, & monſtruoſæ ſcriptorum deterrent interpretationes, ut uix uerſum repperiam, inquo non tot errores, quot uerba ſint. Ariſtotelicus textus, qui ſomnolenti figuram habet, intra ſe implicitam habet dicacis figuram, uti admonet nos Polemonis textus, qui ſeperatum habet caput, & ſigna etiam diuerſa ſunt, nam quæ ſommolenti, nullo pacto dicacis ſunt.

LOQVACIS Ad aues, & ranas.

RANIS ab authoribus tribuitur loquacitas. aſſiduè enim obganniunt, & odioſam illam cantionem iterant ſine fine. Forma pulchri. Piloſi circa uentrem. Addit Polemon, ſuperiora maiora habens. Aures magnæ, & arrectæ. Naſus rectus, uel in medio latus, declinans ad ſummitatem. Genæ oblongæ. Color faciei mellinus. Anhelantes, ut qui poſt curſum. Mentum oblongum. Guttur aſperum. Manus graciles, & tortuoſæ. Digiti longi graciles. Coſſæ tumidæ.

STVLTILOQVI Ad aues.

GENÆ oblongæ. Os exertum. Coſtæ prætumidæ. Oculi ſurſum euntes ſubrubi, magni.

SONORI. Ad aues.

COLLVM Gracile, & longum.

CLAMOSI

CLAMOSI. Ad canes.

SVPERIVS labrum, & gengiuæ prominentes.

ELOQVENTES.

VOX grauis, & ſonora.

De inefficacis, & efficacis viri figura. Cap. 42.

NVNC inefficacis, & efficacis viri figuram, quam ex Ariſtotele, alijſque collegimus, in negotijs peragendis apponemus.

INEFFICACES.

CORPORE parui, ſiccis carnibus, & colore calidum innuente præditi. Vel magni corpore, carne humida, & colore humidum innuente. Vel breui greſſu ambulantes. Vel breui, & tardo. Vel breui, & celeri.

EFFICACES.

CORPORE parui, humidis carnibus, & colore humidum innuente præditi. Vel corpore magni, & duris carnibus, & colore ſiccum innuente. Vel mediocri corpore, carne, & colore temperaturam bonam innuente, vel ambulantes longo greſſu, vel longo, & tardo. Vel longo, & celeri, vel celeri. Oculi tardè ſe mouentes.

PRÆCIPITES, calidi.

CORPORE parui. Caput valdè paruum. Capillorum color flauus rubens. Lingua velox. Carnis color rubeus. Ambulantes celeri greſſu. Oculi ſplendentes cæſij, ſanguinei, vel ſplendentes toruè intuentes.

CIRCVMSPECTI in operibus.

FACIES macilenta.

SOLLICITI.

FACIES macilenta. Oculi aperti, obſcuri, humidi vel non conniuentes humidi, placidè intuentes.

LABORIOSI.

FACIES oſſea.

De fatui improbi viri figura. Cap. 43.

IAM hominum figuras vitioſorum, virtuoſorumque deſcripſimus, reliquum eſt prius quàm operi corouidem imponamus, de ea virtute ſermonem habere, quæ virtutes omnes excellit, & de eo vitio, quod vitium omne ſuperat, immò eſt vitiorum omnium ſentina, ferinum dictum, vel beluinum. De hoc prius ſermonem habebimus. Ferinum hoc vitium, cum in hominibus prævalet, homines feris ſimiles efficit. Sed vt melius quæ dicamus, percipiantur, ſcitote, quod homo locutus eſt à ſummo Deo in confinio ſupremarum intelligentiarum, & brutorum, nam ob intellectum illis aſſimilatur, ob ſenſum beluis. Si vitijs imbutus, non beluis ſimilis, quæ vitia fugiendi electione carent, erit, ſed brutis peior, & hic non homo, ſed ferinus, & beluinus dicitur: vt qui omni abdicata ratione humanis carnibus veſcantur, cum filijs coeant, filios trucident, eosque parentibus eſui apponat, vt Thieſtes, Tantali, & Atrei, Antiqui phyſiognomones, hos ſtultos fatuos vocant, ſigna ſimul colligentes ſtultitiæ, malitiæ, & agreſteitatis. Inquiunt enim. Quemadmodum feræ eiuſdem generis aliæ cicures, aliæ agreſtes ſunt. Cicures mitiorum morum, placidorumque ſunt, agreſtes aſperiorum, peiorumque, vt in capris ſylveſtribus, ouibus, equis, aſinis, & cæteris eiuſmodi animalibus videre lices, ita enim in hominibus diſtinguere licet, vt cum mores ſigna ſequantur, ſingula ſigna iuxta huiuſmodi diſcrimen apponere. Nam alij homines ſigna hæc ferociora, agreſtiora, vehementioraque habent, alij mitiora, vrbanioraque. Signorum diſcrimina in læuitate, & aſperitate, mollitie, & duritie, ſiccitate, & humiditate diſtinguere oportet, & ex ijs agreſtes, & mites mores, iniuſtitiam, & iuſtitiam, temperantiam, & incontinentiam agnoſcemus, vt ex hominibus, qui agreſtes, vel qui vrbaniores fuerint, agnoſcamus. Hæc ex Polemonis, & Adamantij verbis, vt potuimus interpretati ſumus. Nunc ſigna fatui improbi, ideſt agreſtis, & peſſimi hominis apponemus, eumque ad vrſos, vel ſi quæ ſunt ſæuiora, peſſimaque animalia referemus. Vrſos enim fatuos, aſtutos, ſæuos, pernicioſos, perfidos, & fraudulentos eſſe ſcribunt, feritate cæteras beſtias ſuperare.

Philoſtratus ſcribit. Ouidius.

„ Quid niſi pondus iners, ſtolidæq; ferocia mentis?

Vt cunque manſuefacto, quod valdè malignum, & fraudulentum ſit animal, & ſubinde ad ingenium redeat, minime credendum eſt, miſerabiles ſæpe caſus oſtenderunt.

FATVI IMPROBI. Ad Vrſos.

CAPILLI rigidi. Sed Polemon id non habet. Caput durum, & acuminatum. Sed Adamantius anguſtum, & acutum habet, & melius. Aures magnitudine nimia, & ſubflaccidæ. Ceruix, & collum rotundum. Tali acuti. Sed Adamantius id non habet, & puto mendum in Polemone, cum ſuo loco de pedibus loquatur. Frons dura, & aſpera, nec tale Adamantius habet. Oculi obſcuri, parui, ſicci, concaui, profluentes, intentè aciem dirigentes. Malæ anguſtæ, oblongæque. Mentum longum. Sed ego paruum puto, ad ſerpentes relatum. Os loquax, longum, apertum, vt quaſi bifida facies videatur. Incuruus. Ventricoſus, Craſſis lacertis. Pedum, magnumque extrema (Polemon habet articuli) oblonga, pinguia, & dura. Colore ſubpallidus, vt excitatus à ſomno, & crapula videatur. Vox balans, turpis, puſilla, & ferox. Sed Adamantius non habet, turpis.

FERINI. Ad feras.

CAPILLI denſi. Rufus plus nimio capillorum color. Genæ piloſæ, dorſum piloſum. Humeri eleuati. Pedes breues, & pingues. Vngues curui, anguſti, & longi. Vel carnoſi. Digiti breues, & craſſi. Oculi cæſij crocei. Supercilia concreta, coniuncta.

PESSIMI MORIS.

NASVS ad faciem obliquus. Facies deformis, vel parua, & crocea. Imberbis. Loquela ſubflaccida. Humeri extenuati, & acuti nerticis. Magni oculi, & commoti micantes, aſpicientesque vt irati ſolent, & palpebras referent, & ſubalbicantes fuerint, & circa hos calculi crocei, igneis admiſti, cum alijs cæſijs. Vel non ignei calculi rotundi, ſed ignea, grana quadrangulari forma inſtar ignis ſublucentia, & præter hæc calculi pallidi igneis permiſti, & alij cæſij, & circuli ſanguinei, & cærulei pupillam ambiant. Vel oculi ſplendentes, nigri, ſubridentes, vel ſplendentes & ijs funiculus imminet, & cilia aſpera, & palpebræ erectæ, & aſpectus trux, & amarus, vel oculi ſe mouentes parui, cum palpebris mobilibus. Vel ridentes ſicci, ſubaſpicientes.

NEFARII.

PVPILLARVM orbes inæquales, vel pupillarum orbes eodem modo circumcurrentes. Vel conuerſi, coniunctim ſe monentes. Vel orbes maculoſi, nigris maculis, & rubidis.

De horoici viri figura. Cap. 44.

NVNC de virtute ea dicemus, quæ virtutum omnium cumulus dicitur, quæ ſupra nos eſt, & heroicam dicunt, & diuinam. Hæc maximè opponitur vitio, quod ſupra diximus. Hæc virtus, quum humanam naturam noſtram, & conditionem excellat, efficit homines, in quibus reperitur, ferè diuinis intelligentijs ſimiles, nam homo, quum tantarum virtutum plenus eſt, videtur humanitatem ſuperare, ſed non poteſt intelligentijs, vel angelis ſimilis dici, quos morales virtutes non decent, quum morales virtutes omnes excedant. Sed dicitur Heros, vel ſemideus, vt antiquis temporibus præ fulſit Mercurius, Hercules, cæterique. Et Homerus introducit Priamum de Hectore loquentem, eò quod valdè erat bonus.

„ Non hominis mortalis filius ille
„ Eſſe videbatur, ſed magna è ſtirpe Deorum.

Et Lacones, quum aliquem valdè admirantur, diuinus, inquiunt, vir eſt. Vtrique inter homines rari ſunt, illi inter Barbaros reperiri poſſunt. Inter Heroas tu ſolus, vt nitidiſſimus ſol, hoc noſtro æuo refulges Princeps Illuſtriſſime, ſumma ſiquidem in te naturæ aſpirantis. dona ſuperi ad eò cumularè contulerunt vt enim apta membrorum corporis compoſitione oculos allicis, và animi virtute rata modulatione reſpondes. Et ſi ſingulis capitibus de tui corporis partibus peculiarem ſermonem habuimus, lubet vnà omnes recenſere, vt ſigna omnia, & virtutes videantur, quæ heroa hunc formant, & effigies, moresque tui ſemper per hominum ora percurrant, nolitent-

nolitentque. Radiat primo in tuæ frontis intuitu ſupra mortale decus, admirabilis ſplendor, regia quadam maieſtate præfulgens, qui vt virtuoſos omnes allicit, ita reprobos quoſque deterret, quem neſcio vel à regali proſapia Ludouici duodecimi, Franciæ Regis aui tui, quem oris, & animi præſefers, vel ab Eſtenſium ſanguine, principum, & imperatorum fæcundo poſſides. Vel à Deo fortaſſe datum, quod id rarò aliquibus impartitur, cum eum à cæteris ſeiungere vult, ac ſui fauoris priuilegia ſecum ferre. Hic nec ſcribi verbis, nec depingi valet penicillo, ſed ſolum oculorum, & mentis obtutu conſideratur. Similem formam habuiſſe Demetrium memorant hiſtoriæ Plutarchi, nam gratiam ſimul, & terrorem, grauitatem ſimul, & manſuetudinem præſeferre videbatur, vt ſculptorum, aut pictorum nemo ſimilem vnquam potuiſſet effingere. Memini, cum Romæ eſſem multoties tuam effigiem coloribus effictam vidiſſe, ſed nunquam, quæ veram demonſtraret: nam ſi lineamenta, & colores rectè exprimerent, regiam hanc dignitatem, quam memoro, minimè exprimere valuerunt. Huiuſmodi ſplendor, regiam hanc dignitatem præſeferens, magnificentiam præmonſtrat tuam, magnitudinem, animi dignitatem virtutes tam egregias, & præſtantes, vt digniori, & illuſtriori loco non poterant locari. Caſtigatæ magnitudinis caput eſt, vel paulo maius intra menſum rotunditatis cõpreſſæ, ante & pone prominens debita ceruice ſuffultum, cuius forma alia eſſe non potuit cum arx, & regia futura eſſet memoriæ, & intellectus, prudentiæ, & perſpicatiæ ſingularis tuæ. Frons quadrata magnitudinis metas non præterit, media inter tranquillam, & nebuloſam, ex qua lucidiſſime tranſparet animi fortitudo, virilitas, iuſtitia, & ſeueritas, quæ alteram altera ſuperare nititur, & in hoc præclaro inſignium virtutum certamine, vnaquæque ſe ipſam ſuperans, animum tuum omni earum pompa, & multiplici decore explent. Micant ſub fronte oculi magni, ſplendentes, lucidi, ſublimes, vt illi Socratis, cærulei coloris, acuti viſus, humiliter ſuperbi obtutus, quibus veluti diuini fulgoris vis quædam ineſt, quos ſi quis acrius contueri velis, vultum ſubmittere cogitur, vti de Auguſto legitur. In his reſidet animoſitas, manſuetudo, clementia, temperantia, comitas, regaleſque mores. Aures exculptæ, extantes, quadratæ, mediocriter magnæ, auditus arguti: Adulationibus, iniuriarum ſuſurris, inhoneſtiſque locutionibus clauſum animum demonſtrant. Labia delicata, colorata, in ore maiori, moderatæ vocis, modici riſus, grauis ſermonis, ac denique nemini iniurio, optimi conſilij, modeſtiæ, & vrbanitatis ſedem oſtendunt. Capillorum color ſubſtauus, carnis candidus rubore perfuſus, longe alius ab eo, quem Cicero ſeruilem vocat, & Piſoni obijcit, optimam oſtendit corporis temperiem, & ex ea perfectam animi compoſitionem, tàm, inquam, perfectam, vt ſi malus eſſe velles, nec poſſes. Memini, Illuſtriſſime Princeps, te in conniualibus colloquijs multis, & probabilibus rationibus comprobaſſe, hominem bonitati ita propenſum, vt maximo labore, multiſque ſtimulis opus ſit ad improbitates, & maleficia impelli, & conuictus multis argumentis, dixiſti. Quod dico verum eſt, ſed vt ſentio demonſtrare non valeo, cum alienos animos tui menſura metireris. Manus amplæ, ſemper patulæ. Digiti longi, graciles, & retro conuerſi, liberalitatis ſimulachrum oſtendunt. Et ſi importunus chiragræ rigor eas deformarit, diſtorſeritque, ſua vis tandem eas incuruare non valuit, vt in manibus omnium ferè noſtri æui principum videre licet. Hæ pauperum ſunt alimentum, miſerorum leuamen, pietatis, & miſericordiæ effectus, principum vituperium, auaritiæ terror, quæ fugit, celaturque vbi tua munera, & munificentiæ apparent. In pectoris, & humerorum latitudine viſitur corporis robur, animus virilis, intrepidus, & inuictus, natus ad clara, ingentiaque facinora ſtatura iuſta, & proportioni reſpondens. Ingreſſus tardus, grauis, & magnificus oſtendit te omnibus actionibus iuſtum, magnificum, & regalem.

NEVI, uel ſigna, in facie apparentia, in qua corporis parte reperiantur præſagiri. Cap. 45.

NON alienum à noſtro propoſito duximus hic aliqua de neuis inſerere, ſiue de ſignis, quæ in facie apparent, & in qua abdita corporis parte correſpondeant, non quippe inutilia, iniocundaq́; quæ et ſi falſa expertus eſſem, fortaſſe alijs tradere deſtitiſſem. Aliqua de his à ueteribus ſcriptoribus deſcribuntur: ſed inter ſe uaria, & repugnantia, nec experienitiæ reſpondentia. Aſtrologi faciei partes planetis diſtribuunt, oculos luminaribus, nasùm vener- cæteras cæteris, & hos ſignare corporis partes eas ſub ſignis, quibus dominantur, conſtitutas, quæ & ſi ueritatem aliquā ſubolere uidentur, falſa tamen, & uana comperimus. Jnter quos Hali Abbenragel Arabs, aliqua ſcripſit Melampus Græcus, aliqua etiam circumferuntur ſub nomine Merlini Brittanici, ſed manuenſiùm erroribus ad eo deprauata, ut nil lucis ex eis nanciſci potuimus, et quotquot uidere contingerit, uanos omnes, et fallaces comperimus. Tandem ad experientiam nos contulimus, humana corpora obſeruantes, ut qui ſingulares neuos in faciè, & qui plurimos haberent, et in qua ſæpius corporis partibus reſponderent, ita ut potuimus accommodauimus. Conſiderauimus iam quandam eſſe proportionem inter faciei, & totius corporis partes, & ſibi inuicem reſpondere. & ut quantitate, & qualitate, ſic etiam ſignis. Naſum uidimus præputio reſpondere, ut quibus longus, obtuſus, breuis, uel acutus eſſet, eadem, & mutonis forma, ſic etiam nares teſticulis, labia, & oris ſciſſio naturæ oſtij liminibus reſpondent, facies imo uentri, & natibus, ut quibus carnoſa, & corpulenta, tenuis, uel ſtrigoſa eſſet, eaſdem ſimiles habere contingerit, collum cum cruribus, & brachijs eandem ſubeunt rationem, aures coſtis, oculum ano, aures coſtis, ut pars in facie, quæ huiuſmodi ſignis imprimeretur, & corporis partes, quæ illis correſpondent, ijſdem etiam ſignarentur. ſed ad rem accedamus. Hali Abbenragel libro de iudicijs ait. Si in fronte neuus fuerit, alium etiam in pectore futurum iudica, ſed qua frontis parte loquatur, non dicit. Merlinus medium dextræ partis ſignat, & dexteram pectoris partem ſignare dicit, ut ſiniſtra ſiniſtram. Ego in ſuprema frontis parte affirmarem, ſuper oculos, nam ſuprema frontis pars, ſupremam pectoris poſſidere æquum eſt, & id magis ueritati conſonùm repperi. Quod ſi alter paulo ſub eo fuerit, uidelicet in medio latitudinis, & alter ſub mammis erit. Merlinus paulò inferius ſignat, quod puto accidiße ex manuenſium errore, ſi in dextra parte ad aures accedat, in latere erit, in ſiniſtra, in humeris è regione pectoris. Quod ſi alter plus ſupercilijs accedet, & in imo uentre alterum præfigurat, ut ſi uidelicet cilium attingeret in pectine erit. Sed Hali in pectore tuto eſſe dixit: Oſtendit experientia in imo uentre eſſe. Quod ſi in ſiniſtra parte circa aures erit, in natibus ſignabitur. Sed qui in aluo ſignatus erit. Melampus græcus gulonem, & uoracem ſignificare. Si uerò inter cilium, et ſupercilium ſimiliter, & inter umblicum. & uirila. Hali dixit reperiri alterum, ego autem in imo pectine. Nunc de naſo loquemur, qui ut diximus ſcroto reſpondet, unde ſi in frontis radice, ut in cauitate illa naſi fuerit neuus, & in præputio alter erit. Ob id Hali, ſi in fronte apparebit, etiam in teſtibus uidebitur, ſed non explicauit in qua frontis parte ubi intelligendum in ima fronte in principio naſus. In naſi ſummitate alterum in præputio præfigurat. Hali dicit, ſi in nare neuum, uel ſignum qui habuerit, & in genitali, ſcilicet in glandis circuitu habebit, & in ſiniſtro pectore, & in latere etiam. Sed per nares, naſi ſummum intelligere uoluit, quod ex arabica interpretatione uertens quis facile, errare potuerit. Melampus. Si in naſo, uel in oculo conſpectus fuerit etiam ad venerea propenſùm plus nimio ferretur. Quod ſi fœminæ in naſo obliquè ſteterit, etiam in abditis habebit, & inexplebilis erit coitus. In naribus neuus, in teſticulis ſignat, ſunt in fi

ne naſi nares, in fine ſcroti teſtes. Hali ſi in aure fuerit, et in fæmore idem ſortietur. Ego aures brachijs reſpondere dicerem, et fæmoribus, & ſi circa tempora in ſpatulis ſignat. At ſi ſub naribus alius conſpicuus erit, in ulnis inter cubitum, et humeros habere teſtatur Hali. Sed ego non uerè ſub naribus dicerem, ſed è regione interſtitij oris, & naſi, circa aures. Hæc enim regio brachia ſignat, et ulnas. In labijs uerò fæminæ conſpectus in naturæ oſtij limine alius reperitur. Dicit Hali. In hominibus teſticulos ſignare comperi, ſed Gulones, et Ceuipetas eſſe teſtantur, inquit Melampus. E regione uerò oris maxillam uerſus, monſtrat alterum in cinctura. Genæ natibus reſpondent. Si in gena dextræ partis erit neus ſub oculis, in natibus erit, in ſiniſtra ſub renibus, ſemper ſiniſtra pars dorsũ ſignificat. Mentum quia pars ima faciei eſt, imæ pedum parti reſpondet, ob id mentum pedes oſtẽdit. Pars circa aures fæmora oſtendit. Hali uero in mento unus alter in lienis parte erit. Sed in liene, uel ſub aluo indicat ualetudinarium. Melampus. Collum cum cruribus eandem ſubit correſpondentiam, ſic etiam brachia, et pedes. Hali ſi uerò in gula apparuerit, et in dextro pectoris latere erit alter. At Melampus ait, ubi deſinit uenter. Hali etiam inquit. In manibus uerò unum, alterum in genitali indicat, ſed neuus in manibus uirorũ, mulierumq; in ſobole fœcundos dicit, ſed fæmina, fæminas uir uiros generabit. In ſuperiori uerò parte, qua cor ſitũ eſt neuus in mare, uel in pupilla in fæmina, facinoroſum iudicare poteris. In fæminæ dextro genù neuus probitatis ſignũ, in ſiniſtro fæcunditatis. Sciendum præterea in dextra corporis parte ſigna probari, contrarium in ſiniſtra.

FINIS.

Reuerendiſs. Domine.

Vidi; legi; & diu conſideraui Librum de Humana Phiſignomonia ab illuſtri Domino Io: Bap. Porta Neap. editum, & compoſitum, & cum in eo nihil, niſi philoſophicè; & ad mentem philoſophorum tractetur, & nihil etiam fuerit in eo inuentum, quod ſacroſanctæ Catholicæ fidei, aut bonis moribus aduerſetur, necquoque regulis ſacroſanctæ Tridentinæ Synodi indicis; ideo poteſt abſq; ulla difficultate imprimi. Neapoli die 18. Iunij,

Imprimatur.

Hon. de Porta Vic. Gener. Neapolis.

M. Philocalus Pharaldus Car. uidit

Idem Fol. 25

Frater Paulus Teologus Illuſtri, & Reuerendiſs. Pauli Regij Epiſc. Æquenſis vidit.

Imprimatur.

Amb. Moſcha Vic. generalis Æquenſis.

Cum Regio aſſenſu, & priuilegio.

VICI Æquenſis Apud Ioſephum Cacchium.

A. D. M. D. LXXXVI.

Costa Ven. £10. Valore £. 12.